

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Zihnini Kâşifi

Aile Arşivinden
Özgün Fotoğraf ve Belgelerle

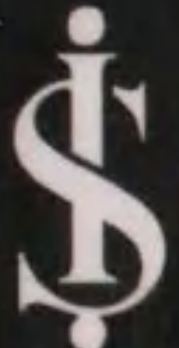
Sigmund Freud

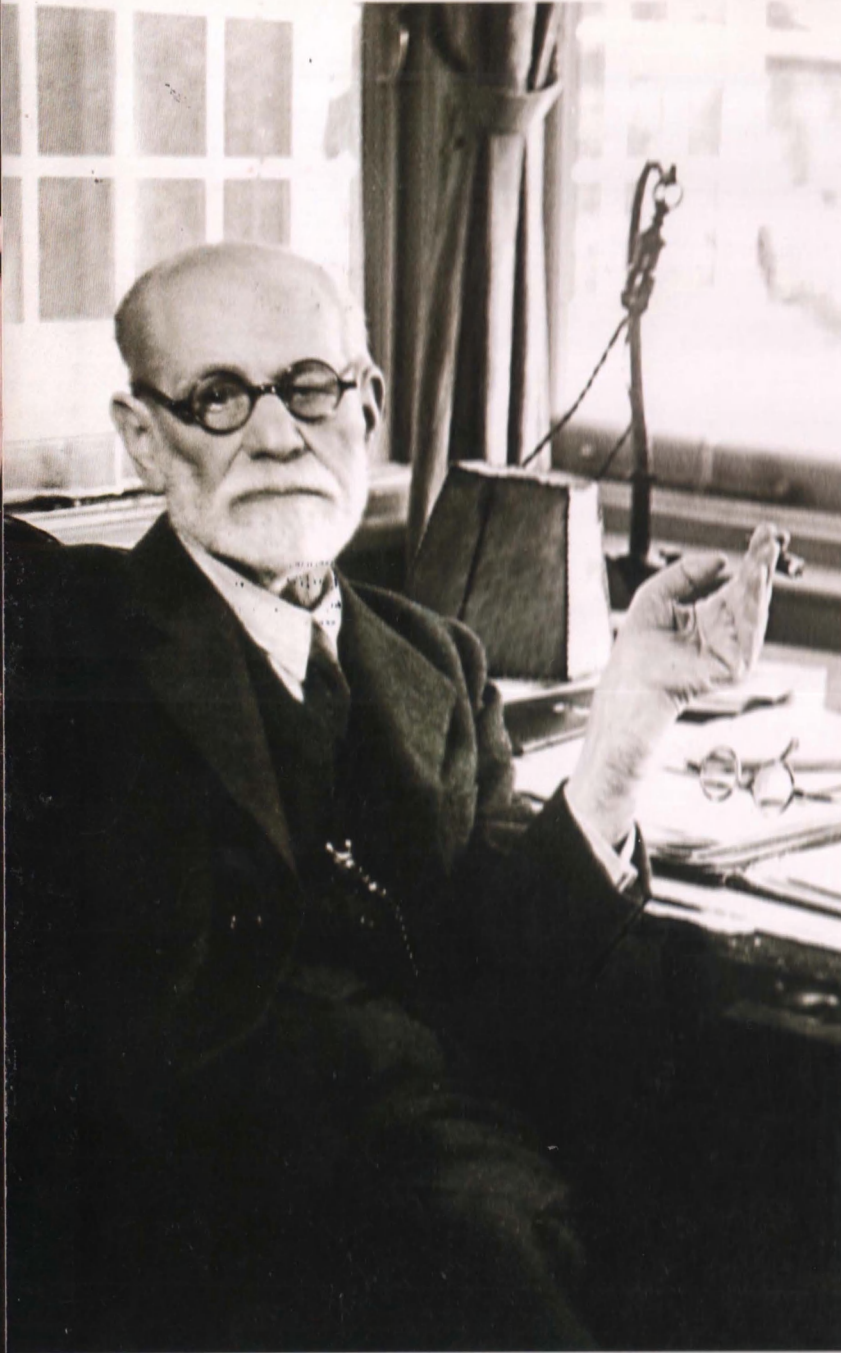
Biyografisi

Ruth Sheppard

Önsöz: Londra Freud Müzesi Eğitim Müdürü Ivan Ward
ve Londra Freud Müzesi Müdürü Carol Seigel

Freud arşivinden 15 özgün belgenin tıpkıbasımı...

TÜRKİYE BANKASI
Kültür Yayınları

Zihni

Sigmund Freud Biyografisi
Ruth Sheppard

Original Adı: Explorer of the Mind,
The illustrated biography of Sigmund Freud

André Deutsch Carlton Publishing Group
tarafından 2012'de basılmıştır.

Metin ve tasarım © Carlton Books Ltd 2012

Türkiye yayın hakları:
Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları © 2012
Serifika No: 11213

ISBN: 978-605-360-539-3
Genel yayın numarası: 2482

Çeviren: Yeterci Aysel Dalgıç

Editorler: Bülent Kızıl - Cümhuriyet

1. Baskı: Mayıs 2012

Bu kitabın hiçbir bölümü, yayıncının yazılı
izni alınmaksızın herhangi bir elektronik ya da
mekanik yöntem kullanılarak çoğaltılamaz veya
yayınlanamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İstiklal Caddesi, Meşelik Sokak No: 2/4
Beşiktaş 34433 İstanbul
Tel: (0212) 252 39 91 Faks: (0212) 252 39 95
www.isbank.com.tr
Çin'de basılmıştır.

Zihnın Kâşifi

Aile Arşivinden
Özgün Fotoğraf ve Belgelerle

Sigmund Freud

Biyografisi

Ruth Sheppard

Önsöz: Londra Freud Müzesi Eğitim Müdürü Ivan Ward
ve Londra Freud Müzesi Müdürü Carol Seigel

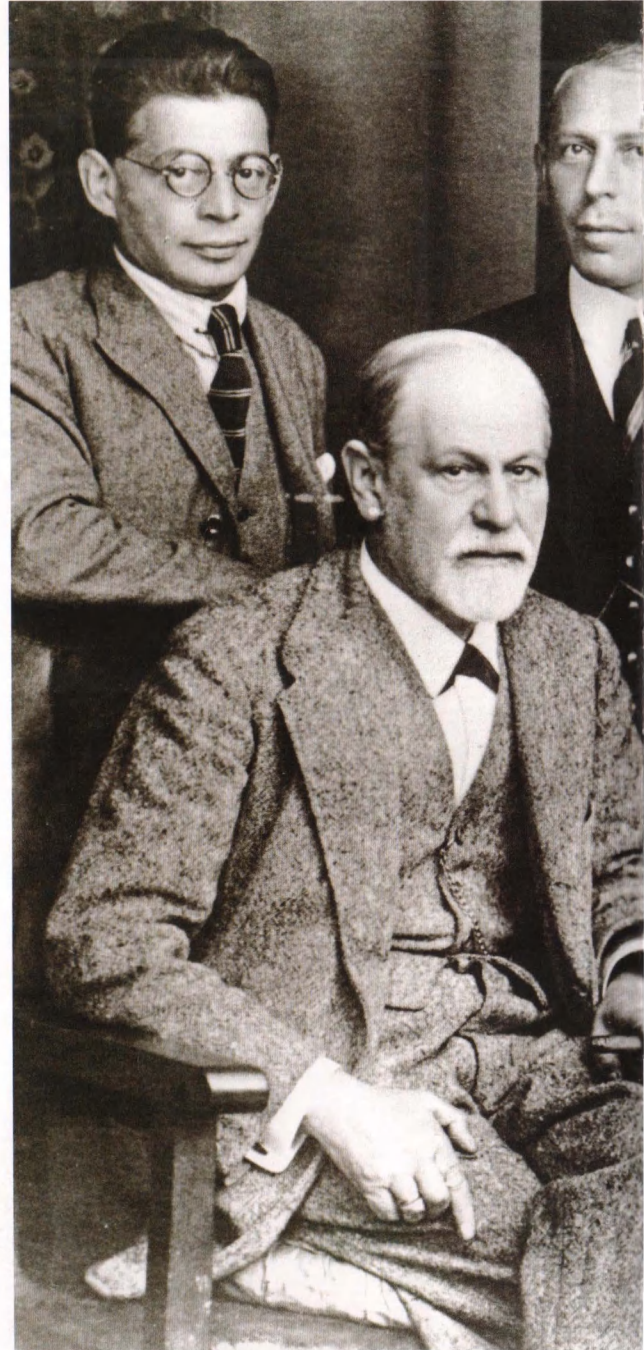
Çeviren: Yonca Aşçı Dalar

TÜRKİYE BANKASI
Kültür Yayınları

İçindekiler

4-5

Önsöz	6
Giriş	7
1 Freud'un Doğduğu Dünya	8
2 Freud'un Çocukluğu	12
3 Tıp Fakültesi	18
4 Freud Paris'te	22
5 Kokain Olayı	26
6 Evlilik ve Aile Yaşamı	30
7 Psikanalizin Başlangıcı	34
8 Düş Analizi	38
9 Bastırma ve Bilinçdışı	44
10 Freud'un Cinsellik Kuramları	46
11 Doktor Hasta Oluyor	50
12 Savaş Başlıyor	54
13 Kızının Ölümü	58
14 Benlik, Üstbenlik ve Altbenlik	64
15 Yaşam ve Ölüm Güdülleri	68
16 Nazizmden Kaçış	72
17 Londra'da Sürgün Hayatı	76
18 Freud ve Din	80
19 Hastalık ve Ötanazi	84
20 Freud'un Mirası	88
Çeviriler	92
Kaynaklar	92
Dizin	94
Görsel Kaynakça	95

Önsöz

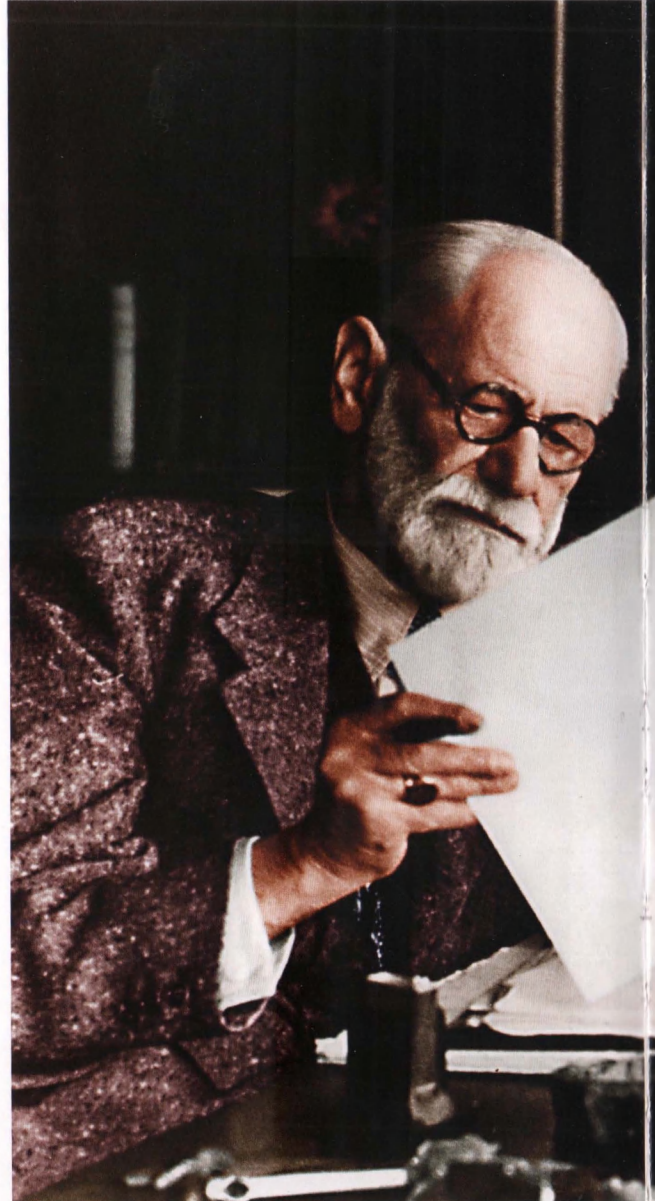
Benzerlerinden oldukça farklı: ele alınmış bu biyografi, Freud'un 1939 yılında ayrıldığı çalışma ve muayene odası olarak kullandığı mekânında kaleme alınmış gibidir. Freud'un okuduğu bilim, sanat, edebiyat, tarih, arkeoloji ve psikoloji kitapları raflarda durmaktadır. Odanın her köşesinde ve camlı dolaplarda sergilenen arkeolojik eserler, hem "geçmişin" Freud'un çalışmalarındaki önemli yerine hem de Freud'un kültürel ilgi alanlarının genişliğine tanıklık eder. Hayran olduğu kişilerin -eski hocalarının, çalışma arkadaşlarının ve hayatını paylaştığı kadınların- portreleri raflarda ve duvarlarda asılıdır. Yüzlerce hastanın serbest çağrışım yoluyla binlerce düş ve anısını sayıp döktüğü simgesel divan duvara dayalı durmaktadır. *Zihnin Kaşifi*, fotoğraf ve belgelerle zenginleştirilmiş sunumu sayesinde bu ortamı yeniden yaratırken, Freud biyografisinin yazarı Ernest Jones'un araştırmalarının özündeki "Freud'un fikirleri nereden kaynaklandı?" sorusunu da irdeliyor.

Araştırmalarımızı derinleştirmek için Freud Müzesi'nde saklanan mektuplara, fotoğraflara ve belgelere erişme ayrıcalığından yararlandık. Kitaba farklı bir renk ve doku katan belge ve fotoğraflarla Freud metnin içinde adeta kanlı canlı hale geldi.

Yazarın güçlü kalemi ve biyografi diline hâkimiyetiyle, Freud'u Avrupa'daki politik gelişmeler, Yahudi düşmanlığının etkisi, sanayileşme ve biyoloji, tıp ve psikiyatri alanlarındaki gelişmeler çerçevesinde; kariyeri hakkında endişelenen, âşık olan, hata yapan (ve bu hatalar hakkında yazan), sağlığı, maddi durumu ve dostlukları için kaygılanan, erişkin yaşamını "ruhun gizemlerini" keşfetme tutkusuyla geçiren ve ardında köklü bir miras bırakan bir araştırmacı olarak görülebiliyoruz. Kitabın fiziki kurgulanışı da bu çok boyutlu ve çok katmanlı yaklaşımı kolaylaştırıyor. Ana metin, farklı düzeyde bilgiler içeren görsel malzeme ve açıklamalarla tamamlanıyor; diğer "önemli aktörlerin" (psikologlar, çalışma arkadaşları, hastalar, dostlar) kısa biyografileri ayrı "pencerelerde" veriliyor; önemli arşiv belgelerinin kopyaları, incelenebilecekleri özel zarflarda okuyucuya sunuluyor. Bu belgelerin en ilginçlerinden biri, 1938'de BBC tarafından hazırlanan program için Freud'un mesleki yaşamını 120'den az sözcükle özetlediği el yazısı metin. Bu yazı, günümüz "twitter" kullanıcılarının göğsünü kabartacak kadar kısa ve öz.

Freud geçtiğimiz yıllarda oldukça eleştirildi. Freud'un fikirlerini "nörotik kişiliğin" ürünü olarak gösteren *ad hominem* (dinleyicinin duymu ya da önyargılarına seslenmek için tasarlanmış) savlar, olağan Freud eleştirilerinin standardı haline geldi. Herkesçe anlaşılabilir bir döküm niteliğindeki bu kitap ise yaşadığı dönem, çalışmaları, dostları, çalışma arkadaşları ve ailesi bağlamında "insan Freud"u anlatarak, pek çok kişi için Freud'un yeni bir yüzünü gözler önüne seriyor. Özgün fotoğraf ve belgelerle zenginleştirilmiş bu Freud biyografisinde keşfedilecek çok şey var.

Londra Freud Müzesi Eğitim Müdürü Ivan Ward ve
Londra Freud Müzesi Müdürü Carol Seigel

Giriş

Avusturyalı psikanalist Sigmund Freud'un görüşlerini, doğru ya da yanlış, gündelik konuşmalarımızın arasına sıkça serpiştiririz: "Bu dil sürçmesi için Freud ne derdi acaba?", "Duygularını bastırıyorsun,", "Ne kadar büyük bir egosu var," vd. Freud'un Batı kültürünü ve düşünce yapısını derinden etkilediği yadsınamaz bir gerçektir, ancak o da hepimiz gibi bir insandı ve "bir insan olarak Freud" "cinsellikle kafayı bozmuş, elinde purosuyla, divanda yatan savunmasız hastasının yanında bir sandalyeye tünemiş" halde kaba bir şekilde karikatürize edilmiş ve çoğunlukla yanlış anlaşılmıştır. —

Ölümünden bugüne geçen yetmiş yılda, bazı kuramları zamana yenik düşmüş, pek çoğu gözden geçirilip düzeltilmiş veya reddedilmiştir; imza attığı hayret verici başarıların değeriyse günümüzde pek az kişi tarafından bilinmektedir. Oysa bu genç hekim onca sert eleştiriye rağmen, hastalarını tedavi etmenin daha iyi bir yolunu bulmak için kendi öğretisini geliştirmiştir. Freud'dan bahsedildiğini duyanlar, Oidipus kompleksi veya cinsellikle ilgili diğer kuramları hakkında az çok bilgi sahibidirler, fakat altmış yılda ortaya koyduğu, dehasının ürünü olan çalışmaların kapsamı ve genişliği pek az kişi tarafından bilir. Freud, yalnızca nevrozlu hastaların değil, herkesin, hepimizin zihin haritasını ortaya çıkaracak yeni bir psikoloji yaratmak istiyordu ve bu tutkusu daha 1890'larda başlamıştı. O giderek XIX. ve XX. yüzyılın önde gelen entelektüellerinden biri haline geldi. Gençliğinde kaleme aldığı bilimsel ve nörolojik metinlerden, önemli psikanaliz kitaplarına ve din, toplum, sanat ve kültür hakkında yazılarına kadar, çok geniş bir yelpazede ürün verdi.

Zihnin Kâşifi Sigmund Freud'u, insan ve bilim adamı, eş ve baba, öncü psikanalist ve uluslararası psikanalistler camiasının lideri olarak tanıtıyor. Karmaşık bir ailedeki çocukluğundan başlayıp, tıp eğitiminden geçerek, psikanalizin yaratılmasına uzanan yolda Freud'un yaşamına ait farklı izleklerle ışık tutarak, ileri yaşlarına kadar, hatta kanserli zamanlarında geliştirmeye devam ettiği kuram ve kavramlarını da anlaşılır bir dille ortaya koyuyor. En önemlisi Freud'un olgu öykülerinden, kuramlarından, mektuplarından ve günlük notlarından seçilen, çoğu kendi el yazısıyla tutulmuş örnekler, ailesi, çalışma arkadaşları ve takipçileriyle çekildiği fotoğraflar, bir insan olarak Freud'u daha yakından tanımaya imkân sağlıyor. Okuru, ilk kez bu kitapla bir araya gelen tüm verilerin yol göstericiliğinde bu büyük "zihin kâşifini" keşfe çıkmaya davet ediyoruz.

ÖNCEKİ SAYFA Ön sırada, soldan sağa:

Sigmund Freud, Sándor Ferenczi, Hanns

Sachs. Ayakta, soldan sağa: Otto Rank,

Karl Abraham, Max Eitingon, Ernest Jones.

SOLDA Freud, analizle geçen günlerin

ardından, her akşam gece yarısından sabahın

ilk ışıkla kadar yazardı; yeni kuramları

ve kitapları üzerinde çalışır, her hastası için

notlar tutar, gelen mektupları yanıtlardı.

1 Freud'un Doğduğu Dünya

8-9

Sigmund Freud, 6 Mayıs 1856'da, o zamanlar Avusturya İmparatorluğu'nun hâkimiyeti altındaki Moravya'da, hızla değişen bir dünyaya doğdu. Kutsal Roma İmparatorluğu 1806'da Napoléon Bonaparte (1769-1821) tarafından yıkılmış, ama İmparator II. Franz (1768-1835), yetkilerini kaybedebileceği düşüncesiyle kendini Avusturya İmparatoru ilan etmişti. İmparatorluk, Napolyon Savaşları'ndan Avrupa'nın en önemli egemen güçlerinden biri olarak çıktı. Avusturya ve Prusya, 1815 Viyana Kongresi'nden sonra kurulan Alman Konfederasyonu'nun esas liderleriydi. Önemli aktörlerin Avrupa'daki güç dengesini yeniden kurma çabalarına rağmen, Napolyon Savaşları'nı izleyen yıl devrimci hareketlerin yayılmasına sahne oldu.

1848'de, Alman Konfederasyonu'nda yaşanan devrim hareketleri birleşmiş bir Alman Devleti kurmanın yollarını aradı. Konfederasyon bir süreliğine dağıldı, ancak 1850'de tekrar kuruldu. Freud henüz küçük bir çocukken, Avusturya ve Prusya arasında, Alman topraklarına hükmetme konusunda çekişmeler yaşanacaktı. Avusturya-Prusya Savaşı, 1866'da Prusya'nın zaferiyle sonuçlandı. Konfederasyonun yıkılmasının ardından, Kuzey Almanya Konfederasyonu ve güneyde çok sayıda Alman eyaleti kuruldu (bu eyaletler daha sonra Alman ulus-devletini oluşturdular). Ertesi yıl, Avusturya-Macaristan Uzlaşması gereğince, Avusturya İmparatorluğu ve Franz Joseph (1830-1916) hükümdarlığındaki Macaristan Krallığı'nın ikili yönetimine dayanan "ikili monarşi"ye geçildi.

ÜSTTE SAĞDA 1848'de

Frankfurt'ta Hükümet
Binası önünde sokak kavgası.

Viyana'daki Mart Devrimi
Almanya genelinde isyanlara
yol açtı. Almanya'nın
serbest seçimle kurulan ilk
parlamentosu olan Frankfurt
Meclisi, Mayıs 1848'de
toplandı.

SAĞDA Birleşik Prusya

Ordusu, Temmuz 1866'da
Avusturya Ordusu'nu Sadowa
Çarpışması'nda (Königgrätz
Çarpışması olarak da bilinir)
bozguna uğratarak Avusturya-
Prusya Savaşı'nın sonucunu
belirlledi; üç hafta sonra ateşkes
imzalandı.

“...işimde, Terinlerde bir yerde...
Freiberg’li o mutlu çocuk hâlâ yaşıyor” – SIGMUND FREUD

SOLDA Franz Joseph (1830-1916), amcasının tahttan çekilmesi ve babasının tahttan feragat etmesi üzerine tahta geçti ve 68 yıl boyunca Avusturya İmparatoru, Bohemya Kralı, Hırvatistan Kralı ve Macaristan Hıvarı Kralı olarak hüküm sürdü.

YUKARIDA İspanya’da bir akıl hastanesinin Francisco de Goya tarafından yapılan tasviri (1812-1819 dolaylarında). Psikiyatri kurumları bu dönemde İspanya’da çok tartışılıyordu ve bu resim muhtemelen mevcut uygulamaları kınamak için yapılmıştı.

Politik değişimlerin yanı sıra, İngiltere’de başlayan Sanayi Devrimi’nden kaynaklanan sanayileşme dalgası, XIX. yüzyılda bütün Avrupa’ya yayıldı ve geniş kapsamlı sosyoekonomik ve kültürel sonuçlar doğurdu. Teknoloji alanında kaydedilen büyük gelişmeler (buhar gücü ve motorlu makineler; karayolu, raylı sistem ve su taşımacılığındaki ilerlemeler), yaşamı her yönüyle değiştirdi. Elbette herkes bu süreçten yararlanamıyordu; Moravya’nın küçük bir taşra kasabasında yaşayan Freud Ailesi, bu gelişmelerin olumsuz etkileri nedeniyle maddi sıkıntı içindeydi. Üstelik kasabanın Yahudi cemaatinin bir üyesi olarak, başkalarının başına gelen talihsizliklerin günah keçisi durumuna düşmüşlerdi. Gördüğü gibi Yahudi düşmanlığı, Freud’un yaşamını çok küçük yaşlardan itibaren etkilemeye başlamıştı ve Nazilerden kaçmak için hasta, yaşlı bir adam olarak yurdunu terk etmek zorunda kalıncaya kadar da peşini bırakmadı.

Tıp, XIX. yüzyılda büyük değişim geçiren bilim dallarından biri oldu ve akıl hastalıklarının sınıflandırılması ve tedavisi de bu değişimden payını aldı. Akıl ve davranışa duyulan ilgi çok eskilere dayanıyordu; hatta VIII. yüzyılda İslam dünyasında akıl hastalarına akıl hastanelerinde psikiyatrik tedavi uygulandığı biliniyordu. Akıl hastaneleri yüzyıllar boyunca varlıklarını sürdürdüler, ancak akıl

hastalarının bu tür hastanelere yatırılması, daha çok XVIII. ve XIX. yüzyıllarda yaygınlaşan bir uygulama haline geldi. Bu dönemde, çeşitli faktörlerin etkisiyle, akıl hastalığı tanısı konan kişilerin sayısında bir artış gözlemlendi. En önemli faktör, sanayileşmenin bir sonucu olarak ailelerin yaşadığı maddi sıkıntılardır. Diğer taraftan, toplum olağandışı davranışlara karşı hoşgörüsü de azalmıştı, çünkü artık herkesten farklı olanların akıl hastanelerine gönderilmesi gibi bir seçenek söz konusuydu.

Birçok akıl hastanesi, ruhsal ve sosyoekonomik sorunlar nedeniyle dengesi bozulmuş insanlarla dolup taştı, büyük ve ruhsuz kurumlara dönüştü. İstisnaları olmakla birlikte akıl hastanelerinin çoğu, “hastaların” herkesin önünde zincirlendiği veya teşhir edildiği kirli, tiksindirici ve iç karartıcı yerlerdi. XIX. yüzyılın başlarında akıl hastanelerindeki tedavi şartları iyileşmeye başladı. Philippe Pinel (1745-1826), 1790’larda Paris’te, erkeklerin tutulduğu Bicêtre Akıl Hastanesi’nde köklü değişiklikler yaptı; zincire vurulmuş hastaları çözdürdü, barınma şartlarını düzeltti, hastalara oyalanabilecekleri basit eşyaları verdi ve bunu “moral tedavi” olarak adlandırdı. Hastalarıyla birlikte saatler geçirdi ve onlarla konuşarak hepsinin ayrıntılı olgu öykülerini yazdı. Hastanesinde hacaman, lavman ve şişe çekme gibi uygulamaları yasakladı. XIX. yüzyılın ortalarına kadar, akıl hastalığı

olan pek çok kişiye “moral tedavi” uygulandı, ancak tıp mensuplarının çoğu akıl hastalığı olanların fiziksel bozukluklarının da bulunacağını, bu nedenle ilaçla tedavinin şart olduğunu öne sürmeye başladılar.

1808 yılında “Akliye” yerine “Psikiyatri” terimi kullanılmaya başlandı. Bu bilim dalı geliştikçe, ruh ve sinir hastalıkları hastanelerinin hızla çoğalması, psikiyatrik hastaların tedavisinde anlamlı ilerlemeler kaydedilmesini sağladı. XIX. yüzyılda Almanya, psikiyatride dünyanın önde gelen ülkesi olarak ün kazandı. Alman üniversitelerinden, akıl hastalıklarının anlaşılması ve tedavisinde ilerleme kaydetmek için yarışan psikiyatristler yetişti.

Akl hastalığı olan kişilere yardımcı olmak için çok çeşitli kuramlar ve tedaviler geliştirildi. Bunlardan biri de hipnozun öncüsü sayılabilecek “Mesmerizm” idi. Avusturyalı hekim Franz Anton Mesmer (1734-1815), canlılarda manyetik bir sıvının bulunduğunu ileri sürüyordu. Mesmer’in görüşüne göre, bedende akan bu sıvı diğer bedenlerdeki akımlardan etkilenmekteydi. Mesmer bunu “hayvansal manyetizma” olarak adlandırdı. Mesmer’e göre, hayvansal manyetizmadaki yetersizlik veya bedendeki gizemli sıvının akışını engelleyen tıkanıklıklar hastalığa yol açıyor, “hayvansal manyetizma”

iletkeniyle temas ise tedavi sağlıyordu. Mesmerizm popüler bir kuram haline geldi ve yöntemleri gizli tutulsa da, yaygın olarak kullanılmaya başlandı. Pek çok kişiye şüpheyle yaklaştığı hayvansal manyetizmayı şarlatanlık olarak gördü. Kral XVI. Louis (1754-1793), Mesmer’in tedavilerini araştırmak üzere bir Fransız Kraliyet Komisyonu oluşturdu. Komisyon Mesmer’in manyetik sıvısının varlığına ilişkin bir kanıt bulamadı ve elde ettiği etkilerin “hayali veya kandırmacaya dayalı” olduğuna karar verdi. Mesmer’in takipçilerinden Abbé Faria (1746-1819), onun çalışmalarını sürdürerek mesmerik yöntemlerle elde edilen transların ve diğer fenomenlerin “telkin gücüyle” gerçekleştiğini ortaya koyan deneyler yaptı.

İrlandalı cerrah James Braid (1795-1860), 1841’de birkaç Mesmerizm gösterisine katıldı, “mesmerize” hastaları muayene etti ve farklı bir fiziksel durumda oldukları sonucuna vardı. Braid, “rasyonel Mesmerizm” olarak adlandırılacak kendi yöntemiyle deneyler yapmaya koyuldu ve bu çalışmalarıyla, fizyolojik ve psikolojik ilkelere dayanan nörohipnotizmayı (sinirsel uyku) geliştirdi. Hipnoz hali, bir objeye uzun süre sabit bir dikkatle bakarak elde edilebiliyordu. Braid, hipnozun hekimin gücü veya hastanın imgelemesiyle oluştuğunu öne

SOLDA Mesmer "baquet" denilen, tahtadan büyük bir tekne yapılmıştı. Toplu tedavi seanslarında bu tekeden çıkan demir çubuklar hastaların rahatsız bölgelerine değdiriliyor, Mesmer de el ve göz hareketleriyle "suviyi aktarıyordu".

ALTTA Viyana'daki Narrenturm (Deliler Kulesi), 1784 yılında Viyana Merkez Hastanesi'nin yanına inşa edilmiştir. Aynı bir binanın inşa edilmesi, akıl hastalıklarına karşı yeni bir tutum geliştiğini gösterir.

sürenlere karşı çıktı. Çalışmalarıyla, Jean-Martin Charcot (1825-1893) da dahil olmak üzere birçok Fransız hekimi etkiledi.

Freud'un yaşamının büyük bir kısmını geçirdiği ve zihinle ilgili pek çok önemli keşfe imza attığı Viyana, tıp ve özellikle de psikiyatri alanında kaydedilen gelişmelerle zaten ün salmış bir şehirdi. Viyana'daki Narrenturm (Deliler Kulesi), Avrupa'nın en eski akıl hastanesiydi. Binanın inşası, 1784'te Kapuçinler üyesi akıl hastası bir rahibin yeraltı zindanlarında tutulduğunun fark edilmesi üzerine hızlandırılmıştı. Eski Viyana Merkez Hastanesi'nin (Allgemeines Krankenhaus der Stadt Wien) yanına inşa edilen Narrenturm'da, 200-250 hasta kalabiliyordu. Hücrelerde hastaları zincirlemek için halkalar vardı. Ruhsal problemi olan hastaların tedavisinde kaydedilen gelişmeler, bu hastanenin on yıl içinde köhneleşmesine neden oldu. XVIII. yüzyılın sonlarından itibaren Viyana'da birçok uzmanlık dalında klinikler açıldı ve Avusturya'nın ilk psikiyatri kliniği de 1870 yılında Viyana'da kuruldu. Viyana adeta, psikiyatri hastanelerinin ve ruh hastalığı tedavilerinin merkezi haline geldi. Viyana psikiyatri ekolünün yaklaşımı, esas olarak fiziksel belirtilere ve ailesel patolojiye odaklanmıştı. Ruhsal hastalıkların altında yatan nedenlereyse pek ilgi gösterilmiyordu.

"Psikoloji" terimiye, XIX. yüzyılın ortalarında kullanılmaya başlandı. Daha önce "zihin felsefesi" olarak bilinen terim, bu disiplinin "ruhun incelenmesinden" tıbbi bir bilim dalına dönüşümü sürecinde evrimleşti. Psikoloji, Wilhelm Wundt'un (1832-1920) 1879'da Leipzig'de psikolojik araştırmalara adanmış ilk laboratuvarı kurmasıyla deneysel çalışma sahası olarak gelişmeye başladı. Wundt, laboratuvarında beynin hasarlı kısımlarının haritasını çıkararak, ruhsal bozuklukları ve anormal davranışları tanımladı.

Freud, bu verimli ve coşkulu keşifler dünyasına, titiz bir bilim adamı ve eğitimli bir hekim olarak giriş yapacaktı. Yeni bir bilim dalı yaratacak, ruh hastalıklarını açıklamaya ve tedavi etmeye çalışan yeni bir psikolojinin temellerini atmakla kalmayıp, kendi deyimiyle "normalin anlaşılabilmesi için gerekli olan... yeni ve daha derin bir zihin bilimi"ni oluşturunca.

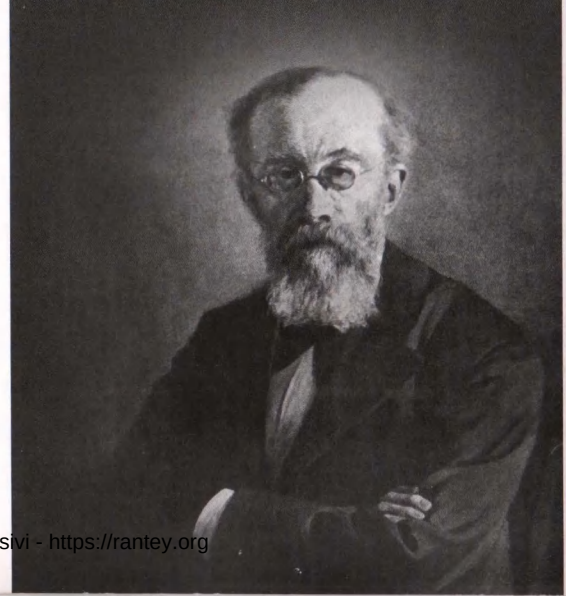
William James (1842-1910)

James, Harvard'da tıp eğitimi aldı ama hiç hekimlik yapmadı. Gençliğinde nevrasteni (sinir zafiyeti) tanısı konunca Almanya'ya gitti ve buradaki tedavi arayışları sırasında psikoloji ve felsefeye eğildi. Akademik kariyerinin neredeyse tamamını, Harvard'da fizyoloji, anatomi, psikoloji ve felsefe dersleri vererek geçirdi. 1889'da psikoloji kürsüsüne getirildi. Hermann Helmholtz ve Pierre Janet gibi isimlerle tanıştıktan sonra, Harvard'da bilimsel psikolojiye giriş dersleri verdi ve 1875 yılında deneysel psikoloji derslerine başladı. Granville Stanley Hall ve Theodore Roosevelt gibi öğrenciler yetiştirdi. Psikolojide işlevselcilik okulunun güçlü bir savunucusu oldu ve psikoloji, eğitim psikolojisi ve felsefe üzerine yankı uyandıran kitaplar yazdı.

Wilhelm Wundt (1832-1920)

Alman hekim, fizyolog, psikolog ve filozof Wilhelm Wundt, deneysel psikolojinin babası olarak anılır. Wundt, Hermann von Helmholtz'un asistanıydı. Helmholtz'un duyuusal fizyoloji kuramı, Wundt'un çalışmalarının temelini oluşturdu. Deneysel psikolojinin öncülerinden Gustav Theodor Fechner'den de etkilendi. 1874'te, psikoloji tarihinin en önemli eserlerinden biri olan *Grundzüge der physiologischen Psychologie*'yi (Fizyolojik Psikolojinin Esasları) yazdı. İlk Fizyolojik Araştırmalar Laboratuvarını 1879'da Leipzig Üniversitesi'nde kurdu. Buradaki çalışmalarıyla, psikolojinin ayrı bir bilim dalı haline gelmesini sağladı.

2 Freud'un Çocukluğu

12-3

Sigmund Freud, ileride önemli bir kişi olacağını erken yaşlarında anlamıştı. Jacob (1815-1896) ve Amalia (1835-1930) Freud çiftinin, en büyük çocuğu olarak dünyaya geldi. Ailesinin ondan beklentileri yüksekti ve her fırsatta, diğer çocuklarının değil de, hep en büyük oğlun ihtiyaç ve isteklerine öncelik veriliyordu. XIX. yüzyılın ortalarındaki o coşku dolu yıllarda, zeki bir gencin bilim veya sanatta başarılı olması için çok sayıda olanak vardı ve Freud da ailesinin bu beklentilerine memnuniyetle cevap verdi. Kafasında amniyon zariyle doğmuştu ve o yıllarda bunun şanslı ve başarılı bir geleceğin işareti olduğuna inanılırdı. Annesinin oğlunun parlak geleceğiyle ilgili umutları, bir pastanede tanıştığı yaşlı bir kadının “dünyaya büyük bir adam getirdiğini” söylemesiyle daha da güçlendi. Freud 11-12 yaşlarındayken, lokantada rastladığı bir şair onun için

SAGDA 7 yaşındaki Freud, çalışma masasında oturuyor. Ailede Freud'un derslerine öncelik veriliyordu, kardeşleri, çalışırken onu rahatsız etmemeyi öğrenmişlerdi.

SOLDA Freud'un doğduğu kasaba: Příbor-Freiberg. 1931'de Freud'un doğduğu eve bir plaket yerleştirilmiş, Freud da belediye başkanına bu onuru kendisine verdikleri için bir yazılı teşekkür etmiştir.

SAGDA 1860'da Viyana'nın kuzbaki görünümü. Freud'un ailesi 1859'da Viyana'nın Yahudi mahallesine taşındı. Freud bu kente, sevgiyle nefret arasında gidip gelen duygular besledi. Bu çelişkili duygularda hiç kuşkusuz kente hakim olan Yahudi düşmanlığının da payı büyüktü.

doğaçlama dizeler yazıvermişti. Dörtlükte, büyüyünce kabinede bakan olacağı söyleniyordu. Freud o sırada bunun mümkün olabileceğini düşündüyse de, Yahudi düşmanlığının bir Yahudinin Avusturya'daki kamusal hayatta önemli konuma gelmesini çok zorlaştıracaklarını ancak ileri yaşlarında fark edecekti.

Sigmund Schlomo Freud, 6 Mayıs 1856'da Moravya'nın Freiberg Kasabası'nda doğdu (o yıllarda Habsburg yönetiminde olan Freiberg, bugün Příbor adıyla Çek Cumhuriyeti sınırları içinde bulunmaktadır). Schlomo, o doğmadan birkaç ay önce ölen büyükbabasının adıyla. Ailesi ona “Sigi” diye sesleniyordu, Freud ise 1877'de adını Sigmund olarak kısaltmaya karar verdi.

Babası Jacob'un Ortodoks Yahudi olan ailesi, yüzyıllar önce Yahudilere uygulanan zulüm nedeniyle batıya kaçmış, XIX. yüzyılda Litvanya'dan Galiçya yoluyla Avusturya'nın Almanların yoğun olarak yaşadığı bölgelerine göç etmişti. Freud'un babası, esas olarak yün alım satımıyla uğraşan bir tüccardı. Freiberg, 1850'lerin sonlarında işsizliğin kol gezdiği, çöküşe geçmiş bir kasabaydı. Jacob'un işleri bozulmuştu. Diğer yandan, 1848-1849 devriminden sonra yayılan Çek milliyetçiliği, bu küçük kasabanın ekonomik çöküşünden, genellikle Almanca konuşan ve Alman eğitimi almış olan Yahudileri sorumlu tutma ve suçlama eğilimi başlatmıştı. Jacob, Freiberg'de ailesini iyi bir geleceğin beklemediğini anlayınca, aile önce bir yıl kaldığı Leipzig'e, oradan da Viyana'ya taşındı.

Freud çekirdek bir ailede doğmamıştı. Babası annesinden 20 yaş büyüktü. Daha önce bir kez evlenmişti ve eski eşinden olan büyük oğulları Emanuel ve Philipp, aileleriyle beraber Freud'ların yakınında oturuyorlardı. Annesi Amalia, Emanuel'den küçükü ve Jacob'la evlendiğinde henüz ergenlik çağındaydı. Sigmund amca olarak doğdu: ağabeyi Emanuel'in oğlu John, Sigmund'dan bir yaş büyüktü. Sigmund üç yaşındayken, Emanuel ailesiyle İngiltere'ye taşındı, ama o güne kadar iki oğlan birbirlerinin en yakın oyun arkadaşı oldu. Bütün küçük çocuklar gibi onların ilişkisi de sevgi ve nefret arasında gidip geliyordu ve kavgalı etiklerinde, Sigmund yaşça küçük olmasına rağmen hiçbir zaman altta kalmıyordu. Sonraki yıllarda Sigmund, genellikle aynı yaşlardaki erkek arkadaşlarıyla yaşadığı çalkantılı ilişkilerin temelinde, yeğeniyle arasındaki değişken arkadaşlık ilişkisinin yattığı sonucuna varacaktı. “Yakın arkadaş” ve “nefret edilen düşman”ın duygusal yaşamının vazgeçilmez iki ögesi olduğunu ve çoğu durumda bu ikisinin, aynı anda olmasa da, aynı kişiye birleştiğini sezmişti. Arkadaşı Wilhelm Fliess'e (1858-1928, bkz. Bölüm 7), bütün arkadaşlıklarında bulunan bu “aynı anda hem nevrotik hem yakın olma”¹² haline, yeğeninin ve erkek kardeşinin

*“Doğum ilk anksiyete deneyimidir ve dolayısıyla anksiyete
duygusunun kaynağını ve prototipini oluşturur”*

— SIGMUND FREUD

Daha büyük ve daha kuvvetli olan John'un onun "yeğeni" olması ve babasına "büyükbaba" demesi, çocuk Freud'un kafasını karıştırmış olmalıydı. Emanuel, yeniyetmelik çağında Freud'a, ailede üç neslin bir arada olduğunu söylemişti. Freud kırklı yaşlarında uyguladığı oto-analizde (bkz. Bölüm 11), küçük bir oğlanken üvey kardeşi Philipp'in annesiyle ilişkisi olduğuna ve kardeşi Anna'nın bu ilişkiden doğduğuna dair bir fantezi yaratmasına, bu kafa karıştırıcı aile ilişkilerinin neden olabileceğini fark edecekti. Amalia ve Philipp

neredeyse aynı yaşlarda olduklarından, bu olasılık küçük Freud'a mantıklı gelmiş olabilir ve bu fantezi gerçeğe dayanmasa da, aile yapısının küçük bir çocuk için kafa karıştırıcı olduğunu gösterir.

Amalia, Sigmund'u doğduğunda 21 yaşındaydı. Freud'un annesi Amalia Nathansohn, 1835 yılında kuzeydoğu Galiciya'da doğmuştu. Çocukluğunun bir kısmını Odessa ve 1848 Devrimi'ne tanık olduğu Viyana'da geçirmişti. Amalia ve Jacob'un Sigmund'dan sonra birbiri ardına yedi çocukları daha oldu. İkinci çocukları Julius, Sigmund henüz

SOLDA Philipp Freud (1835-1911). Freud küçük bir çocukken, aynı sokakta karşı evde oturuyordu. Freud'un, annesi Amalia ve Philipp arasındaki ilişki konusunda kafası karıştı.

AŞAĞIDA Emanuel Freud (1833-1914) ve kızı Bertha. 1855'te doğan ve Emanuel'in en büyük çocuğu olan John, aile İngiltere'de Manchester'a taşınmaya kadar Freud'un en yakın oyun arkadaşıydı.

19 aylıkken öldü. Freud sonradan, annesinin sevgi ve ilgisini paylaşmak zorunda kaldığı için küçük kardeşini kıskandığını ve Julius'un ölümünün kendisinde suçluluk duygusuna neden olduğunu itiraf edecekti.

Çiftin ilk kızı olan Anna, Freud iki buçuk yaşındayken doğdu. Anna'yı Rosa, Marie (Mitzi), Adolfine (Dolfi) ve Paula izledi. Freud'ların en küçük çocuğu olan Alexander, Freud'dan yalnızca on yaş küçüktü. Anna doğduğunda, Freud'un Çek dadısı hırsızlık yaptığı gerekçesiyle kovulmuştu. Freud, bu yaşlı kadına çok düşküncü. Dadısı Freud'la Çekçe konuşuyordu. Onu düzenli olarak Katolik kilisesine götürmüş, cennet ve cehennem kavramlarıyla tanıştırmıştı. Kileden eve döndüklerinde kendisine nasihatlerde bulunurdu. Dadısı da Freud'un çok yetenekli olduğu konusunda anne babasıyla hemfikir ve küçük çocuğu buna ikna etmişti. Bu ayrılığın acı hatırası, yıllar sonra yaptığı oto-analizler sırasında ortaya çıkacak ve annesi tarafından da doğrulanacaktı.

Aile Freiberg'i terk ettiğinde Freud yalnızca üç yaşındaydı. Evinden ayrılmasına yol açan bu yolculuk, onda bir yolculuk anksiyetesi başlattı. İleri yaşlarında, bu anksiyetenin, henüz küçük bir oğlanken Leipzig'den Viyana'ya yaptıkları bir gecelik tren yolculuğu sırasında annesini çıplak görmesinden kaynaklanabileceğini belirtmişti. Bu fobinin üstesinden geldikten sonra bile trenlere yetişme konusundaki anksiyetesi devam etti ve gara kalkış saatinden neredeyse bir saat önce gelir oldu. Mutlu bir çocukluk geçirdiği evi terk etmek küçük Freud'a zor gelmiş olmalıydı; küçük kasabayı ve çevredeki kırları her zaman sevgi ve özlemle hatırladı. Jacob'un ailesini doğuya taşımasıyla hemen hemen aynı zamanlarda, Freud'un iki üvey kardeşi de İngiltere'de Manchester'a göç ettiler ve böylece Freud oyun arkadaşını kaybetti.

Freud 16 yaşındayken, doğduğu yeri ilk ve son kez ziyaret etti. Bu ziyaret sırasında aile dostları Flus-Flus'ta kaldı ve kızları Gisela'ya aşık oldu. Gisela Freud'dan birkaç yaş küçüktü. Çok utangaç olduğundan genç kıza açılmadı. Ormanlarda dolaşp, ailesi Freiberg'de kalsa ve o

AŞAĞIDA 1860'larda bir Viyana sinagogu. Freud, "inançsız" olmasına rağmen kendini tam bir Yahudi gibi hissediyordu ve XIX. yüzyılda Viyana'da çok yaygın olan Yahudi dışmanlığına karşı duyuyordu.

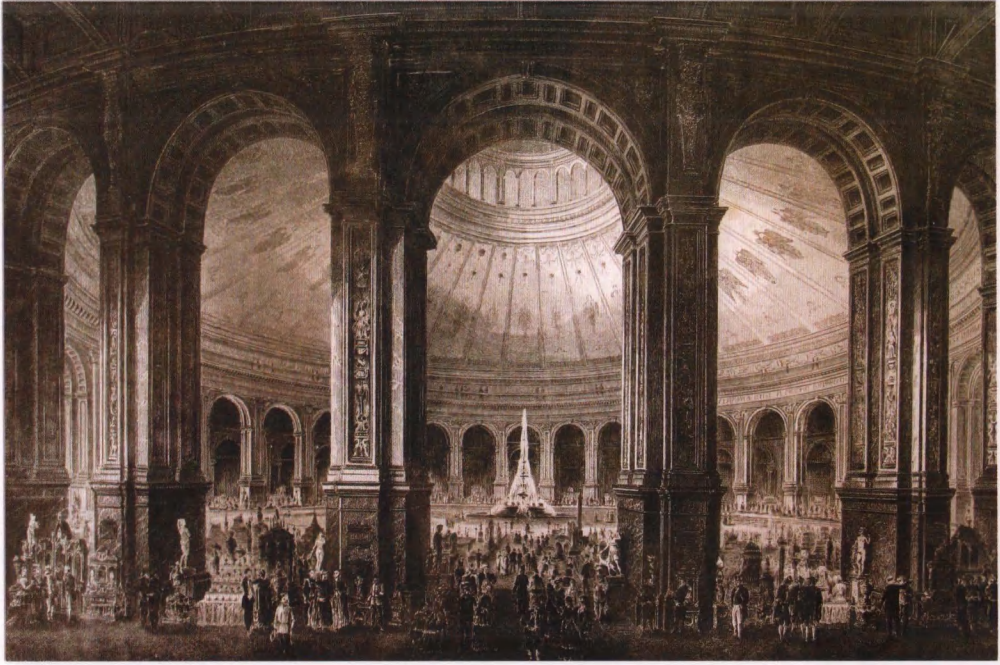
da bir kasaba delikanlısı olarak yetişip Gisela'yla evlense hayatının ne kadar güzel olabileceğini hayal etti.

Jacob ve ailesinin Viyana'daki ilk birkaç yılı zor geçti. Bir süre, Leopoldstätt Mahallesi'ndeki Pfeffergasse üzerinde, küçük bir apartman dairesinde yaşadılar. Burası Viyanalı pek çok Yahudinin aşırı kalabalık konutlarda oturduğu bir bölgeydi. Viyana'ya taşındıktan sonra ailenin Ortodoks adetlerini sürdürmesi pek mümkün olmadı, çünkü yaşadıkları evdeki yer sıkıntısı, bazı geleneklere uymayı imkânsız hale getiriyordu (iki ayrı mutfak gerektiren koşer mutfak anlayışı gibi). Ailenin nüfusu arttıkça daha fazla oda gerektiğinden Kaiser Josefstrasse'de bir apartman dairesine taşınıldı. Burada salon, yemek odası, mutfak, üç yatak odası ve dairenin geri kalanından ayrılmış uzun ve dar küçük bir oda bulunuyordu. Banyo olmadığından, ancak iki haftada bir mutfaktaki geniş tahta küvette yıkanılıbiliyordu. Küçük oda Freud'a verilmişti. Freud Viyana Merkez Hastanesi'nde çalışmaya ve okumaya başlayıncaya kadar bu odada yaşadı. Diğer odalar mumla aydınlatılırken, Freud bu odada gaz lambası kullanıyor, böylece daha aydınlık bir ortamda uzun zaman çalışabiliyordu. Yeni yetmeliğinde kitaplarından ayrı kalıp zaman kaybetmemek için yemeklerini de odasında yiyordu. Ailesi oğullarının eğitimini desteklemeye adeta kendilerini adanmışlardı; hatta Freud, kız kardeşi piyano çalarken çalışmadığını söyler söylemez, annesi müzikle çok ilgili olmasına rağmen, piyano evden atılmıştı.

SAĞDA Freud ve babası. Freud kendisini fiziksel ve kasmen de zihinsel olarak babasının ikizi şeklinde tanımlıyordu. Jacob Freud, Freud doğduğunda 41 yaşındaydı ama sevecen, müşfik ve hoşgörülü bir babaydı.

AŞAĞIDA 1878 yılında Freud Ailesi. Arka sırada soldan sağa, Paula, Anna, Freud, Emanuel, Rosa, Marie, Simon Nathansohn. Ön sırada soldan sağa, Dolfi, ?, Amalia, Alexander, ?, Jacob.

YUKARIDA 1873 Viyana Dünya Sergisi için Prater Park'ında inşa edilen Rotunda (daire şeklinde kubbeli bina). Sloganı *Kultur und Erziehung* (Kültür ve Eğitim) idi.

Freud evde önce annesinden, sonra babasından eğitim almış, ardından özel okula gönderilmişti. Dokuz yaşında sınava girerek, yaşlılarından bir yıl önce ortaokula kaydolmaya hak kazandı ve 1865'te Leopoldstädter Kommunal-Realgymnasium'a başladı. İlk iki yıldan sonra, hep sınıf birincisi oldu. Okulda ayrıcalıklı bir yere sahipti, sınıfta sorulara cevap vermesi bile pek nadir isteniyordu. Kendini derslerine vermiş, zamanının çoğunu okumaya ve çalışmaya ayırır olmuştü.

Dil konusunda doğuştan yetenekliydi; İbranice'nin yanı sıra, Latince, Yunanca, Fransızca, İngilizce, İtalyanca ve İspanyolca öğrendi. İngilizceye özellikle düşküncü ve sekiz yaşında okumaya başladığı Shakespeare'in eserlerine hayrandı. Ayrıca kız kardeşlerinin derslerine de yardım ediyordu. Oldukça otoriter bir ağabeydi; kız kardeşlerinin ne okumaları gerektiğine kendisi karar verir, onlara nasıl davranmaları gerektiği konusunda nasihatlerde bulunurdu.

Freud okulda yakın bir arkadaş edinmişti: Eduard Silberstein (1856-1925). Silberstein ve Freud, onlu ve yirmili yaşlarında sürekli olarak yazıştılar. Birbirlerine İspanyolca öğretip, Freud'un "tuhaf bir okul kulübü" diye adlandırdığı Academia Castallana'yı kurdular. Gizli isimler ve esprilerle, İspanyolca mektuplar yazdılar. Freud eşyle tanıştıktan sonraysa bağları koptu.

Freud, 1873'te 17 yaşındayken okul bitirme sınavını (Matura) verdi. Babası bu başarısını İngiltere seyahatiyle ödüllendirdi. Ötenden beri derin bir ilgi ve yaşamı boyunca sürececek bir hayranlık duyduğu ülkeye, üvey ağabeylerini ziyarete gittiğinde 19 yaşındaydı.

Freud'un annesi ve babası birer Ortodoks Yahudi olarak yetiştirilmişlerdi. Freud da bebekken sünnet edilmiş, bütün Yahudi geleneklerini ve bayramlarını öğrenmişti.

Aile, Noel ve Paskalya'nın yanı sıra, Pesah'ın (Hamursuz Bayramı) ilk günü Seder yemeği geleneklerini de aksatmıyordu. Freud, 1924'te yazdığı otobiyografi denemesinde "hep bir Yahudi olarak kaldığını" söylüyordu. Arkadaşlarının çoğu Yahudiydi; çocukluğunda Viyana'da karşılaşmış olduğu Yahudi düşmanlığına dair en ufak bir anırtırmaya bile çok duyarlıydı. Yine de Lutherci bir papaz olan arkadaşı Oskar Pfister'e (1873-1956) "tanrısız bir Yahudi" olduğunu söylemişti. Bununla birlikte babası 35. doğum gününde Freud'a İbranice ithafı bir Kitab-ı Mukaddes armağan etti. Freud Kitab-ı Mukaddes'i henüz çocukken okumuş ve sonraları, "çok etkilendiğini" belirtmişti (ama

SOLDA 16 yaşındaki Sigmund Freud annesiyle beraber. Annesi, büyüyüp yetişkin bir adam olduğunda bile Freud'a "mein goldener Sigi" (benim altın Sigi'm) diye hitap ediyordu. Freud ilerleyen yaşlarında, annesinin gözbebeği olmasının, başarı yolunda kendine güven sağladığını belirtmişti.

AŞAĞIDA Freud'un Viyana'da yaşadığı apartman.

bu etkilenmenin dini anlamda mı, yoksa etik ve tarihi anlamda mı olduğu açık değildir) (bkz. Bölüm 18).

Freud ergenlik çağındayken ailesi pek varlıklı değildi, ama Jacob, Freud'un kariyerini için parasal yönünü düşünmeden seçmesi konusunda ısrar ediyordu. Viyanalı bir Yahudi olarak Freud'un karşısındaki kariyer seçenekleri, işletmecilik, ticaret, hukuk veya tıptı. Freud, kendisinden yaşça büyük bir okul arkadaşının etkisiyle hukuk okumaya karar verdi, ama okulu bitirmeden hemen önce fikrini değiştirdi. O dönemde Darwin'in yazıları gündemdeydi. Freud bu yazılardan, öncelikle de dünyanın daha iyi anlaşılmasına dair bir olasılık sunmalarından çok etkilenmişti. Özellikle doktor olmayı istemediğini, ama "insan"ı dair her şeye olan merakı nedeniyle tıbbı ilgi duyduğunu söylemişti. Mezun olmadan hemen önce Goethe'nin doğa felsefesi ile ilgili denemelerini öğrenince, kesin olarak tıp okumaya karar verdi.

3 Tıp Fakültesi

18-9

Freud Viyana Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne başladığında yalnızca 17 yaşındaydı. Üniversitenin açık müfredatı, geniş ilgi alanlarının peşinden gitmesine olanak sağlıyordu. Bu yaklaşım, tıp eğitimini tamamlamak için mutlaka verilmesi gereken derslere yoğunlaşmaktan daha cazip gelmişti ona. Bu yüzden üç yıl geç mezun oldu.

İlk üç dönem aldığı dersler çok geniş bir yelpazede idi ama 1875 yazında işi daha da genişletti. "Tıp öğrencilerine yönelik zooloji" yerine, zooloji öğrencilerine yönelik derslere katıldı. Fizik, felsefe ve fizyoloji dallarında da zorunlu derslerle yetinmedi. Ertesi yıl biyolojiye yöneldi; fizyoloji, anatomi ve felsefe derslerinin yanı sıra haftanın on saatini Profesör Karl Claus'la (1835-1899) zooloji laboratuvarında geçiriyordu.

1876 Mart'ında ilk özgün araştırmasına başladı. Karl Claus, üniversitenin Trieste'deki zooloji deneyleri merkezinde araştırma yapabilmesi için ona burs imkânı sağlamıştı. Bu karar Freud'un çalışmaları ve gidişatı üzerinde olumlu bir etki yarattı. Araştırma, yılanbalıklarının eşey organları üzerinedir. Freud yaklaşık 400 yılanbalığını diseksiyon ile inceledi. Gelişmemiş testiküler organa

benzer bir yapı bulduysa da, buna ilişkin bir kanıt elde edemedi. Çalışmasının bir sonuca varmaması onu çok mutsuz etti. O yaz, Trieste'de olmadığı zamanlarda biyolojiye yoğunlaştı ve derslerinin çoğunu zooloji alanından seçti.

Freud, 1876 sonbaharında burslu öğrenci (*famulus*) olarak Fizyoloji Enstitüsü'ne kabul edildi. Enstitü Ernst Brücke (1819-1892) yönetimindeydi ve Brücke, Freud'un hayatındaki en önemli hoca olacaktı. Freud, ilk dönemden itibaren Brücke'nin fizyoloji derslerine girmeye başladı ve üç yılın sonunda nihayet, Brücke'nin laboratuvarında huzur ve tatmine ulaştığını fark etti. Gerek Brücke, gerekse asistanları Sigmund Exner (1846-1926) ve Ernst von Fleischl-Marxow (1846-1891) onda büyük bir saygı uyandırmıştı.

Brücke sert ve sessiz bir adamdı. Rasyonel ve ciddi mizacına rağmen, öğrencilerine karşı anlayışlıydı; öğrencilerinin düşüncelerini saygı gösterir, özgün çalışmaları konusunda onları cesaretlendirir, düşüncelerine katılmasa bile yeteneklerini desteklerdi. 1840'da, Brücke ve Emil du Bois-Reymond (1818-1896), Hermann Helmholtz (1821-1894) ve Carl Ludwig (1816-1895) ile birlikte "Helmholtz Tıp Okulu"

SAGDA Freud'un yaptığı Petromyzon (taş-emen) spinal ganglion çizimi. Mikroskop altında saatlerce incelediği hücreleri gösteren ilk bilimsel çizimleri inanılmaz derecede ayrıntılıdır.

SOLDA XIX. yüzyılda Viyana Üniversitesi.

A black and white portrait of a man with a mustache, wearing a suit and bow tie, framed by a thick wooden border. The man has light-colored hair, possibly grey, and is looking slightly to the right of the viewer. He is wearing a dark suit jacket over a white shirt and a dark bow tie. The portrait is set within a white mat, which is itself surrounded by a thick, dark wooden frame. The overall style is that of a classic oil painting.

Josef Breuer (1842-1925)

Freud, Breuer'le ilk olarak Brücke'nin laboratuvarında tanıştı. Breuer Viyana'nın tanınmış hekimlerindendi. Solunum fizyolojisi ve kulaktaki yarım daire kanalları ile ilgili araştırmalar yapmıştı. Breuer, Freud'un hayatında önemli bir şahsiyet oldu; Freud onun aklına, bilgisine ve zekâsına değer veriyordu. Breuer de Freud'a kariyeriyle ilgili önemli kararlarında destek olmakla kalmayıp, onu sık ziyaretlerine çağırır, özel muayenehanesine hasta gönderirdi. Freud'a para sıkıntısı çektiği yıllar boyunca önemli yardımlarda bulunmuştu. İkili, 1890'larda Freud'un cinsellikle ilgili kuramlarını geliştirmesi üzerine yollarını ayırdı.

Daha sonra tatlı su istakozlarının sinir hücreleriyle ilgili araştırmalarına başladı. Tatlı su istakozlarını canlı olarak, yeni ve zor bir mikroskobik yöntemle inceliyordu. Çalışmaları yalnızca anatomiye ilişkili gibi görünse de, makalesinde bu araştırmamanın sinirsel reaksiyonun anlaşılması amacıyla yapıldığı üstü kapalı olarak belirtiliyordu. Sinir hücresi ve süreçleriyle ilgili düşünceleri Freud'u sinir sisteminin organizasyonu ile ilgili genel bir kurama ulaştıracak gibiydi, ama son aşamaya gelecek cesareti bulamadı. Bu bilimsel keşifle adını duyurabilirdi ancak fırsatı kaçırmış oldu; aynı durum sonra da tekrarlanacaktı. Nöron kuramı, ilk kez birkaç yıl sonra Heinrich von Waldeyer-Hartz (1836-1921) tarafından ortaya atıldı.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

ÜSTTE Martha Bernays'ın, Freud'la nişanlandıktan iki yıl sonra, 1884'te çekilmiş fotoğrafı.

EN ÜSTTE Olmütz Belediye Sarayı, Freud, 1886'da Moravya'daki Olmütz'te yapılan hareket sırasında, bir ay ihtiyat kuvvetlerinde çalışmak zorunda kalmıştı.

Freud çalışmaları sırasında fizyolojik araştırmalarıyla ilgili pek çok yeni teknik de geliştirdi. Brücke, Freud'un kariyerinin ve fikirlerinin ilerleyen yıllardaki gelişimi karşısında hayrete düşecekti. Ancak Freud'un fizyolojik kuramlarının temelini oluşturan ilkelere, Brücke'nin etkisi yadsınmazdı. Karşılaştığı en büyük zorluklar, bu ilkelerin zihinsel fenomenlere nasıl uygulanacağına ilişkindi. Freud, Brücke'nin laboratuvarında çalışırken Josef Breuer (1842-1925) ile tanıştı. Genç bilim adamının geleceği üzerinde Breuer'in de çok büyük bir etkisi olacaktı.

Freud, araştırmalarının yanı sıra tıp öğrenimine de devam etti. Oldukça seçkin ve ufuk açıcı hocalardan dersler almasına rağmen pek çoğunun Freud üzerinde bir etkisi olmadı. Gerçekten ilgisini çeken tek ders Theodor Meynert'in (1833-1892) psikiyatri dersi idi.

Freud'un çalışmaları, askerliğini yaptığı 1879-1880 yıllarında kısa bir kesintiye uğradı. Askerliği sırasında evinde kalmaya devam etti; hastaneye gitmenin dışında bir görevi yoktu, fakat çok sıkıldı. İngiliz felsefeci John Stuart Mill'in (1806-1873) bir kitabını Almancaya çevirmeye başladı.

İlgi alanlarının çeşitliliğine rağmen, Freud Viyana Üniversitesi'ne devam etti ve 1881 yılında bitirme sınavlarını "pekiyi" dereceyle vererek mezun oldu. Bu başarısını da, sürekli tekrar ve hazırlık çalışmalarından ziyade **fotoğrafik belleğine borçlu olduğunu savundu**.

Freud, Brücke'nin yanına döndü ve araştırmalarına devam etti. Uygulama öğretmeni olarak, 15 ay tam gün enstitüde çalıştı. Görevi gereği eğitim de veriyordu. Kimya laboratuvarında da bazı araştırmalar yaptı ama bu alanda başarı gösteremedi. Böylelikle 1882'yi mesleki yaşamının en başarısız yılı olarak tamamladı. Freud uygulama öğretmeni olarak çalışmaya devam etseydi, büyük olasılıkla bir süre sonra fizyoloji profesörü olacaktı. Ancak bu iş, kısa sürede yükselme beklentilerini karşılayacak gibi görünmediğinden, 1882 ortalarında araştırmaları ardında bırakarak enstitüden ayrıldı.

Babası Freud'u, kariyerini için parasal yönünü düşünmeden seçmesi konusunda serbest bırakmış olsa da, şimdi Brücke, kariyerini yalnızca araştırma alanında sürdürmekten vazgeçmesini salık veriyor, pek de parlak olmayan mali durumu nedeniyle, kendi ayakları üzerinde durabilmek için hekimlik yapması gerektiğini söylüyordu. Freud bu gerçekleri mümkün olduğunca görmezden geldi; heyecan duymadığı hekimlik mesleğinde çalışmak yerine, çok sevdiği laboratuvar çalışmalarına yöneldi, ama böyle sürüp gidemezdi. Freud, Brücke'nin mali durumu konusunda söylediklerinde haklı olduğunu biliyordu. İhtiyaçları çok sınırlı olsa bile, hâlâ babasının desteğine muhtaçtı. Babası giderek yaşlanıyordu, pek varlıklı sayılmazdı ve altı çocuğu daha vardı. Freud arada sırada arkadaşlarından borç almak zorunda kalıyor ama borçlarını mümkün olduğunca çabuk ödemeye çalışıyordu. Brücke'nin yanında çalışmaya devam etse, geçinmek için başka kaynaklara da başvurması gerekecek ve büyük olasılıkla evlenme ve aile kurma olanağı bulamayacaktı. Bu gerçek 1882 yılına kadar Freud için pek bir şey ifade etmemişti, ama o yıl Martha Bernays (1861-1951) ile tanıştı ve âşık oldu.

Nihayet Brücke'nin öğütlerini kabul eden Freud, kariyerini serbest hekim olarak sürdürmeye karar verdi ve üç yıl sürecek ihtisası için Viyana Merkez Hastanesi'nde göreve başladı. Hastaneye stajyer (aspirant) olarak girdi, daha sonra asistanlığa (*Sekundararzt*) terfi etti ve çeşitli kliniklerde çalıştı. Bu hastanede geçirdiği üç yıl boyunca,

tıbbın farklı alanlarında pratik yapma ve bilgi edinme imkânı buldu.

İlk iki ay cerrahi servislerinde çalıştı. Bu, fiziksel olarak çok yorucu bir işti. Daha sonra Theodor Meynert'in tavsiyesi ve yardımlarıyla, Carl Wilhelm Hermann Nothnagel'in (1841-1905) dahiliye servisinde stajyer olarak çalışmaya başladı. Nothnagel öğrencilerinin kendilerini işlerine adanmalarını ve uzun saatler çalışmalarını isteyen, ancak hem öğrencileri hem de hastaları tarafından çok sevilen bir hekimdi. Nothnagel'e duyduğu saygıya rağmen dahiliye hastalarını iyileştirmek ve bu tür hastalıkları araştırmak Freud'un hiç ilgisini çekmedi.

Freud, üç buçuk ay sonra, Mayıs 1883'te Theodor Meynert'in psikiyatri kliniğinde asistan olarak çalışmaya başladı. Meynert'in dönemin en iyi beyin anatomisi uzmanı olduğunu anlamıştı, ama onu bir psikiyatrist olarak aynı derecede yetenekli bulmuyordu. Freud beş ay boyunca Meynert'le çalışmaya devam etti. Hem kadın hem de erkek servislerinde psikiyatri deneyimini artırdı. Psikiyatri kuramlarını tam olarak anlayabilmek için yutarcasına kitap okudu.

Freud eğitimi sırasında insan merkezi sinir sistemiyle ilgili araştırmalarını da sürdürdü ve *medulla oblongata* (soğanlık) üzerine birkaç bildiri yazdı. Meynert, belki de son gelişmeleri takip edemeyecek kadar yaşlandığını hissettiğinden, Freud'un kendini beyin anatomisi çalışmalarına vakfedeceğini düşünerek, ders notlarının tamamını ona devretmeyi önerdi. Freud ise bu öneriyi geri çevirdi ve sinir hastalıkları alanında uzmanlaşmayı seçti. Viyana'da bu alanda çalışan uzman sayısı çok azdı, o da bu seçimin hem kariyeri hem de kesesi açısından yararlı olacağını düşünmüştü. Freud bir plan yaptı: önce üniversitede sinir hastalıkları alanında öğretim görevlisi kadrosu kazanacak, sonra da Jean-Martin Charcot'nun (1825-1893) yanında çalışmak için Paris'e gidecekti.

Freud, 1 Ocak 1884'te *Nervenabteilung* (Sinir Hastalıkları) servisine geçti. Servisin ismi böyle olsa da, burada sinir hastasına rastlamak zordu. Servis şefi Franz Scholz, hastaları bir an önce başından savmaya bakıyordu. En önemli önceliği masrafları kısmaktı. Bu yüzden de hastalar aç bırakılıyor, en ucuz ilaçlarla tedavi ediliyordu. Koşullar çok pisti. Havagazı olmadığından, doktorlar viziteleri fener ışığında yapıyorlardı. O yaz, şef tatildeyken bütün doktorlar bir kolera salgını için yardımı çağrılınca, Freud serviste tek başına kaldı. Bu konunun tadını çıkarıp altı hafta şeflik yaptı, ama Scholz geri dönünce çok para harcadığı için ona iyi bir fişçe çekti.

Freud ve şefi arasındaki gerginlik devam etti ve Şubat 1885'te Freud'a başka bir kliniğe geçeceği söylendi. İtirazları fayda etmedi ve önce göz hastalıkları servisine, temmuz ayında da dermatoloji servisine geçti. Viyana dışında özel bir ruh hastalıkları hastanesinde vekil kadrosuna atandığında, bu servisteki ilk haftasını doldurmuştu.

Freud, klinik çalışmalarının yanında sinir sistemi hastalıklarıyla ilgili bildiriler yayımlamaya da devam etti. Bir servisten diğerine geçip durduğu 1885 yılında, yaptığı yayınlar sayesinde, bir sözlü sınav ve seminerin ardından nöropatoloji okutmanı olarak atandı. *Privatdocent* (özel doçent-üniversite okutmanı) kadrosu, üniversitede

Ernst Brücke (1819-1892)

Brücke, yayınlarının sayısı 143'e ulaşan Alman hekim ve fizyologdur. Viyana'ya 1848'de geldi ve Viyana'daki Enstitüsü, Helmholtz Tıp Okulu'nun önemli bir parçası oldu. Bir sonraki neslin önde gelen fizyologlarının çoğunun hocasıydı. Brücke'nin dersleri ve onunla birlikte çalışmak Freud'a çok şey kattı. Psikanalitik kuramlarını yapılandırırken Brücke'den öğrendiği ilkelerden yararlandı. Gözde öğrencilerinden birinin, laboratuvarında ileri derecede ayrıntılı çalışmalar yaparak bu kadar ilerlediğini görmek Brücke'yi bile hayrete düşürmüştü.

yükselemenin ilk adımı sayılan hayli prestijli bir konumdu ve Freud'un hekimlik yaparak bir aile kurmaya yönelik beklentilerini artırmıştı.

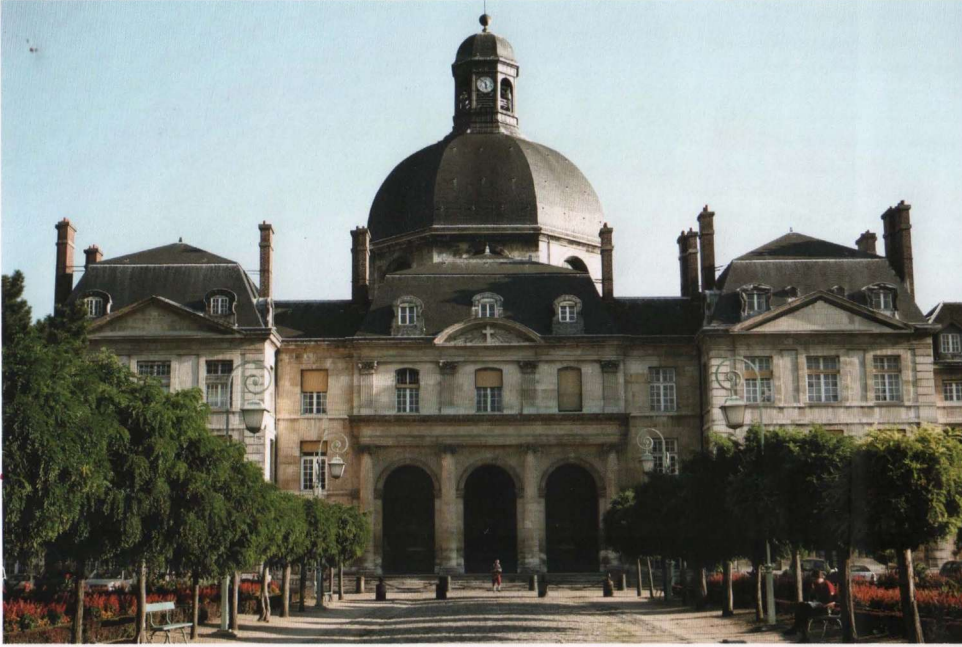
Yine 1885'te, Freud 600 guldenlik bir burs için başvurdu. Bursu kazanan kişi altı ay izinli sayılacaktı. Freud Paris'e gidip Charcot'yla çalışmak için bu bursu kazanmaya kararlıydı. Oylamada kendisini desteklemeleri için kapı kapı dolaştı, taraftar toplamak ve fakültenin diğer üyeleriyle konuşup, etkileyebilecek herkesi ikna etmek amacıyla elinden geleni yaptı. Fakülte kurulu toplandı, ama bursu kimin alacağı belirlenemeyince, karar yetkisi, her biri bir adayın temsilciliğini yapacak üç üyeli bir alt-komiteye devredildi. Bu belirsizlik, artık parayı alamayacağına kesin gözüyle bakan Freud'u çok üzdü, ama temsilciliğini yapan Brücke'nin aracılığıyla burs sonunda Freud'a verildi. Freud, 1885 Ağustos'unun sonunda genel tıp hayatına son vererek hastaneden ayrıldı ve Paris'e gitti.

AŞAĞIDA Freud'un serbest hekim olarak çalışmaya başlamadan önce klinik deneyim kazanmak için Ekim 1882'de stajyer olarak girdiği Viyana Merkez Hastanesi.

4 Freud Paris'te

22-3

SOLDA Paris'teki Salpêtrière Hastanesi. Önceleri baruthane olan bina, daha sonra yoksulların, saralıların, ağır akıl hastalarının ve ruhsal bozuklukları olanların tutulduğu bir yere dönüşmüştü. XVI. yüzyılda, XIV. Louis aynı yerde "Salpêtrière Düşkinlerevi" (La Hospice de la Salpêtrière) adıyla bir hastane inşa ettirmişti ve bu bina, yüzyılın sonlarına doğru genişletildi.

Freud, Ekim 1885'te Paris'teki Salpêtrière Hastanesi'ne gitmesine olanak sağlayan bir burs kazandı. XVIII. yüzyılın sonlarında bu hastane, 10.000 hastayı ve çoğunluğu Paris sokaklarından toplanmış hayat kadınlarından oluşan 300 hükümlüyü tedavi etme kapasitesine sahip, dünyanın en büyük hastanesiydi. Ağır akıl hastalıklarının tedavisinde ilk insancıl reformlar, 1795'te Bicêtre'den bu hastaneye gelen Philippe Pinel (1745-1826) tarafından başlatılmıştı. Jean-Martin Charcot'nun Salpêtrière'de çalıştığı ve eğitim verdiği dönemde, hastane önemli bir psikiyatri merkezi haline geldi. Charcot, 1882'de Avrupa'da bir benzeri daha bulunmayan bir nöroloji kliniği kurdu. "Modern nörolojinin kurucusu" olarak bilinen Charcot, multipl sklerozu tanımlamış ve Parkinson hastalığını araştırmıştı ama en bilinen çalışmaları histeri ve hipnozla ilgiliydi.

XVII. yüzyıla dek histerinin, kadınlarda rahimle ilgili rahatsızlıklara bağlı olarak görülen bir hastalık olduğu kabul ediliyordu. XIX. yüzyılda ise histeri, cinsel işlev bozukluklarıyla ilişkilendirildi. Charcot'nun hastalıkları saptamak ve özelliklerini belirlemek amacıyla hastalarını çok yakından gözlemlemesi histeriye yeni bir anlayış getirdi. Büyük histeri krizinin dört evresi ve bu yapıya bağlı olarak gelişen küçük krizler tanımlandı. Charcot, histeriyi nörolojik bir hastalık olarak ele almış ve kimi hastalarda kalıtsal özelliklere bağlı olarak, hastalığa yatkınlık olduğunu öne sürmüştü.

SOLDA Jean-Martin Charcot (1825-1893). Genç bir hekimken, Salpêtrière'deki kadınların hastalıkları ilgisini çekmişti; kıdemli bir hekim olduktan sonra, servislerinden birini yalnızca sinir hastalıklarına tahsis etti. Düşünce değil, gözlem adamı olduğunu söylerti. Hastalarındaki benzer belirtileri ve hastalık modellerini gözlemleyerek, hastalık "tiplerini" tanımlamıştı.

"Paris, yaşamında yeni bir başlangıçtır" - SIGMUND FREUD

Ağır travma sonrasında gelişen sinir hastalıklarını da incelemişti. Stres sonrası ortaya çıkan histerik felçleri (histerik paralizi) araştırırken, felci yapay olarak oluşturmayı başarmıştı. Hastanede ilk kez hipnoz uyguladı: çok şiddetli bir ışığı hastaların gözüne tutup katelepsiye girmelerini sağlıyordu. Hastaların gözlerini kapatarak, onları "letarji" (uyuklama) haline geçiriyor, başlarının üzerine baskı uygulayarak, "somnambulizm" (uyurgezerlik) hali yaratıyordu. Hastalar bu durumdayken hipnozu uygulayan kişiyle iletişime geçebiliyorlardı. Bu yöntemi, histerik hastalarda deneysel olarak felç oluşturmada başarıyla kullanmış, böylelikle psikolojik etkenlerin nasıl histerik felç oluşturabildiğini göstermişti. Bu uyarılmış krizler, spontan krizlerle aynı etkiyi yaratıyordu. Bu da histeri semptomlarının, altında yatan neden ne olursa olsun, yalnızca düşünceler üzerinden tedavi edilip ortadan kaldırılabileceği anlamına geliyordu. Charcot, yalnızca histerik hastaların hipnotize edilebileceği sonucuna varmıştı. Ünlü bir hekim olması ve düzenlediği tanıtım toplantıları sayesinde,

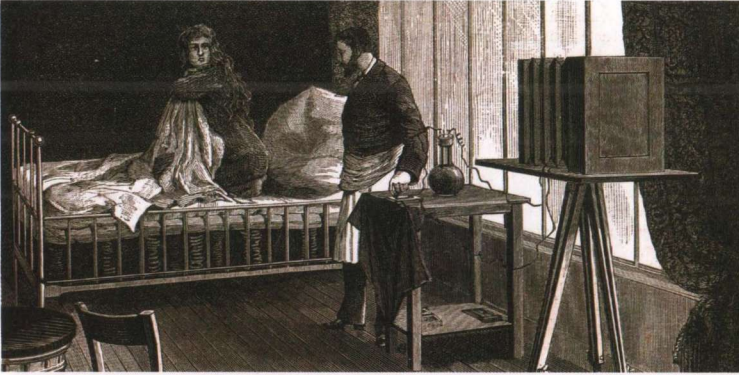
AŞAĞIDA Charcot'yu Salpêtrière'de histeri dersi verirken gösteren resim. Resimdeki hasta (Blanche Wittman), Charcot'nun klinik modelleri göstermek için konferanslarına getirdiği en ünlü hastasıydı. Burada hasta, Charcot'nun öğrencilerinden Joseph Babinski'nin kollarında tasvir edilmiş. Sonraki yıllarda Freud, bu resmin bir kopyasını ünlü divanının üzerine asmıştır.

hipnotizma daha çok tıbbi bir işlem olarak görülmeğe başlamıştı. Charcot, hem histerik fenomenlerin gerçek olduğunu ortaya koydu hem de histerinin erkeklerde de görülebileceğini kanıtladı.

Freud, o dönemde Salpêtrière'de bulunan pek çok yabancıdan biriydi ve *élève* (öğrenci) konumundaydı. Freud, Charcot'nun çevirmeniyle arasında yaşanan bir iletişim kopukluğundan haberdar olunca, ders notlarını Almancaya çevirmeyi önerdi ve böylelikle onu daha yakından tanıma fırsatı buldu.

SAGDA 1887 yılında Salpêtrière'de ani bir sesle topluca hipnoza sokulmuş histeri hastaları.

SOLDA Charcot'nun
hekimlerinden biri histeri
hastasının fotoğrafını
çekiyor (1883).

AŞAĞIDA Freud Paris'teyken rihşal durumunu iyileştirmek ve gevşemek için bir uyarıcı olan kokaini düzenli olarak kullanıyordu. Üstadı Charcot da o dönemde uyuşturucuyu denemisi ve aşağıdaki karmaşık resmi estar içtikten sonra yapmıştı. İlerleyen yıllarda esarm, histeriye aynı belirtilere neden olduğunu göstermişti.

Freud en çok Charcot'nun histeriyle ilgili çalışmalarından etkilenmişti. Üstadı çalışırken izledikçe, anatomi ve araştırmaya olan hevesi, psikopatolojiye ve klinik çalışmaya yöneldi. Freud daha sonra, Charcot'nun bazı fikirleri çürütülmüş ve terk edilmiş olsa da, çalışmalarının öneminin göz ardı edilemeyeceğini söyleyecekti. Charcot, Freud'un gözünde ideal bir bilim adamı ve hekim imajına sahipti; hatta kuramlarına olan inancını kaybettikten sonra da bu görüşü değişmemişti. 1893'te 68 yaşındaki Charcot'nun beklenmedik ölümü üzerine Freud duygu yüklü bir anma yazısı kaleme aldı. Bu yazıda bir hoca ve akademisyen olarak iyi niteliklerini övüyor, genç öğrencilerine ilham verme yeteneğiyle, birçok doktoru ve asistanı peşinden sürükleyebildiğine değiniyordu. Yazısını, Charcot'nun çoğu fikrinin geçerliliğini sürdürmemesinin ve sinir hastalıklarının ortaya çıkışında kalıtsal etkenlerin rolünü fazla büyüttüğü olmasının bile bu büyük hekimin ününe gölge düşürmediğini belirterek notkalamıştı.

AŞAĞIDA 1876'da Charcot'nun asistanı tarafından fotoğraflanan, vücudunu acayip şekillerde büküp çarpıtan (kontorsiyon) bir histeri hastası (Desiré Magloire Bourneville).

AŞAĞIDA SAĞDA 1876'da, üçüncü evre histerik sara krizi geçirirken fotoğraflanan bir histeri hastası.

Henüz Paris'e gitmek üzere Viyana'dan ayrılmadan önce Freud'a şehirdeki ilk Devlet Çocuk Hastalıkları Hastanesi'nde bir görev önerilmişti. Günün şartlarına göre yenilenmiş bu kurumda Max Kassovitz, Freud'dan yeni nöroloji servisinin sorumlusu olmasını istemişti. Freud Viyana'ya dönmeden önce, çocuk hastalıklarını öğrenmek için Berlin'deki Adolf Baginsky'nin (1843-1918) yanında birkaç hafta geçirdi.

Freud Viyana'ya dönünce, erkeklerde görülen histeri konulu bir bildiriyle, Charcot'dan öğrendiklerini Viyana Hekimler Birliği'ne (Gesellschaft der Ärzte) sundu (Ekim 1886). Charcot'nun Freud tarafından coşkuyla savunulan yöntemi pek kabul görmedi. Yapılan yorumlar, sunduklarının yeni bir şey getirmediği ve hipnozun kuşkulu bir uygulama olduğu yönündeydi. Theodor Meynert (bkz. Bölüm 3), Paris'te gördüklerine benzeyen erkek histeri olgularını Viyana'da da bulmasını isteyerek Freud'a meydan okudu. Freud çabalarının engellendiğini hissetti. Uygun olgular bulduysa da, servisteki kıdemli hekimler onunla görüşmek veya birlikte çalışmak istemediler. En sonunda hastane dışından bulduğu bir "klasik histerik hemianestezi"⁵ (vücudun sağ ya da sol yarısıyla sınırlı duyu kaybı) olgusunu camiaya sundu. Bu sunum beğenildiyse de, Freud getirdiği yeniliklerin reddedildiğini anladı.

Bu olaydan sonra Meynert, Freud'u 1886 sonlarında beyin anatomisi laboratuvarından kovdu. Freud'un bildirisinin yayımlanmasından sonra aralarındaki ilişki gerilmişti, kovulması da bu gerginliğe bağlıymış gibi görünüyordu. Freud bir yıl boyunca hiçbir yerde konferans verememekten yakındıysa da, bu yalnızca klinik olgu sunumları için geçerliydi. Bu dönemde verdiği anatomi konulu konferansları geniş bir dinleyici kitlesine ulaşıyordu. Sonraki yıllarda Freud, laboratuvarдан kovulduktan sonra akademik sahneden çekildiğini ve bu camiaya bir daha hiç girmediğini söyleyecekti.

5 Kokain Olayı

26-7

Freud 1884'te Viyana Merkez Hastanesi'ndeki klinik çalışmaları sırasında, kimyasal madde şirketi olan Merck'ten, tıptaki olası kullanım alanlarını araştırmak üzere bir miktar kokain almıştı. Kokain, koka bitkisinin yapraklarında bulunan bir alkaloidden (kimyasal bileşik) elde ediliyordu. Koka yaprakları, bitkinin ağrı kesici etkilerini bilen Güney Afrika yerlileri tarafından binlerce yıldır uyarıcı ve açlık giderici olarak kullanılıyordu. Kokain alkaloidi ilk kez bir Alman kimyager tarafından 1885'te izole edilmişti ve Batılı hekimler bileşiğin özelliklerini keşfetmeye çok hevesliyidiler. Freud kokain üzerinde çalışmaya başladığındaysa, bu konuda henüz çok az şey biliyordu.

Kendini kanıtlamaya ve biraz da nişanlısıyla evlenmek için bir an önce para kazanmaya can atan Freud, adını duyurmak için hep yeni yöntemlerin veya yeni ilaçların peşindeydi. Kokaini Bavyalı askerlerde deneyen Alman bir hekimin yazdığı makaleden ilham alarak, hastalarında bu maddenin yararlılığını kanıtlama umuduyla numuneler

edindi. Başkalarının da benzer araştırmalar yapıp yapmadığını bilmiyordu. Karşılaştığı ilk engel, kokainin fiyatı oldu. Beklediğinden çok daha pahalıydı, ama zamanı geldiğinde ödeyebileceğini umarak bir gramlık sipariş verdi. Önce kendisinde denedi, ama ancak "normal ofori"⁶ (aşırı mutluluk hali) elde edebildi. Kokainin etkilerini yalnızca kendi üzerinde değil, kalp hastalarında ve sinirsel tükenmişliği olan hastalarda da denedi. Mide hastalıklarında ve inatçı öksürükte yarar sağladığını gözlemledi. Hatta kendi depresyonunu ve huzursuzluk şikâyetlerini, düzenli olarak çok küçük dozlarda kullanarak başarıyla tedavi etti. Bu yeni "ilaç" onu giderek daha çok heyecanlandırıyor, ilacı gelecekte hastalarında daha etkili bir şekilde kullanabileceğini düşünüyordu. Kokaini, denemeleri için dostlarına, iş arkadaşlarına, kız kardeşlerine de verdi; hatta düzenli olarak nişanlısı Martha'ya bile gönderdi. Hekim arkadaşlarının kokainle ilgili farklı görüşleri olsa da, Freud bu görüşlerden etkilenmedi. Kokainin bağımlılık yaptığını düşünmüyordu, çünkü kendisinde hiçbir yoksunluk etkisi gözlemlememişti (aslında ne kadar sık kullandığının da farkında değildi).

Gelgelelim, Freud bu mucize ilaçla çalışmalarını sürdürürken, sonunda iki yıldır seyrek görebildiği Martha'yı ziyaret etme fırsatı eline geçti (bkz. Bölüm 6). Araştırmalarını hızla sonuçlandırdı ve bulgularıyla ilgili bir makale yazdı. Nişanlısına kavuşmayı öyle çok istiyordu ki, başka kazançlı işleri elinin tersiyle itti. Bir mektubunda Martha'ya, 'Wandsbek'e yapacağı yolculuk için duyduğu sabırsızlığı ancak "koka" ile bastırabileceğini bile yazdı.

Makalesi koka bitkisinin ayrıntılı tarihçesi ve kullanım alanlarıyla başlıyordu. Ardından, ilacı kendi üzerinde denemesine dair gözlemlerini aktarıyordu: ilacın olumlu etkilerini listelemiş, yan etkisinin olmadığını,

SOLDA Karl Koller (1857-1944), Viyana, 1885. Kokainle ilgili keşiflerinin ardından Koller seçkin bir kariyer yaptı, sonraki yıllarda ABD'ye taşındı ve New York'ta oftalmoloji alanında çalıştı. Kokainle ilgili çalışmaları nedeniyle "Coca Koller" adıyla anıldı.

SAĞDA Temmuz 1884'te Freud, Freud, evlenmek için Martha'yla birlikte para biriktirdikleri yıllarda bile hep iki dirhem bir çekirdek gezirdi.

S     Koka b  kisi

yapraklarıyla yapılmı bir
Fransız   arabının reklamı
(1890'lar). Bu yıllarda
kokainin ba  mlılık yapıcı
etkisi bilinmiyordu. Kokain,
XIX. yüzyılın sonlarına
ve XX. yüzyılın başlarına
kadar ilaç ve toniklerin
bileşiminde yaygın olarak
yer aldı.

COCA DES INCAS

VIN TONIQUE & DIGESTIF

D  P  T G  N  RAL - 26 Rue de Pontoise - PARIS

Que faites-vous ma ch  re pour rester aussi belle?
Je bois chaque jour du **COCA DES INCAS**

LA COMMERCIALE
21 Rue Martini
PARIS

SAĞDA Martha Bernays.

Freud, 1884 yılında, nişanlaşma kavuşma uğruna araştırmalarını hızla sonuçlandırmış, bu nedenle şöhret şansını kaçırdığı için sonraki yıllarda Martha'yı suçlamıştı.

ORTADA Freud, Karl

Koller ile birlikte (1885).

Aynı yıl, Königstein, Freud'un babasını glokom tedavisi için ameliyat etti. Koller, Freud'un da hazır bulunduğu ameliyatta lokal anestezi olarak kokain kullandı.

Üçü de kokainin bu alanda kullanılabileceğini anlamıştı.

yoksunluk semptomlarına yol açmadığını belirtmişti. Makalede, ilacın mideye ve hastaların ruh hali üzerindeki etkilerine değinildikten sonra, kokainin nevrasteni (yorgunluk, baş ağrıları ve anksiyeteye kendini gösteren, duygusal dengesizlikle ilişkili, tam tanımlanamamış bir hastalık), hazımsızlık ve morfin kullanımının bırakılmasıyla ilgili semptomların tedavisinde kullanılabileceği yorumu yer alıyordu.

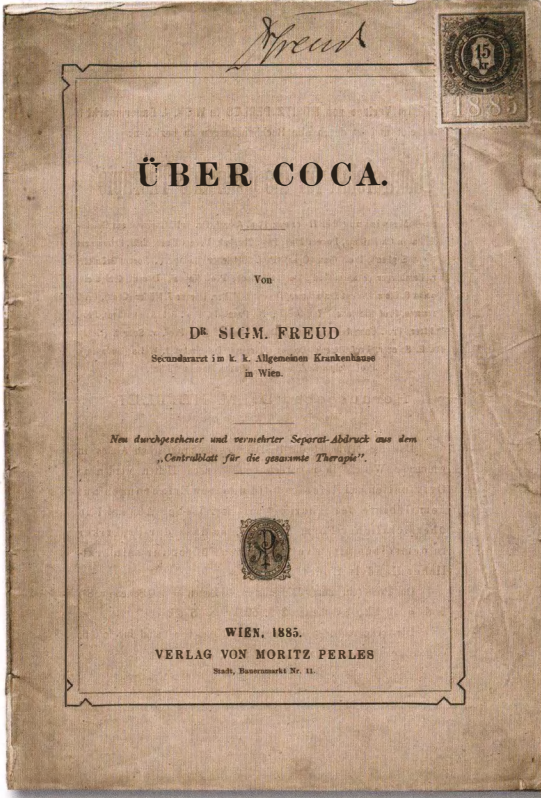
Son paragrafta, yakın gelecekte kokainin başka alanlarda da kullanılabileceği belirtilmişti. Ancak ileride, tembellik edip ilacın anestezi olarak kullanım potansiyelini iyi değerlendirmede kabul edecekti. Onun yerine, göz doktoru olan bir arkadaşına (Leopold Königstein [1850-1924]), kokainin göz hastalıklarındaki anestezi etkilerini araştırmasını önermişti. Sonuçta, kokainin dokuları uyuşturucu ve ağrı kesici özelliklerini ilk tanımlayan kişi, yine Freud'un arkadaşlarından Karl Koller (1857-1944) oldu. Koller tıp kariyerine Viyana Merkez Hastanesi'nde cerrah olarak başlamış, burada Freud'la tanışmıştı. Koller hayvanlarda yaptığı göz deneyleriyle, ilacın lokal anestezi özelliklerini ortaya koydu. Önceki yıllarda, gözün her uyarıya istemsiz olarak tepki vermesi nedeniyle, göz ameliyatları çok büyük zorluklarla gerçekleştirilebiliyordu. Bu nedenle Koller'in keşfi tıpta bir dönüm noktası oldu. Königstein da aynı keşfi yapmış, ama biraz geç kaldığından zaferi Koller'e kaptırmıştı. Çok geçmeden başka bilim adamları Koller'in deneylerini sürdürmeye başladı. Amerikalı William Halsted (1852-1922), lokal anestezi elde etmek için kokaini sinirlerin içine enjekte etti. Ancak Halsted sonradan kokain bağımlısı haline geldi ve bu bağımlılıktan kurtulması çok uzun sürdü. Kokain Batı

tıbbında sentetikleri geliştirilinceye kadar, yıllarca lokal anestezi olarak kullanıldı.

Freud, çalışmalarına devam etmek yerine kokainle ilgili bilgileri arkadaşlarıyla paylaştığı ve kokainin anestezi kullanımının sistemik kullanıma kıyasla çok daha önemsiş olduğunu düşündüğü için, bu buluşla adını duyurma şansını kıl payı elinden kaçırmıştı. Koller'in uygulamasının kayda değer tek kullanım şekli olduğunu çok önceden anlamış olması gerekirdi. Daha sonra otobiyografi çalışmasında, 28 yaşında ünlü olamamasının Martha'nın suçu olduğunu, ama bundan dolayı kin gütmediğini yazmıştır.

Ertesi yıl, 1885'te, Freud'un keşfi ve monografisiyle ilgili övgüler sonlanırken, ilacı başkalarına şiddetle önermesine ilişkin eleştiriler gelmeye başladı. 1886 yılında kokain bağımlılığı olguları yaygın olarak bildirilmeye başlanmıştır. Freud basında, "üçüncü insanlık felaketini"

YUKARIDA Freud'un kokain üzerine yazdığı makale (kendi imzasıyla).

SAGDA Ernst von Fleischl-Marxow (1846-1891) Avusturyalı fizyolog ve hekim. Freud, Fleischl-Marxow'u kokainle uyuşturucu bağımlılığından kurtulabileceğine inandırmış, bu ilacı denemesini önermişti.

başlatmakla suçlanıyordu. 1887'de Freud kendisine yönelik eleştirilere gecikmeli olarak yanıt verdi. Çalışmalarını sürdürdüğü sırada morfin bağımlılığı olguları dışında hiçbir kokain bağımlılığı olgusunun bilinmediğini, bunun da "bağımlılığın hastadaki bir şeyle ilişkili olduğunu gösterdiğini" savundu. Doğru olmakla birlikte, bu iddiası ikna edici olmadı. Kokaini deri altına enjekte etmenin bazen tehlikeli olabildiğini ve dahili veya sinirsel hastalıklarda bu ilacın hiçbir şekilde kullanılmaması gerektiğini öne sürüyordu. Aslında kendisi de daha önce deri altı kokain enjeksiyonları uygulamış olduğundan, bu iddiayı savunması kolay değildi.

Kokain kullanımının olumsuz sonuçları, Freud'u insanı anlamda da can evinden vurdu. Eleştirilerin zirveye ulaştığı günlerde, bir hastası için çok yüksek dozda kokain sipariş etmiş ve hastası da yüksek dozdan can vermişti. Ayrıca kendisini örnek alıp kokain kullanımı sonucu

burnunda önemli hasar oluşan bir başka hastası nedeniyle de kınandı. Freud'u en çok etkileyen ve suçluluk duymasına neden olan vaka ise yakın bir arkadaşının ölümüydü. Ernst von Fleischl-Marxow ve Freud, Ernst Brücke'nin laboratuvarında tanışmış (bkz. Bölüm 3) ve çok yakın arkadaş olmuşlardı. Fleischl-Marxow, çok yetenekli, başarılı ve hoş bir adamdı; Freud ona taparcasına hayrandı. 25 yaşında otopsi yaparken yaralanan başparmağı iltihaplanmış, parmağı kesilmesi gerekmişti. Bu kesilme işleminin komplikasyonları nedeniyle yıllarca dayanılmaz ağrılar çekmiş, sonunda morfin ve eroin bağımlısı olmuştu. Freud bağımlılığını tedavi etmek için arkadaşına kokain verdi. Başlangıçta ilaç işe yarar gibi olunca, Fleischl-Marxow çok sevindi. Ancak Freud'un tedavisi, daha sonra kendisinin de itiraf edeceği üzere, arkadaşına yardım etmek yerine ölümünü hızlandırmış, daha da fazla acı çekmesine neden olmuştu. Fleischl-Marxow kokain bağımlısı haline geldi ve günde bir grama yaklaşan çok yüksek dozlarda kokain kullanmaya başladı. Freud arkadaşına çok vakit ayırdı; havalali bayılma krizleri sırasında, ciddi uykusuzluk nöbetlerinde, kontrolsüz davranışlar sergilediğinde ve yüksek dozda kokain kullanımına bağlı "delirium tremens" (yoksunluğa bağlı titremeli hezeyan) krizlerinde hep yanındaydı. 1885 ortalarında Freud, Fleischl-Marxow'un ancak bir iki ay daha yaşayabileceğini düşünüyordu; oysa arkadaşısı yavaş ve acılı bir ölümlle 45 yaşında nihayet hayata gözlerini kapayınca kadar altı yıl geçmişti.

6 Evlilik ve Aile Yaşamı

30-1

1924 yılında Freud'dan otobiyografisini yazması istendiğinde, nişanlanmasını ve evliliğini çok kısa bir şekilde anlatmıştı: "1886 sonbaharında hekim olarak Viyana'ya yerleştim ve uzak bir şehirde dört yıldan uzun süredir beni bekleyen kızla evlendim."⁸ Bu özet, hem dört yıllık nişanlılık döneminin dram ve stresi hem de bunu izleyen 53 yıllık evlilikteki duygusal bağlılık hakkında küçük ipuçları verse de, Sigmund Freud'u yakından tanıyabilmek açısından her iki süreç de büyük önem taşır.

SOLDA 26 Temmuz 1861'de doğan Martha Bernays, Freud'dan beş yaş küçüktü.

AŞAĞIDA SOLDA Martha ve Minna Bernays (1874). Minna 40 yılı aşkın bir süre Freud ve ailesiyle beraber yaşadı.

AŞAĞIDA ÇOCUK Hastalıkları Hastanesi'nde doktorlar (1895 civarı). Freud en solda oturuyor. Freud yarı-zamanlı olarak yıllarca çalıştığı bu hastanede çocuk nörolojisi alanına değerli katkılarda bulundu.

1882 yılında Freud 26 yaşındaydı. Bu çalışkan genç adam, kendini tamamen işine verdiğinden, kadınlarla pek ilgilenmemişti. Biyografisinin yazarı Ernest Jones (1879-1958), kadınlar konusunda deneyim sahibi olmamasının bir nedeninin de kendini aşırı derecede baskılaması olduğunu belirtir. Oysa bu durum 1882'nin Nisan ayında tamamen değişti. İştene eve döndüğü o akşam Freud her zamanki gibi çalışmalarını gözden geçirmek için doğruca odasına gidiyorken gözü, masada oturmuş ailesiyle sohbet eden neşeli genç hanıma takıldı. Büyük bir olasılıkla kardeşi Minna'yla beraber Freud'un ailesini ziyarete gelen bu genç hanım, o sırada 21 yaşında olan Martha Bernays'dan başkası değildi (1861-1951). Freud, ailesinin şaşkın bakışları arasında gelip onlarla oturdu.

Birkaç hafta sonra Freud, Martha'dan ne kadar çok hoşlandığını ve onun kalbini kazanmayı ne kadar çok istediğini fark etti. Ona her gün kırmızı bir güllerle birlikte Latince, İspanyolca, İngilizce veya Almanca bir ödeyiş gönderiyordu. Haziran başlarında bu etkilenmenin karşılıklı olduğunu anlayanca, Martha'ya mektup yazmak için cesaretini topladı. 17 Haziran'da Martha bu mektuba kaybettiği babasının yüzüğünü Freud'a göndererek cevap verdi. Yüzük Martha'nın takamayacağı kadar büyük olduğundan, bu yüzüğü Freud, yaptırdıkları kopyasınıya Martha taktı. Çift artık kendilerini nişanlı olarak görüyordu, ama bu titizlikle hazırlanmış gizli bir uzlaşmaydı; böylelikle ailelerini hiç şüpheye düşürmeden birbirlerine yazabileceklerdi.

Hiç parası olmayan Freud, Martha'yla evlenmeden önce kendi ayaklarının üzerinde durması gerektiğinin bilincindeydi. Yılın sonlarına doğru araştırmalarını bırakıp hekimlik yapmaya karar verdi, nihayet evlenebildiklerinde aradan dört uzun yıl geçmişti bile.

Martha'nın ailesi aslen Hamburg'lıydı. Hamburg Hahambaşısı olan büyükbabası Isaac Bernays (1792-1849) kültürlü ve itibarlı bir adamdı. Martha'nın tüccar olan babası Berman (1826-1879), Isaac'ın üçüncü oğluydu. Sonradan Hristiyan olan iki ağabeyinin aksine, Berman hayatı boyunca babasının dini görüşlerine sadık kaldı. Martha sekiz

*"Çocuklukta, babanın koruyucu kanatları altında olmaktan
daha güçlü bir gereksinim duşünemiyorum"*
- SIGMUND FREUD

YUKARIDA Freud ve Martha'nın uzun bir bekleyişin ardından 13 Eylül 1886'da evlenirken çekilmiş fotoğrafları.

SAGDA Freud ve ailesi 1898'de Viyana'da. Arka soldan itibaren: Martin, Freud, Oliver, Martha, "Minna Teige", Sophie, Anna ve Ernst.

yaşındayken, Berman Viyanalı bir iktisatçı olan Lorenz von Stein'in (1815-1890) kâtibi oldu ve ailesiyle birlikte Viyana'ya taşındı. Berman 1879'un Aralık ayında kalp yetmezliği nedeniyle yaşamını yitirdiğinde karısı Emmeline'i (1830-1910), yedi çocuklarından üçüyle baş başa bıraktı. Çift dört çocuklarını daha önce kaybetmiş, yalnızca Eli (1860-1923), Martha (1861-1951) ve Minna (1865-1941) sağ kalmıştı.

Martha Freud'la tanıştığında, onunla evlenmek isteyen pek çok hayranı vardı. Bu alımlı, ince, minyon ve zeki genç hanım, kendinden yaşça epey büyük bir işadamlıya nişanlanmaktan son anda kurtulmuştu. Martha'yı âşık olmadığı bir adamla evlenmekten ağabeyi Eli vazgeçmişti.

Farklı şehirlerde birbirinden ayrı geçirilen bu uzatmalı nişanlılık döneminde, Martha ve Freud birbirlerine 900'ü aşkın mektup yazdılar. Her gün birbirlerine yazıyor, iki veya üç günlük bir gecikme olduğunda ihmalkâr nişanlının diğerine ayrıntılı açıklama yapması gerekiyordu. Bazı günler iki veya üç mektup gönderdikleri oluyordu. Üstelik bunlar kısa mektuplar da değildi, uzunlukları sıkışık el yazısıyla kimi zaman dört kimi zamansa yirmi sayfa buluyordu. Gündelik olayların ayrıntılarıyla anlatıldığı, gelecek planlarının paylaşıldığı bu mektuplar duyu yüklüydü. Her zaman fikir birliği içinde olmasalar da birbirine sırlıslıkam âşık iki insanın mektuplarıydı. Evlenmeden önce, çiftin arasında bazıları çok ciddi olan tartışmalar da yaşandı. Freud ilişkilerinin mükemmel olmasını istiyor, Martha'dan, ailesiyle çatışma pahasına kendisini desteklemesini bekliyordu, ama Martha kolay boyun eğmiyor, gerektiğinde oldukça sert çıkıyordu.

Freud nişanlılık dönemlerinde birçok defa kıskançlık krizleri geçirdi, Martha'nın iki arkadaşıyla sürdürdüğü dostluk yüzünden içi

ini yiyordu (oysa bu iki genç masumdu, en azından Martha'nın onlara karşı bir ilgisi söz konusu değildi). Büyük ıstıraplar ve her iki tarafı da üzen tedirginliklerden sonra bu sorunlar nihayet hallolduğunda bile, Freud'un Martha'nın ailesiyle, özellikle de ağabeyiyle ve annesiyle ilgili sorunları devam etti.

Martha'nın annesine bağlılığundan rahatsız oluyor, genç kadının gerekli durumlarda bile annesine karşı çıkamayacağını hissediyordu. Martha, yazı yazmanın yasak olduğu Şabat gününde Freud'a yazmayı ihmal etmese de, annesinin yanında ve mürekkepli kalemle değil, kurşun kalemle bahçede yazıyordu. 1883'ün Haziran ayında Emmeline, ailesiyle Hamburg'a dönmeye karar verdi. Hamburg'dan ayrılmayı zaten hiç istememiş, Viyana'da hiçbir zaman tam anlamıyla mutlu olamamıştı. O sırada Martha'nın Freud'la nişanlandığını biliyordu, ayrıca diğer kızı Minna da Freud'un yakın arkadaşı Ignaz Schönberg'le nişanlıydı. Kızlarının ve nişanlılarının yalvarıp yakarmalarına rağmen kararından dönmedi. Freud bir kez daha aynı şekilde hissediyordu. Martha Viyana'da, Freud'un yanında kalmak için yeterince diretmemişti; Freud'a göre Martha, annesine karşı bile her zaman onun tarafını tutmalıydı. Martha ise buna itiraz ediyordu, Freud da Martha'yı aslında ona boyun eğmediği için daha çok beğendiğini fark etti. Birkaç yıl sonra Martha'dan, annesinin evinden ve baskısından kurtulup Viyana'ya gelmesini istedi. Nasıl olsa bir çare bulacaklarına emindi. Martha ise bir süre Viyana'daki ağabeyinin yanında kalmayı önerdi. Böylece annesinin yükünü de hafifletebilecekti. Freud çok sinirlendi, nasıl olur da kendisi yerine önce annesini düşünebilirdi. Onun hatırına ailesini reddetmesi gerektiğini düşünüyordu. Ancak Martha Freud'u kendisi için herkesten daha önemli olduğuna

YUKARIDA Freud'un Viyana Berggasse 19 numaradaki bekleme odası. Freud, 15 yıldan uzun bir süre çalışıp hastalarını kabul ettiği apartmanın giriş katında bir daire kiralamıştı. Daha sonra, kız kardeşinin boşalttığı karşı daireye geçti.

inandırması olacağı ki, kısa süre içinde Freud ile kayınvaldesinin arası düzeldi.

Freud ve Martha gizlice nişanlandıktan altı ay sonra, Martha'nın ağabeyi, Freud'un en büyük kız kardeşi Anna'ya evlenme teklif etti. Eli ve Anna (1858-1955) Ekim 1883'te evlenerek Viyana'da yaşamaya başladılar. Freud olur olmaz her konuda Eli'yle kavga etmekten vazgeçmişti, ama ikili birkaç yıl hiç konuşmadı. Freud ve Martha'nın nişanlılıkları sırasında yaşanan son felaket, mutluluklarına gölge düşüren en önemli olay para hakkındaydı. Sorunun ucu Eli'ye dokunuyordu. Birlikte bir ev tutabilmek için çok tutumlu yaşıyorlardı. Martha çeyiz parasının bir bölümünü, yatırım yapması için ağabeyine vermişti. Ancak parayı geri istediklerinde, Eli hemen ödeyemedi. Freud endişeye kapıldı. Martha'dan ağabeyine sert çıkmasını istedi. Martha kabul etmeyince de kendisi Eli'ye sert bir mektup yazdı. Eli ertesi gün parayı kardeşine geri verdi. Paraya bu kadar acil ihtiyacı olduğunu bilmediğini, Freud'un davranışının umurunda bile olmadığını söyledi. Martha, Freud'un davranışından hiç hoşlanmamıştı, bu düşüncesini kendisine de iletmişti. Freud ise, Eli'nin mutlu evliliklerinin önünde bir engel olduğunu söyleyerek ağabeyiyle bütün ilişkisini kesinceye kadar bir daha kendisine yazmamasını istedi. Bu kriz Martha'yı çok yıprattı, ama yine de nezaketini koruyarak durumun atlatılmasını sağladı.

Nişanlılıkları sırasında Freud'un birkaç gelir kaynağı vardı: varla yok arası hastane maaşına ek olarak, bir tıp dergisinde yazıyor, ara sıra özel hasta muayene ediyor, öğrencilere ders veriyor ve Charcot'nun kitabını çeviriyordu. Mümkün olduğunca az para harcamaya gayret ediyor, idareli günlük harcamaların dökümüyle birlikte, her kuruluşunu biriktirmesi için parasını her hafta Martha'ya gönderiyordu. Annesinin yanında yaşayan Martha daha iyi durumda olsa da ailesinden aldığı bütün harçlığı hemen evlilik fonuna aktarıyordu. Freud yeni giysi almakta zorlanıyor, karar vermeden önce mutlaka Martha'nın fikrini

soruyordu. Hatta kendi paltosu o kadar yıpranmıştı ki, bir arkadaşını ziyarette giderken Ernst Fleischl-Marxow'un (bkz. Bölüm 5) paltosunu ödünç alıyordu. Sık sık arkadaşlarından borç almak zorunda kalıyordu. Düzenli olarak borç verenler arasında yer alan Breuer, Freud'a her ay bir miktar para veriyordu. Kaçınılmaz olarak borçları biriktikçe birikti; 1885'in ortalarında 1.500 gulden gibi çok yüksek miktarda bir borç aldı. Borcu veren Joseph Paneth'di (1857-1890). Freud'un yakında evlenebilmesine yardımcı olmak için 1.500 guldenlik bir hesap açtı ve paranın faiziyle Martha'yı ziyarete gidebileceğini, anaparayı da gerektiğinde kullanabileceğini söyledi. Ne var ki Freud, Paris ve Berlin'de okurken anaparayı kullanmak zorunda kalacaktı. Freud'u en çok üzen şey, nişanlısına ancak kırk yılda bir ufak tefek hediyeler gönderebilmesi ve onu çok nadir ziyaret edebileceydi. Ailesinin durumuna da üzülmüyordu; babası artık para kazanamıyordu, annesiye hastaydı. Yardım etmek istemesine rağmen, bir türlü onlar için para ayıramıyordu.

En sonunda, henüz Freud bir servet sahibi olamasa da düşün gününün saptanmasına karar verildi. Freud Paris'ten döndükten ve nihayet Viyana'da kendine bir muayenehane açtıktan sonra, 1886'nın sonlarında bir tarih belirlendi. Josef Breuer (bkz. Bölüm 7) düşük ücretle olabildiğince çok hasta görmesini önermişti, ama Freud'un serbest hekimlikte pek de fazla şansı olduğunu düşünmüyordu. Freud haftada birkaç gün Çocuk Hastalıkları Hastanesi'nde çalışıyordu. Bir arkadaş da editörlüğünü yaptığı dergi için yardımcı olmasını istemişti. 1886'nın Nisan ayının ortalarında Freud iki oda bir salon bir apartman dairesi tutarak muayenelere başladı. Muayenehane açtığını duyurmak için gazetelere ve tıp dergilerine ilan vermiş, 200 hekime kart göndermişti. Hastalarının çoğu Breuer'in tavsiyesi üzerine geliyordu. Freud pratisyen hekim olarak yeteneklerine pek güvenmiyorsa da ilk birkaç ay işler beklediğinden daha iyi gitti.

Freud 1886 yazında askeri tatbikata gönderildi. Freud'un bir aylık kazancını kaybetmesine ve ek harcamalar yapmasına neden olan bu gelişme, çiftin planlarına bir darbe daha vurdu. Düşünden önce, hem ev hem muayenehane olarak kullanabilecekleri bir daire tutmak için yine borç almak zorunda kaldılar. Neyse ki sorun Martha'nın iki akrabasının cömert düşün hediyeleri sayesinde çözümlendi. Freud, askerde geçirdiği bir ayın ardından, uzun süredir beklenen mutlu gün için, Martha'nın ailesiyle birlikte yaşadığı Wandsbek'e gitti.

Her türlü törenden, özellikle de dini törenlerden nefret eden Freud, nişanlılıkları süresince Almanya'da basit bir resmi nikâh töreniyle evlenip, Yahudi düğünü yapmaktan kurtulabileceklerini düşünerek kendini avutmuştu. Ancak resmi nikâh Avusturya'da geçerli olmayacaktı. Viyana'da yaşamak istiyorlardı ve burada evli kabul edilebilmeleri için Yahudi geleneklerine uygun bir törenle evlenmeleri gerekiyordu. Martha, bu durumu Freud tarafından daha kolay kabul edilebilir hale getirmek için, Yahudi töreninin bir hafta sonu, annesinin evinde yapılmasını sağladı. Böylece Belediye Sarayı'nda kıyılan resmi nikâhin ertesi günü, yalnızca sekiz davetli ve yakın aile üyeleriyle gerekli tören yapıldı. Nihayet evlenen çift, Baltık kıyısındaki balayının ardından Viyana'ya gitti. Freud'un arkadaşları çifti sıcak bir şekilde karşıladı.

Evliliğinin ilk döneminde çocuklar baskın rol oynadı; Martha ilk dokuz yılın büyük bir kısmını hamile olarak geçirdi. İlk çocukları Mathilde 1887'de doğdu. 1889'da doğan Jean Martin'in isim babası Charcot'ydü. Adını Oliver Cromwell'dan alan Oliver ise 1891'de doğdu. Üç çocuğun ardından ailenin daha geniş bir eve ihtiyacı

olunca, Viyana'da Berggasse 19 numaradaki apartmana taşındılar. Taşındıktan bir yıl sonra, adını Ernst Brücke'den alan üçüncü oğulları Ernst doğdu. Bunun üzerine Freud üç odalı başka bir daire tuttu. Evin zemin katını muayenehane olarak kullanmaya başladı. Daha sonra ailenin iki kızı daha oldu: Sophie (1893) ve Anna (1895).

1941'deki ölümüne kadar Freud ailesiyle birlikte yaşayan Martha'nın kız kardeşi Minna da 1896 sonlarında evin bir parçası oldu. Ignaz Schönberg, ciğerlerini saran verem hastalığından kurtulamayacağını öğrenince, 1885'te nişanlısı Minna'dan ayrıldı. Schönberg kısa bir süre sonra, 1886 Şubat'ında öldü. Minna sonraki on yıl boyunca annesine baktı, bir yandan da yaşlı kadınlara refakatçilik yapıyor, çocuklara özel ders veriyordu. Yanlarına taşındıktan sonra Martha'ya ev işlerinde ve çocuk bakımında yardımcı oldu, Freud'un misafirlerini ve öğrencilerini ağırladı, yazışmalarına yardım etti ve yazılarını düzeltti. Martha muhtemelen Freud'un araştırmalarının bütün ayrıntılarına yetişemiyordu; eşinin çalışmalarını takip ediyordu elbette, ama evi çekip çevirmekten ve ailesiyle uğraşmaktan, entelektüel çalışmaları takip etmeye pek zamanı kalmıyordu. Minna ile Freud çok yakındılar ve muhtemelen Minna, Freud'un çalışmaları hakkında kız kardeşinden daha fazla bilgi sahibiydi. Freud sonraları, 1890'lardaki yalnızlık döneminde (bkz. Bölüm 7), çalışmalarını anlayıp destekleyen iki kişiden birinin Minna olduğunu söyleyecekti.

Bugüne dek Freud'un evliliği ve çalışmaları hakkında pek çok söylenti çıkmıştır: Tutkusuz bir evlilik yaşadığı için cinsellik takıntısı olduğu; nişanlılıklarına damgasını vuran mektuplaşmaların sona ermesinin, evliliklerinde hayal kırıklığı yarattığı; hatta baldızıyla ilişkisi olduğu söylendi. Freud yaşamı boyunca birçok entelektüel kadınla arkadaşlık kurmuştu: Minna'nın yanı sıra Emma Eckstein (1865-1924), Lou Kann, Lou Andreas-Salomé (1861-1937), Joan Riviere (1883-1962) ve Marie Bonaparte (1882-1962, bkz. Bölüm 16 ve 17) ile de çok zaman geçirmişti. Bütün bu söylentilere rağmen biyografisinin yazarı Ernest Jones, Martha'nın Freud'un tek aşkı olduğundan emindir. Evliliklerindeki tutku erken azalmaya başlasa da

hayatı boyunca karısından başka hiçbir kadına ilgi duymamıştır.

Freud aile babasıydı. Freud'ların mutlu ve uyumlu bir aile hayatı vardı; şakaların, takılmaların ardı arkası gelmez, çocuklarla ebeveynleri arasında pek sürtüşme yaşanmazdı. Özellikle ilerleyen yaşlarında takındığı ciddi tavırlar nedeniyle, Freud'un çocuklarıyla ilgilenmediği izlenimini edinenler çoktur. Oysa Ernest Jones, bir kitapta Freud'un kendilerine içten bir sevgi göstermediğini ve sert bir baba olduğunu okuduklarında çocuklarının ne kadar şaşırıldıklarını aktarır. Aksine çocuklar babalarını, eğlencelerine ortak olan, sarılarak sevgisini gösteren ve tatillerinde boş zamanını onlara ayırıp, çiçekleri ayırt etmeyi, mantar bulmayı öğreten bir baba olarak hatırlıyorlardı. Yalnız başına çıktığı yolculuklardan çocuklarına sevgi dolu mektuplar gönderir, yaptıklarını ve gördüklerini komik bir şekilde anlatırdı. Ernest Jones'un Freud'un ebeveynliğine ilişkin tek eleştirisi, aşırı hoşgörülü olmasıyla ilgilidir. Çocuklarını o dönemde normal sayılan kısıtlamalardan uzak tutarak büyüttü, ancak Ernest Jones çocukların bundan zarar görmediğini aksine yarar sağladığını da belirtir. Freud çocuklarının, kendi gençliğindeki gibi para sıkıntısı çekmemesini istemiş, onlara her istediklerini sağlamış, tatillere, yolculuklara göndermiş, güzel kıyafetlerle dolaşmalarına özen göstermiştir.

Hepsi de sekiz yaşın altında olan altı çocukla, Freud'ların işleri başlarından aşkındı. Freud da zaten bu dönemde çok fazla çalışmadığını itiraf eder. Buna rağmen 1891'de nöroloji alanındaki en değerli eseri sayılan ilk kitabı *Zur auffassung der Aphasien*'i (Afazi) yayımladı. Freud bu kitapta, dünyaca kabul gören afazi (bir konuşma bozukluğu) kuramını eleştirerek, afazinin yeni bir işlevsel açıklamasını da içeren kendi görüşlerini öne sürüyordu. Yaptığı bütün yorumlar sonradan kabul edilse de, o dönemde kitap fazla ilgi görmedi. Kassowitz Enstitüsü'nde farklı nörolojik araştırmalar yürüttü. 1890'ların ortalarına gelindiğinde çocuklarda görülen felçlerde otorite haline gelmişti. Ama bu kez de nörolojiyi ardında bırakıp, yeni ve keşfedilmemiş sulara açılacaktı.

AŞAĞIDA 1899'dan sonra, Freud ailesi yazlarının çoğunu Bavyera'da Berchtesgaden yakınlarında bir çiftlik evinde geçirdi. İlk yaz çekilen bu fotoğrafta soldan sağa Sophie, Ernst, Mathilde, Anna, Oliver ve Martin görülmüyor.

AŞAĞIDA Freud'un en küçük iki çocuğu: "iyilik meleği" dediği Sophie ve aileninküçük kızı Anna (1901). Babasının izinden giden tek çocuk Anna oldu.

7 Psikanalizin Başlangıcı

34-5

Sigmund Freud, serbest hekimlik yaptığı ilk yıllarda pek araştırma yapmadığı gibi, fazla bildiri de yayımlamadı. Bununla birlikte aynı yıllarda hastalarıyla yaptığı çalışmalar onu yeni bir yola sürükleyecekti. Freud yeni bir tedavi yöntemi geliştirecek, bunu yaparken de önceden bilinmeyen birçok araştırma alanı açarak keşifleriyle ün salacaktı.

Freud'un muayenehanesine gelen hastaların büyük çoğunluğu nevrotik hastalıkları olan kişilerdi. Başlangıçta bu nevroz hastalarının tedavisi için elinde yalnızca iki temel yöntem vardı: elektroterapi ve hipnoz. Bir de hamam ve masaj gibi yan tedavi yöntemleri...

Elektroterapi o dönemde nevrozda yaygın bir tedavi yöntemi olarak uygulanıyordu. Freud da bu yöntemi, Alman nöropatolojisinin önde gelen isimlerinden Wilhelm Erb'in (1840-1921), *Handbuch der Elektrotherapie*'sinde (Elektroterapi El Kitabı) anlatıldığı şekilde uyguluyordu. Freud hastalarına 20 ay boyunca elektroterapi uyguladıktan sonra, alanın önde gelen uzmanlarından biri tarafından önerilse bile bu yöntemin aslında etkisiz olduğuna karar verdi. Daha

SOLDA Alman Doğa Bilimciler ve Doktorlar Derneği, 1894. Freud ikinci sırada sağdan üçüncü.

SAĞDA 1887'de Sven Richard Bergh tarafından uygulanan hipnoz seansı. Freud önceleri hipnoz tedavisini savunduysa da daha sonra bu tedavinin kendini kastadığına karar verdi.

sonra otoriteye inancını kaybetmesinde bu deneyimin etkili olduğunu söyleyecekti. Böylece hipnoz yöntemini tercih eder oldu.

Freud, ilk kez öğrenciyken gördüğü ve daha sonra Charcot'un kliniğinde deneyim kazandığı hipnozu, serbest hekimliğinin en başından itibaren kullandı (bkz. Bölüm 4). Hastalar transa sokuluyor, daha sonra hekim hastaya telkinlerde bulunuyordu (hastaya, hastalık belirtilerinin üstesinden gelmesini sağlayacak yeni bir davranış veya düşünce şeklini benimsemesi telkin ediliyordu). Freud zamanla her seansta telkinleri yinelemekten bıktı. Yapılan seanslarda hastalık telkinlerle kesin olarak reddediliyor, ancak hastayla farklı bir şekilde konuşulduğunda, yine hastalığın varlığı kabul edilmek zorunda kalınıyordu; böyle bir yöntem Freud'u tatmin etmiyordu.

O dönemde hipnozun etkinliği ve güvenilirliği konusunda hararetli tartışmalar yapıyordu. Bazı Alman hekimler bu yöntemi ciddiye alırken, Theodor Meynert gibi hekimlerse (bkz. Bölüm 3 ve 4) bunu bir "hokus pokus" gösterisi, hatta daha da beteri olarak görüyordu. Freud hipnozu savunulardan, ama tercih ettiği bu tedavi yöntemiyle ilgili iki endişesi vardı: Bir kere her hasta hipnotize edilemiyordu; ikincisi, hastaları istediği kadar derin bir transa sokamıyordu.

Hippolyte Bernheim (1840-1919), rakibi Charcot'nun hipnoz alanındaki kimi düşüncelerine karşı çıkıyordu. Charcot, hipnoz fenomeninin histerik hastalarda görülen durumların bir benzeri olduğunu düşünüyor, hipnoz ve histerinin birbiriyle ilişkili olduğuna inanıyordu. Buna karşılık Bernheim, hipnozun temelinde normal psikolojik süreçlerin yattığını söylüyordu. Bernheim, Charcot'nun kullandığı üç evrenin geçerliliğine dair bir kanıt bulamadı ve histerik hastaların hipnoza özellikle eğilimli olmadığını, herkesin hipnotize edilebileceğini ortaya koydu. Hastalar hipnotik telkinlere, içinde bulundukları trans halinin derinliğinden bağımsız olarak cevap veriyorlardı.

1888'de Freud, Bernheim'in çığır açıcı çalışmalarını Almanca'ya çevirdi. 1889 yazında Nancy'deydi. Haftalarca Bernheim'in deneylerini izleyerek tekniğini geliştirdi. Nancy'ye bir histerik hastasını da götürmüştü. Bazı semptomlarını hipnoz etkisiyle hafifletmeyi başarsa da, semptomlar kısa süre içinde tekrarlıyordu. Bernheim da hastayı tedavi etmeye çalıştı, ama o da başarısız oldu. Freud'a, telkinle tedavide en başarılı sonuçları ancak hastanede yatan hastalarında elde edebildiğini, özel hastalarında aynı başarıya ulaşamadığını söyledi. Freud Nancy'ye gidip döndükten sonra bile hipnozun sınırları olduğunu hissediyor, hastalarına başka ne gibi bir tedavi olanağı sunabileceğini bulmaya çalışıyordu.

SOLDA 1887'de Salpêtrière'de elektroterapi. Freud, hekimliğinin başında elektroterapiyi kullanmış, daha sonra bu yöntemi terk ederek hipnozu tercih etmiştir.

Freud, Josef Breuer'i Fizyoloji Enstitüsü günlerinden beri tanıyordu. Helmholtz Okulu'na bağlı olan Breuer Viyana'da saygın bir hekim ve gençliğinde önemli araştırmalara imza atmış seçkin bir bilim adamıydı. Freud'dan birkaç yaş büyük olsa da aynı bilimsel ilgi alanlarını paylaştıkları için iyi dost olmuşlardı. Ailece görüşüyorlardı, hatta Freud'un ilk kızına Breuer'in karısının adını koymuşlardı.

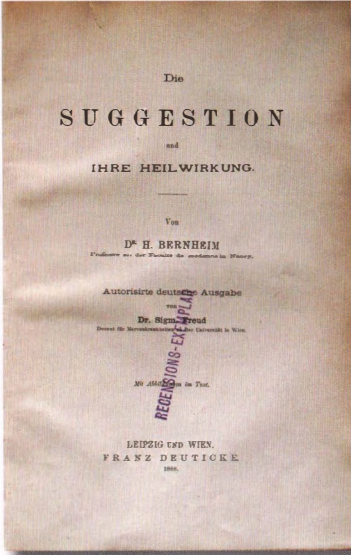
Breuer, 1880 yılının sonları ile 1882 Haziran'ı arasında, Bertha Pappenheim (1859-1936) adlı genç bir kadını tedavi etmeye çalıştı. Bu hasta "Anna O." olgusu olarak tarihe geçecekti. Bertha genç ve zeki bir kadındı. Ölüm döşegindeki babasına bakmış, bir süre sonra da karmaşık bir hastalık geliştirmişti: kasılıp kalmalar (kas kontraktürleri) ve felçler, uyku bozuklukları, yemek yiyememe, sinirsel öksürük gibi belirtilerin yanı sıra, görme ve konuşma bozuklukları vardı; anadili olan Almanca yerine yalnızca İngilizce konuşuyor, hatta diğer dillerde yazılmış yazıları okurken otomatik olarak İngilizceye çeviriyordu. Biri normal, diğeri yaramaz bir çocuğa benzeyen iki kişiliği var gibiydi. Bu iki uç arasında, her akşam bir süre kendi kendine hipnoza dalıyordu. Bir gün Breuer bu translardan birine denk geldi. Kız kısa bir süre sonra o gün kendisini mutsuz eden olayları ve halüsinasyonlarını anlatmaya başladı. Bunları Breuer'e anlatması onu rahatlatıyor gibiydi; bunun üzerine Breuer her gün düzenli olarak kıızı ziyaret etmeye başladı. Birkaç gün sonra, kızın semptomlarından birinin nasıl başladığını anlatmasıyla bu semptom ortadan kayboldu. Bu durumun farkına varan Bertha, teker teker diğer

semptomların nasıl ortaya çıktığını anlatarak, semptomlara neden olan travmanın çözülmesini sağladı. Breuer, Bertha'yı sabahları da ziyaret etmeye başladı; kıızı hipnotik transa sokuyor, böylelikle o da konuşmaya devam edebiliyordu. Bu dönemde Breuer bir yıldan uzun bir süre, zamanının çoğunu tek bir hastaya ayırarak geçirdi.

Bu, yeni bir tedavi yöntemiydi ve Bertha buna "konuşma tedavisi"⁹ adını vermişti. Hastanın pasif ve hipnotize bir şekilde kalması yerine, Bertha aktif olarak Breuer'le konuşuyordu. Breuer bu yöntemi "katarsis" olarak adlandırdı.

Bertha'nın tedavisi 1882'nin ortalarında bittikten sonra, Breuer bu olgudan ilk kez Freud'a bahsetti. Freud çok ilgilendiği bu olgunun ayrıntılarını Breuer'le tekrar tekrar konuşmak istedi. 1885'te Paris'e gittiğinde bunları Charcot'ya da anlattı ama Charcot pek önem vermemiş gibiydi.

Charcot'nun ilgisizliğine rağmen, Freud olgunun ayrıntılarını aklında çevirip durdu, nevroz hastalarını nasıl tedavi edebileceğini düşündü; yöntemlerini geliştirmesini sağlayan da bu oldu. Semptomların kökeni öteden beri ilgisini çekiyordu. Tedaviye yönelik telkinlerin yanı sıra Breuer'in katartik yöntemini de uygulayarak, hipnoz halini bu kökenlere inmek için kullanmaya başladı. Bernheim'la tanıştıktan sonra üzerinde çalıştığı tek konu o olmuştu. Katartik yöntemi kullandığı ilk hastasıya Frau Emmy von N. idi (1889).

SOLDA Hippolyte Bernheim'in (1840-1919) *De la suggestion et de ses applications à la thérapeutique* (Hipnotizmanın Doğası ve Tedavi Amaçlı Kullanım Alanları) (1886) adlı eserinin Freud tarafından 1888'de yapılan Almanca çevirisi. Bernheim Fransız bir doktor ve profesördü. Fransa-Prusya Savaşı'ndan sonra Nancy Üniversitesi'nde çalışmaya başlamış, hipnozun ateleji savunucularından biri ve tedavide kullanımında otorite olmuş, bu konuda pek çok kitap yayınlamıştı.

AŞAĞIDA SOLDA Tüm dünyada "Anna O." olgusu adıyla tanınan Bertha Pappenheim (1882). Ruhsal hastalığıyla neredeyse on yıl savaşmış, birkaç yılını akıl hastanesinde geçirmiştir. Sonraki yıllarda Bertha dünyanın ilk "sosyal hizmet uzmanlarından" biri olmuş, çocuklarla ve kadınlarla ilgili çalışmalar yürütmüş, sosyal içerikli romanlar, oyunlar ve kitaplar yazmıştır.

AŞAĞIDA Freud'un Londra'da en son yaşadığı evde bulunan divan 1891 yılından kalmadır. Martha Freud, bu divanın hediye edildiğini söylemiştir.

YAN SAYFA Wilhelm Fliess (1858-1928). Alman kulaak burun boğaz uzmanı Fliess, Freud'da 1887'de tanışmış ve çok yakın dost olmuştur. İkili 15 yılı aşkın bir süre sık sık yazmış ve buluşmuşlardır. Freud Fliess'ten gelen mektupları dostlukları sona erdikten sonra yakmış olsa da onun Fliess'e gönderdiği mektupları Marie Bonaparte tarafından satın alıp saklandı. Bu mektuplar, Freud'ten 1890'lardaki ruhsal durumuna ışık tutmuştur.

Freud hâlâ bazı hastaları hipnotize etmekte zorlanıyordu, bu yüzden de hastalarını hipnoz haline bu kadar bağımlı olmayan bir şekilde tedavi etmenin yollarını arıyordu. Hastayla hekim arasındaki ilişkinin de hastanın iyileşmesinde önem taşıdığını, hipnozun bu ilişkiyi ve özellikle de bu ilişkinin "transferans" (aktarım) olarak adlandırılabilir bir yönünü engellediğini fark etmeye başlamıştı.

Zaman içinde, Freud histeri hastalarında giderek daha az hipnotik telkin kullanır oldu. Bunun yerine dinleme tedavisine yönelmeye başladı. 1890'ların başlarına doğru yöntemi yavaş yavaş oturmaya başladı. Freud Elisabeth von R.'yi tedavi ediyordu. Hipnoza açık olmayan bu hastada Freud "konsantrasyon tekniği" adını verdiği bir tedavi dendi. Bu, daha sonra bir yonteme dönüşecekti. İlk kez bir hastayı hipnoza sokmadan tedavi ediyordu. Hastadan özel bir semptomu düşünmesini ve bu semptomun kökeniyle ilgili olabilecek bütün anıları hatırlamaya çalışmasını istiyordu. Hasta duraksadığında bir elini hastanın başına koyuyor, bunun anıları hatırlamasını sağlayacağını söylüyordu. Sorular soruyor, hastasını zorluyor, ona yardımcı olmak için böyle yapması gerektiğini düşünüyordu. Derken bir gün Elisabeth soruların düşüncelerini böldüğünden yakındı. Bu olay tedavi yönteminin gelişmesine katkıda bulunmuştu.

1895 yılında Freud, hastalarını semptomlarının bir dökümünü vermek yerine, "serbest çağrışım" yöntemiyle başlarına ne geldiye anlatmaya teşvik ediyordu. Elini hastanın başına koymaktan vazgeçmiş, tedavinin hipnotik ögesini sonlandırmıştı. Zaten ancak bir iki yıl daha, o da kimi hastaların tedavilerinin belirli dönemlerinde, nadiren hipnozu kullandı. Serbest çağrışımın temel kuralı hastanın başına gelen her şeyi, sözcükleri hiçbir şekilde sansürlemeden veya önemsiz bulduğu noktaları atlamadan anlatmasına dayanıyordu. Freud, bunda hastanın düşüncelerine yol gösteren bir şey olduğunu düşünüyor, sabırla dinliyor, hiçbir şeye hemen karşı çıkmıyordu.

Freud, serbest çağrışım sürecini kolaylaştırmak için muayene odasında bir düzenleme yapmıştı. Hasta rahat bir divana uzanıyor, dinleyici analist hastanın görüş alanının dışında bir yerde oturuyordu. Paris'te Charcot'nun yanındayken, hastaların yatar durumda daha farklı olayları aktardıklarını öğrenmişti. Bu durumun nedeni modern nöroloji tarafından şöyle açıklanmıştı: Sağ elini kullanan insanlar ayakta durduklarında veya oturduklarında, beyin mantık ve akıldan sorumlu olan sol yarımküresi kullanılır. Yataarken ise beyin, akıl yürütmeden ziyade hayal kurma ve çağrışımından sorumlu sağ yarımküreye geçiş yapar.

Freud, Breuer'in Anna O. olgusunu herkese duyurmak için can atıyordu. Ancak Breuer başlangıçta Anna O. olgu öyküsünün ayrıntılarını *Studien über Hysterie*'de (Histeri Üzerine İncelemeler) yayımlamak istemediğinden, Freud onu ikna etmek için çok dil döktü. Breuer bu olgu nedeniyle suçluluk duyuyordu. Bertha tedavi süresince Breuer'e takıntı derecesinde bağlanmıştı. Üstelik Breuer de hastasıyla geçirdiği uzun saatlerin ardından kendini işine kaptırmış, hatta bu durum karısında kıskançlık krizlerine neden olmuştu. 1882'nin ortalarında tedaviyi sonlandırmaya karar verdi. Bertha bunu kabul eder gibi göründüyse de, Breuer aynı gün hastanın evine çağrıldığında Bertha'yı histeri halinde buldu; Bertha var olmayan bir bebeğin doğum sancılarını çekiyor, karnında Breuer'in çocuğunu taşıdığını iddia ediyordu. Bertha hipnozla tekrar sakinleştirilebildi, ama bu olay, Breuer'in bu olgunun ve sonucunun neden herkeşe bilinmesini istemediğini çok açıkça gösteriyordu. Zaten Bertha, Breuer'in tedavisiyle tam olarak iyileşememişti de. Hatta sonraları daha da kötüleşti, bir süre sanatoryumda yatmak zorunda kaldı. Sonunda ancak kısmi olarak iyileşebilmişti. Günün büyük kısmını iyi geçiriyor, günün sonuna doğru halüsinasyonlar görmeye başlıyordu.

Freud, ancak kendi başına gelen benzer bir olayı anlattıktan sonra Breuer'den hikâyesinin tamamını öğrenebildi. Bu kez de bir kadın hastası Freud'un kollarına sevgiyle atılmıştı, ama Freud bunun yalnızca tedaviyle ilişkili olduğunu, bu durumda ne hekimin bir davranışının ne de hastanın gerçek duygularının rolü olduğunu savunuyordu.

İkili 1893'te *Neurologisches Centralblatt*'ta ortak bir makale yayımladı. İki yıl sonra ise *Histeri Üzerine İncelemeler* yayımlandı. Kitabın içeriğini ikilinin ortak makalesi, beş olgu öyküsü, Breuer'in teorik bir metni ve Freud'un bir denemesi oluştuyordu. İlk olgu Anna O., ikincisi Frau Emmy, üçüncüsü Viyana'da yaşayan bir mürebbiye, dördüncüsü Elisabeth von R. ve sonuncusu da Freud'un Alplerde tatilinden bir kez karşılaştığı Katharina adlı kızdı. Bu kitap psikanalizin ilk adımı olarak kabul edilir.

Güntümüzde psikanalizin gelişiminde büyük önem taşıdığı düşünülen bu kitap, o dönemde pek ilgi görmemişti. Eleştiriler birkaç istisna dışında hep olumsuzdu. Toplam 800 kopya basılmış, ama 13 yıl sonra, kopyaların neredeyse dörtte biri hâlâ satılmamış durumdaydı.

Freud ve Breuer, daha kitapları yayımlanmadan birbirlerinden uzaklaşmaya başladılar. Kısa süre sonra Freud'un yeni ve bazen de rahatsız edici fikirleri nedeniyle arkadaşlıkları tamamen koptu (bkz. Bölüm 10).

Freud, Breuer'le yollarını ayırdıktan sonra mesleki açıdan kendini tamamen yalnız hissetmeye başladı. Artık Meynert'in laboratuvarında çalışmıyordu. Üstelik hiç takipçisi yoktu. Viyana'da dışlandığını, ülke dışındaysa kendisine değer verilmediğini düşünüyordu. Bu sırada Wilhelm Fliess (1858-1928) adlı arkadaşına, giderek daha çok bağlanmıştı. Freud'dan iki yaş küçük olan Fliess, Berlin'de kulak burun boğaz uzmanıydı. Bu hoş ve ilginç adam, Freud'un biyografi yazarı Ernest Jones tarafından spekülasyona düşkün, düşüncelerine güvenen ve bu konuda hiçbir eleştiriyi kabul etmeyen bir kişi olarak tanımlanmıştır. Fliess ve Freud, 1887'de, Josef Breuer'in Fliess'le tanışıp, onu Freud'un bazı konferanslarına davet etmesiyle tanışmışlardı. Fliess de, Breuer gibi fizyolojik tip eğitimi almıştı, ama Breuer'in aksine, çalışmalarını cinsel sorunlara odaklamıştı; bu nedenle o dönemde Freud için ideal bir çalışma arkadaşı ve danışmandı. Fliess "nev-i şahsına münhasır" biriydi.

Bu özelliği, ortaya attığı kuramlarda da kendini gösteriyordu. Burun mukozası ve cinsel organlar arasında bir ilişki olduğunu öne sürmüştü; biyoritm denilen biyolojik döngüler ve nümerolojiyle ilgili kuramlar geliştirmiş; herkesin özünde biseksüellik olduğu fikrini ortaya atmıştı (Freud bu fikri daha sonra kendi kuramlarına dahil etmiştir).

Freud ve Fliess kısa sürede yakın arkadaş oldular. Hatta Freud, en küçük çocuklarından birine, erkek olursa Wilhelm adını vermek istemişti. Benzer geçmişe sahip bu iki dostun ilgi alanları da ortaktı. Mektuplarında çok farklı konulara değinir, çalışmalarını tartışmak üzere sık sık bir araya geliyorlardı.

1890'larda Freud bilimsel çalışına alanında kendini yalnız hissediyordu. Hem fiziksel hem de sinirsel hastalıklardan muzdaripti. Çalışmalarını onaylayacak, fikirlerini destekleyecek ve ona güven verecek birine ihtiyacı vardı. Fliess'i akıl hocası ve denetleyicisi olarak görüyor, elde ettiği bulguları ve fikirlerini onunla paylaşıp, değerlendirmesini istiyordu. Freud arkadaşının, o dönemde gereksinim duyduğu akıl hocasının zekâsına ve eleştirel yargılamaya yeteneğine sahip olduğuna inanıyordu. Yıllarca Fliess'e neredeyse bağımlı hale geldi. Bu yakın ilişki kıskançlıkları da beraberinde getirdi (kıskananların başında Fliess'in karısı geliyordu). Ne yazık ki, öncekiler gibi bu yakın arkadaşlık da sona erecekti. Ağustos 1900'de, son dönemlerde ilgilendikleri konuları tartışmak için bir araya geldiler. Fliess, Freud'un çok üzerine geldiğini söyledi. Freud iki yıl boyunca ilişkilerini düzeltmeye çabaladıysa da, bir daha hiç görüşmediler.

Eski zamanlarda, düşlerin gelecekte haber verdiğine inanılırdı. Daha üstün bir gücün onayını veya öfkesini gösterdiği, düşü gören kişiye bir kehanette bulunduğu veya bir talimat verdiği düşünülürdü. Düşlerdeki olaylar veya semboller ciddiye alınır, kişisel ve toplumsal kararları etkileyebilirdi. Düşlere ve yorumlarına, *Gilgameş Destanı*'ndan Kitab-ı Mukaddes'e ve Yunan trajedilerine kadar pek çok eski metinde rastlanabilir. Düşlerin yorumlanmasına ilişkin ilk eserler Antik Yunan'da Aristoteles'in düşler ve düşlerdeki kehanetlerle ilgili bilimsel incelemelerine kadar uzanır. Tarih boyunca diğer toplumlarda da düş yorumuna önem verilmişti, ancak XIX. yüzyıldan itibaren, modern bilimin gelişmesiyle düşler önemini yitirdi. Ciddi bir bilim adamının düş yorumuyla ilgilenmesi alışıldık bir durum değildi. Freud bu yolu seçerek, bilimsel psikolojinin sınırlarını zorluyordu. Düşlerin yorumuyla ilgili çalışması, bastırma süreçleri ve bilinç/bilinçdışı kavramlarıyla ilgili ilk önemli keşfiydi.

Freud gençliğinden beri düşlere ilgi duyuyor, hatta kendi düşlerini gözlemleyip kaydediyordu. Zaman içinde bu kayıtlarla koca bir defteri doldurması da düşlere ne kadar önem verdiğinin bir göstergesiydi. 1890'larda düş yorumlarına duyduğu ilginin kaynağıysa, büyük olasılıkla serbest çağrışım sırasında hastalarının sıklıkla düşlerini anlatmaları ve kendisinin psikozlu halüsinasyon deneyimleriydi. Serbest çağrışım yöntemiyle, düşlerin "otoritelerin iddia ettiği gibi beynin parçalı aktivitelerinin bir ifadesi"¹⁰ olmadığına, aksine, düş içeriğinin düşü gören kişinin zihninden kaynaklandığına ve anlam

SOLDA Yunan filozof Aristoteles (MÖ 384-322), düşlerin oluşumu ve anlamları üzerine yazan ilk düşünürlerdendir.

AŞAĞIDA Viyana yakınlarındaki Schloss Bellevue. Freud 1895'te burada kaldığı sırada ilk kez bir düşü baştan sona yorumlamıştı.

Arkeolojik eserler

Çocukluğundan beri arkeolojik eserlere derin bir ilgi duyan Freud, Paris'ten döndükten kısa süre sonra eski eser toplamaya başlamıştı. Charcot da eski eser koleksiyonculuğuna meraklıydı. Freud bu figürinleri çok estetik buluyordu. Eski eser merak, arkeolojiye ve uygarlığın kökenlerine duyduğu ilgiyle de ilişkiliydi. Arkeolojik kazılarla ilgili bildirileri takip eden Freud, antik Troia (Truva) kentindeki kazılardan sonra arkeolog Heinrich Schliemann'a özel bir ilgi göstermiş, hatta lion buluntularının bazılarını satın almıştı. Freud psikanalizi, arkeolojideki gibi "katmanları tek tek kaldırmak" şeklinde tanımlıyordu. Yaşamı süresince çok sayıda arkeolojik buluntu toplamış ve geniş bir koleksiyona sahip olmuştu. Koleksiyonunda Eski Mısır'dan gelen bir Imhotep heykeli bile vardı. Koleksiyonuna çok bağlıydı. 1938'de İngiltere'ye göç ettiğinde, bu eserleri Avusturya'dan çıkarmasına izin verilmeyeceğini sanıp, çok üzülmişti.

*“Genellikle bir Düş ne kadar çılgın görünürse,
o ölçüde derindir” – SIGMUND FREUD*

SOLDA Sigmund Freud
Viyana'da (1897).

taşıdığına inanmıştı. Freud düş yorumu kuramının temel yapısını daha 1895'te biçimlendirmişti.

Freud, kitabında da belirttiği üzere, düşlerin anlamıyla ilgileniyordu. Düşlerin zihninin diğer süreçleriyle ilişkileri ve biyolojik işlevlerinin yanı sıra, düş içeriğinin bir anlam taşıyıp taşımadığını da anlamak istiyordu. Freud'un düşlerle ilgili kuramı ve onları kullanma yöntemi dört temele dayanmaktaydı:

Her şeyden önce, düşlerin biyolojik işlevi uykuyu korumaktır. Düşler, uyuyan kişiyi rahatsız edebilecek dış ve iç uyaranları savuştururlar. Dış uyaranlar yeniden yorumlanarak zararsızlaştırılır, iç uyaranlara da düşlerde doyuma ulaşmak için izin verilir.

İkinci olarak, düşler bir önceki günün düşünce ve faaliyetlerinin tortusunu içerirler. Bunlar düşün içine işlenmiştir ve imgelerin büyük bir kısmını sağlarlar. Freud düş imgelerini “açık” içerik olarak adlandırmıştır. Bununla beraber, aynı zamanda hemen hemen bütün düşler, düşü gören kişinin bilinçdışından gelen bir arzu veya bir dürtü içerirler ki bu da “gizli” içeriği oluşturur. Genellikle bu arzu veya dürtü, uyandığında düşü gören kişiye hoş gelmeyecek bir şeydir. Freud'a göre bu bastırılmış arzular “infantil” (çocuksu) arzulardır; toplum tarafından kabul edilebilir olmadıklarından, bastırılmış çocukluk fantezileridir.

Freud sonraları, bazı düşlerin çocukluktan gelen arzuları karşılamadığını kabul edecektir. Bunlar, yakın zamanda geçirilmiş

travmatik bir deneyimden sonra travmanın tekrar tekrar yeniden yaşandığı, yinelenen düşlerdir.

Son olarak, düş sırasında bu arzu ve dürtüler, Freud'un deyimiyle “düş-çalışması” ile dönüştürülür. Düş-çalışması, uykusu sırasında da devam eden benlik baskılamasından kurtulmak ve düş içinde doyuma ulaşmak için üç temel mekanizma kullanır: yoğunlaşma (condensation), yer değiştirme (displacement) ve dramatizasyon. Bunlardan en alışılmışı yoğunlaşmadır: burada farklı binaların veya insanların unsurları, düş gören kişiye birleşmiş tek bir bina veya insan imgesi gibi görünebilir. Yer değiştirme, düşün çok önemsiz bir öğesinin çok öne çıkmasına ve düşün altında yatan arzuyu maskelemek için, uyandıktan sonra düşü gören kişinin zihninde kendini tekrarlamasına yol açar. Dramatizasyon ise her zaman olmasa da düşüncelerin düşte görsel imgeler halinde ortaya çıkmasıdır.

Dolayısıyla düş, düşünce ve çağrışımların çarpıtılmış bir aktarımıdır; bunlar düşü gören kişi tarafından hemen her zaman görsel şekilde deneyimlenir. Çarpıtmanın düzeyi, açıkça anlaşılabilir düşlerden, hayret verici ve anlamsız düşlere kadar değişebilir. En basit düşlerde, açık ve gizli içerik aynıdır. Freud çocukların düşlerini bu kategoriye sokar ve buna “uykusunda çileklerden bahseden çocuk” örneğini verir: Bir gün önce çok fazla yiyip hastalandığı için, küçük kıza o gün çilek yemesi yasaklanmıştı ve belli ki çocuk düşünde

SÂĞDA Kâbus, Johann Heinrich Füssli, 1781. Freud bu tablonun bir gravürünü çalışma odasına asmıştı.

yasaklanmış meyveyi keyifle yemektedir. Düş, çocuğun çilek yeme arzusunu, maskeleyen ve çarpıtmadan doğrudan doyurmaktadır. Çocukların düşlerindeki arzular genellikle bir önceki gün yaşanan olaylarla bağlantılıdır. Erişkinler de sıkça, böyle çocuksu tipte, bir önceki günün olaylarıyla bağlantılı düşler görürler.

En kafa karıştırıcı düşler, düşün anlamını ifade eden çağrışımları ve "gizli düş düşüncelerini"¹¹ ortaya çıkarmak için analiz edilebilir. Freud düşleri yorumlamanın en iyi yolunun serbest çağrışım olduğunu düşünmüştür. Bu yöntemde kişi gevşeyip düşün içeriğinden bahseder, sonra da zihnini serbest bırakıp, aklına gelen düşünle ilişkili olabilecek bütün düşünce ve duyguları söyler. Böylelikle düşü gören kişi ve analist görülen düşten uzaklaşarak, altına yatan içeriğe ulaşabilir. Ancak Freud işe yarar çağrışımlar yapılmadığında, son çare olarak sembollere başvurulabileceğini söyler. Bazı semboller düşlerde o kadar

sık tekrarlanır ki, bunların düşün geri kalanından bağımsız olarak hep aynı anlamı taşıdıkları düşünülebilir. Freud bu sembollerin bireysel deneyime dayandığını düşünmüştür. Örneğin bir kral ve kraliçe veya imparator ve imparatoriçe, düşü gören kişinin anne babasını, odalar kadınları, kesici silahlar veya kütük gibi sert ve uzun nesneler cinsel organları temsil eder.

Freud, 1895'te Viyana dışındaki Schloss Bellevue'de tatildayken, sonraları "Irma'nın Enjeksiyonu" adıyla ünlenecek, her anını hatırladığı bir düş görür. Henüz düşler hakkında kitap yazmaya karar vermemiştir, ama uyanınca düşü kaydedip baştan sona analiz eder. Bu düş, kitapta yer alan düşler arasında en ünlüsü olur. Düşün arka planını, Freud'un Irma adlı genç bir aile dostuyla çalışmaya başlaması oluşturur. Freud tatildayken, eski bir arkadaşı olan Otto, Irma ve ailesinin yanında bir süre kaldıktan sonra Freud'u ziyarete gelir ve

SOLDA Freud Düşlerin Yorumu'nun büyük bir kısmını 1899 yılında Berchtesgaden'deki çiftlik evinde ailesiyle beraber kalırken yazdı.

AŞAĞIDA Freud düş imgelerinin pek çok sembolle örüldüğünü, yorumlayıcıların bu sembolleri kullanarak düşte gizli olan dürtü veya arzuyu bulabileceğini öne sürmüştür. Örneğin merdivenler, cinsel ilişkiye ait bir sembol olabilir.

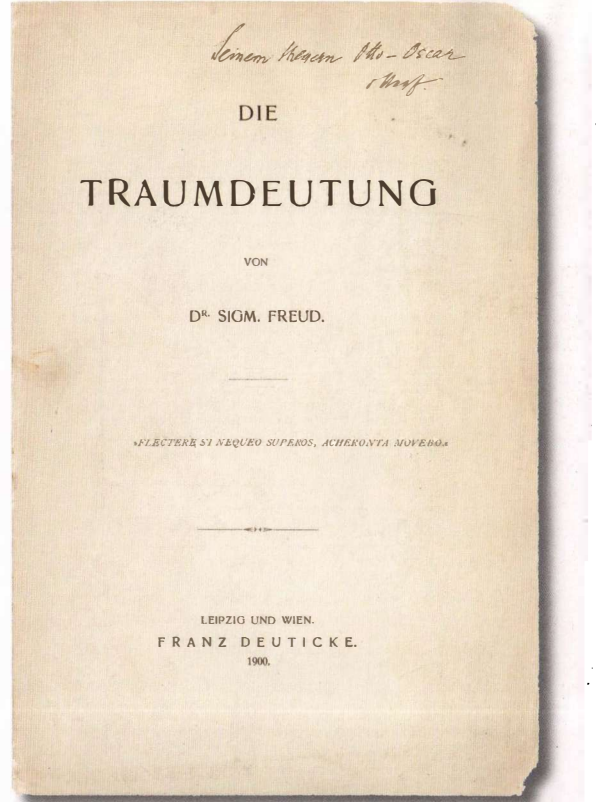
Irma'nın hâlâ pek de iyi olmadığını söyler. Freud günün ilerleyen saatlerinde olgu öyküsünü tekrar yazarak, verdiği tedaviyi doğrulamaya çalışır ve akşam da şu düşü görür:

Freud, geniş bir salonda, partiye gelen misafirleri karşılamaktadır. Irma gelir, Freud önerdiği tedaviyi uygulamadığı için sitem etmek üzere onu bir kenara çeker ve eğer hâlâ ağrıları varsa bunun kendi hatası olduğunu söyler. Irma solgun, şişkin ve kötü görünmektedir; boğaz, mide ve karın ağrılarının tahmin edebileceğinden çok daha kötü olduğunu söyleyerek yakınır. Freud fiziksel bir hastalığı atladığından korkarak, ağzını açmasını ister. Irma'nın boğazında beyaz lekeler ve gri kabuklar görür. Partide hazır bulunan hekimlerden Dr. M. de Irma'yı muayene eder; Otto'nun akrabası ve Freud'un dostu olan Leopold da aynı belirtileri bulur. Hepsinin ortak görüşü, Irma'da enfeksiyon oluştuğudur. Birden, daha önce Irma kendini kötü hissettiğinde Freud'un arkadaşı Otto'nun Irma'ya kirli bir enjektörle propiyonik asit verdiğini hatırlarlar. Buna verilen tepkiyse, bu tür enjeksiyonların bu kadar düşüncesizce uygulanmaması gerektiğidir.

Freud, bu düşün analizinin çok yararlı olacağını düşünür; düşün bir önceki günün olaylarının etkisiyle görüldüğü açıktır, ama içeriği karman çormandır. Buradaki gizli arzuyu bulmak için düşteki çağrışımları izleyerek sayfalar doldurur. İncelemesinde, kişi olarak Irma, onun görüntüsü ve hastalığının semptomlarının bir yoğunlaşma olduğunu belirtir: düşteki Irma; gerçek Irma, onun bir arkadaşı ve Freud'un başka bir hastasının birleşmiş halidir. Düşteki birçok ayrıntı (Irma'nın boğazındaki lekeler ve kabuklar; arkadaşı Dr. M.'nin muayeneyi tekrarlaması gibi) Freud'un hekim olarak yeterince itinalı davranmadığı durumlara işaret eder gibidir. Enjeksiyonlarla ilgili yorum, Otto'nun düşüncesizliğine yönelik bir suçlamadır. Enjeksiyonun içeriği ise, Otto'nun Freud'a ve eşine hediye olarak getirdiği, bozuk zannettiği bir likörle bağlantılıdır. Leopold imgesi daha dikkatle değerlendirildiğinde yine Otto ortaya çıkar. İğne ve düşüncesizce yapılan enjeksiyonlarla ilgili yorumsa, Freud'un zihninde arkadaşı Ernst Fleischl-Marxow ile bağlantılıdır; Freud ona morfin bağımlılığını tedavi etmek için kokain kullanmış, Ernst de kokaini enjeksiyon yoluyla almıştır (bkz. Bölüm 5).

Sonuç olarak Freud'un bu düste doyurulan arzusu, Irma'nın durumundan kendisinin değil Otto'nun sorumlu olması ve bu konuda diğer hekimlerin de suçlanabileceğidir. Otto, Irma'nın bir gün önce pek de iyi görünmediğine dair yorumlarıyla Freud'un canını sıkmış, Freud'un düşü de farklı şekillerde Otto'dan intikam almıştır. Düste, Irma'nın hastalığının olası nedenlerinden hiçbiri Freud'un suçu değildir ve bu da Freud'u temize çıkarmaktadır. Düste yer alan diğer bazı temalar da Freud'un, kendisi, başka kişilerin sağlığı ve hekimlik ahlakı ile ilgili kaygılarıyla bağlantılıdır. Freud gördüğü düşün, Otto'nun ona yönelik suçlamalarıyla ilgili olduğunu düşünür; Otto'ya göre Irma'yla gerektiği gibi ilgilenmemiştir. Düşteki ayrıntılar, çevresindekilerin sağlığıyla ilgilenen özenli bir hekim olduğunu doğrulayan kanıtlardır.

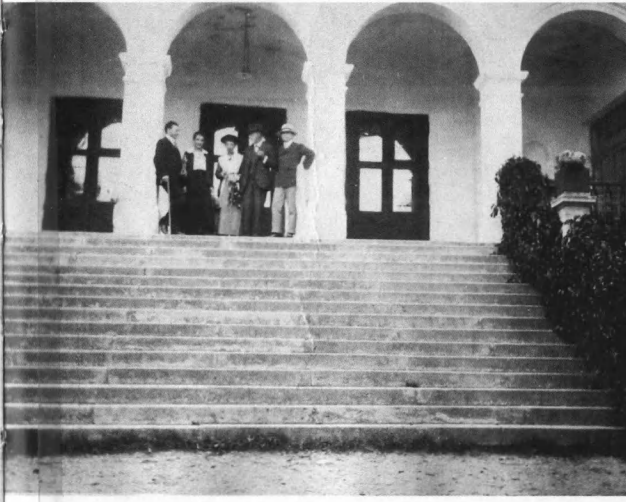
Freud, düş analizi sırasında saptadığı mekanizmaların, psikonörotik semptomları analiz ederken ortaya çıkanlarla şaşırtıcı bir benzerlik gösterdiğini fark eder. Düşlerle histerik semptomların doğası arasında bir fark olduğuna karar verir: her ikisi de doyurulan arzuların farklı ifadeleridir, ama düşlerde yalnızca kılık değiştirmiş arzular bulunduğu halde, histerik belirtilerde bastırılan arzu ve bastırma vasıtası arasında bir uzlaşma vardır.

YUKARIDA Freud'un en ünlü kitabı Düşlerin Yorumu'nun baş sayfası. Bu kitap 1900'deki ilk baskısından sonra tekrar tekrar yayımlanmıştır.

Dora

Dora, Freud'un en ünlü hastaları arasında yer alan bir kadındır. Freud, Dora'nın 1901'de yazdığı mektupları analiz ederken, Dora'nın hayatını ve Freud'un onu tedavi etme sürecini anlatır. Dora, Freud'un en ünlü hastaları arasında yer alan bir kadındır. Freud, Dora'nın 1901'de yazdığı mektupları analiz ederken, Dora'nın hayatını ve Freud'un onu tedavi etme sürecini anlatır. Dora, Freud'un en ünlü hastaları arasında yer alan bir kadındır. Freud, Dora'nın 1901'de yazdığı mektupları analiz ederken, Dora'nın hayatını ve Freud'un onu tedavi etme sürecini anlatır.

SOLDA Anna Freud,
Martha Freud, Freud ve
Ernest Jones, 1912'de
Schloss Bellevue'nün
merdivenlerinde. Freud,
Irma'nın Enjeksiyonu diye
bilinen ünlü düşünüyür burada
kalkırken görmüştü.

Freud, düşler hakkında bir kitap yazmayı henüz oto-analize başlamadan önce, 1897'de düşünür. Oysa bu kitabın yazımı ve oto-analiz birbiriyle sıkı sıkıya bağlantılıdır ve paralel yürür. Kitapta masaya yatırılıp tartışılan düşlerin çoğu kendi düşleridir. Bu yüzden çok kişisel, hatta otobiyografik özellik taşıyan bir kitap çıkar ortaya. Bazı kısımlarını çok zor, bazılarını şaşırtıcı derecede kolay yazdığı bu kitabı iki yılda tamamlar. Freud'un en zor ve soyut metinlerinden biri olan, düş süreçlerinin psikolojisiyle ilgili son bölümün yazılması yalnızca iki hafta sürmüştür. Buna karşılık, konuyla ilgili mevcut literatürün gözden geçirilmesi ona çok sıkıcı gelmiştir.

Freud'un benlik kavramı da ilk kez bu kitapta gün yüzüne çıkar. Freud daha sonra benliği, altbenlik ve üstbenlikle birlikte ayrıntılı olarak inceleyecektir. Buradaya, benliğin kişi yanıkken yarattığı bastırmanın, benlik uykuya odaklanınca gevşediğini ve dürtülerin düste bilinç düzeyine çıkmasına imkân verdiğini öne sürmüştür. Dürtülerin kılık değiştirmiş olmasının nedeniyse, bastırmanın tamamen ortadan kalkmamış olmasıdır. Freud düşleri "bilinç dışına giden kral yolu"¹² olarak tanımlar, çünkü düşünceler uykusu sırasında daha az sansürlenir ve böylelikle düşler bilinç dışında gizlenenler hakkında bize ipucu verir. Bu kitap, analist için kullanışlı olmasının yanında, meslekten olmayan amatörlerin de kitabı okuduktan sonra kendi bilinç dışlarının derinliklerine inmeye çalışmaları için fırsat yaratmıştır.

Freud'un *Die Traumdetung* (Düşlerin Yorumu) adlı eseri, ön sayfasındaki tarih 1900 olsa da, 1899'un sonunda yayımlandı. Basılan 600 kopya ancak sekiz yılda satılabildi. Hiçbir bilimsel süreli yayın, eserin eleştirisine yer vermediği gibi pek azı kitaptan bahsetti. Aslında kitap tamamen görmezden gelindi. Freud Viyana'da aldığı tepkilere örnek vermek için, psikiyatri kliniğindeki bir asistanın *Düşlerin Yorumu*'nu tam olarak okumadan, kuramlarını çürütmek için bir kitap yazmaya giriştiğini, ancak arkadaşlarının buna değmeyeceğini söyleyerek onu vazgeçtiklerini anlatmıştı. Kitap bazı psikoloji dergileri tarafından göz ardı edilmemişse de, iğneli eleştirilere maruz

kalmıştı. Freud bu eser üzerinde çalışırken çok yorulmuş olmasına rağmen, daha geniş bir okuyucu kitlesine ulaşmak için kitabı kısaltarak yeniden ele aldı.

En önemli nokta, düşlerle ilgili kuramının sinir hastalarıyla kısıtlı olmayıp, herkes için geçerli olmasıydı. Freud bu kitapta düş çalışmasının, histerik semptomları, fobileri, takıntıları ve hezeyanları (sanrıları) oluşturan psikolojik süreçlerin ilki olduğunu açıklıyordu. Ayrıca, dil sürçmeleri gibi gündelik hayatta sıkça karşılaşılan pek çok olayın da benzer psikolojik süreçlerden kaynaklandığına dikkat çekmişti. Bir süre sonra bu alanları daha ayrıntılı olarak araştırmaya başlayacaktı.

Gözden geçirilmiş üçüncü baskı 30 yıl sonra yayımlandığında, Freud önsöze şöyle yazdı: "Böyle bir feraset insana yaşamında ancak bir kez kismet olur."¹³ Kitaptaki bazı fikirleri yanlış anlaşıldığı ve sapıtıldığı için çok üzülmüştü. Fikirlerine saldırılmasının asıl nedeni, *Düşlerin Yorumu*'nda "bütün düşlerin cinsel yönden yorumlanması gerektiği" iddiasının yer aldığının öne sürülmesiydi. Oysa bu asılsız bir iddiadır. Aslında kitapta tartışılan düşlerin yarısı, hırs ve diğer insanlara yönelik agresif isteklerle ilgilidir.

Freud zamanla, düş yorumunun tedavideki rolünün küçültülmesi gerektiğini fark etti. Düş yorumunun tedavinin yerini almasına izin verilmemeliydi; hasta çok sayıda karmaşık düş anlattığında bazen bu durum söz konusu olabiliyordu. Oysa tedavinin asıl hedefinin, analistin ana odağı olarak kalması gerekliydi.

Yaygın görüş, *Düşlerin Yorumu*'nun Freud'un psikolojiye en önemli katkısı olduğu yönündedir. Düş yorumu bir tedavi olarak Freud'dan günümüze psikanalizdeki önemini yitirmiş olsa da, Freud bunu her zaman kuramının temel taşı olarak görmüştür.

9 Bastırma ve Bilinçdışı

44-5

Freud, hekimliğinin ilk yıllarında, hastaların hayatlarıyla ilgili pek çok olayı unutup, daha sonra tedaviyle tekrar hatırlayabilmelerinin nedenini merak ediyordu. Deneyimleri, hastaların kendilerine acı veren düşünceleri açıklamaktan kaçındıklarını göstermişti. O da bu olayların ve düşüncelerin, tam da acı verici oldukları için unutuldukları sonucuna vardı. Bu rahatsız edici düşüncelerin bilinç düzeyine çıkmasıyla hasta iyileşebiliyordu, ancak Freud, hastanın içinde bu düşüncelerin bilinç düzeyine çıkmaması için savaştan bir şey olduğunu fark etti. Freud bunu "direnc geliştirme" olarak adlandırdı. Bu direncin üstesinden gelinebilmesi, hatırlanması gereken düşüncelerin zorluğuyla ilişkiliydi. Serbest çağrışım sürecinde açığa çıkarılan bilgiler, tedaviden önce bilinç düzeyinde olmuyordu. Bu bilgiler, hasta için üzüntü verici, korkutucu veya utandırıcı olduklarından unutulmuşlardı. Bu rahatsız edici düşünceler bastırılmış, onların yerini semptomlar almıştı. Freud buradan yola çıkarak, nevrozların altında yatan esas nedeni, yani bastırma kuramını geliştirecekti. Bu, Freud'u önceki başarılarına göre çok daha gururlandıran bir keşif oldu.

Freud bastırmanın benlikten türediği düşüncesindeydi. Bastırmayı ilkel bir savunma mekanizması olarak sınıflandırarak kaçış içgüdüleriyle karşılaştırdı. Benlik kendisinden kaçamayacağı için, rahatsız edici düşünce veya "dürtüler" için normal çözüm yolu, dürtü

bastırılıp yenik düşünceye kadar onunla mücadele etme "direnciydi". Daha sonra, dürtü değerlendirilip reddedilebilir veya yargılanarak yasaklanabilirdi. Buna karşılık nevroz hastalarında dürtü, bilinç düzeyine çıkışı engellendiği halde enerji tüketmeye devam ediyor, ortadan kaldırılmak yerine yalnızca bastırılıyordu. Sonrasında benlik, dürtüyü bastırmak için enerji harcamaya devam ediyordu. Artık bilinçdışına itilmiş olan dürtü, enerjisini boşaltma yolu arayacak ve hastada bir semptom olarak açığa çıkacaktı.

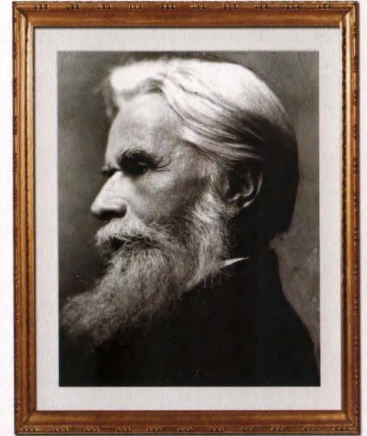
Freud ilk başlarda, zihindeki bastırmanın üstesinden gelmesi için hastayı zorlaması gerektiğine inanıyordu. Ancak bu zorlamanın hem psikanalistte hem de hastada gerginlik yaratması, serbest çağrışımına daha hızlı bir geçiş yapılmasının yolunu açtı.

Yeni tedavi yönteminin amacı, hastaları semptomları hakkında konuşmaları için cesaretlendirerek bu semptomların kökenine inmelerini sağlamaktı. Zaman zaman daldan dala konan bu düşünceler bağlantısız veya rasgele gibi görünse de Freud bunlara kılavuzluk edip yol gösteren bir şey olduğundan emindi. Bazı dürtülerin ve düşüncelerin bastırıldığını fark edince, uçan düşüncelerin dile getirilmesinin direnmenin bir ifadesi olduğu sonucuna vardı. Hastada direnme, kendini öncelikle ciddi karşı koymalarla gösteriyordu; bu yüzden Freud, hastanın başına gelen her şeyi mutlaka anlatmasında ısrar ediyordu.

SOLDA Freud psikanalizi sık sık arkeolojiye benzetirdi. Schliemann'ın antik Troia (Truva) kentinde 1870'lerle 1880'ler arasında yaptığı kazıları ilgiyle takip ediyordu.

AŞAĞIDA İngiliz hekim ve yazar Havelock Ellis (1859-1939). *Studies In the Psychology of Sex (Seks Psikolojisi Üzerine İncelemeler)* adlı kitabı (1927), konuyu suçluluk duymadan ele alan ilk eserdir.

SAĞDA Freud, Altaussee'de ailesiyle birlikte tatilde (1905).
Yanındakiler Amalia ve Martha.

Yalnızca hafif bir direnme olduğunda, analist hastanın serbest çağrışım sırasındaki anırtımlarından bilinçdışı malzemenin ne olduğunu çözebilir. Direnme daha şiddetliyse, analistin hastanın dile getirdiği çağrışımlardan yola çıkarak bu malzemenin niteliğini araştırması ve belirlemesi gerekir. Analizi hasta yönlendirdiği için, hiçbir şey analistin beklentilerine göre ortaya çıkarılamaz ve hiçbir etken göz ardı edilemez. Hasta düşlerini anlatıyorsa, bu da analiste bilinçdışını ve bastırılmış düşünceleri bir başka şekilde görme yolu açacaktır.

Freud'un amacı hastalarının bastırılmış dürtü ve düşüncelerini açığa çıkarmak ve bunların yerine kendi yargılamaya sürecini geliştirmekti. Freud bu tedaviyi Josef Breuer'in katartik yönteminden (bkz. Bölüm 7) daha ileri taşıyarak kendi geliştirdiği "psikanaliz"i ilk kez 1896'da Fransızca ve Almanca olarak yayımlanan bir makalesinde kullandı.

Freud daha sonraki bir makalesinde bastırmanın aşamalarını belirlemiş, bastırmanın kişisel ve devingen olduğunu belirtmiştir. Bastırma, dürtüleri bilinçdışında tutmaya yönelik sürekli bir savaştır. Sabit ve değişmez olmayıp, devingendir; uyku sırasında serbest kalması da bunun bir göstergesidir.

Freud, bilinçdışının bastırılmasına, yalnızca ruhsal hastalıklar bağlamında değil, daha genel olarak zihinde bilinç ve bilinçdışının işleyişi bağlamında ilgi duyuyordu. 1905'te, espriler ve bilinçdışı ile ilişkileri üzerine bir kitap yazdı. Bu kitapta, esprilerle/nüktelele, genellikle bastırılmış olan bilinçdışı düşüncelerin ifadesine izin verildiğini öne sürdü. Espriler/nüktelele, yoğunlaşma ve yer değiştirme gibi (bkz. Bölüm 8) düş-çalışmasıyla benzer mekanizmaları kullanıyordu, ama bir dinleyici kitlesine yöneliktiler. Espriler, baskılanmış düşünceleri –genellikle de cinsellik ve saldırganlıkla ilgili dürtüleri–, çoğunlukla açıkça dışa vurulamayan konuları ifade ettiklerinden insana komik geliyordu.

Freud kariyerinin ilerleyen dönemlerinde, bilinçdışının bir başka mekanizmasının tedavideki önemini tartışacaktı. Analizin hasta ve analist arasındaki yoğun bir duygusal bağ yarattığını fark etmiş ve buna "aktarım" (transfere) adını vermişti. Bu, analize ilgili değil, insan zihniyle ilgili evrensel bir olguydu; analize ilgisi, hastanın analiste karşı tutumunun bilinçdışı tarafından şekillendirildiği analiz sırasında açığa çıkmasından ibaretti. Hasta, analistine karşı tutkulu bir aşktan amansız bir nefrete kadar değişen hisler içinde olabilirdi. Bu hisleri, bastırılmış çocukluk döneminde yaşanan duygusal ilişkiler belirliyordu. Anna O.'nun suçluluk duymasına yol açacak şekilde Breuer'e aşık olmasının nedeni de aktarımdı (bkz. Bölüm 7).

Freud başlangıçta aktarımı tedavinin önünde bir engel olarak gördü, ama aslında aktarımın analizi de tedavi açısından önem taşıyordu. Aktarımın olumlu olması, hastanın iyileştirilme arzusunun yerini alıp analiste yardımcı olabilir, ancak aksine, yanlış "aktarım tedavisine" de

yol açabilir. Analiste yönelik olumsuz duygularsa bir direnme aracı yerine geçip, hastanın işbirliği yapmasını engelleyebilir. Aktarımın incelenmesi, önceki ilişkilerde çözümlenememiş konuları açığa çıkararak, hastanın bunları keşfetmesini ve üstesinden gelmesini sağlayabilir. Böylelikle aktarım, analizin en yararlı aracı haline gelecektir.

Psikanalitik tedavideki vurgu yavaş yavaş değişmekte, analistle hastası arasındaki aktarım ilişkisinin analizi aracılığıyla iletişim kurulmasına yönelmekteydi. Aktarımın tedavinin doğru yerinde tartışılması ve tedavi sona ermeden çözümlenmesi gerekiyordu.

Freud bastırmayı incelerken bilinçdışını daha kapsamlı olarak değerlendirmiştir. Bilinçdışını araştıran ilk bilim adamı olmasa da, sistematik olarak incelenmesine yönelik yöntemleri geliştiren ilk kişi olmuştur. Bastırmaların bilinçdışı olduğunu, ancak bilinçdışının hiçbir şekilde bastırmalardan ibaret olmadığını ortaya koymuştur. Psikanaliz zihinsel olan her şeyi ilk önce bilinçdışı olarak ele alır. İnsanların farkına varabilmesi için, bunların daha sonra bilinç düzeyine taşınması gerekir.

Zamanla, bilinçdışı kuramı bilinç, bilinçdışı ve önbilinç kapsayacak şekilde gelişti. Önbilinç, bilinçli olmasa da var olan ve bilinç düzeyine kolayca çıkarılabilen bilgileri içeriyordu. Daha sonra Freud, "Topografik Zihin Modeli"ni geliştirerek bilinçdışını, "tanımlayıcı bilinçdışı", "dinamik bilinçdışı" ve "sistem bilinçdışı" olarak üçe ayırdı. Tanımlayıcı bilinçdışı, zihinsel yaşamın, bilinçli olarak denetlenmeyen gündelik etkinlikler ve davranışlar gibi özel olarak farkında olmadığımız bütün özelliklerini kapsıyordu. Freud buna dinamik bilinçdışı kavramını da ekledi. Dinamik bilinçdışı davranışlarımızı sürekli olarak etkiliyor; etkisi, dil sürçmeleri veya cesaret gibi niteliklerle açığa çıkıyordu. Freud son olarak sistem bilinçdışını tanımlamıştı: zihinsel süreçler bastırıldığında, bilinçli zihinden farklı ilkelere göre düzenleniyordu. Daha sonra, bilinçdışı, bilinç, önbilinç ve farklı bilinçdışı türlerini kapsayan bu modelin yerini, Freud'un benlik, üstbenlik ve altbenlik içeren yapısal modeli aldı (bkz. Bölüm 14).

10 Freud'un Cinsellik Kuramları

46-7

YUKARIDA 1902 yılında

Berlin'de Otto Sommerstorf'un canlandırdığı Hamlet karakteri. Freud, Hamlet'le ilgili kısa psikanalizi, Hamlet'in yaptıklarında, babasını öldürmeye ve annesiyle ilişkisinde babasının yerine geçmeye yönelik çocukluk arzularının etkisinin olduğu sonucuna varır. Yazılarında, Oidipus kompleksinin edebiyat ve tiyatrodaki örneklerine değinmiş, ilerleyen yıllarda takipçileri bu yöndeki araştırmaları sürdürmüştü.

Oidipus Efsanesi

Yunan mitolojisinde Oidipus, Teb Kralı Laios ve Kraliçe Iokaste'nin oğludur. Doğumundan önce yapılan kehanete göre, babasını öldürecek ve annesiyle evlenecektir. Bunun üzerine babası, daha bebekken ormana bırakılmasını emreder. Kurtarılarak Korinthos'a götürülür. Büyüyünce kehaneti duyar ve kaderden kaçmak için evini terk edip Teb'e gider. Yolda Laios'la karşılaşır, tartışır ve Oidipus kendini korumak için Laios'u öldürmek zorunda kalır. Yolda karşısına Sfenks çıkar. Sfenks Teb'e gitmek isteyen her yolcuya bir bulmaca sormakta, bilemeyenleri öldürüp yemektir. Oidipus bulmacaya doğru yanıt verince Sfenks kendini öldürür ve Teb kurtulur. Tebhlir Oidipus'a minnettardır. Onu kral yaparlar ve Iokaste ile evlendirirler. Yıllar sonra gerçekler açığa çıkar, Iokaste kendini öldürür, Oidipus kendi gözlerini oyar. Freud, Oidipus'un ismini, erken çocuklukta yaşandığını öne sürdüğü kompleksi adlandırmakta kullanmıştır. Oidipus kompleksi, çocuğun karşı cinsten ebeveynini sevmesi ve kendi cinsinden olan ebeveyninden nefret etmesidir. Solda, MÖ 4. yüzyıldan kalma Sfenks şeklinde sıvı kabı (Freud'un koleksiyonundan).

SOLDA Araştırma isteği neredeyse bütün kültürel olayları kapsayacak şekilde genişleyen Freud, 1907'de Wilhelm Jensen'in romanı *Gradiva*'yı inceler. Makalesinde "Gradiva adlı... kısa bir hikâyeden yola çıkarak... uydurma düşlerin gerçek düşlerle aynı şekilde yorumlanabileceğini ve 'düş-çalışmasından' aşına olduğumuz mekanizmaların, hayal ürünü yazılarda da geçerli olduğunu kanıtlayabildim"¹⁴ der. Burada görülen *Gradiva* röprodüksiyonu Freud'un divanının yanında asılıydı.

kendi babasının da çocuklarını taciz ettiği anlamına gelecekti. Hatırlanan bütün anıların doğru olmayabileceğini, ancak 1897'de yaptığı oto-analizle anladı. Tedavi yönteminin doğru olduğuna ve sinirsel hastalıklarda cinsel sorunların temel rol oynadığına inanmayı sürdürse de, bu hikâyelerin doğru olmadığı gerçeği Freud'u derinden sarsmıştı. Ayrıca, hastalarını bunları "hatırlamaya" kendisinin zorladığına da inanmıyordu.

Bilimsel kariyerinde bir dönüm noktasına gelmişti. Psikolojik yöntemi kusurlu muydu? Düşünceleri gülünç müydü? 1897 Eylül'ünde dostu Wilhelm Fliess'e (bkz. Bölüm 7) yazdığı mektupta, cinsel taciz kuramına artık inanmadığını belirtti. Yine de cesareti kırılmamıştı. Kuramını içi burkularak terk etti, ama fark ettiği başka bir gerçek çok çarpıcıydı: tacizle ilgili anlatılanlar mutlaka doğru olmasa da, asıl önemli nokta, bunların sahte anılar olmasıydı. Hastalarının uydurduğu bu hikâyeler ve fanteziler onlar için gerçektir ve gerçek etkilere yol açıyordu. Böylece, nevrozun nedenleri araştırılırken, psikik gerçekliğin de asıl gerçeklik kadar önemli olduğunu anlamıştı.

Kuramını geliştirmek Freud için önemliydi, ama tartışmalara neden oldu. Eleştirmenler, Freud'un hastalarının taciz deneyimlerini yok saydığını ve kuramını, çocukların yaygın olarak tacize uğradığını bildirmekten kaçındığı için değiştirdiğini öne sürüyorlardı. Aslında Freud taciz gerçeğini hiçbir zaman inkâr etmemişti.

Aslında çağdaşlarını asıl şok eden, çocukların da cinsel duyguları olduğu iddiasıydı. Freud, cinsellik faktörünün nevrasteniler adı altında toplanan diğer nevrotik bozukluklardaki rolünü de araştırmak istiyordu. 1893'te, bütün nevrasteniklerin cinsel işlevlerinde bozukluk olduğu sonucuna varmıştı. Cinsel gerilim libidoyu (cinsel açlık) yaratıyor, ama libido denetlendiğinde veya herhangi bir nedenle doyurulamadığında, bu gerilim anksiyeteye dönüşüyordu. Nevrasteniye, hastanın libidosunun nasıl engellendiğine bağlı

olarak ikiye ayırdı: anksiyete nevrozu ve nevrasteni. Ortaya çıkan anksiyete fiziksel bir etki olduğundan, analizle tedavi edilemiyordu; buna karşılık, hastanın cinsel etkinliğinin eski haline döndürülmesi sağlığını düzeltiyordu.

Freud sonraki birkaç yılda, çocukların enstest arzuların masum objeleri olduğu fikrini geride bırakıp, çocukluk cinselliği (infantil cinsellik) kuramını yarattı. Bu kuram, çocukların gelişim süreci içinde bastırılmaya, detaylandırılmaya ve çarpıtılmaya eğilimli cinsel duyguları olmasına dayanıyordu.

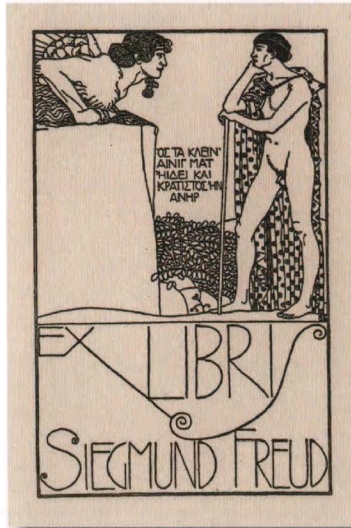
Freud'a göre, çocuklar doğdukları andan itibaren cinsellikte farklı evrelerden geçer. İlk evrelerde, narsisizm yani kendini-sevme söz konusudur. Bebeklikte, psikoseksüel gelişimin evreleri—oral, anal, genital ve fallik evreler—kökenlerini bebeğin fizyolojik gelişiminden ve —ebeveynlerine daha az bağımlı hale geldikçe—dünya ile ilişkisinden alır.

Bebekliğin ilerleyen döneminde çocuk, karşı cinsteki ebeveynine karşı bir eğilim duyar ve kendi cinsinden olan ebeveyninden nefret eder. Freud, Oidipus kompleksi olarak adlandırdığı bu durumdan ilk kez *Düşlerin Yorumu* adlı kitabında bahsetmiş ve sonraki yıllarda bu alandaki çalışmalarını sürdürmüştür.

Çocuğun normal gelişimini sürdürülebilmesi için Oidipus kompleksinin bastırılması gerekir. Freud, erkek çocukta babayla rekabetin neden olduğu "kastasyon (hadımlık) endişesi" ve kız çocukta ise penisinin bulunmamasından kaynaklanan kıskançlık nedeniyle, erkek ve kız çocukların Oidipus kompleksini farklı şekillerde çözümlediğini düşünmüştür.

Freud, Oidipus kompleksinin nevrozun çekirdeği, çocuklukta cinsel yaşamın doruğu ve daha sonraki bütün gelişmelerin çıkış noktası olduğuna giderek daha fazla inanmıştır. Oidipus kompleksi başarıyla çözümlenmediği takdirde, bunun sonucunda nevroz, pedofili veya homoseksüelliğin gelişebileceğini düşünmüştür. Oidipus kompleksinin çözümlenmesinin ardından, çocuğun dürtüleri ergenliğe

SAĞDA Bertold Löffler'in 1901 dolaylarında Freud için yaptığı Oidipus'u sfenksle gösteren ex libris (ilk sayfaya yapıştırılan ve kitabın kime ait olduğunu gösteren etiket). Oidipus Rex'ten alınan Yunanca yazının yaklaşık çevirisi: "O, ünlü bilmedeleri bilendi ve en yetenekli kişiydi."

Otto Rank (1884-1939)

Yoksul bir aileden gelen Rank, meslek okuluna devam ederken geceleri bol bol okuyor ve yazıyordu. *Düşlerin Yorumu*'nu okuduktan sonra sanatçı ve sanatı psikanaliz aracılığıyla açıkladığı bir deneme kaleme aldı. Freud bu yazıyı okuyunca, Rank'ı "Çarşamba Günleri Psikoloji Derneği"nin sekreterliğine getirdi. O sırada 21 yaşında olan Rank, Freud'un en genç ve en yakın takipçilerinden biri oldu. Freud ona tıp fakültesine gitmeyip üniversitede kalmasını ve doktora çalışmalarıyla kendisini desteklemesini salık verdi. Çok zeki bir genç olan Rank, düş. mit ve söylencelerin yorumlanması konusunda özel bir yetenek geliştirdi. 1912'de, Oidipus kompleksinin edebiyat ve efsanelere konu olmasını tartıştığı *Das Inzest-Motiv in Dichtung und Sage*'yi (Şiirde ve Efsanede Enstest Motifi) yayımladı. Freud'dan sonra psikanaliz alanında en üretken yazar oldu. 1928'da Freud'la yollarını ayırdı.

SOLDA Sergey Pankeyef'in Kurt Düşü adlı tablosu. Pankeyef 1910-1914 yılları arasında Freud tarafından tedavi edilmişti. Freud olgu öyküsünü "Kurt Adam" adıyla 1918'de yayımladı. Freud'un en ayrıntılı ve en önemli olgu öyküsü olan Kurt Adam'da, katarsisin temel yönleri, bilinç dışı, cinsellik ve düş analizi bir arada ele alınıyordu. Freud burada Kurt Adam'ın çocukluk nevrozuna ve cinselliğinin karmaşık evrimine odaklanmıştı. Hastanın yatak odasındaki penceresinden görülen bir ağaçta oturan kurtlar tarafından korkutulduğu düşü, nevrozunun anlaşılmasında temel rol oynamıştı. Freud bu düşü, Pankeyef'in henüz çok küçük bir çocukken "anne ve babasının 'domalmış' haldeki cinsel ilişkisine şahit olmanın" bir sonucu olarak yorumlamıştı.

kadar bastırılır. Ergenlikte, Oidipus kompleksi de dahil olmak üzere erken çocukluk dönemine ait dürtüler ve itkiler tekrar ortaya çıkar. Bu itkilerle, beş yaşından ergenliğe kadar edinilen ket vurmalar arasında bir savaş başlar. Freud *Düşlerin Yorumu*'nda, Oidipus kompleksinin edebiyat ve tiyatrodaki örneklerine de değinir; bunlardan biri de Shakespeare'in *Hamlet*'idir. Bu düşüncesi daha sonra başka yazarlar tarafından geliştirilmiştir; Ernest Jones'un *Hamlet ve Oidipus* adlı çalışması bunlardan biridir.

Freud cinsellikle ilgili birçok genel kuram geliştirdi. Cinselliği mutlaka cinsel organlarla bağlantılı olması gereken bir işlev olarak değil, daha çok bir haz alma işlevi olarak görüyordu. Burada üreme ikincil hedefti. Cinselliğe bu şekilde bakması –kendi deyişle– çocuklardaki ve "cinsel sapmalar" gösteren erişkinlerdeki cinsel etkinlikleri, normal erişkinlerin cinsel etkinlikleriyle aynı kapsamda değerlendirmesini sağlamıştı. Genellikle sevgi olarak tanımlanan, bütün sevecen ve arkadaşça dürtülerin, cinsel dürtüler olduğuna inanıyordu. Başlangıçta yalnızca cinsel olan bu dürtüler engelleniyor veya bir şekilde yüceltiliyordu.

Freud *Düşlerin Yorumu*'nu yazdıktan sonra cinsellikle ilgili kuramlarına yoğunlaştı. Esprilerle ilgili kitabıyla birlikte, *Drei*

Abhandlungen zur Sexualtheorie'yi (Cinsellik Kuramı Üzerine Üç Deneme) de kaleme aldı (bu kitap 1905'te yayımlandı). Cinsellik kuramını daha ileri taşıyan *Üç Deneme*, belki de Freud'un yazdığı ikinci en önemli kitaptı. Freud, başlangıçta yaklaşık 80 sayfalık ince bir kitap olan *Üç Deneme*'yi zamanla genişletti, öyle ki altıncı baskıda sayfa sayısı 120'ye ulaştı. Freud bu kitapta, çocuklukta cinsel dürtülerin gelişimi hakkında hastalarından öğrendiklerini bir araya getirmişti.

Üç denemeden ilkinde, "cinsel sapkınlıklar" (cinsel güdüde normal kabul edilenden sapmalar, yani homoseksüellik, biseksüellik, pedofili, fetişizm, sadizm ve mazoizm) tartışılıyordu. Çocuk cinselliğine odaklanan ikinci denemede, çocuk cinselliğinin dışavurumları (parmak emme de dahil), çocuklarda masturbasyon ve cinsel gelişimin evreleri (bu kısım 1915'te eklenmişti) ele alınıyordu. Son deneme ise ergenlikteki değişimler üzerinedir.

Freud'un kitapta, özellikle çocukluk çağındaki cinselliği tartışması ve bebeklerin cinsel itkilerle doğduğu savı dehşet uyandırmış ve şiddetle eleştirilmişti. Bu tepki, kitabın yeni baskıları üzerinde çalışmaya devam edip, cinsellikle ilgili kuramlarını ayrıntılandırdığı sonraki yirmi yıl içinde de devam edecekti.

11 Doktor Hasta Oluyor

50-1

1 890'lı yıllar Freud için önemli bir dönem oldu. "Muhteşem yalnızlığında"¹⁵, Viyana bilim çevrelerinin eleştirel bakışları altında psikanaliz kuramının üç temel kavramını biçimlendirerek kendi yolunu çizdi. Bir taraftan da, 1895'te doğan en küçük kızı Anna'nın katılımıyla daha da genişleyen genç ailesini geçindirmeye çalışıyordu. Ertesi yıl babası Jacob Freud'u kaybetti. Sonraki on yıl, Wilhelm Fliess'le yoğun ve samimi ilişkisinin önce baharına ve sonra da kışına sahne oldu (bkz. Bölüm 7). İçinde bulunduğu gergin

durum düşünüldüğünde, Freud'un 40'lı yaşlarının başlarında kendi iç çatışmalarıyla savaşmak zorunda kalmasına şaşmamak gerek.

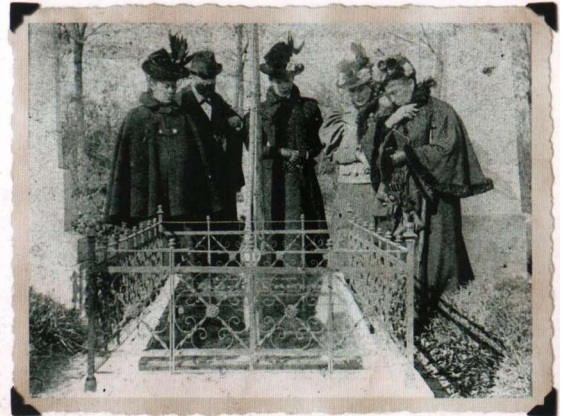
Hafif sağlık sorunları hiçbir zaman yakasını bırakmamış olsa da Freud 60'lı yaşlarına kadar ciddi bir hastalık geçirmedi. Mektuplarında sık sık mide şikâyetlerinden bahsedirdi; bu şikâyetlere farklı tanımlar konmuştu. Freud'un biyografi yazarı Ernest Jones, bunların kısmen de olsa psikosomatik kökenli olabileceğini söyler. Yaşamı boyunca şiddetli migren krizleriyle boğuştu, ağır nezleler geçirdi ve ardından sinüs komplikasyonlarıyla uğraştı. Fliess 1890'larda burunla ilgili sorunları nedeniyle Freud'u iki kez ameliyat ederken bir yandan da kokain kullanmasını önerdi. Freud kollarında ve sağ elinde görülen romatizmal ağrılardan da şikâyetçiydi; yazmayı bu kadar çok seven bir adam için bu ağrılar büyük bir eziyetti.

1894'te, bazı kalp rahatsızlıkları geçirdi; beş yıl önce geçirdiği gribin ardından aritmiye (kalpte ritim bozukluğu) yakalanmıştı. Günde iki üç kez kalp atışları hızlanıyor veya düzensizleşiyor, buna koluna yayılan bir ağrı eşlik ediyordu. Kalp rahatsızlıkları nikotin zehirlenmesine bağlanmış, tütün kullanmayı bırakması salık verilmişti, ama o hayatını kısaltma pahasına bu alışkanlığını sürdürmeyi tercih etti. Kalbindeki ritim bozukluğu ilaçlarla kontrol altına alınınca tütünü azaltmaya ikna oldu (günde yaklaşık 20 purodan haftada bir puroya indi). Hatta bir yıldan uzun süre tütünü tamamen bıraktı, ama daha fazla dayanamayarak yeniden başladı. Jones, bu kalp hastalığını miyokarditten (kalp kası iltihabı) ziyade psikonevrozun bir ifadesi olarak görmüş, Freud'un aslında dağlara tırmanacak kadar güçlü ve sağlıklı bir adam olduğunu söylemiştir.

Freud'un psikolojik hastalıklarının ne zaman başladığını tam olarak bilemiyoruz. Delikanlılığında kendi tabiriyle "nevrasteniye" yakalanmıştı (bkz. Bölüm 10). Bu durum evlendikten bir süre sonrasına kadar devam etti. Bağırsak sorunlarına, bitkinliğe ve karamsarlığa neden olan nevrasteni yaşama sevincini söndürmüştü.

YUKARIDA Max Pollack'ın Freud'u çalışma masasında yazarken gösteren eskizi (1913). Bu eskiz büyük olasılıkla Freud'u çok sevdiği arkeolojik buluntularıyla birlikte gösteren ilk resim.

SAGDA Freud'un babası Jacob 1890 yılında 75 yaşındayken.

O dönemde, bu rahatsızlıklarını stresli yaşam şartlarına bağlamıştı. Martha'yla zaman geçirdiğinde kendini hep daha iyi hissediyordu; nişanlılık döneminde, evlendikleri zaman tamamen iyileşeceğini inanmıştı. Oysa böyle olmadı, hatta sağlık sorunları evliliklerinin ilk beş yılında daha da kötüleşti.

1890'larda, Freud oldukça ağır bir psikonevroz geçirdi. Aktif bir hekim, bilim adamı ve baba olarak bu durum ona hiç uymuyordu. Nitekim Freud çalışmaya, ailesiyle ilgilenmeye ve sorumluluklarını yerine getirmeye devam etti. O dönemde kendisiyle karşılaşan hiç kimse içten içe çektiği acıların farkına varmadı. Bütün bunların dışında, çalışmayı hiçbir zaman bırakmadı; böyle bir lüksü yoktu. Hastalarının sayısı ve gelir durumu aydan aya değişiklikler gösterirken bir yandan da on kişilik bir aileyi geçindiriyordu. Sosyal veya mesleki konumunu yükseltmekten çok keşfetme tutkusuyla doluydu. Diğer taraftan, ücretini karşılayabilecekleri en yüksek konumdaki hekime gitmeye meraklı züppe Viyana sosyetesinin farkındaydı. Bu hastaları kazanmak için gerekli şey ise yalnızca unvanı. Zenginler profesörlerden başkasının muayenehanesine adım atmazlardı; Freud profesör unvanını kazanmayı yalnızca bu yüzden istiyordu. 1890'larda, Hermann Nothnagel gibi (bkz. Bölüm 3) arkadaşlarının desteklerine ve nörolog olarak ününe rağmen bu konumu birkaç kez elinden kaçırdı. Elbette bu durumda, Viyana'daki resmi çevrelerin Yahudi düşmanı tutumlarının ve Freud'un cinsellikle ilgili çalışmalarının olumsuz etkisi de yadsınmazdı. En sonunda Freud hastalarından birinin gerekli mercilerle görüşüp anlaşması sayesinde profesör oldu. Freud muayenehanesine gelen hasta sayısının artmasından memnundu, ama Viyana'yı bilen biri olarak, bu başarıya ulaşmak için ne yapması gerektiğini daha önceden fark etmesi gerektiğini düşünüyordu.

Freud nevrozun kendisine ne denli büyük bir ıstırap verdiğinin farkındaydı. Fiziksel belirtisi pek fazla olmasa da, coşku ve aşırı kendine güvenden, ağır depresyon ve şüpheye kadar şiddetli duygudurum değişiklikleri geçiriyor, dikkatini toplayamıyor, çalışmıyordu. Tren yolculuğuyla ilgili ölüm korkusu ve anksiyete atakları geçirmişti. Aslında ölüm düşüncesi yaşamı boyunca Freud'un kafasını meşgul etmişti. Bu düşüncelere mektuplarında

da yer vermiş, dostları ve çalışma arkadaşlarıyla bu konu üzerine uzun uzun konuşmuştu. Gençliğinde kafasını en çok meşgul eden ölüm korkusuydu. Daha sonra ağız kanserıyla savaşıırken (bkz. bölüm 13) ölüp kurtulmayı istemiş, yine de yaşamının son günlerine kadar bu konuda çelişkili duygular içinde olmuştur. 1890'larda uzun bir yaşam sürmeyeceğinden neredeyse emindi; bunda Fliess'in 51 yaşında öleceğini öngörmesinin de payı vardı (bu fikrini 1907'de değiştirmişti). Yeni psikoloji kuramını zamanında tamamlamamaktan korkuyordu.

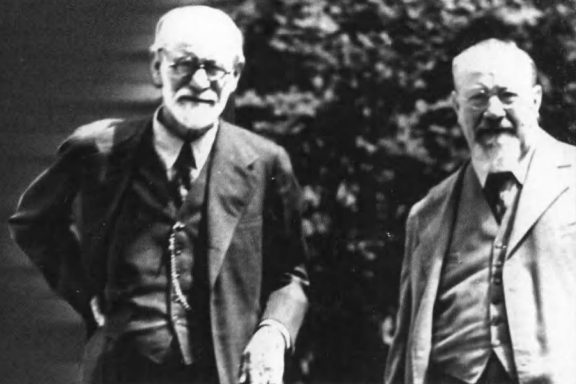
Nevrozundan bahsettiği tek kişi Fliess'di. Jones, Freud'un nevrozunun Fliess'le olan ilişkisi ve ona bağımlılığıyla bağlantılı olduğunu söyler. Freud'un nevrozunun ve bağımlılığının 1890'ların son yıllarında doruk noktasına ulaştığını belirtir ve nevrozunun en özgün çalışmalarını yaptığı döneme rastlamasını da anlamlı bulur: "Nevrotik belirtiler, muhtemelen bilinçdışı malzemenin dolaylı olarak su yüzüne çıkmaya çalışmasının yollarından biriydi ve bu baskı olmasaydı Freud'un bu kadar ilerleyip ilerleyemeyeceği şüphelidir."¹⁶ Jones, Freud'un bilinçdışını keşfetmesinin ve Fliess'e bağımlılığının, Freud için daha derin anlamlar taşıdığı ve nevrozunun bu durumun bir sonucu olduğu kanaatine varmıştır.

Bu on yıllık dönemde, Fliess'le ilişkisi ve bilinçdışı üzerindeki çalışmalarının yanı sıra, Freud'un ruhsal durumunu etkileyen diğer bir önemli olay da babasının Ekim 1896'daki ölümüyü. Jacob Freud birkaç ay süren bir hastalığın ardından 81 yaşında hayata gözlerini yumdu. Freud, kasım ayında Fliess'e yazdığı mektupta şöyle der: "Babamın ölümü beni derinden etkiledi. Ona çok değer veriyordum, onu çok iyi anlıyordum ve... o benim için çok önemliydi."¹⁷ Freud babanın ölümünü "bir erkeğin yaşamındaki en önemli olay, en acı verici kayıp"¹⁸ olarak tanımladı. Nevrozu, babasının ölümünün takip eden yıllarda en kötü halini aldı.

Kendi üzerinde gerçekleştirdiği analize de babasının ölümünden sonra başladı. Bu daha önce hiç denenmemişti. Sonraki yıllarda Freud yeni analistler yetiştirirken, onları hasta yerine koyarak analiz uygulayacaktı. Aslında 1890'ların sonunda kendi kendine yaptığı da buydu. Freud daha önce kendi düşleriyle ilgili analizler yapmış, oto-analizini tamamlama fikri aklına bu sırada gelmiş ve süreç, *Düşlerin*

Roma'ya Varış

Freud ve kardeşi Alexander, Freud çocukluğundan beri Roma'ya gitmek istemiş ama birtakım iç çatışmalar onu gitmekten alıkoymuştu. İtalya'nın kuzey ve orta bölgelerine pek çok kez gitmesine rağmen, Roma'ya gitmemek için hep bir bahane bulmuştu. Eski Roma çok ilgisini çekiyor, ama atalarına yapılan zulümlerin kaynağı olan Hristiyan Roma onu itiyordu. Freud kendini Hannibal'le özdeşleştiriyordu. Onun da Roma'ya gidişi engellenmiş, Freud gibi Trasimeno'dan ileri gidememişti. Dört yıl süren oto-analizden sonra, Freud nihayet kardeşi Alexander (sağda) ile Roma'ya gitmeye karar verdi. "Yaşamının en önemli olayı" olarak tanımladığı bu Roma ziyareti daha sonra pek çok kez gerçekleştirecek olanların ilkiydi.

SOLDA Freud annesi ve kız kardeşleriyle babasının mezarı başında (1897).

SÂĞIDA Amalia Freud (1903).
Freud biyografisinin yazarı Ernest Jones, Freud'un annesi Amalia'nın "pek çok yaşlı hanımın yatağında olduğu saatlerde"²⁰ iskanbil partilerinde eğlenen, ileri yaşlarına kadar hayat dolu bir kadın olduğunu yazar.

AŞAĞIDA Lou Andreas-Salomé (1861-1937). Freud'un yanında eğitim gören ilk kadın psikanalist oldu. Freud, arkadaşları arasında Nietzsche, Rodin, Wagner ve Tolstoy'un bulunduğu bu entelektüel kadımla yakın dost olmuştur. Freud ve Andreas-Salomé öncünce kadar mektuplaştılar.

Yorumu üzerinde çalıştığı döneme dek devam etmişti (bkz. Bölüm 8). Nisan 1897'de, Fliess'e şöyle yazdı: "Ancak bilinçdışı üzerinde çalışarak iyileşebilirim. Yalnızca bilinçli çabalarla bu işin üstesinden gelemem."²¹ Ardından Freud, bir apati (dış olaylara ve insanlara yönelik genel bir ilgisizlik) dönemine girdi. Artık yazı yazmıyor, bundan tek kurtuluş yolunun kişisel psikanaliz olduğunu düşünüyordu. Temmuz başlarında Fliess'e yazdığı bir mektupta, nevrozunun derinliklerinde onunla bağlantılı direnmeler olduğunu söyledi.

Freud 1897 yazında oto-analize başladı. Serbest çağrışım yoluyla yorumladığı düşlerinin analizi, onun için ayrı bir meşguliyet haline gelmişti. Aynı zamanda anılarını, dil sürçmelerini, unutkanlık örneklerini ve yaşamındaki diğer önemsiz olayları da, araştırmasında birer ipucu olarak kullanmak üzere kaydediyordu. Kendini daha iyi hisseder hale gelmesi için yıllar geçecek, bu süreçte nevrozları kötüleşecek, en azından daha görünür hale gelecekti. Bu dönemde Fliess'e yazdığı mektuplar kaydettiği ilerlemenin açık bir kanıtıydı: Freud normal analizdeki diyalogu yaratmak için böyle bir yol bulmuştu. Ekim 1897'de, "Oto-analiz aslında şu anda benim için birinci derecede önem taşıyor ve eğer sonuçlandırabilirsem, paha biçilmez bir değeri olacak,"²² diyordu. 1899'da analizin ona çok yararının dokunduğunu, birkaç yıl öncesine kıyasla kendini daha normal hissettiğini yazdı. 1900'de, çok derin bir içsel bunalım geçirdiğini fark ettiğini ve depresyonunun nedenleri üzerine çalışması gerektiğini belirtti.

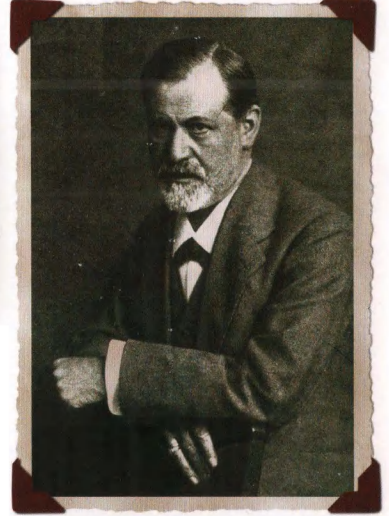
Yaptığı oto-analiz yalnızca düşleriyle değil, çocuk cinselliği kuramlarıyla da yakından ilişkiliydi (bkz. Bölüm 10). Oto-analize başlamadan önce, hastalarının kendisine çocukluklarında gerçekten yaşadıkları taciz olaylarını anlattıklarından emindi. Şubat 1897'de Fliess'e, birkaç kardeşinde histerik belirtiler olduğu için, kendi babasının bile çocuklarına cinsel tacizde bulunmuş olabileceğini düşündüğünü söylemişti. Ancak bu noktada, hastalarının anlattığı bu tacizlerin sıklığından kuşku duymaya başladı. Bu kuşku, Amerikalı yeğeniyle ilgili bir düşünce gördükten sonra daha da kuvvetlendi. Bu düşünce büyük kızına yönelik gizli bir cinsel arzusunun göstergesi olarak yorumlamak zorunda kalmıştı. Oto-analizin ilk iki ayı, hastalarının aslında cinsel tacizi değil, kendi anne-babalarına karşı duydukları enstest arzuları açığa vurduklarını fark etmesine yardımcı oldu. Çocuk cinselliği kuramını henüz tamamlamamış olsa da, en azından babasına yüklemiş olduğu yüz karası eylemlerin gerçek olmasına sevinmişti.

Freud'un yaptığı oto-analiz, Oidipus kompleksini keşfetmesini de sağladı. Fliess'e şöyle yazmıştı: "Kendi olgumda bile anneme karşı aşk ve babama karşı kıskançlık duygusuyla karşılaştım ve artık bunu erken çocuklukta yaşanan evrensel bir durum olarak kabul ediyorum."²³

Freud'un yaptığı oto-analiz, çocukluğundan beri unuttuğu birçok anıyı su yüzüne çıkardı (bkz. Bölüm 2). Bunlardan bazıları önemli anılardı. Örneğin, dadısıyla ilgili düşlerinde gördüğü anılarını annesi de doğrulamıştı. Dadı, Freud henüz küçük bir çocukken hırsızlık yaptığı için kovulmuştu. Erkek kardeşi ile ilgili duygularını da değerlendirdi: yeni doğan kardeşine karşı hissettiği

Fare Adam

Ernst Lanzer'in tedavisi Ekim 1907'de başladı. Çocukluğundan beri saplantılı (obsesif) düşünceler, yapmak zorunda hissettiği (kompulsif) davranışlar ve yasaklamalardan (prohibition) yakınıyordu. Yakınmaları son yıllarda artmıştı. En önemli saplantısı, nişanlısıyla -aslında ölmüş olan- babasının bir çeşit işkenceye (farelerin kurbanını anıstından içeri girmesi) tabii tutulmasıyla ilgiliydi. Freud saplantılı düşüncelerin Lanzer'in etrafındakilere yönelik sevecen ve saldırgan dürtüleri arasındaki çatışmalardan kaynaklandığını ve yaşamında zor kararlar almaktan kaçınmasına neden olduğunu saptadı. Lanzer olgusu Freud'un en sevdiklerinden biriydi; diğer olgularının aksine, Lanzer'in tedavisi süresince tuttuğu bütün notları saklaması da bunun bir göstergesiydi. Sonraları yayımlanan olgu öyküsü ile notların karşılaştırılması, Freud'un kuramlarını desteklemek için olayın bazı yönlerini çarpıttığını açığa çıkardı. Freud bu olguyu bir başan olarak görüyordu. Ne yazık ki Lanzer, I. Dünya Savaşı'nda hayatını kaybetti.

SOLDA Freud 1901'de Roma'ya ilk gidişinde Michelangelo'nun Musa heykelini görmüştü. Heykeli uzun uzun inceledikten sonra Michelangelo'nun kişiliğinin iç yüzünü anladığını hissetti. On iki yıl sonra bu konuda ayrıntılı bir çalışma yaptı. Yazdığı makaleyi Imago'da isimlessiz olarak yayımladı.

YUKARIDA 1909 yılında Freud. Freud 1906'da 50 yaşına girdi, ama tatillerinde hâlâ dağlara tırmanan zinde bir adamdı. Karısı ve baldızı Minna, ondan sevgiyle "Aziz İhtiyar" diye bahsediyorlardı.

kıskançlık, garaz ve rekabet duygularının, arzuları gerçekleşip de bebek öldüğünde yerini kalıcı bir suçluluk duygusuna bıraktığını anladı. Yaşamının ilk yıllarında yeğeni John'la arasındaki yakın ilişkiyi incelediğindeyse, bu ilişkinin karakterinin gelişimini nasıl etkilediğini ve erişkinliğinde yaşadığı arkadaşlıkların nevrotik ve gergin yönlerinden sorumlu olduğunu gördü.

1897-1900 yılları Freud'un en özgün ve önemli çalışmalarına sahne oldu. Freud bu kavramların bir kısmını oto-analiz sayesinde biçimlendirebilmişti. Sonraki yıllarda, yaşamı boyunca verimli çalışabilmek için önce perişan hale düşmesi gerektiğini, hastalık ve sıkıntılarının hep en önemli çalışmalarını üretmeden önceki döneme denk geldiğini belirtecekti. *Düşlerin Yorumu*'ndaki bir paragrafta: "Buradaki üslubum kötüydü, çünkü fiziksel olarak kendimi çok iyi hissediyordum; iyi yazabilmem için en azından bir nebze perişan olmam gerekiyor,"²⁴ diyordu.

Freud'un oto-analizi, psikanalitik kuramın biçimlenmesinin ayrılmaz bir parçasını oluştururken tedaviyle ilgili çalışmalarına da yarar sağladı. Oto-analize başladıktan sonra, 1897 yılında nevrozunun kendisini tedavi çalışmalarından alıkoyduğunu kaydetmişti. Direnmelerinin üstesinden gelmek, Freud'un hastalarını daha iyi anlamasını sağladı. Tedavi sırasında kendindeki duygudurum değişikliklerini gördükçe, hastaların durumunu da daha iyi anlamıştı. Freud, her gün son yarım saatini bu işe ayırarak, yaşamının sonuna kadar oto-analiz yapmayı sürdürecekti.

Freud yeni yüzyılın ilk yıllarını daha huzurlu ve mutlu geçirdi. Muayenehanesi dolup taşıyor, hastalarının çoğu Viyana'nın dışından geliyordu. 1904-1906 yılları özellikle verimli geçti. Freud bu dönemde dört kitap yayımladı: *Zur Psychopathologie des Alltagslebens* (Günlük Yaşamın Psikopatolojisi), *Der Witz und seine Beziehung zum Unbewussten* (Espriler ve Bilinçdisıyla İlişkileri), *Drei Abhandlungen zur Sexualtheorie* (Cinsellik Kuramı Üzerine Üç Deneme) ve Dora olgu öyküsü. Bu dönem, Freud'un üretkenliğinin doruk noktalarındandı. Freud, biraz da Wilhelm Fliess'in biyoritimlerle ilgili kuramlarının etkisiyle, doruk noktalarının yedi yıllık aralarla tekrarlandığına inanıyordu (bkz. Bölüm 7).

Freud nihayet tadını çıkarmaya başladığı maddi ve mesleki başarısına rağmen, on yıl kadar önce Josef Breuer'le yollarını ayırdığından beri (bkz. Bölüm 7) Viyana'da kendini yalnız ve dışlanmış hissediyor, ülke dışındaysa kendisine değer verilmediğini düşünüyordu. Bu durum artık yavaş yavaş sona erecekti. Çalışmaları özellikle İngiltere'de, ardından Amerika'da dikkat çekmeye başlamıştı (gerçi Freud'un 1906 dolaylarına kadar bundan haberi olmadı). Ardından daha yakın coğrafyalarda da görüşleri benimsenmeye ve test edilmeye başlandı. Freud 1904'te, Zürih'te psikiyatri profesörü olan Eugen Bleuler'in (1857-1939), ekibiyle birlikte psikanaliz uyguladığını öğrendi. Bu girişimin lideri, Bleuler'in asistanı Carl G. Jung'du (1875-1961). Jung *Düşlerin Yorumu*'nu yayımlandıktan hemen sonra okumuş ve Freud'un fikirlerini yaygın bir şekilde uygulamaya başlamıştı. 1906'da, Freud'un fikirlerini psikozlara uyarlamak için genişlettiği *Über Die Psychologie Der Dementia Praecox* (Dementia Praecox'un Psikolojisi [Erken Bunamanın Psikolojisi]) adlı kitabı yayımladı. Freud, araştırmaları ünlü bir psikiyatri kliniğinde kabul gördüğü için çok memnundu.

Freud'un kuramlarına Viyana'dan gelen destekler de artmaya başlamıştı. Freud 1902 sonbaharında, ilk takipçilerinden biri olan Wilhelm Stekel'in (1868-1940) önerisiyle, Viyana Üniversitesi'ndeki

konferanslarına katılan bazı hekimleri çalışmalarını tartışmak üzere davet etti. Diğer davetliler Max Kahane (1866-1923), Rudolf Reitler (1865-1917) ve Alfred Adler (1870-1937) idi. İlk psikanaliz derneği böylece kuruldu. Her çarşamba Freud'un bekleme odasında toplanmaya başlayan derneğin adı da "Çarşamba Günleri Psikoloji Derneği" oldu. İlerleyen yıllarda derneğe başka hekimler de katıldı: 1906'da Otto Rank (1884-1939), 1908'de Sándor Ferenczi (1873-1933) gibi. 1907'de Max Eitingon (1881-1943), Carl Jung ve Karl Abraham'ın (1877-1925), 1908'de Ernest Jones ve A. A. Brill'in (1874-1948) misafir olarak katılımıyla dernek daha da genişledi. 1908'de bir kütüphane oluşturmaya başlayan dernek adını "Viyana Psikanaliz Derneği" olarak değiştirdi.

Şubat 1907'de Jung, Freud'u ziyarete geldi. Zaten bir yıldır yazışan ikili, bu yazışmalarını sonraki altı yıl boyunca düzenli olarak sürdürecektlerdi. Freud, çok beğendiği Jung'un kendisinin halefi olmasına karar vermişti. Ona bazen "tek oğlum"²⁵ diyordu. Jung her zaman Freud'un takipçileri arasında yer almasa da, onu takdir ediyordu.

Eitingon, Zürih'te yaşayan bir tıp öğrencisiydi. Zor bir olgu hakkında görüşlerini almak için 1907'de Freud'u ziyaret etti. Derneğin toplantılarına katılmış, kendini kişisel analiz çalışmasına kapırmıştı. Pek çok akşamını Freud'la şehirde dolaşarak geçirdi. Böylece ilk "eğitim analizi" gerçekleşmiş oldu. Eitingon, yaşamının sonuna kadar Freud'a sadık kaldı. Karl Abraham, Bleuler'in ve Jung'un yanında çalışmış, ancak 1907'de psikanalist olarak hekimlik yapmak üzere Berlin'e taşınmıştı. 1904'ten beri Freud'un çalışmalarını inceliyordu ve psikanaliz üzerine bir dizi makale yazmıştı. Freud 1907'nin sonlarında kendisini davet edince, uzun süreli dostlukları başlamış oldu.

Budapeşteli Sándor Ferenczi 1908'de Freud'u ziyarete geldi. Başlangıçta Freud'un çalışmalarını reddetmiş, ama ikinci okumada ikna olmuştu. Freud'la çok iyi anlaşmışlardı. Freud, Ferenczi'yi yazın iki haftayı birlikte geçirmeye davet etti. Bu, daha sonra pek çok kez tekrarlanacak ortak tatillerin ilki oldu. Sonraki 25 yıl boyunca birbirlerine yazdıkları 1000'i aşkın mektuptan psikanalizle ilgili pek çok yorum ortaya çıktı.

Jung, 1908'de Salzburg'da Freud'un çalışmalarıyla ilgilenenlere yönelik bir günlük bir kongre düzenledi. Aralarında Freud'un "Fare Adam" olgu öyküsünün bulunduğu dokuz bildiri sunuldu. Ernest Jones, Freud'la bu kongrede tanıştı. Daha sonra Freud'un biyografisini yazacak olan Galli nörolog Jones, psikanalizi İngilizce uygulayan ilk kişi olacaktı. Klinik çalışmalarında hipnotik teknikleri deneyen Jones, Freud'u 1905'te Dora olgu öyküsünü okuduğunda tanımıştı.

Bu kongrede, sonraki yıllarda da kongreler düzenlenmesinde ve psikanalizle ilgili bir dergi çıkarılmasına karar verildi. Dergi *-Jahrbuch für psychoanalytische und psychopathologische Forschungen* (Psikanalitik ve Psikopatolojik Araştırmalar Yıllığı) – Freud ve Bleuler'in önderliğinde çıkarılacak, editörlüğünü Jung yapacaktı.

1909'da Freud ve Jung, Clark Üniversitesi'nin (Worcester, Massachusetts) 20. yıl kutlamaları çerçevesinde, bir dizi seminer için üniversiteye davet edildiler. Freud, seminerleri çok beğenilince psikanalizin genel bir dokümanını yapmaya karar verdi. Seminerlerine katılanlar arasında William James de (1842-1910) bulunuyordu.

Carl Jung (1875-1961)

Carl Gustav Jung, tıp eğitimini Basel ve Zürih'te tamamladıktan sonra, kariyerini psikiyatri alanında sürdürmeye karar verdi. Burghölzli Ruh ve Sinir Hastahıkları Hastanesi'nde Eugen Bleuler'le çalışmaya başladı. Burada Freud'un çalışmalarını öğrendikten sonra Freud'la yakın dost oldu. Bu dostluk, Jung'un psikolojik kuramları, Freud'un kuramlarıyla ters düşmeye başlayınca sona erdi. Jung analitik psikoloji veya Jung'cu psikoloji adıyla bilinen bir psikoterapi okulu kuracaktı. Jung'un bir kuramına göre, insanlar sekiz ayrı temel psikolojik tip altında gruplanabilir. Bu görüş pek çok alanda etkili olmuştur.

“Uygarlığın ilk koşulu... adalettir” – SIGMUND FREUD

Deneyel psikolojinin Amerika'daki kurucusu Granville Stanley Hall (1844-1924), hem Freud'a hem de Jung'a övgülerde bulundu. Freud, farklı tepkiler almış olsa da, üniversitenin kendisine doktorluk unvanı vermesine çok sevindi. Freud'a göre bu unvan, yarattığı akımın takdir edildiğinin bir işaretiydi. Harvard'da nöroloji profesörü olan J. J. Putnam'la (1846-1918) da tanışmış, dost olmuşlardı.

Amerika'da çalışmalarını anlayan, ona eşiti gibi davrananların bulunması Freud'u cesaretlendirmişti. Psikanaliz Avrupa'daki bilimsel ya da tıbbi kongrelerde artık daha çok tartışılıyor olsa da, çoğunluk tarafından hâlâ reddedilmekteydi. Eleştiriler esas olarak iki noktada toplanıyordu. İlk olarak Freud'un yorumlarının suni olduğu, bunları kendi kafasından uydurduğu söyleniyordu. İkincisiye bu yorumlar tiksindirici veya iğrenç ve dolayısıyla da gerçek dışı bulunuyordu. Freud ve takipçilerinin cinselliğe takıntılı kimseler oldukları düşünülüyor, üstüne üstlük hepsine, toplum için tehlike oluşturan psikopatlar gözüyle bakılıyordu. Asıl hedef Freud'du ama takipçileri de saldırılara hedef oluyordu. Freud bu itirazları çok ciddiye almasa da, eleştirilerin küstahlığına, kabalığına ve mantıksızlığına içeriliyordu. Diğer taraftan, kuramlarının düzmece olduğuna ilişkin suçlamalara karşı çok hassastı.

Freud bütün bu muhalefete karşın, analistleri bir araya toplamayı çok istiyordu. Ferenczi'den, Mart 1910'da Nürnberg'de düzenlenen İkinci Uluslararası Psikanaliz Kongresi'nde, ileride analistler ve çalışmalarının nasıl bir araya getirilebileceği üzerine konuşma yapmasını istedi. Böylece, yerel derneklerin bir araya gelmesiyle Jung'un başkanlığında, uluslararası bir birlik kuruldu.

Avrupa'nın her yerinde Uluslararası Psikanaliz Birliği'nin (International Psycho-Analytical Association: IPA) şubeleri açılmaya başladı. 1911'de Amerikan Psikanaliz Birliği kuruldu. Freud'a Avustralya'da, yazdıkları üzerine çalışan bir grup olduğu haberi gelmişti. Freud 1911'de, psikanalizin tıbbi olmayan uygulamalarıyla ilgili yazı ve makalelerin yayımlanması için *Imago*'yu kurdu. Bu, ilgi alanlarının genişlemesine bağlı olarak atılmış bir adımdı. Bütün bu olumlu gelişmelere rağmen, psikanaliz hareketi içindeki çekişmeler kısa süre sonra Freud'u derinden yaralayacaktı.

1902'den beri Freud'un arkadaşı olan Alfred Adler, Viyana Derneği'nin yeni başkanı olmuştu, ama Freud'dan çok farklı fikirler geliştiriyordu. Freud, kendisinin ortaya attığı birçok temel kavramı reddeden Adler'in fikirlerini “geriye doğru geliştirdiğini”²⁶ düşünüyordu. Adler öteden beri, hastanın çevresiyle kurduğu ilişkiler çerçevesinde ve bir birey olarak tedavi edilmesine gerektiğini inanıyordu. Adler, hastalığı ve hastayı bir bütün olarak ele alan bütünselci (holistik) yaklaşımı geliştirdikçe, Freud'un bireyin konseptlere ayrılarak değerlendirilmesine yönelik ısrarcı görüşleriyle ters düştü. Aynı şekilde Adler'in, psikolojide “sosyal alanın” “içsel alan” kadar önemli olduğu görüşü de Freud'un fikirleriyle çelişiyordu. Adler, nevrozların çocukluktaki cinsel çatışmalardan kaynaklanmasına dayanan Freud'cu kavram üzerindeki vurguyu giderek azaltıyor, Freud da Adler'in sosyalist düşüncelerini paylaşıyordu.

Freud, Adler'in fikirlerini dikkate alıp tartıştığı için, yollarını ayırmaları oldukça uzun sürdü. 1911'in başlarında, hararetle tartışmaların ardından Adler ve Stekel başkan ve başkan yardımcılığı

ÜSTTE 1916 yılında Freud oğulları Ernst ve Martin'le; her ikisi de o sırada savaşta askerlik hizmetini yapıyor.

EN ÜSTTE Weimar Kongresi (1911). Freud ikinci sırada soldan ikinci. Sağında Sándor Ferenczi, solundaysa Carl Jung ve Karl Abraham var.

görevlerinden istifa ettiler. Birkaç ay sonra, Adler dernekten tamamen ayrıldı. Freud *Zentralblatt für Psychoanalyse* dergisinin editörlüğünden de ayrılmasını istedi. Adler ise olağanüstü genel kurul toplantısı yapılmasında ısrar etti. Adler, bilimin özgürlüğü için savaştığını ileri sürerek, Özgür Psikanaliz Derneği adlı bir grup kurmuştu. Toplantıda, üyelerin hangi derneğe katılacaklarına karar vermeleri istendi. Sonunda resmi bölünme gerçekleşmiş, Adler ve yandaşları ayrılarak yeni kurulan derneğe geçmişti. Wilhelm Stekel de dernekten 1911'de istifa etti. Freud biyografisinin yazarı Ernest Jones, Adler ve Stekel dernekten ayrıldıktan sonra, Freud'un bu zorlu ve tatsız süreç sona erdiği için rahatladığını söyler.

YUKARIDA Uluslararası Psikanaliz Konferansı, Lahay, 1920. İkinci sırada Ernest Jones, Freud ve Otto Rank (adları aşağıda belirtilmiştir). Freud'un sağında Oskar Pfister var. Sándor Ferenczi ön sırada ortada, Anna Freud soldan üçüncü.

Freud'la yollarını ayıran Adler, 1912'de Bireysel Psikoloji Derneği'ni kurdu. Yine 1912'de, *Über den Nervösen Charakter* (Nevrotik Yapı Üzerine) adlı kitabı yayımladı. Bu kitapta fikirlerini ve kurduğu "bireysel psikoloji" ekolünün temelinde yer alan kavramları tartıştı. Adler daha sonra, Viyana'da bir dizi çocuk rehberliği kliniği kurdu. Kişilik sorunlarının çocuklukta ele alınması gerektiğine inanıyor, bu yaklaşımın hem çocuk hem de toplum üzerinde daha etkili olacağını düşünüyordu. Bu klinikler, daha sonra başka yerlerde açılan kliniklere örnek teşkil edecekti. Adler'in geniş kabul gören düşünceleri psikolojide önemli etkiler yarattı.

Jung 1907'de Zürih'te Freud Derneği'ni kurmuş ve yıllarca Freud'cu kuramların savunucusu olmuştu. Freud, Carl Jung'un halefi olacağına ve psikanalizle ilgili tüm faaliyetlerde odak noktası olarak hareket edeceğine inanıyordu. Oysa Jung, kendi çıkarlarını gözetenek tek başına çalışmayı tercih etti. Freud tüm beklentilerine ve hayranlığına rağmen, Jung'un kişisel araştırma çabalarının başkanlıkla ilgili görevleriyle çatıştığını fark edince, beklentilerinde geri adım attı.

Freud-Jung sorununun arka planında, Viyanalı ve İsviçreli analistler arasında süregelen hoşnutsuzluk da gözden kaçırılmamalıdır. Jung'un Freud'a olan hayranlığı hiçbir zaman Viyanalı takipçileri tarafından benimsenmemiş, Viyana ile İsviçre arasındaki hınç, Jung'un Freud'dan ayrıldığı dönemde daha da bilinenmiştir. İsviçre'de Freud'un cinsel kuramlarına yönelik yapılan aleni hakaretler, İsviçreli analistleri Viyana'dan ülkelerine yayılan kötülüğü reddetmeye zorlamıştı.

Jung'un Freud'la görüş ayrılığına düştüğü en önemli nokta, bilinçdışı kavramlarının farklı olmasıydı. Jung, Freud'un "kişisel bilinçdışı" adını verdiği modelini kabul etse de, kişisel bilinçdışının daha derininde yer alan ikinci bir bilinçdışı formu olduğuna inanıyordu. Bu, Jung'un arketiplerinin (insanların veya davranışların evrensel kalıtsal modelleri) yer aldığı "ortak bilinçdışı" idi. Jung libidoyu da bir çeşit yaşam-gücü olarak görüyor, Freud'un bunun kesinlikle cinsel bir enerji olduğu görüşüne karşı çıkıyordu. Genel olarak davranışın, cinsel itkilerden ziyade, soyut, hatta ruhani süreçlerden etkilendiğini düşünüyordu. Jung, analizde "tatsız ayrıntılara girmeyi"²⁷ öteden beri gereksiz görmüştü. Freud'un cinsel kuramlarını reddetmesi, geliştirdiği psikanaliz modeliyle de uyumluydu.

Jung, *Wandlungen und Symbole der Libido* (Libidonun Dönüşüm ve Simgeleri) üzerinde çalıştıkça, Freud'un kuramlarıyla aradaki farklılıklar, özellikle de libidonun ve dinin doğasıyla ilgili görüş farklılıkları daha da belirginleşti. Kitabın 1912'de yayımlanması, yollarını ayırmalarında geri dönüşü olmayan bir adım oldu.

Entelektüel farklılıklarının yanı sıra Jung, Freud'un psikanaliz kuramlarını değiştirelemez dini kurallar gibi koruma kararlılığından hiç hoşlanmıyordu.

Kişisel ayrılıkları 1912'de daha da derinleşti. Freud, Jung'un kendisini küçümseydiğini hissediyordu. Jung eylül ayında New York'taki Fordham Üniversitesi'nde seminer vermek istediğinden birliğin düzenleyeceği kongre bir sonraki yıla ertelendi. Jung Amerika'da bulunduğu dönemde, hem Freud'un hem de kuramlarının modasının geçtiğine dair yorumlar bulundu. Yılın sonlarına doğru özel mektuplaşmalarına son verme kararı aldılar, ama Jung hâlâ Psikanaliz Birliği'nin başkanı ve *Yıllık*'in editörüydü.

1913'ün ilk yarısında, Freud *Totem und Tabu*'nun (Totem ve Tabu) üzerinde çalışıyor, bu kitabın Jung'la arasını daha da açacağını düşünüyordu. Hatta Ferenczi'ye "Bu 'bizi' -Viyana ile Zürih'i- 'tıpkı bir asitle bir tuz gibi'²⁸ ayıracak," demişti. Kısa süre sonra durumu yeniden değerlendirdiğinde bir bölünme istemediğini, Jung'un kendi isteğiyle ayrılmasını tercih edeceğini söyledi. O yaz, Jung psikanalizin temel kavramlarını artık kabul etmiyor olsa da, Jung'la ve İsviçre'yle köprüleri atmaktan kaçınmak için elinden geleni yaptı. Eylül 1913'te Münih'te yapılan kongrede Jones, Jung'un kuramlarını doğrudan eleştiren bir bildiri sundu. Freud kongreden önce bildiriye onaylamıştı. Jung'un ismi yeniden seçim için aday gösterildiğinde, Abraham bu adaylığı onaylamayanları çekimser kalmasını önerdi. Sonuçta 22 kişi çekimser oy kullandı.

1913 Münih Kongresi'nde Jung ve Freud kesin olarak ayrıldılar ve bir daha hiç görüşmediler. Ertesi yılın nisan ayında Jung *Yıllık*'in editörlüğünden ve başkanlıktan, bir sonraki yıl da dernekten ayrıldı. Hemen hemen bütün İsviçreli -Oskar Pfister hariç- Jung'a katıldı ve Zürih Derneği temmuz ayında IPA'dan ayrıldı.

Freud, Jung'un ayrılmasının psikanalize zarar vereceğinin farkındaydı. Jung'un, psikanalizin cinsel öğeleri çıkarması çoğunluğun memnuniyetle karşıladığı bir şeydi. Bunlar, pek çok kişiye itici gelen kuramlardı. Kimilerine göre birbiryle uyşamayan üç psikanaliz ekolünün olması, artık psikanalizin ciddiye alınmamasına neden olacaktı. Freud, özellikle psikanalizin birbiryle çelişen türleri olduğu iddialarına cevap vermek için, 1914'ün başlarında *Zur Geschichte der psychoanalytischen Bewegung* (Psikanalitik Hareketin Tarihçesi Üzerine) adlı eseri yazdı.

Bütün bu kargaşa devam ederken Jones, Freud'un çevresinde "güvenilir" analistler ve takipçilerden oluşan küçük bir grup kurmayı önerdi. Bu grup ileride ortaya çıkabilecek her türlü muhalefetten onu koruyacak ve çalışmalarını destekleyecekti. Bu takipçilerin tek yükümlülüğü, psikanalitik kuramın ana ekseninden sapmak isterlerse, grubun diğer üyeleriyle tartışmadan görüşlerini kamuoyuna açıklamamalarıydı. Yarattığı kuramın "korunması" Freud'u çok heyecanlandırmıştı. Komite ilk kez 1913 yazında toplandı. Ernest Jones başkanlığındaki komitenin ilk üyeleri Otto Rank, Hanns Sachs (1881-1947), Sándor Ferenczi ve Karl Abraham'dı.

Freud, 1911-1915 yılları arasında, analistlere psikanaliz teknikleri ile ilgili pratik öneriler içeren birçok yazı yayımladı. Psikanaliz hareketine yönelik muhalefetin, büyük oranda tekniğin tam olarak bilinmemesinden kaynaklandığını düşünüyor, bu yazılarla hareketi korumayı hedefliyordu. Bütün olguların isimlerinin ve özelliklerinin –özellikle de bir günde birçok hasta kabul ediliyorsa– nasıl hatırlanacağını ele alıyor, seanslar sırasında sürekli not alınmasını öneriyordu. Tedavi sürerken, olgu üzerinde bilimsel çalışma yapılmaması gerektiğine dikkat çekiyordu. Analist, psikanalitik süreç kendi yaşamıyla ilgili düşüncelerini veya bilgilerini katmamalıydı, aksi takdirde bu öneriler tedaviyi etkiler, hastanın kendi bilinç dışı düşüncelerini ortaya çıkarması zorlaşırdı. Freud, seansların ücreti, zamanı, süresi ve diğer pratik konularda da önerilerde bulunuyordu. Tüm bu çabalarının amacı, ölümden sonra da devam edecek bir psikanaliz ortamı yaratmaktı.

Ancak savaş, Freud'un psikanalizle ilgili planlarını kesintiye uğrattı. Haziran 1914'te, Avusturya Arşidükü Franz Ferdinand'ın Saraybosna'da öldürülmesi, I. Dünya Savaşı'yla sonuçlanacak bir dizi olayı ateşleyen ilk kıvılcım oldu. Ağustos ayında Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, Almanya ve Osmanlı Devleti'yle müttefik olarak; Fransa, Britanya ve Rusya İmparatorlukları, Japonya, Belçika ve Sırbistan karşısında savaşa girdi. Freud başlangıçta savaş yanlısıydı, ama Almanya'nın Sırbistan karşısındaki yetersizliğine şahit olup savaşın uzayacağını anlayanın, önceki pasifist tutumuna geri döndü.

Savaş çıktıktan sonra hastaları azalmış, onu oyalayacak ve dikkatini savaştan başka yöne çekecek ziyaretçileri de pek seyrekleşmişti. Freud'un üç oğlu da cephe hizmetine dahil olmuş, analistlerin çoğu doktor olarak savaşa çağırılmıştı. Psikanaliz dergilerini –ki psikanaliz hareketinden geriye bir tek bu dergiler kalmıştı– devam ettirmek için elinden geleni yaptı: yazılar yazdı, dergilerin sayfa sayılarını azalttı ve daha uzun aralıklarla dergi çıkarmaya başladı. Yıllık 1914'te kapandı. Ferenczi ara sıra Viyana'ya gelse de, savaş tüm şiddetiyle devam ediyor, Freud kendini giderek daha yalnız hissediyordu. Bununla beraber bu yeni yalnızlık döneminde, bütün keyifsizliğine ve Ferenczi'ye "Şu anda yalnızca beş kişi için yazdığımı biliyorum; sen ve ötekiler [Abraham, Rank, Sachs ve Jones]" diye yazmasına rağmen, Freud'un üretkenliği yine ani bir ivme kazandı.

Freud artık boş zamanlarında metapsikoloji ile ilgili kitabını yazmaya başladı. Kendi psikanaliz kuramlarının bir özeti yazıp yazmama üzerinde çok düşünmüş, Mart 1915'te sonradan tamamı yayımlanan "Dürtüler ve Uğradıkları Değişiklikler", "Bastırma", "Bilinç dışı", "Düşler Kuramına Metapsikolojik Bir Ek" ve "Matem ve Melankoli" yazı dizisine başlamıştı. Yaz sonunda kitabı oluşturacak 12 yazıyı tamamlasa da diğer yedi yazı günümüze ulaşmadı. Belki de savaştan sonra kuramları üzerine tekrar düşündüğünde, bunları yok etmeye karar vermişti. En beğendiği ve diğerlerine kıyasla çok daha uzun olan bilinç dışıyla ilgili yazısı, 1915 sonlarında *Zeitschrift*'te yayımlandı.

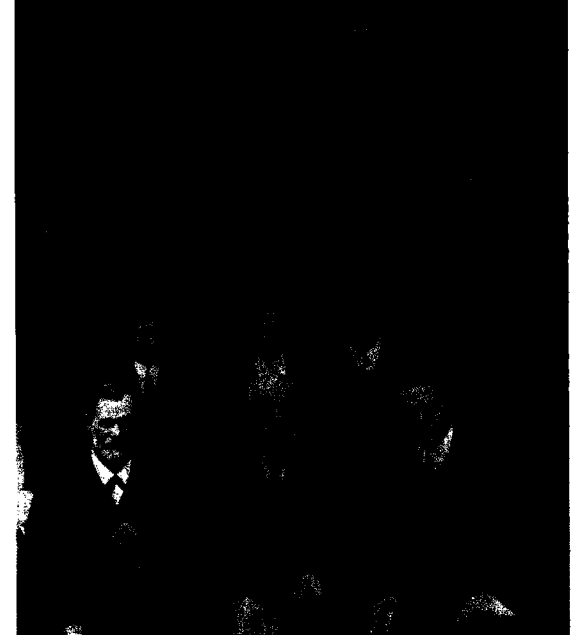
Freud, savaş sırasında hekimlere ve meslek dışından ilgililere Viyana Üniversitesi'nde bir dizi seminer verdi. 1916-1917'de *Vorlesungen zur Einführung in die Psychoanalyse* (Psikanalize Giriş Dersleri) adıyla yayımlanan seminer notları çok büyük başarı kazandı. Freud'un yaşamı boyunca Almanya'da 50.000 kopyası satılan kitap, 15 dile çevrildi.

Savaş ve çevresine yaptığı yıkıcı etkilerle ilgili düşüncelerini, *Zeitgemässes über Krieg und Tod* (Savaş ve Ölüm Üzerine Zamana Uygun Düşünceler) adı altında iki deneme olarak yayımladı. Bunlardan biri geç de olsa gerçekleri anlama, diğeri savaşın neden olduğu ölümlere karşı değişen yaklaşımlarla ilgiliydi.

Savaşın uzamasına bağlı olarak başlayan yiyecek sıkıntısı ve sınırların kapatılması, Freud ve ailesi de dahil olmak üzere pek çok Avusturyalı için sıkıntılı günler anlamına geliyordu. Freud mektuplarında şiddetli soğuktan ve onu yazmaktan alıkoyma gergin ortamdan yakınıyordu. Savaşın geleceği konusunda giderek daha karamsar olmuştu. 1917'nin sonunda Almanya'ya karşı herhangi bir sempati duymuyor, savaşın kaybedildiğini düşünüyordu. 1918'e gelindiğinde Avusturyalıların çoğu gibi o da Almanya'yla birlikte "acı sona"³⁰ yaklaşıtlarının farkındaydı. O yaz kongre, Abraham'ın yönetiminde Budapeşte'de yapıldı. "Savaş Nevrozları" ile ilgilendikleri için, Avusturya, Almanya ve Macaristan hükümetlerinin temsilcileri de kongreye katıldılar. Abraham, Eitingon ve Ferenczi'nin askerlerle uygulamalı çalışmalar yaptıkları, ordunun üst düzey tabip subaylarının dikkatini çekmiş, savaş nevrozlarının tedavisi için psikanaliz klinikleri açılması düşünülmüştü.

Nihayet Kasım 1918'de, Avusturya-Macaristan'ın İtalya'yla imzaladığı ateşkes anlaşmasıyla savaş sona erdi. Avusturya-Macaristan İmparatorluğu yıkılmış, yeni devletler doğmuştu. Viyana bundan böyle yalnızca Avusturya Cumhuriyeti'nin başkenti olacaktı.

Freud'un ABD ziyareti

13 Kızının Ölümü

58-9

I Dünya Savaşı'na sona erdikten sonra Viyana'da yaşam, Freud'un gençliğindeki kent yaşamından ve kültüründen hayli farklıydı. Devam eden yiyecek kıtlığı nedeniyle insanların temel gıdası içine pek de bir şey konamayan sebze çorbası olurken ısıtma ve aydınlatmayla ilgili ciddi sıkıntılar söz konusuydu. Freud'un üç oğlu da savaştan sağ salım eve dönebilmişlerdi ama İtalya'da savaş esiri olan Martin'den ancak iki ay sonra haber alınabiliyordu. Freud'un İtalya'da vurulan 20 yaşındaki yeğeni (kardeşi Rosa'nın oğlu) Hermann Graf, ailenin tek kayıydı.

Savaşın son yıllarında gelirinin giderek azalması sonucu iflasın eşiğine gelen Freud epey sıkıntılı günler geçirmişti. Savaş sona erdiğinde muayenehanesinde işler yeniden düzeldi. Eskisinden de fazla hasta bakmaya başladı. Avusturya'da ekonomik durum hiç iç açıcı değildi. Freud'un, oğullarına ve ailenin diğer üyelerine destek olması gerekiyordu, ama kazancı enflasyon nedeniyle yetersiz kalıyordu. Savaşın sonraki yıl bütün birikimini harcamak zorunda kaldı. Yaşlılık günleri için biriktirdiği para uçup gitmişti.

Kendi para birimleriyle ödeme yapacak yabancı hastalara (özellikle İngiliz ve Amerikalı) ihtiyacı olduğunu anladı. Ernest Jones (bkz. Bölüm 12) ona hasta gönderiyordu; Freud bu hastalardan kazandığı paraya bel bağlamıştı. Kısa süre sonra, çevresini, tekniğini öğrenmek için Batı'dan gelen "müstakbel" analistler sardı, ama yabancı bir dille analiz yapmak ve eğitimi vermek kolay değildi; Freud günün sonunda yorgunluktan bitmiş oluyordu. Bütün çabalarına rağmen, savaştan sonraki birkaç yıl mali durumunu düzeltemedi.

Savaş, Almanya'da ve Batı'da psikanalize olan ilgiyi artırmıştı. Bu ilgi artışının nedeni "savaş nevrozlarıydı". 1920'nin başlarında, savaş nevrozlarının Avusturyalı askeri hekimlerce, özellikle de

Viyana Merkez Hastanesi'nde tedavi edilebilmesi için, Freud'dan bir komisyona kanıt sunması istendi. Freud, Alman ordusu tarafından uygulanan elektroterapiyi inceledi. Bu tedavi başlangıçta başarılı olmuş gibiydi, oysa görünürdeki başarının asıl nedeni hastaların tedavinin tekrarlanmasından kaçmak için, apar topar cepheye geri dönmeyi tercih etmesiydi. Ancak cepheye döndükten kısa sonra rahatsızlık "nüksediyordu". Savaş uzadıkça, daha yüksek elektrik akımları ve daha radikal tedaviler kullanılmaya başlanmış, hatta bunlar ölümlere ve intiharlara neden olmuştu. Freud, Viyana Psikiyatri Servisi sorumlusunun bu kadar zalim bir tedaviye onay vermiş olamayacağından emindi, ama diğer hekimler için aynı şeyi söyleyemiyordu; tedavi savaş sırasında bu hale gelmiş de olabilir. İncelemeye dahil edilmiş olması, o dönemde Viyana'daki konumuna bakışın bir göstergesiydi, ama komisyona kanıt sunması istendiğinde sonuç pek parlak olmadı. Freud, savaş zamanında psikanaliz yapmanın zor olduğunu kabul ediyor, ama yine de elektroterapiden daha yararlı olacağına inanıyordu. Ayrıca doktorların, hastanın göreceği yarar ile hastayı mümkün olduğunca çabuk cepheye gönderme gerekliliği arasında ikilem yaşayacağını düşünüyordu. Bu görüşlerini açıkladığında, toplantı tartışmaya dönüştü. Komisyon Freud'a karşı tavrı aldı. Psikanalizin şiddetle eleştirilmesiyle Freud Viyanalı psikiyatristlerle ilgili görüşlerinde bir kez daha haklı çıkmıştı.

Viyana'daki duruma, çalışmalarının Avusturya ve Almanya'da hâlâ kabul görmemesine ve Macaristan psikanaliz merkezinden politik nedenlerle ayrılmış olmasına rağmen, uluslararası psikanaliz hareketinin savaş sonrasında yeniden kendini toplamaya başlamasına seviniyordu.

Marie Bonaparte (1882-1962)

Marie Bonaparte, Napoléon'un kardeşinin torunlarından ve büyük bir servete sahipti. 1907'de Yunanistan ve Danimarka Prensi'yle evlenmiş, ilk çocuğu olmuştu. 1920'lerde kadınların cinsel ilişki sırasındaki orgazm olabilmeye yetenekleriyle ilgili yaptığı araştırmaları isimsiz olarak yayımladı. 1923'te kendi "cinsel soğukluk" sorunu için Freud'a başvurdu. Sonra analiz eğitimi alarak uluslararası psikanaliz hareketinde öncü bir kişilik oldu. Freud'un eserlerini Fransızca'ya çevirdi. Freud ve ailesiyle dostluğunu yaşamı boyunca sürdürdü. Hem psikanaliz hareketine hem de Freud ailesine maddi destek verdi.

au Professeur Freud
ca. 1925-1926
Marie Bonaparte

SOLDA Freud ve Ernest Jones savaştan sonra, Avusturya'da. Jones ve Freud savaş süresince bağlantılarını koparmayıp, tarafsız ülkeler üzerinden yazışmaya sürdürdüler. Ancak bir araya gelebilmeleri için 1919'u beklemeleri gerekecekti. Jones, ilk yabancı ziyaretçilerden biri olarak Viyana'ya gelmeyi başarmıştı.

YUKARIDA Sophie Freud ve Max Halberstadt, 1913'te yeni evlendikleri zamanlarda.

SAGDA 1913'te Hamburg'da Sophie'nin eşi Max tarafından çekilmiş fotoğrafı Freud ve Sophie.

Savaş nevrozlarını tedavi etmek için merkezler açma planları, savaş sonrası politik kaos ortamında bir sonuca ulaşmadı, ama 1918'de gerçekleştirilen Budapeşte Kongresi'nde yapılan tartışmaların ardından, Max Eitingon'un (bkz. Bölüm 12) büyük maddi yardımlarıyla ilk psikanaliz polikliniği Berlin'de 1920'de açıldı. Binaların tasarımıysa Ernst yaptı. Merkezde, tedavi, araştırma ve eğitim tek çatı altında toplanmıştı. Freud, bu polikliniğin Berlin'i en önemli psikanaliz merkezi haline getireceğini anlamıştı. Benzer bir poliklinik Freud'un itirazlarına rağmen 1922'de Viyana'da açıldı. Freud Viyana'yı psikanaliz merkezi olmaya uygun görmüyor, kentin bu tür bir klinik için doğru yer olmadığına inanıyordu.

Freud'un çalışmaları İngiltere'de çok konuşuluyordu. Jones, Londra Psikanaliz Derneği'ni yeniden düzenleyerek 1919'da İngiliz Psikanaliz Derneği'ni kurdu. Jones ve Ferenczi, zorluklarla da olsa 1919'da Viyana'ya Freud'u görmeye gittiklerinde, Freud hareketin merkezini Batı'ya kaydırmaya karar vermişti; böylece IPA'nın başkanlığı Ferenczi'den Jones'a geçti. Freud'un *Psikanalize Giriş Dersleri* adlı kitabı, yeğeni Edward Bernays'in (1891-1995) düzenlemesiyle 1919'da İngilizce olarak Amerika'da yayımlandı. Kitap ayrıca, Joan Riviere'in (1883-1962) İngilizce çevirisiyle 1922'de İngiltere'de basıldı.

Savaşın sonra Viyana'ya gelenler arasında, James (1887-1967) ve Alix (1892-1973) Strachey de vardı. Strachey kardeşler, üyeleri I. Dünya Savaşı öncesinden beri Freud'a ve psikanalize ilgi duyan Bloomsbury Grubu'na dahillerdi. James 1920'de Freud'un öğrencisi oldu, iki yıl analiz uygulaması yaptı ve daha sonra Londra'ya dönerek uygulamayı orada tek başına sürdürdü. Ardından, Berlin'de Karl Abraham'ın (bkz. Bölüm 12) analiz uyguladığı Alix de analist oldu. James'in ağabeyi Lytton Strachey'in (1880-1932) çalışmalarından haberdar olan Freud, Viyana'da bulundukları sırada Strachey'lerden kendi çalışmalarından bazılarını İngilizceye çevirmelerini ve psikanalizin Britanya'da yayılmasına yardımcı olmalarını istemişti. James etkili bir eğitimci ve analist oldu ancak bir yandan da o ve

Alix, Ernest Jones ve Joan Riviere ile birlikte yoğun bir şekilde Freud'un çalışmalarını çevirmeye giriştiler. Önce Freud'un *Toplu Yazıları*'nın üçüncü cildini çevirdiler. Freud'un ölümünden sonraysa James, Alix'in yardımıyla Freud'un yazılarının 24 ciltlik İngilizce standart baskısını hazırlayacaktı.

Savaş sonrası ilk kongre Hollanda'da Eylül 1920'de yapıldı. Kongre yeri, tarafsız bir ülke olması yüzünden Hollanda olarak seçilmişti. Üstelik Anna ve onunla birlikte kongreye katılan Freud Hollandalıların "Orta Avrupa ülkelerinin aç ve yoksul vatandaşlarına"³² karşı gösterdikleri misafirperverlikten çok etkilenmişti. Kayıtlı 62 üyenin çoğunun katıldığı kongre çok başarılı geçti. Amerika, İngiltere, Almanya, Hollanda, Macaristan, Avusturya, Polonya ve İsviçre'den gelen üyeler savaşın bitmesiyle yıllar sonra ilk kez bir araya geliyordu.

1919'un başlarında Viyana'da, yalnızca psikanalizle ilgili çalışmaların basıldığı bir yayınevi -Internationaler Psychoanalytischer Verlag- kuruldu. Bu girişimin en büyük destekçisi, Freud'un yakın arkadaşı Anton (Toni) von Freund (1880-1920) idi (gerçi Freund'un sağladığı ödenek de, savaş sonrası enflasyon nedeniyle değerini büyük oranda kaybetmişti). Yayınevinin ilk yöneticileri Freud, von Freund, Ferenczi ve Rank oldu. Verlag'ın kurulması, Freud'un artık yayınevlerinin kaptisleriyle uğraşmak zorunda kalmaması, istediğini istediği zaman yayımlayabilmesi anlamına geliyordu. Psikanalizle ilgili süreli yayınların devamlılığı da böylece garanti altına alınmış olacaktı. Yayınevi, 20 yıllık yayın hayatında tamamı psikanalizle ilgili 150 kitap yayımladı. Buna karşılık borçlarını hep zorlukla kapatabildi. Freud kitaplarından hiçbir

zaman telif ücreti almadığı gibi, aslında parasının büyük bir kısmını Verlag'a yatırıyordu. Diğer yazarlar da kendi kitaplarının baskı masraflarına maddi destek veriyorlardı. 1920'lerde Freud'un birçok dile çevrilen çalışmaları hep Verlag tarafından hazırlandı.

Savaşın sonraki canlanma ve gelişme hareketleri, 1920'de üzücü olaylarla gölgelenecekti. Toni von Freund, uzun süren bir hastalığın ardından 20 Ocak 1920'de öldü. Freud, hastalığın son aylarında her gün ziyaretine gitmiş, onu elinden geldiğince rahatlatmaya çalışmıştı. Freud arkadaşına çok düşkünlü. Ölümü onun için büyük bir yıkım oldu. Ancak trajedi Freud'u bir kez daha, üstelik bu sefer daha da yakından vuracaktı.

Freud'un kızlarının ikisi artık evliydi: Robert Hollitscher'le 1909'da evlenen Mathilde ve Sophie. "İylilik meleği" Sophie, Freud'un beşinci çocuğuydu. Annesinin gözdesi Sophie'yi Freud da çok seviyor ve takdir ediyordu. Sophie, 1912'de 19 yaşındayken, Hamburg'un tanınmış Yahudi fotoğrafçılarından Max Halberstadt'la (1882-1940) nişanlanacağını açıkladı. Aslında kızlarının bir süre daha yanlarında kalmasını arzu etseler de bu haber anne-babayı yine de sevindirdi. Freud, Halberstadt'a "Küçük Sophie'm... seninle nişanlandığı haberiyle bizleri şaşırttı. Doğruyu söylemek gerekirse bu

durumu biraz yersiz bulduk ama bizim için bu evliliğe onay vermekten başka yapacak bir şey yok,"³³ diye yazdı. 30 yaşındaki Halberstadt, Freud ailesinin uzaktan akrabasıydı. Martha ve Minna onu da ailesini de çok iyi tanıyorlardı. Çift 1913 başlarında evlenerek Hamburg'a yerleşti. Ertesi yıl ilk çocukları Ernst Wolfgang doğdu. Heinele adıyla bilinen ikinci oğulları Heinz ise 1918'de dünyaya geldi.

Freud, 1919 Eylül'ünde Bad Gastein kaplıcalarında "kürünü" aldıktan sonra, eve dönüş yolunda Sophie'yi ziyarete gitti. Bu, onu son görüşü olacaktı. Sophie'nin ağır hasta olduğu haberi yalnızca dört ay sonra, Freund'un cenazesinin kalktığı günün akşamı Freud ve Martha'ya ulaştı. Sophie, Avrupa'yı ve Amerika'yı kırıp geçiren büyük grip salgınının kurbanlarından biriydi. Freud ve Martha Viyana'dan Almanya'ya tren olmadığı için kızlarının yanına gidemediler. Bu dinamik genç anne, birkaç gün sonra yalnızca 26 yaşında hayata veda etti.

Freud, dostu Peder Oskar Pfister'e yazdığı mektupta, "İnsanın çocuğunu kaybetmesi, ağır, narsistik bir yara; yas denilen şey ise muhtemelen ancak arkadan gelecek,"³⁴ diyordu. Sándor Ferenczi'ye de, yıllarca kendisini oğullarından gelecek kötü haberlere hazırladığını, oysa ki şimdi kızını kaybettiğini söylemişti. Çevresindekilere, kimseyi

SOLDA Sophie, ardında gözü yaşlı bir eş ve biri altı yaşında, diğeri 13 aylık iki çocuk bırakarak 26 yaşında hayata gözlerini yumdu.

Babasına Bak Kızını Al

Çok genç yaşlarından beri psikanalize ilgi duyan Anna Freud'un, her çarşamba akşamı, tartışmaları ve sunulan bildirileri dinlemesine izin verilmişti. Freud 1918'de onu psikanalist olarak yetiştirmeye başladı ve psikanalizini de bizzat kendi yaptı. Bu, o dönemde pek alışılmış bir uygulama olmasa da, henüz yasak değildi. Anna, 1922'de Viyana Derneği'ne resmi bir bildiri sunarak, resmen tanınmış üyeler arasına girdi. Anna, Lou Andreas-Salomé'den de (1861-1937) çok şey öğrenecek. aralarında yarı-psikanalitik bir ilişki gelişecekti. Yukarıda Freud ve Anna'nın 1920 Kongresi'nde çekilmiş bir fotoğrafı görülüyor.

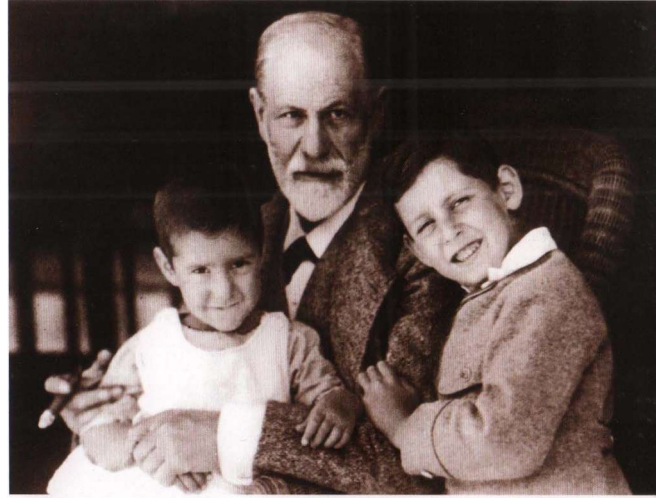
suçlamadığını; dindar olmadığı için, inançlı bir insanın sevdiği bir yakınının kaybettiğinde yaşadığı çelişkilerden uzak olduğunu söylüyordu.

Freud'un adı ve çalışmaları artık hiç olmadığı kadar bilinir hale gelmişti, hatta yaptığı yazışmaların artmasıyla daha çok tanınır olmasının bir yük haline geldiğini düşünmeye başlamıştı. Mesleki açıdan çok meşguldü; birçok öğrencisi olduğundan, daha az hasta bakabiliyordu. Viyana'da psikanalize olan ilgi nihayet artmış, çok sayıda seminere davet edilir olmuştu. Zamanını ve enerjisini böylesine zorlayarak kullandığından, 65 yaşına girdiği 1921 yılında, artık yaşlandığını hissetmeye başlamıştı. Bu arada aileyi mutlu eden gelişmeler de oluyordu; 1920 başlarında Martha'yla beraber üç torun daha kucaklamışlardı. Freud, kızı Anna'nın Haziran 1922'de Viyana Derneği'ne üye olmasıyla gurur duyuyordu (bkz. Bölüm 20). Ancak o yaz, çok sevdikleri 23 yaşındaki yeğenleri Caecilie, hamile kaldığını öğrenince aşırı dozda Veronal alarak intihar etti. Caecilie, Freud'un en sevdiği kardeşi Rosa'nın tek kızıydı. Üstelik Rosa'nın tek oğlu Hermann da savaşta hayatını kaybetmişti. Bu trajedi Freud'u çok sarstı.

Eylül 1922'de, Freud, Berlin Kongresi'ne katıldı. Bu, Freud'un katıldığı son kongre olacaktı. Şubat 1923'te çenesinin de damagının sağ tarafında bir kitle fark etti. Hekim arkadaşları Maxim Steiner ve Felix Deutsch'a (1884-1964) danıştı. (Aynı zamanda Freud'un özel hekimi de olan Deutsch'un kitlenin kanser olduğunu anladığı, ama Freud'a lökoplaki olduğunu söylediği rivayet olunur). İkisi de bir cerraha görünmesinde ısrar ettiler. Freud, kulak burun boğaz uzmanı olan Marcus Hajek'e (1861-1941) ancak nisan ayında başvurdu ve tüütün kullanımına bağlı lökoplaki teşhisi kondu. Hajek lezyonun alınmasını önerince, Freud birkaç gün sonra, evden kimseye bir şey söylemeden ayakta tedavi kliniğine başvurdu. Ne yazık ki ameliyat planlandığı gibi sonuçlanmadı: Martha, gelen telefonla Freud'un o gece hastanede kalacağını, kendisinin de gerekli eşyaları alıp gelmesinin istendiğini duyunca çok şaşırıldı. Kanama durdurulamamıştı, ama ertesi gün hastanın evine dönmeye izin verildi.

Kitlenin kanser olduğu anlaşıldıysa da Freud'a söylenmedi. Vasat bir cerrah olarak nitelendirilebilecek Hajek ameliyat yarasındaki doku büzüşmesi için gerekli önlemleri almadığından, Freud'un ağzı daha az açılır hale gelmişti ve bu durum ona hep zorluk yaratacaktı. Freud'a önce ışın tedavisi, ardından radyum kapsülleriyle bir dizi tedavi uygulandı. Bunlar ağır tedavilerdi. Nitekim, tedavinin yan etkileri yüzünden Freud pek çok sorun yaşadı.

Hemen hemen Freud'un ameliyat olduğu zamanlarda, torunu Heinz Halberstadt'ın da (ölen kızı Sophie'nin oğlu) bademcikleri alınmıştı. Heinz bir süre Viyana'da teyzesi Mathilde'in yanında kalmış, Freud çocukla çok yakınlaşmıştı. Onun gördüğü en akıllı çocuk olduğunu söylüyordu. Heinz zayıf bünyeli bir çocuktü; dedesi bir seferinde: "Çok zayıftı; ateşsiz bir günü geçmezdi; sanki zihinsel gelişimi, fiziksel gücünden çalarak ilerliyor gibiydi," diye yazmıştı. Heinz 1922'de vereme yakalandı, ertesi yıl yine hastaydı. Tanı konamadan geçen haftaların sonunda, veremin ağır bir türü olan "milyer tüberküloz" olduğu söylendi ve hiçbir şey yapılamadı. Çocuk 19 Haziran'da, henüz dört buçuk yaşındayken öldü. Bu kayıp, diğer aile fertlerinin ölümünden daha fazla etkiledi Freud'u. O güne kadar kimse Freud'u ağlarken görmemişti, ama o gün gözyaşlarına hâkim olamadı.

YUKARIDA Freud torunları Heinz ve Ernst Halberstadt'la. Fotoğraf Heinz ölmeden kısa süre önce, 1923 dolaylarında çekilmiştir.

Mektuplarında bu dayanılmaz darbenin kendisini kızının ölümünden ve kendi kanserinden bile daha kötü etkilediğini yazacak; sonraları, Heinz'ın ölümünden sonra bir daha kimseye bağlanmadığını, artık yaşamdan zevk alamadığını, kendi kaderine bile aldırma hâle geldiğini söyleyecekti.

Hajek, Freud'un her yılki gibi o yaz da üç aylık tatile gitmesine izin verdi, ama iki haftada bir durumuyla ilgili bir rapor göndermesini, tatilin yarısında muayeneye gelmesini şart koştu. Bu sözler Freud'u telaşlandırdı. Hajek bunun üzerine lafı değiştirip, aslında gelmesinin şart olmadığını söyleyince, Freud'un cerrahına olan güveni iyice sarıldı. Bir süre sonra Freud'un rahatsızlığı artınca Felix Deutsch'tan kendisini ziyarete gelmesini istedi. Deutsch kitlenin nükeştiğini, Freud'un yeni ve daha radikal bir ameliyata ihtiyaç duyacağını anladı. Ne var ki, Heinz'ın ölümünün ardından derin yasta olan Freud'un ameliyatı reddedip ölmeyi tercih edeceğinden kokuğu için, bunları Freud'a söylemedi. Ayrıca, o sırada Freud, Anna'yla Roma'ya yapacağı yolculuğu heyecanla bekliyordu. Deutsch bu planı da bozmak istememişti. Komite'ye haber verildi, durumun Freud'a söylenip söylenmeyeceği ve söylenirse nasıl ifade edileceği tartışıldı. Freud sonraları, kendisine durumu hakkında bilgi vermemeyi düşümlerine çok kızacaktı. Hajek patoloji raporunu gördükten sonra bile, Freud'u kitlenin habisi olmadığını inandırmaya çalıştı. Yine de Roma'dan Viyana'ya döndüklerinde yapılacak ameliyat için gerekli düzenlemelere başlandı. Freud Anna'yla seyahat etyken, Deutsch seçkin bir çene cerrahı olan Hans Pichler'i vakayı üstlenmeye ikna etti. Freud Roma'dan döndüğünde, sonunda gerçeği öğrendi.

26 Eylül'de, Pichler ve Hajek, Freud'u muayene ettiler. Sert damakta, çenenin üst kısmına ve yanağa yayılmış habis bir ülser saptadılar. Radikal bir ameliyat yapılması gerekiyordu. Büyük

ameliyat, 4 ve 11 Ekim 1923'te, iki aşamada gerçekleştirildi. Pichler, lokal anestezi altında üst çenenin tamamını ve damağın sağ kısmını tamamen çıkardı. Böylece ağız ve burun boşlukları, tek bir boşluk halinde birleşmiş oluyordu. Freud hızla iyileşerek ayın sonunda evine döndü. Kanserli doku izine rastlanınca, kasım ayında bir ameliyat daha yapılması gerektiği; bu ameliyat ağır kanamaya neden oldu. Sonraki birkaç hafta boyunca yine ışın tedavisi uygulandı.

Sonraki 16 yıl ağrılar ve sıkıntılarla geçti. Kanserli yenibilmek için 30'dan fazla ameliyat gerçekleştirildi. Damağın yerine konmak üzere büyük bir protez yapıldı (Freud bu proteze "canavar"³⁶ adını takmıştı). Protezin yerine sıkıca oturması gerekiyordu, bu yüzden de takılması zordu ve düzenli olarak ayarlanmasına rağmen, hep tahrişe ve ağrıya neden oluyordu. Ayrıca dokuların ve ülselerin iyileşmesine de engel oluyordu. Birkaç saat bile yerinden çıkarılsa dokular büzüşebilirdi, bu da protezin değiştirilmeden yeniden yerine takılamaması anlamına

geliyordu. Ertesi yıl başka protezler de yapıldı ama sonuç hep aynıydı.

Freud'un konuşması, ameliyatlar ve protezler yüzünden oldukça değişmiş, burundan gelen, boğuk bir hal almıştı. Yemek yerken zorlandığından nadiren başkalarının yanında yemek yiyordu. Ameliyatlar iştmesini de etkilemiş, sağ kulağı neredeyse duymaz hale gelmişti. Zamanla, ameliyatlarda kullanılan adrenalin kalbini de etkilemeye başladı. Puro içmeye devam etmesine izin vardı, ama puroyu dişlerinin arasına yerleştirmek için çenesini çamaşır mandalıyla açmak zorundaydı.

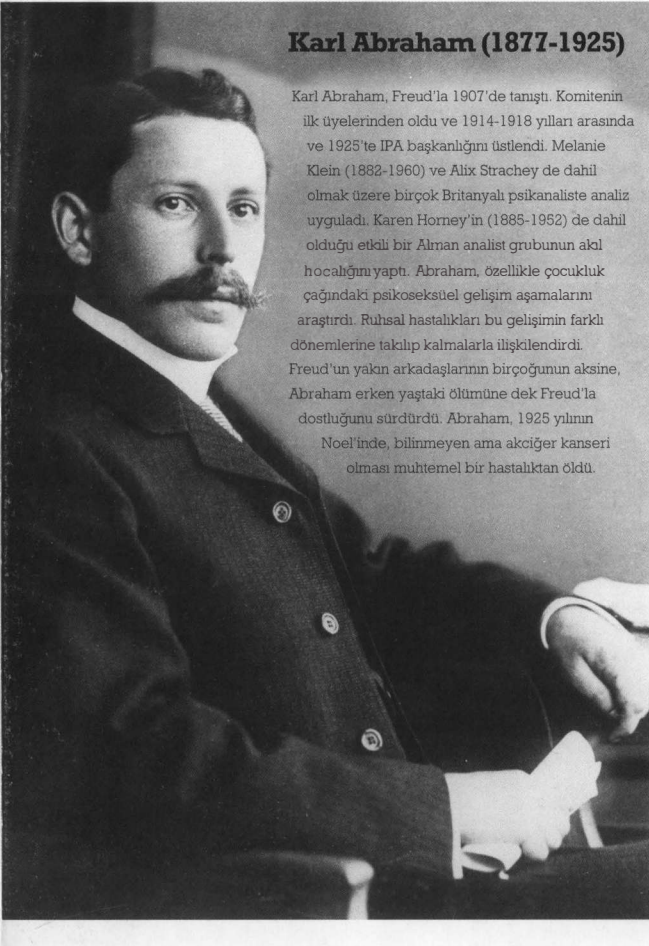
Freud, hastalığının hiçbir evresinde kızı Anna'dan başka hastabakıcı kabul etmedi. Hastalığın en başında bir anlaşma yapmışlar, Anna duygusallığa kapılmadan ne gerekiyorsa yapacağı konusunda babasına söz vermişti. Freud, yazın gerçeğin, kendisinden saklanmasını affedemiyordu. Deutsch da bunu fark etmiş, bütün iyi niyetiyle böyle davranmış olmasına rağmen, ameliyatlardan birkaç ay sonra Freud'a artık özel hekimi olamayacağını söylemişti.

Freud ancak 1924 başlarında işine geri dönebildi. Altı hasta görerek işe başladı, ama çok zor konuşabildiğinden, bu ona çok yorucu geldi. En iyisinin işi gücü bırakıp sakince "doğal sonu"³⁷ beklemek olduğunu düşünse de, bir yandan harcamaları devam ettiğinden, para kazanmayı da sürdürmesi gerektiğine karar verdi. (Bunun bir nedeni de, hekimler arasında deontoloji gereği oluşan olan ücretsiz tedaviyi kabul etmeyip, bütün hekimlerinin ücretini ödemekte ısrar etmesiydi). O yıl beş makale yayımladı. Ertesi yıl yeni ameliyatlar geçirdi ve hep cerrahının yakınlarında olması gerektiğinden, Viyana'dan uzağa yolculuk edemez oldu. Ancak bu dönemde Viyana'ya gelen hemen herkes Freud'u ziyaret etmek istiyor, Freud da böylece ziyaretçileri ve işiyle oyalanıyordu. Anna, o yılın eylül ayında Homburg Kongresi'nde Freud'un bir bildirisini okuyacaktı.

1924 yılında, Komite'de Otto Rank merkezli anlaşmazlıklar çıktı. Sándor Ferenczi ile birlikte 1923'te yayımladıkları *Entwicklungsziele der Psychoanalyse* (Psikanalizin Gelişimi), çalkantılar yaratmıştı. Yayımlanmadan önce kitabı okuyan Freud, buradaki görüşlere tam olarak katılmıyordu. Rank'in o yıl daha sonra yayımlanan *Über Das Trauma der Geburt* (Doğum Travması) adlı kitabı ise daha çok tartışmaya yol açtı. Freud bu kitabı yayımlanmadan önce görmemişti. Rank'in ana konusu, yaşamın, doğum travmasının üstesinden gelmeye ve bunu çözmeye yönelik çabalardan ibaret olduğuydu; nevrozlar, bu çabaların başarısız kalması sonucunda ortaya çıkıyordu. Bu nedenle analiz doğum travmasına odaklanmalı ve birkaç ayda tamamlanmalıydı. Freud Rank'in düşünceleriyle ilgili görüşünü birkaç kez değiştirdi. Komite'nin diğer üyelerinin görüşleri birbirinden farklı olmakla birlikte, çoğu olumsuzdu. Sonuçta 1924 baharında Komite bir süreliğine dağıldı. Karl Abraham, Rank'in bu iki kitabının Carl Jung'a benzer bir gerileme gösterdiğini düşünüyordu. Freud, Rank'a bu görüşü aktarma gafletinde bulundu. Rank da, Ferenczi de çok öfkeleniler. 1924'te, Rank Amerika'ya gittiğinde yeni geliştirdiği psikanaliz kuramlarını öğretmeye başladığına dair haberler Avrupa'ya ulaşmakta gecikmedi. Rank Viyana'ya döndüğünde Freud onunla görüşse de konuşmaları sonuçsuz kaldı. Rank tekrar Amerika'ya gitmek için yola çıktı, ama yolculuğu sırasında Paris'te depresyona yakalanarak Viyana'ya döndü. Değişmiş, nevroza ilgili eski görüşlerine dönüş yapmıştı. Freud arkadaşının yeniden kendi saflarına katılmasına çok sevindi. Rank, Komite üyelerine yazarak açıklamalarını sundu ve özür diledi.

Karl Abraham (1877-1925)

Karl Abraham, Freud'la 1907'de tanıştı. Komite'nin ilk üyelerinden oldu ve 1914-1918 yılları arasında ve 1925'te IPA başkanlığını üstlendi. Melanie Klein (1882-1960) ve Alix Strachey de dahil olmak üzere birçok Britanyalı psikanaliste analiz uyguladı. Karen Horney'in (1885-1952) de dahil olduğu etkil bir Alman analist grubunun akıl hocasını yaptı. Abraham, özellikle çocukluk çağındaki psikoseksüel gelişim aşamalarını araştırdı. Ruhsal hastalıkları bu gelişimin farklı dönemlerine takılıp kalmalarla ilişkilendirdi. Freud'un yakın arkadaşlarının birçoğunun aksine, Abraham erken yaşta ölümüne dek Freud'la dostluğunu sürdürdü. Abraham, 1925 yılının Noel'inde, bilinmeyen ama akciğer kanseri olması muhtemel bir hastalıktan öldü.

SOLDA Amalie Freud
90. doğum gününde
kızlarıyla birlikte (1925).
Arkada ayakta duranlar
Pauli (Winternitz),
Dolfi (Freud) ve
Mitzi (Moritz-Freud).
Solunda Rosa (Graf),
sağında Anna (Bernays).

1924'ün sonlarında Komite yeniden kurulduğunda, Rank'ın yerini Anna Freud aldı. Rank, ani bir kararla kuramlarıyla ilişkisini kesti. Yaşamının geri kalanını 1935'te göç ettiği Amerika'da geçirdi.

1920'lerin ortalarından itibaren, Freud psikanalitik hareket çerçevesinde en çok Verlag ve hekim olmayan analistler konusıyla ilgilendi. Bütün analistler tıp fakültesi mezunuydu ama Freud analist olmak için tıp diplomasının gerekli olduğuna inanmıyor, meslektan olmayanlara da kapılarını açıyordu. Freud'a göre psikanalist olmanın temel koşulu, adayın kendisinin de analizden geçmesiydi. Hastalarından birçoğu –ki Marie Bonaparte da bunlardan biriydi–, kendileri de psikanalist olmak istemişlerdi. Hekim olmayan analistlerin bağımsız olarak çalışmamları gerektiğine inanıyor; önce bir hekim tarafından muayene edildikten sonra kendilerine sevk edilen hastalara bakmalarının daha doğru olacağını düşünüyordu. Amerika Birleşik Devletleri gibi bazı ülkelerdeyse, tıp fakültesi diploması olmayanların herhangi bir tedavi uygulaması yasadıydı. Uluslararası Psikanaliz Birliği'nde (IPA) hekim olmayan psikanalistlere izin verilip verilmemesi konusu tartışmalara neden oldu. Freud 1926'da bu tartışmayla ilgili bir makale yazarak,

hekim olmayan analistlere karşı liberal bir tutum benimsemesi gerektiğini savunsa da tartışma uzadı. 1927'de New York Derneği hekim olmayanların yaptığı analiz uygulamasını kınadı. O yıl yapılan Innsbruck Kongresi'nde, Viyana ve New York arasında hararetli tartışmalar yaşandı.

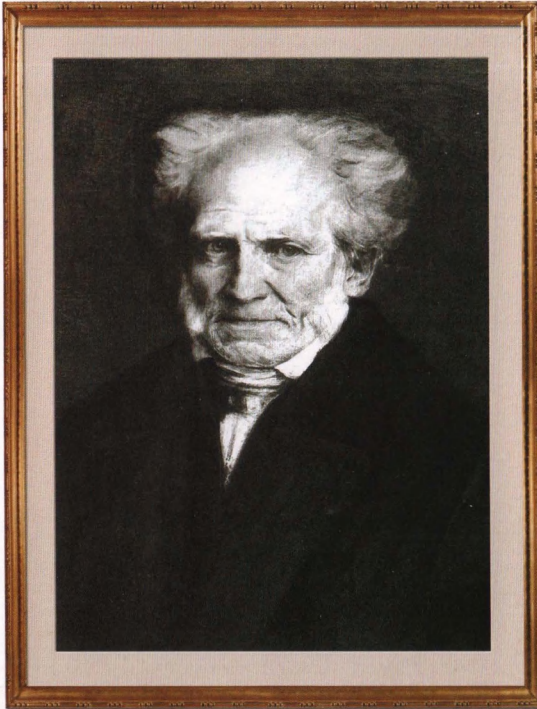
1926'da, Freud yine sağlık sorunlarıyla karşılaştı, ama sorun bu kez kalbiydi. Tütün kullanımına bağlı miyokardit tanısı konunca, puroyu bir süreliğine bırakmak zorunda kaldı. Kızların içinde bir sanatoryumda bir ay kalmasında ısrar edildi. Orada kaldığı süre boyunca üç hasta tedavi etti, sonra Viyana'ya dönüp yarı sakat bir yaşam sürdürmeye başladı. Birbiri üstüne eklenen hastalıkları nedeniyle, daha ne kadar çalışabileceğini –artık puro içmiyordu ve öteden beri yazabilmek için tütünün şart olduğunu düşündü– ve ne kadar yaşayabileceğini sorguluyordu. 70. doğum gününde, on öğrencisi doğum günü hediyesiyle birlikte dernek üyelerinin 30.000 marklık yardımını da kendisine verdiler. Freud bir konuşma yaparak, artık psikanaliz hareketine aktif katılımını sürdürmeyeceğini söyledi. Sonraki günlerde Komite ile son toplantısını yaptı. Bu karamsarlığına veya belki de gerçekçiliğine rağmen, Freud daha yıllarca yaşayacak ve çalışmalarını sürdürecekti.

14 Benlik, Üstbenlik ve Altbenlik

64-5

Freud, bir yandan fiziksel hastalıkları diğer yandan müzminleşen yorgunluğuna rağmen, 1920'lerde bazı kuramlarını gözden geçirip neredeyse tamamen değiştirerek, yeni ve heyecan verici düşünceler üretmeye devam etti. Bu dönemde aklının en fazla takıldığı konu, benliğin sistematik olarak incelenmesiydi. Benlikle ilgili çalışmalarının yeni evresi, 1921'de *Massenpsychologie und Ich-analyse* (Grup Psikolojisi ve Ego Analizi) ile başladı.

Freud, 1922'de Berlin Kongresi'nde "Bilinçdışı Üzerine Bazı Görüşler" başlıklı bildirisinde birtakım yeni görüşler ortaya attı. 1923 yılında yayımlayacağı *Das Ich und das Es* (Ego ve Id) adlı eserinden alınan bu görüşleri, *Jenseits des Lustprinzips*'de (Haz İlkesinin Ötesinde) (bkz. Bölüm 15) yer alan bazı düşüncelerden geliştirdiğini belirtmişti. Freud bu kitapta, zihinsel yapı ve süreçleri modelini altbenlik (id), benlik (ego) ve üstbenliği de (süperego) dahil ederek, büyük ölçüde değiştirmişti. Daha önce geliştirdiği, bilinç, önbilinç ve bilinçdışını içeren topografik zihin modelini (bkz. Bölüm 9) terk etmesine de, bu modelin kritik önemine eskisi kadar inanmıyordu. Önceleri "benliğin bilinçdışına karşı koyduğunu" düşünmüştü, ama şimdi daha ziyade "benliğin bilinçdışı olduğuna" inanıyordu.

Latinedeki -İngilizce üçüncü tekil şahıs zamiri "it" in karşılığı olan- "id" sözcüğünden gelen "altbenlik", Freud'a göre fiziksel enerjinin kaynağı ve kişiliğin temel ögesi olup, tamamen bilinçdışıydı. Haz ilkesine göre çalışıyor, istediklerine ve gereksindiklerine "hemen şimdi" ulaşmayı hedefliyordu. Üç bileşen içinde doğumda mevcut olan yalnızca altbenlik olduğundan, bebeğin davranışlarını da altbenlik belirliyordu. Bebek acıktığında veya mutsuz olduğunda, gereksinimleri karşılancaya kadar ağlıyordu. Olası olanın sınırlarını değerlendirme veya fark etmenin söz konusu olmadığı bu durumda kendini ifade eden güç, yalnızca istediğini ve gereksindiğini isteyen altbenlik idi.

Çocuklar gelişip, dış dünyayla etkileşmeye başladıklarında, diğer insanlardan ayrı ve farklı olduklarının daha çok farkına varırlar. Bu benliğin gelişmesiyle olur. Freud'dan önce, Latince "ben" anlamına gelen "ego" sözcüğü genellikle, bilincin öznesi ve kişinin kendi bilincinin nesnesi olan "benliği" ifade etmek için kullanılıyordu. Freud, psikanalizin ilk zamanlarında "benliği" incelemeye başlamıştı. Ancak zihinle ilgili yeni, açık modelinde, zihnin dış dünyaya açılan kısmını "ben" (*das Ich*) olarak adlandırmış, daha sonra bu terim Freud'un eserlerini İngilizceye çeviren James Strachey tarafından Latince kökenli "ego" ile değiştirilmişti. Freud'un özgün terimleri *das Es*, *das Ich* ve *das Über-Ich* (O, Ben ve Üstben) Alman okuyucular için İngilizce terimlerden daha açıklayıcıydı.

Benlik "gerçeklik ilkesine" göre çalışır: dış dünyada neyin mümkün olabileceğinin sınırlarını anlar ve bu sınırların etrafından nasıl dolaşılması gerektiğini bilir. Benlik bilinç, önbilinç ve bilinçdışının içinde mevcuttur. Freud benliğin altbenlikten geliştiğini kabul eder: bu ikisi yakın ilişki içindedir ve benliğin alt kısmı altbenliğin içine

SOLDA Yeni kurulan Verlag tarafından 1923'te yayımlanan *Das Ich und das Es* (Ego ve Id) kitabının kapağı.

EN SOLDA Alman filozof Arthur Schopenhauer (1788-1860). Schopenhauer'un "irade" kavramı, Freud'un bilinçdışı ve üstbenlik kavramlarıyla dikkat çekici derecede benzerdir. Bununla beraber Freud, Schopenhauer'un kitaplarını çok geç yaşta okuduğunu ve benzerliklerin sadece tesadüf olduğunu savunmuştur.

"Benlik, kendi evinin efendisi değildir" – SIGMUND FREUD

SOLDA Freud (ortada) 1920'lerin sonlarında tedavi için gittiği Tegel Sanatoryumu'nda. Freud 1928'de ağrısındaki şiddetli ağrıdan yakınıyordu; oğlu Ernst Berlin'de tanınan bir cerrah olan Profesör Schroeder'e gitmesi için ısrar etti. Freud, Tegel Sanatoryumu'na ilk kez 1928 Ağustos'unun sonunda, Anna eşliğinde gitti. Kasım ayında Viyana'ya yeni ve daha iyi bir protezle döndü. Daha sonra da pek çok kez Tegel'de tedavi görecekti.

karışmış durumdadır. Bastırılanlar da altbenliğe karışır ve bastırmadan kaynaklı direnç göstermeleri denetiminde olmak kaydıyla, benlikle ancak altbenlik aracılığıyla iletişim kurabilirler. Freud "Artık bireyi, yüzeyinde benliğin bulunduğu, bilinmeyen ve bilinçdışı bir psişik altbenlik olarak görmeliyiz,"³⁸ der.

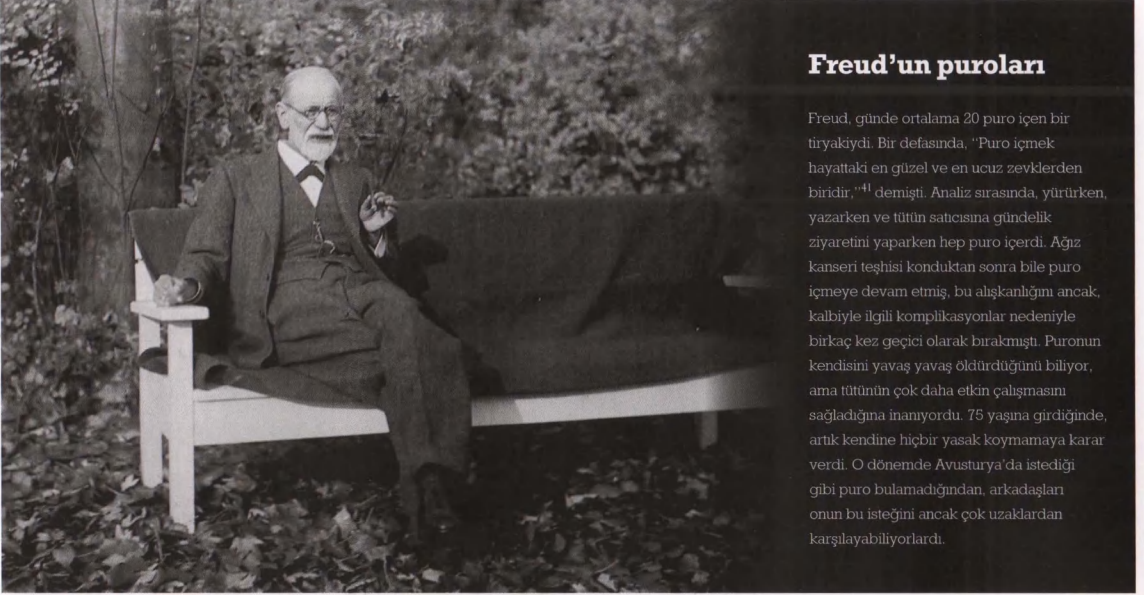
Çocuk büyüdükçe benliği, altbenliğin dış dünya tarafından şekillendirilen bu kısımdan çıkar. Benliğin amacı, altbenliğin acil itkilerini dış çevre şartlarına uygun, gerçekçi yollarla yargılamak ve doyurmaktır. Bir dürtü yerine getirilmeden önce, eylemin bedelleri ve yararları değerlendirilir; bu, altbenliğin, arzuları doğurabilecekleri sonuçlara bakmadan hemen karşılama isteğinden çok farklıdır. Gerekliğinde benlik hazzı erteleyerek altbenliğin dürtülerinin ancak uygun zaman ve yer bulununca doyurulmasına izin verir. Freud'a göre, "Tutkuları içeren altbenliğin aksine, benlik mantık ve sağduyuyu temsil eder"³⁹. Altbenliğin dürtüleri doyurulmadığında, benlik bunun yarattığı gerilimi boşaltmaya çalışır.

Kişiliğin son gelişen kısmı üstbenliktir. Üstbenlik, beş yaş civarında benlikten gelişir. "Üstbenlik" doğru ve yanlış içseldir ve kişinin davranışlarını mükemmelleştirmeye çalışır. Başlangıçta, çocuğa

standartları veya "üstün nitelikleri" anne-baba veya başka bir otorite figürü gösterir; çocuk büyüdükçe bunlar içselleşir. Üstbenlik benliğin, gerçeklik ilkesinden ziyade ideal standartlara uygun davranması için çalışır. Benlik gibi üstbenlik de bilinç, ön bilinç ve bilinçdışında mevcuttur. Freud sonraları, üstbenlik işlevlerini "bilinç ve idealin öz-gözlemi" olarak tanımlamıştır. Freud üstbenliğin "bütün dinlerin evrimleştiği özü içerdiğini,"⁴⁰ düşünür.

Freud, üstbenliğin gelişimini Oidipus kompleksinin (bkz. Bölüm 10) hakim olduğu cinsel evrenin sonuçlanmasıyla –aslında Oidipus kompleksinin bastırılmasının– bir parçası olarak görür. Çocuğun anne ve babası, özellikle de babası, Oidipal arzuların gerçekleştirilmesine engel olarak görülür; böylece çocuğun benliği, aynı engelleri kendi içinde oluşturarak gereken bastırmayı sağlayabilmek için, kendini güçlendirir. Freud, kadın üstbenliğinin asla erkek üstbenliği kadar güçlü olamayacağını öne sürmüştür.

Freud benliği, at (altbenlik) üstündeki biniciye benzetir. Binici atın enerjisini kullanır, ama aynı zamanda kendini atın gücünden korumalıdır, çünkü at biniciyi üzerinden atabilir. Sonraki yıllarda üstbenlik de bu mesele uydurulmaya çalışıldığında, at ve at arabası

Freud'un puroları

Freud, günde ortalama 20 puro içen bir tiryakiydi. Bir defasında, "Puro içmek hayattaki en güzel ve en ucuz zevklerden biridir."⁴¹ demişti. Analiz sırasında, yürütürken, yazarken ve tütün satıcısına gündelik ziyaretini yaparken hep puro içerdi. Ağız kanseri teşhisi konduktan sonra bile puro içmeye devam etmiş, bu alışkanlığını ancak, kalbiyle ilgili komplikasyonlar nedeniyle birkaç kez geçici olarak bırakmıştı. Purunun kendisini yavaş yavaş öldürdüğünü biliyor, ama tütünün çok daha etkin çalışmasını sağladığına inanıyordu. 75 yaşına girdiğinde, artık kendine hiçbir yasak koymamaya karar verdi. O dönemde Avusturya'da istediği gibi puro bulamadığından, arkadaşları onun bu isteğini ancak çok uzaklardan karşılayabiliyorlardı.

SAGDA Freud'un eserlerinin çoğunu İngilizceye çeviren James ve Alix Strachey, 1929'da Oxford'da yapılan 11. Uluslararası Psikanaliz Konferansı'nda.

SOLDA Freud ve Anna 1929'da Tegel'de. Freud'un sağlığı bozıldıktan sonra, Anna hem babasının uluslararası düzeydeki temsilcisi hem de hastalığı sırasında bakımını üstlenen kişi oldu. Kendisini babasına adamıştı; babası da onun bu yardımlarından son derece hoşnuttu.

analojisi kullanılmıştır. Altbenlik, atır; gelişmemiş ve içgüdüselidir. Benlik, at arabasının mantıklı sürücüsüdür; altbenliği yönetebilir, ama hiçbir zaman tam kontrolü elde edemez, çünkü at ondan daha güçlüdür. Üstbenlik sürücünün babasıdır; yanında oturup, ona nereden yanlış yaptığını söyler.

Freud altbenliğin kalıtım yoluyla aktarılabilceğini; benliğin deneyimlerinin de, nesiller boyunca insanlar tarafından yeterli sıklıkta ve yoğunlukta tekrarlanırlarsa, altbenliğin deneyimlerine

dönüşebileceğini ve böylelikle altbenliğin "sayısız benliğin gösterdiği direnç göstermelerin tortularına"⁴² liman olabileceğini öne sürmüştür.

Zihnin bu üç cephesinin birbirleriyle etkileşmesi ve çatışması Freud'u büyülüyordu. Benlik, bir yandan üstbenliğin dayattığı sınırlar çerçevesinde altbenliği tatmin etmeye çalışırken, diğer yandan dış dünyayla uğraşıyordu. Benliği, "üç efendiye hizmet eden ve dolayısıyla da üç tehlikenin –dış dünya, altbenliğin libidosu ve üstbenliğin sertliği– tehdidi altında bulunan zavallı bir yaratık,"⁴³ olarak

tanımlamıştı. Benlik en güçlü öge olduğundan dengesini koruyabilir. Altbenlik çok fazla güçlenirse, kişi başka hiçbir şeyi umursamadan dürtülerine göre hareket eder. Eğer üstbenlik çok fazla güçlenirse, kişi çok katı ahlak kurallarının denetimine girer ve sürekli bir suçluluk duygusu altında ezilebilir. Freud, "Psikanaliz benliğin yavaş yavaş altbenliği fethetmesine imkân veren bir araçtır,"⁴⁴ diye yazmıştır.

Altbenlik ve üstbenlik arasındaki çatışma, anksiyete, suçluluk duygusu ve düş kırıklığıyla sonuçlanabilir. Altbenlik ve üstbenlik arasında barışı korumaya uğraşan benlik, yadsıma, yer değiştirme, bastırma, akla yakınlaştırma (rasyonalizasyon) veya bastırma gibi savunma mekanizmalarından birine başvurabilir. Bu savunma mekanizmaları her zaman sağlıklı değildir, ama bazen gereğinden fazla veya uygunsuz şekilde kullanılabilirler. Altbenliğin arzuları,

benlik tarafından bastırılabilir bile davranışı etkilemeye devam edebilir. Freud altbenlik, benlik ve üstbenlik arasındaki dengenin, sağlıklı bir kişiliğin anahtarı olduğuna inanmıştır.

Freud'un yenilikçi zihin yapılandırma modeli, yeni kuram ve araştırmaların önünü açmıştır. Aynı zamanda Freud'un farklı ruh hastalığı tipleri belirlemesine sağlamıştı. Buna göre ruh hastalıkları ya kişiliğin parçaları arasındaki çatışmalardan ya da benliğin özel savunma mekanizmalarından kaynaklanıyordu. Freud 1924'te yayımladığı iki yazısında (*Nevroz ve Psikoz* ile *Gerçekliğin Kaybı ve Psikoz*) Ego ve İd'de öne sürdüğü düşünceleri geliştirmiştir. Aktarım nevrozunun benlik ve altbenlik arasındaki çatışmadan; narsistik nevrozların benlik ve üstbenlik arasındaki çatışmadan; psikozların ise benlik ve dış dünya arasındaki çatışmadan kaynaklandığını kabul etmiştir.

Freud, 1911'de önemli bir makale yayımladı: *Formulierungen Über Die Zwei Prinzipien Des Psychischen Geschehens* (Zihinsel İşleyişin İki İlkesi Üzerine Formülasyonlar). Freud, rüyalarla ilgili kitabında zihinsel süreçleri ikiye ayırmıştı: haz ilkesine göre düzenlenen birincil süreçler ve gerçeklik ilkesine göre düzenlenen ikincil süreçler. Bu bildiride, bu süreçlerin nasıl etkileştiği ve çatıştığı ele alınıyordu.

Zihnin birincil süreçlerini haz ilkesi yönetir. Başlangıçta yalnızca bu süreçler mevcuttu ve bunlar sadece haz almaya çaba harcarlar. Zihinsel etkinlik, zevki bozacak her türlü girişimden (örneğin bastırma) kaçınır.

Zihinsel etkinlik daha sonra gerçeklik ilkesini geliştirir. Benliğin etkisi altında, haz ilkesinin yerini gerçeklik ilkesi alır: haz arayışı terk edilmez, ama daha gerçekçi yollarla elde edilmeye çalışılır ve gerekirse hazın eksikliği tolere edilebilir. (Freud bu noktada, eski zevklerden el etek çektikten sonra öbür dünyada ödüllendirme vaat eden dini doktrinin, yalnızca zihindeki başkaldırının hayali bir yansıması olduğunu belirtir.) Böylelikle çocuğun benliği, dış dünyada mutluluğu güvence altına alacak şekilde gelişir. Bazen de haz ilkesi, kişinin zararına da olsa gerçeklik ilkesine baskın çıkmayı başarır.

I. Dünya Savaşı'ndan sonra, ölüm ve şiddet Freud'un aklını daha fazla kurcalar olmuştu. Bu yüzden, 1919'da içgüdüler veya itkilerle ilgili kuramını elden geçirmeye yönelmesi ve *Haz İlkesinin Ötesinde* adlı kitabına ölüm içgüdüsünü eklemesi pek de şaşırtıcı değildir. Daha çok felsefi ve kurgusal düşünceler içeren bu kitap, Freud'un önceki yayınlarına kıyasla sosyal çalışmalardan daha uzağa savrulmuştur. Freud bu yeni düşünceleri biraz çekinerek, kurgusal olduklarını peşinen kabul ederek, ama yeni adım attığı bu "keşfedilmemiş

YUKARIDA Oskar Nemon, Sigmund Freud büstü üzerinde çalışırken, Freud da yanında duruyor (Viyana, 1931).

topraklarda"⁴⁵ bu durumun kaçınılmaz olduğunun da bilincinde olarak öne sürmüştür. Daha gençken bile kontrolü hiç elden bırakmamış olsa da, bu kez dizginleri daha serbest bırakmıştır. Yaşamın kökeninin ve ölümün doğasının ele alındığı bu kitap, belki de en kurgusal ve takipçileri tarafından en az kabul gören eseridir. İçerdiği toparlanması zor karmaşık fikirler çoğunlukla sapıtılmıştır.

Freud, zihnin içinde derin bir çatışma olması gerektiği düşüncesiyle bu çatışmadaki karşıt güçleri araştırmak istedi. Daha önce libidinal ve egoist itkileri eşleştirmiş, ama o zamandan beri de bunu sorgulamıştı. Zihinde –ve muhtemelen de benlikte– cinsel dürtüyle daha çarpıcı bir tezat oluşturan bir dürtü olmalıydı.

Freud 1911'de yazdığı makalesinde (*Zihinsel İşleyişin İki İlkesi Üzerine Formülasyonlar*) yer alan ilkeye, "zihinsel etkinliğin esas amacının, dışsal/içgüdüsel uyarıların yarattığı gerginlikleri azaltarak huzura kavuşmak olduğu" ilkesine geri döndü. Bu ilke, dürtülerin –örneğin rüyalar aracılığıyla– doyumla ulaşmaya çalıştığı ve sonra sonlandığı "arzu giderme" kuramına uygundu.

Sonra, insanın haz ilkesini çiğneyerek haz vermeyen deneyimleri tekrarlamaya eğilimini düşündü. Bu, hastalarında gördüğü bir durumdu. Aynı şekilde çocukların da, oyunları ve hikâyeleri, zevk verip vermediğine bakmaksızın tekrarladıklarına şahit olmuştu. Örneğin torunu, annesi fark etmiyormuş gibi yaptığından oyuncaklarını saklıyor, bunu defalarca tekrarlıyordu. I. Dünya Savaşı'nda yaşadıklarının travmasını üzerinden atamaktan şikâyet eden hastaları, travmatik anılarını defalarca yeniden canlandırma eğilimindeydiler. Freud, bu nahoş deneyimleri tekrarlamadaki amacın, onlarla başa çıkmak veya onları etkisiz hale getirmek olduğunu düşündü. Böylece kişi, nahoş

SAĞDA Freud'un koleksiyonunda altı Eros figürü bulunuyordu. En büyüğü yanda görülen, pişmiş topraktan yapılmış Yunan heykeltıraşıydı. Freud temel yaşam/sevgi itkisini "Eros" olarak adlandırmıştı.

“Su sıralar her şey beni mutsuz ediyor -bunun belli bir nedeni de yok” - SIGMUND FREUD

deneyimde edilgin olmaktan kurtulup, etkin hale geçmiş oluyordu. Haz ilkesinin çalışabilmesi için, önce bu ilkel izenimlerle baş etme sürecinin yaşanması gerekiyordu.

Tekrarlama eğiliminin, işlerin önceki durumunun düzeltilmesiyle dengelenebileceğine karar verdi. Buna bağlı olarak da, bütün içgüdülerin temel amacının daha eski bir aşamaya geri dönme, bir gerileme (regresyon) olduğu sonucuna vardı. Bu, içgüdülerin aslında tutucu (muhafazakâr) olduğu anlamına geliyordu. Asıl amaç, organizmanın yaşamdan önceki durumuna, yani ölüme dönmesiydi. Dolayısıyla yaşamın nihai amacı ölmektir. Hatta cinsel içgüdü ve kendini koruma içgüdüsünü bile bu kurama uydurmak mümkündür; bu dürtülerin esas işlevi kişinin kendi halinde ölmesine izin vermek yerine, onu zamansızca ölmekten korumaktır. Bu sonuç Freud'un mücadelecili içgüdüler kuramına uymuyordu, ama Freud kurgusunu şöyle genişletti: cinsel içgüdü ve kendini koruma içgüdüsü doğaları gereği tutucu olsalar da, eylemleri ölümü geciktirmeye ve dolayısıyla yine içgüdülerin nihai hedeflerine hizmet ediyordu. Yeni bir yaşam yaratırken bile, ölüm içgüdüsüne karşı çıktıkları söylenebilirdi.

Freud, zihnin içinde bulunduğunu düşündüğü çatışmayı nihayet tüm açıklığıyla ortaya koymuştu: kendini koruma içgüdüsüyle türün devamını sağlama içgüdüsünü, yaşama/sevme itkisi “Eros” kavramı altında topladı; ölüm ya da yıkım itkisiyse bunun karşısına yerleştirdi (bu kavram daha sonra Freud'un bir takipçisi tarafından “Tanatos” olarak adlandırıldı).

Eros içgüdüsü, toplum yanlısı eylemleri ve işbirliğini teşvik eder. Tanatos tarafından yaratılan enerji, benliğe karşı “kendini yok etme” veya diğerlerine karşı “saldırganlık ve şiddet” olarak kendini gösterebilir. Freud, mazoşizmin ölüm içgüdüsünden doğan bir kendini yaralama eğilimi olduğunu, sadist içgüdülerin de buradan türediğini ileri sürer. Yaşamın karmaşıklığı Eros ve Tanatos'un karşılıklı etkileşiminden doğar. Bu, tam olarak çözümlenemeyen bir paradoks yaratır. Bu etkileşim, bireylerin ve toplumların davranışlarını şekillendiren güçleri daha iyi açıklayabilir. Eros içgüdüsü, Tanatos itkisinin yerine getirilmesini geciktirmek için savaşır. Freud, bu savaşta “kendini yok etme” eğiliminin dışarıya, diğer insanlara yönlendirildiğini söyler. Bu, bir iktidar sahibinin ülkesindeki devrim dürtüsünü, başka bir ülkeye savaş açarak farklı bir yere yönlendirmesine benzetilebilir.

Freud'un, *Haz İlkesinin Ötesinde* adlı kitabında ve diğer çalışmalarında ölümlü uğraşması, pek çoklarının kızının ölümünden duyduğu kedere bağlanmıştır. Oysa Freud bu kitapla ilgili çalışmaların büyük bir bölümünü kızının ölümünden önce tamamlamıştır. Bununla birlikte, I. Dünya Savaşı öncesinde bu konularla uğraşıp uğraşmadığıysa tartışmalıdır.

Haz İlkesinin Ötesinde adlı kitabında vardığı sonuçlarda oldukça kararsız olan Freud, yine de *Ego ve İd*'i bu temel üzerine kurmuş ve bu konuları *Das Unbehagen in der Kultur* (Uygarlığın Huzursuzluğu) adlı kitabında daha da geliştirmiştir. 1930'da yayımlanan bu kitapta varlığının tartışmalı olduğunu kabul ettiği ölüm içgüdüsü, yine de bu dönemdeki düşünme biçiminde vazgeçilmez öneme sahiptir.

Freud, *Haz İlkesinin Ötesinde* ile aynı dönemde, *Grup Psikolojisi ve Ego Analizi* üzerinde de çalışıyordu. Bu kitapta, bireysel ve sosyal psikolojinin temelde aynı olduğu kuramını ortaya atıyordu. Daha sonra, insanların neden liderlerin peşinden gittiği ve birlikte yaşamak uğruna neden bazı arzularından ödün verdiği konularını ele alarak, yaşam ve ölüm içgüdülerini geniş grupların dinamiklerine uyguladı.

Freud, çok okunan kitaplarından biri olan *Uygarlığın Huzursuzluğu*'nda, toplumu ve insanların toplum içinde yaşamak için içgüdülerini neden/nasıl bastırdığını araştırdı. Bu çalışmada, Freud'un ileri yaşlarında ilgi alanlarının ve yazılarının nasıl genişlediğini; gençliğinde ilgilendiği kültürel, sosyal ve felsefi konulara nasıl geri döndüğünü gösteren örneklerden biridir.

Birey ve uygarlık arasındaki temel gerilimler Freud'un ilgisini çekiyordu. İnsanlar uygarlığı kendilerini mutsuzluktan korumak için yaratmışlardı, ama sonuçta uygarlık insanların en önemli mutsuzluk kaynağı olmuştu. Burada bir paradoks vardı. Freud

Hilda Doolittle (1886-1961)

Amerikalı modernist yazar Hilda Doolittle, “H.D.”, yıllarca Freud'un kuramlarıyla ilgilenmişti; 1933'te analiz için Freud'a başvurdu. I. Dünya Savaşı sırasında kızı ölü doğmuş, erkek kardeşini kaybetmiş ve o zamandan beri ruhsal durumu giderek kötüleşmişti.

Freud, Doolittle'i hastadan çok bir öğrenci gibi görüyordu. Birlikte geçirdikleri süre 100 saati bulmuştu. Freud bu kriz halini kırmak için onu gerçek hikâyesini yazmaya teşvik etti. H.D.'nin gençliğinden bu yana hem heteroseksüel hem de lezbiyen ilişkileri olmuştu; Freud onun biseksüel olduğunu söylemişti. O döneme ait kurgulanmış bir biyografi niteliğinde olan *Tribute to Freud* (Freud'a Övgü) adlı kitabı, belki de Freud'un analiz uyguladığı bir kişiye ait tek ayrıntılı dokümandır.

H.D. tedavisini tamamladıktan sonra çok sayıda eser vermiştir.

SOLDA Freud çok sevdiği köpeği Jo-fi ile çalışma odasında (1930'ların ortaları). Jo-fi yedi yıl boyunca Freud'un en sadık dostuydu. Freud, Jo-fi'nin 1937'deki ani ölümünün ardından köpeksiz yapamayacağını anlayınca, dört yıl önce Jo-fi'nin kaskatılığı nedeniyle Dorothy Burlingham'a verdiği köpeğini geri aldı.

SAĞDA Freud'un H. Frank tarafından yapılan ve 1935 civarında tamamlanan portresi.

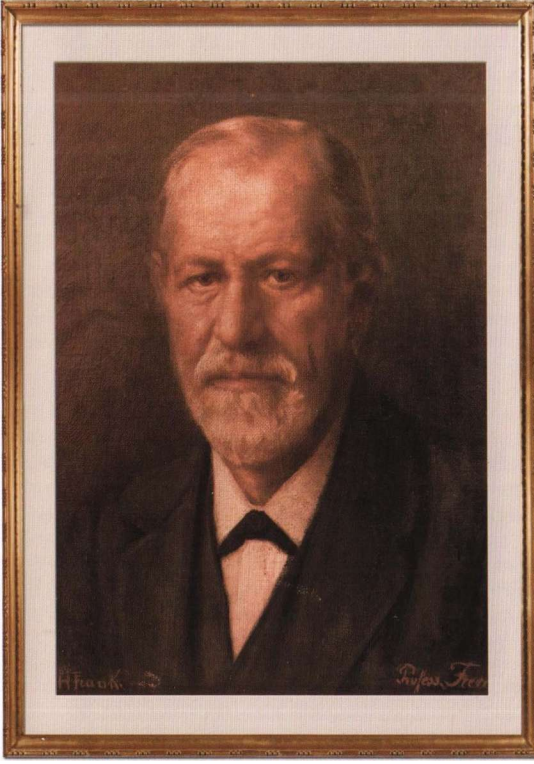
Sándor Ferenczi (1873-1933)

Ferenczi yıllarca Freud'a çok yakın olmuş, ama 1920'deki Rank olayından sonra araları açılmıştı. Sonraki yıllarda giderek uzaklaşmaları Freud'u çok üzmüştü. Ferenczi 1920'lerin sonlarında, Freud'un daha önce geliştirdiği ve sonra terk ettiği "çocukluk döneminde yaşanan cinsel tacizin nevroza yol açması" kuramına geri dönerek, psikanalizden uzağa düşen kuramlar geliştirdi. Seveceen bir ebeveyn gibi davranarak hastalarının mutsuzluklarını ortadan kaldırmaya yönelik farklı teknikler geliştirmişti, hastalarının kendisini öpmesine izin veriyordu. Freud buna şiddetle karşı çıktı. Son kez 1932'de bir araya geldiklerinde ağız dalaşına tutuştular. Bu olaydan sonra görüşüşte arkadaş kaldılar. Ferenczi 1933 yılında permissiyöz anemiden öldü.

insanların baş etmeye çalıştığı üç temel mutsuzluk kaynağını şöyle belirledi: "çürüyüp dağılmaya yazgılı ve uyarı işareti olarak ağrı ve anksiyete olmadan yapamayan"⁴⁶ kendi bedenleri; tabiatın zalim ve yıkıcı yönleri ve nihayet, diğer insanlarla birlikte toplum içinde yaşamının kaçınılmaz sonucu olan, diğer insanlarla ilişkiler. Freud'a göre, bu sonuncusu bir insanın üzerinde düşünmesi gereken en acı verici hoşnutsuzluk kaynağıydı.

Çünkü bütün insanlar yaşam ve ölüm içgüdülerinin denetimi altındadır, ama toplum içinde yaşamak, arzularının doyurulmasını kaçınılmaz olarak engeller. Toplumun birincil hedefi, insanları huzurlu bir uyum içinde bir araya getirmektir ve bu da insanları daha üst bir otoriteye bağımlı kılarak sağlar. Toplum, haz ilkesini tatmin etmek üzere şekillendirilmiş olsa da, bu birincil hedefi yerine getirmek için mutluluktan taviz vermemelidir.

Freud toplumun kökenlerini tartışırken, kendi fikirlerini Darwin'in ilk insanlarla ilgili kuramlarıyla harmanlamış, antropolojiden aldığı görüşleri (her ne kadar o dönemde bile bazıları gözden düşmüş olsalar da) kullanmıştır. Freud, daha önce kaleme aldığı *Totem ve Tabu* adlı eserinde, kabileden kovulan erkek kardeşlerin, geri dönüp o güne kadar hem korkmuş hem de saymış oldukları babalarını öldürmelerini ve yemelerini konu alan kurmaca bir senaryo sunar. Bu Oidipal cinayetten duydukları suçluluk, onları bazı tabular koymaya (aslında babalarının iradesine gecikmiş bir

bedelidir ve birey tarafından anksiyete veya “hoşnutsuzluk” olarak deneyimlenen bilinçdışı bir suçluluktur.

Freud uygarlığın, çözülmemiş çatışmalardan doğan radikal bozulmalara karşı savunmasız olduğunu düşünür. Hayatı boyunca pek çok kez kendi ülkesinde ve Avrupa’da şiddetli toplumsal bunalımlara şahit olmuştur. Freud bunları, psikolojik çatışma kuramına, toplumun ilkel çatışmalarının semptomları olarak yerleştirmiştir. Kuramlarında, kitle toplumuna katılmanın, derindeki saldırgan dürtüleri nasıl salıverdiğini vurgular. Toplumdaki bunalımlar, insan doğasının normal gündelik yaşamda gizli kalan yönlerini açığa çıkarır.

Freud, *Uygarlığın Huzursuzluğu*’nu Lou Andreas-Salomé’ye “Uygarlık, suçluluk duygusu, mutluluk ve böylesi yüce konuları ele alan bir kitap,”⁴⁷ diye tanımlamıştır. Freud’un sosyolojiyle ilgili görüşlerinin bir dökümü niteliğindeki bu kitap, kendisini pek tatmin etmemiş olsa da çok sayıda okuyucuya ulaşmıştır.

Ne var ki Freud’un kuramları, onu bir başka “şiddetli toplumsal bunalımın” –1930’ların başlarında Nazilerin Almanya’da iktidarı ele geçirip, 1938’de Avusturya’yı egemenlikleri altına alması– yansımalarından koruyamamıştır.

AŞAĞIDA Freud ve Marie Bonaparte, Freud’un çalışma odasında (1937).

itaattir bu) iter. İlkel toplumu bu tabular ayakta tutmaktadır. Freud bunu, toplumun ilk evrelerinde insan ahlakının, dinin ve sosyal yaşamın başlangıcı olarak görmüştür.

Toplum kuralları, tecavüz, cinayet, ensest ve zina gibi bazı davranışları yasaklamakla kalmaz bunlara cezalar da koyar. Bu cezalar bireylerin arzularını sınırlandırdığı için, uygarlık kaçınılmaz olarak üyelerinde hoşnutsuzluk hissi yaratır.

Bireyin Eros içgüdüsi toplumun amaçları doğrultusunda çalışır, oysa ölüm ve yıkım dürtüsü ya bastırılmalı ya da rakip bir kültüre yönlendirmelidir. Freud, bir bireyin dürtüleri doğrudan cinsel veya saldırgan tatminden mahrum kaldığında, bunların din, sanat veya bilim gibi alanlara yönlendirilebileceğini söyler. Bu yüzden uygarlık da, aynı yaşam gibi, yaşam/sevgi ve ölüm/yıkım dürtülerinin arasındaki mücadeleden doğar.

Freud’un cevap aradığı can alıcı sorular, toplumun bireylerin arzularını tatmin etmemesi halinde, bunun birey ve toplum üzerinde yaratacağı sonuçlarla ilgilidir. Freud, bazı bireylerin ölüm içgüdülerinin bastırılmasına bağlı olarak nevrotik olmaları ya da tüm bireylerin, bir toplumun parçası oldukları için çektikleri vicdan azabına dikkat çektiği ikilemden çıkış yolu bulamamıştır. Çünkü üstbenlik benliği, yalnızca kişinin yaptıklarından dolayı (pişmanlık) değil, sadece hayalini kurduğu günahlar için de cezalandırır. Bu suçluluk, toplumun bir parçası olmanın

SAĞDA Freud yazlık evinin balkonu (1935).

Alevler Arasındaki Bilgi

Naziler iktidara geldikten hemen sonra Almanya'yı ideolojilerine uydurma çalışmalarına başladılar. Joseph Goebbels, Alman olmayan sanat ve kültüre yönelik bir saldırı hareketi başlattı. Goebbels aradığı desteği Nasyonal Sosyalist Alman Öğrenci Birliği'nde buldu. Nisan 1933'te Alman olmayan "Ruha" karşı bir "eylem" başlatıldı. Öğrenciler bu "eylemi", Yahudilerin dünya çapında Almanlar "karalama kampanyası"na bir tepki ve geleneksel Alman değerlerinin onaylanması olarak tanımladı. Eylemler, "edebi ateşte yakarak tasfiye etme" ya da "toptan temizlik" (Säuberung) ile en üst noktaya ulaştı. Birçok üniversite kentinde sağ görüşlü öğrenciler ellerinde meşalelerle yürüyüşler yaptılar; konuşmaların ardından, binlerce kitap törensel bir coşkuyla açık havada yakılan ateşlere atıldı. Tabii ki yakılan kitaplar arasında, Sigmund Freud gibi pek çok Yahudi yazarın da kitapları bulunuyordu.

1930'ların ilk yıllarında Freud'un kanserle mücadelesi devam ediyordu. 1931'e dek, sekiz yıl önce yapılan radikal nitelikli ilk ameliyatların kesin iyileşme sağladığı ümit ediliyordu, ama ameliyatta çıkarılan "şüpheli" bir kısmın habisleşmeye çok yakın olduğu anlaşıncı bu ümitler de söndü. Artık elden gelen tek şey, hastalığın nüksettiği bölgelerin mümkün olduğunca çabuk tedavi altına alınmasıydı. 1932 yılı kötü geçti: Freud beş kez ameliyat oldu. 1931'de yaz tatili için ancak Viyana'nın banliyölerine gidebildi. Aslında, şehri terk etmek zorunda bırakılacağı 1938'e kadar Viyana'dan hiç ayrılmadı. Annesini 1930'da kaybettiğinde, "Ne acı, ne keder... Belki de içinde bulunduğu durum, çok yaşlanmış olması ve çaresizliği karşısında hissettiğimiz acının sona ermesi nedeniyle bir serbest kalma hissi... O yaşadıkça benim ölmeme izin yoktu, artık var,"⁴⁸ diyecekti.

1930'ların başlarında dünyadaki ekonomik kriz bütün ülkelerdeki analistlerin maddi sıkıntıları çekmesine neden oluyordu. Yalnızca birkaç kişi katılım masraflarını karşılayabileceğinden 1931 Kongresi ertelenmişti. Amerika'ya göç eden psikanalistlerin sayısı gün geçtikçe artıyordu.

Freud'un geliri azalmıştı. Giderek muayenehanesinden de el ayak çekiliyordu. Bu konuda "Çok yaşlandım, benimle çalışmak artık pek de güvenli değil. Çalışmak zorunda kalmamalıydım,"⁴⁹ demişti. Ekonomik kriz nedeniyle kitap satışları azalmıştı; bu durum, gelirinin büyük kısmını Freud'un çalışmalarından sağlayan Verlag'ın (bkz. Bölüm 13) varlığını sürdürmesini iyice tehlikeye atıyordu. 1931'de Freud'un oğlu Martin işinden ayrılıp Verlag'ın başına geçerek, bütün alacaklılarla anlaşmayı başardı. Freud IPA'ya gelecekte Verlag'a sahip çıkması için çağrıda bulundu. Dernek şubelerinin çoğu hemen yardımına koştu. 1932 Kongresi'nde ise Verlag'a destek olmak amacıyla bütün üyelerin en az iki yıl süreyle ayda üçer dolar bağışta bulunması zorunlu hale geldi. Ancak ne yazık ki, dünyadaki ekonomik krizin politik sonuçları, kısa süre sonra özellikle Almanya ve Avusturya'da bu ekonomik önlemleri gölgeleyecekti.

Adolf Hitler (1889-1945) 1933'te Almanya başbakanı oldu. Nisan ayında Nasyonal Sosyalist Alman Öğrenci Birliği tarafından ülke çapında "Alman Olmayan Ruha Karşı Eylem" ilan edildi. Eylem, "Alman olmayan" 25.000'den fazla kitabın 10 Mayıs gecesi üniversite öğrencileri tarafından yakılmasıyla doruk noktasına ulaştı. En geniş çaplı hareket Berlin'de yaşandı. Joseph Goebbels'in (1897-1945) tahrikiyle 40.000 kişi kitap yakma eylemine katıldı. O gece kitapları yakılanlar arasında Karl Marx (1818-1883) ve Vladimir İlyiç Lenin (1870-1924); Nobel Ödülü sahibi Alman yazar Thomas Mann (1875-1955); Bertolt Brecht (1898-1956) gibi tanınmış sosyalistler; burjuva yazarlar; Ernest Hemingway (1899-1961) ve H. G. Wells (1866-1946) gibi "kötülük kaynağı yabancı unsurlar" ve tabii ki, on dokuzuncu yüzyılın sevilen şairi Heinrich Heine (1797-1856), Franz Werfel (1890-1945), Max Brod (1884-1968), Stefan Zweig (1881-1942) ve Freud gibi önde gelen Yahudi yazarlar vardı. Freud'un eserleriyle birlikte, diğer pek çok psikanaliz kitabı da alevlere atılarak yakıldı, çünkü psikanaliz Nazilerin kara listesindeydi. Freud'un olaylarla ilgili

yorumu şöyle oldu: "Ne büyük bir ilerleme kaydettik. Ortaçağda olsak beni yakacaklardı; şimdi yalnızca kitaplarımı yakmakla yetinmiyorlar."⁵⁰ Çevresindekilerse işi daha ciddiye alıyor, Freud'un zaman varken Avusturya'dan kaçmasında ısrar ediyorlardı.

O gece Berlin'de kitapları yakılan dehalardan biri de Nobel Ödüllü fizikçi Albert Einstein'du (1879-1955). Freud ve Einstein 1927'de Berlin'de tanışmışlardı. Einstein psikanalize inanmıyordu, ama mesleki alanlarından uzak durarak politika tartışan ikili çok iyi anlaşlıyordu. 1931'de Einstein, Entelektüel İşbirliği Enstitüsü tarafından, kendi seçeceği bir düşünürle fikir alışverişinde bulunmaya davet edildi (bu davet Milletler Cemiyeti'nin önerisiyle gerçekleşmişti). Tartışmanın sonuçları yayımlanacaktı. Einstein, insanogluunu savaştan kurtarmanın bir yolunun bulunup bulunmadığını tartışmak istiyordu. Sorunun içyüzünü kavramasına yardımcı olması için, insan zihni konusunda derin bilgi sahibi olan Freud'u seçti. İkisi de savaştan tiksiniyordu. Freud, Einstein'a yazdığı mektupta savaşın "abes" olduğunu söylüyordu. Einstein ise Freud'a uluslar arasındaki anlaşmazlıkları çözecek uluslararası bir "yasama ve yargı" organizasyonu kurulmasını önermişti. Bütün uluslar egemenliklerinden kısmen feragat edecek ve güvenliğin sağlanabilmesi adına uluslararası organizasyonun kararlarına uymayı kabul edeceklerdi. Bu öneriyi Freud da onaylıyordu.

Cevabı hazırlamak Freud'un birkaç ayını aldı. Bu konudaki düşüncelerinin pek de cesaret verici olamayacağından, Enstitü'nün, yazdığı karamsar metni yayımlamak bile istemeyeceğinden korkuyordu. Einstein'a cevabında yaşam/sevgi ve ölüm/nefret içgüdüleriyle ilgili kuramına dikkat çekti: saldırganlık Tanatos'un (bkz. Bölüm 15) bir tezahürü olduğundan, insan doğasının vazgeçilmez bir parçasıydı ve "kimsenin insanlığın saldırganlık eğilimini baskılayabilme olasılığı yoktu"⁵¹. Saldırganlık baskılanamayacağına

göre, savaştan başka bir kanala yönlendirilmeliydi. Dolayısıyla savaşın ancak dolaylı yollarla engellenmesi önerilebilirdi. Burada denkleme Eros (bkz. Bölüm 15) giriyordu. Bağımsız zihinler yaratmak için eğitim, duyu ortaklığı yaratmak için de özdeşleşme duyusunun güçlendirilmesi gerekiyordu. Freud cevabını, zamanla kültürel tutumların yanı sıra gelecekteki bir savaşın sonuçlarına yönelik korkunun, savaşa bir son vermesi ve diğer insanların da kendisi ve Einstein gibi pasifist olması dileğiyle noktalıyordu.

Einstein cevaptan hayal kırıklığına uğramadığı gibi, Freud'un yazdıklarını çok beğendi. *Warum Krieg* (Neden Savaş?) adlı küçük bir kitapta toplanan yazışmalar, Hitler 1933'te iktidara geldikten hemen sonra Almanca, Fransızca ve İngilizce olarak yayımlandı. Freud bir mektubunda bu kitabın Almanya'da tanıtılmasının da satılmasının da mümkün olmadığını yazmıştı. Kitap yakma olaylarının ve Yahudilerin resmi görevlere gelmesini (buna üniversitelerde öğretim görevliliği de dahildi) yasaklayan kanunun kabulünün ardından, birçok Alman bilim adamıyla birlikte Einstein da 1933'te Amerika'ya göç etti.

1933'te kabul edilen ve Yahudilerin bilimsel konseylerde görev almasını engelleyen resmi karar nedeniyle, Max Eitingon (bkz. Bölüm 12) Alman Psikanaliz Derneği'nin başkanlığından alındı. Freud bunun Almanya'da psikanalizin yasaklanmasını engelleyemeyeceğinden emindi. Hazırda Alman Psikanaliz Derneği Nazilerin denetimine girdi ve Uluslararası Genel Psikoterapi Hekimler Derneği adı altında yeniden yapılandırıldı; başkanı da Carl Jung (bkz. Bölüm 12) oldu. Bütün üyelerin Hitler'in *Mein Kampf* (Kavgam) adlı kitabını incelemesi ve çalışmalarında temel alması isteniyordu. Almanya'dan Yahudi göçü hız kazanmıştı ve son Yahudi analist de 1934'te ülkeyi terk etti. 1933'ün sonuna doğru Eitingon Filistin'e göç edince, Avrupa'da Komite'nin tek üyesi olarak Ernest Jones kaldı.

AŞAĞIDA Hitler'in arabası coşkulu kalabalığın arasında (Vienna, Mart 1938).

Alman Derneği 1936'da IPA üyeliğinden çekilmek zorunda kaldı. Bunu takiben, Almanya'daki eğitim analizleri yasaklandı; seminerlere hâlâ izin veriliyor, ama teknik terimlerin kullanılmasını engellemek için dersler Nazilerin denetiminde yapıldı. 1936'da Verlag'ın (bkz. Bölüm 13) Leipzig'deki mülküne el konulunca Almanya'daki yayın programının iptal edilmesi gerekti. Alman psikanalist Felix Boehm (1881-1958), 1937'de Freud'u ziyaret etme imkânı bulunduğu ona Almanya'da neler olup bittiğini anlatınca Freud çığına dönmüştü.

Freud, 1934'te gördüğü yorucu ışın tedavisinin ardından, 1935'te iki kez ameliyat oldu. Ağrılara sabırla katlanıyordu, ama mektuplarından, 80'ine yaklaştıkça verecek veya bekleyecek hiçbir şeyinin kalmadığını hissettiği anlaşıyordu. Artık puro da içemediğinden, tek zevki mektup yazmaktı. Sándor Ferenczi (bkz. Bölüm 12) Mayıs 1933'te ölmüş, Freud, Jones'a "Kaybımız büyük ve acı verici... Ferenczi giderken geçmişin de bir parçasını götürdü; benim arımdansa başka bir dönem başlayacak..."⁵² diye yazmıştı. Artık psikanalizin geleceği için değil, yalnızca çocuklarının ve torunlarının geleceği için endişeleniyordu.

Freud, 1935'te Kraliyet Tıp Derneği onur üyeliğine seçilince çok sevindi. 1936 hem 80. doğum günü hem de evliliğinin ellinci yıldönümüydü. Her ikisini de mümkün olduğunca sakın bir şekilde kutladı. Tüm dünyadan tebrik mesajları yağmış, Freud bunlara cevap yazabilmek için haftalarca uğraşmıştı. Sekseninci doğum gününden birkaç hafta sonra Stefan Zweig'a (1881-1942) yazdığı mektubunda: "Evimde, eşim ve çocuklarımla fevkalade mutlu yaşadım... Yine de kendimi yaşlılığın bezginliğinden ve çaresizliğinden kurtaramıyorum ve ebediyete intikali, bir nevi özlemle bekliyorum,"⁵³ diyordu. 1936'nın sonlarında Marie Bonaparte'a "(...) dinlenme arzusu ile yeniden acı çekme korkusu arasındaki çatışma... ve hâlâ bağlı olduğum şeylerden ayrılmamın hüznünü seziyor olmak bana azap veriyor,"⁵⁴ diye yazmıştı. Freud iki ameliyat daha geçirdi ve 1923'ten sonra ilk defa, kanser yeniden saptandı. 1936'nın sonlarında ve 1937'de ameliyatlar devam etti.

Hitler de Avusturyalıydı ve yirminci yüzyılın başında, yani Avusturya'yı Nazi topraklarına katma çabalarından kısa bir süre önce, Avusturya'da bir Nasyonal Sosyalizm hareketi başlamıştı. Birleşme çoğu Alman ve Avusturyalı tarafından yıllardan beri destekleniyordu, ama I. Dünya Savaşı'ndan sonra Almanya'nın gücünü sınırlandırmak için bu birleşme yasaklanmıştı. Avusturya ve Almanya Nazilerinin 1934'teki darbe girişimi başarısızlıkla sonuçlanmıştı (Freud "Kenarından da olsa yaşadığımız iç savaş hiç de hoş değildi,"⁵⁵ diye yazmıştı). Ancak Nazi Almanya'sı 1938 Mart'ında Avusturya'yı işgal ederek kendi topraklarına kattı. Hitler'in Nazileri kabinesine alması için baskı yaptığı Avusturya'nın muhafazakar başbakanı istifaya zorlandı. Nazi yanlısı halefi, asayiş sağlamları için Alman askerlerini ülkeye davet etti. Böylece Avusturya, Büyük Alman İmparatorluğu'na katılmıştı.

Pek çok Avusturyalı bu durumu onaylıyordu, hatta *Anschluss*'u (Avusturya ve Almanya'nın siyasi birleşmesi) hevesle bekliyorlardı, ama liberal, solcu ve Yahudi Avusturyalılar gelecekte endişeliler. Freud Nazilerin Avusturya'yı ele geçireceğini önceden tahmin etmiş, hatta ailesiyle birlikte evinden ayrılmak zorunda kalacağını bildiğinden, o günleri görece kadar yaşamayacağını umduğunu

söylemişti. 1938'de, Avusturya'da yaşayan Yahudi nüfusu 192.000 civarındaydı (toplam nüfusun yüzde dördü) ve çoğu Viyana'da oturuyordu. İşgalin hemen ardından, Almanya'nın Yahudi-karşıtı yasaları Avusturya'yı da kapsayacak şekilde genişletildi. Bu kanun, Yahudilerin haklarını, hareket ve eğitim özgürlüklerini ve çalışma imkânlarını kısıtlıyordu. Yahudilerin tutuklanması ve aşağılanması kısa sürede olağan hale geldi. Aynı yılın sonlarında Avusturya'da Mauthausen toplama kampı inşa edilecek ve kasım ayında şiddetli bir Yahudi katliamı dalgası (*Kristallnacht*) başlayacaktı.

Artık 80'li yaşlarını süren Freud çok güçsüzdü. Daha önce pek çok kez Viyana'yı terk edip yabancı bir ülkeye yerleşmeyi düşünmüş, Nazi işgali tehlikesini fark etmiş, ama evini, birikimini ve tedavisini bırakıp gitmeyi istememişti. Viyana Derneği'nde, 13 Mart 1938'de imkânı olan bütün üyelerin kaçması gerektiğine, derneğin Freud'un kararlaştıracağı başka bir yerde yeniden kurulmasına dair bir karar alındı. Derneğin Yahudi olmayan tek üyesi Richard Sterba da (1898-1989) ülkenin kaçmış, dönüp Viyana Enstitüsü ve Kliniği'nin başına geçmesi isteklerini geri çevirmişti. Ortada, Almanların yönetime el koyabilecekleri bir dernek kalmamıştı, dolayısıyla onlar da kütüphaneye ve Verlag'a (bkz. Bölüm 13) el koydular.

15 Mart'ta, askerlerin Verlag'ı basıp Freud'un oğlu Martin'i tutukladıkları sırada, Fırtına Birlikleri Freud'un evine geldiler. Martha ve Anna, gitmelerine izin verecekleri umuduyla ellerindeki bütün parayla kasada ne var ne yoksa verip ne yapacaklarını tartışırken, Freud öfkeden küpüre binmiş bir şekilde eve girdi. Bunun üzerine askerler aceleyle evi terk etti.

Freud'un Viyana'dan ayrılma konusundaki görüşlerini bilen Ernest Jones, kendini tehlikeye atarak 15 Mart'ta Viyana'ya geldi. Askerlerin ayrılmasından hemen sonra eve ulaştı. Freud'u Viyana'yı terk etme konusunda ikna etmeye çalıştı. Freud gitmeyi istemediğini, yolculuk edecek gücü olmadığını, zaten hiçbir ülkenin kendisini istemeyeceğini ve sonuçta anavatanını terk edemeyeceğini söyleyerek itiraz ediyordu. Ancak sonunda, çok sevdiği İngiltere'ye gitmesi için Jones'un gerekli izinleri almasını kabul etti. Bunu kabul ederken, muhtemelen en çok da Anna'nın geleceğini düşünüyordu. Birçok mektubunda, "biz yaşlılar için"⁵⁶ başka bir ülkeye göçmenin pek bir şey ifade etmediğini, ama onun hatırı için bu kargaşaya değeceğini söylüyordu.

Freud İngiltere'yi küçükluğünden beri sevdi. İngiltere'ye yerleşip, çocuklarını Avusturya'daki Yahudi düşmanlığından uzakta büyüten üvey kardeşlerine gıpta etmişti. Daha sonra yaptığı yolculuklar, ülkeye ve kültürüne olan sevgisini daha da güçlendirmişti. Küçük oğlu Ernst, Naziler güç kazanmaya başlayınca ailesiyle birlikte 1933'te Londra'ya göç etmişti. Kentten ayrılmalarına izin verilebileceği anlaşıncı, Freud oğluna bir mektup yazdı. Londra'da Martha ve Minna ile birlikte bir düzen kurmakla ilgili endişelerini dile getirerek Ernst'ten bu konuda yardımcı olmasını istedi.

Jones izin almak için Londra'ya döndü. Kraliyet Derneği Başkanı Sir William Bragg'dan, İçişleri Bakanı'na yazılmış bir mektup aldı. İçişleri Bakanı Sir Samuel Hoare, Freud'un ailesi, hizmetçileri, doktoru ve bazı öğrencileriyle birlikte İngiltere'ye gelmesi için Jones'un izin kâğıtlarını doldurmasına onay verdi. Freud, Josef

SAĞDA Anschluss sonrasında
Berggasse 19 Numara,
Viyana.

EN SAĞDA 1933 dolaylarında
Nazilerin iktidarı ele
geçirmesinin ardından
aile Berlin'den Londra'ya
taştığı sırada Ernst'in
üç oğlu, Stephen, Lucian
ve Clemens (sonraları
İngilizleştirilerek Clement
olarak değişti). Freud'un
Berlin'de yaşayan diğer
oğlu da 1933 yılında ülkeyi
terk etti.

Breuer'in dul eşinin ve ailesinin de Viyana'dan ayrılmasına yardım edecekti.

Ancak, İngiltere'ye giriş izninin olması yeterli değildi; Freud'ların Nazilerden de çıkış izni alması gerekiyordu. Neyse ki uzun yaşamı süresince Freud pek çok dost edinmişti. Dostlarından yardımcı olmalarını istedi. Bunun üzerine, Viyana'daki Amerikan maslahatgüzarı, ABD dışişleri bakanının talimatıyla yetkili mercilerle görüştü; diğer taraftan Paris'teki Amerikan büyükelçisi, Alman büyükelçisini, Freud'a kötü davranılmaması için üst makamlarla konuşmaya ikna etti; hatta Mussolini'nin Viyana büyükelçisi bile Freud için nüfuzunu kullandı. Bütün bunlara rağmen Freud ancak, kaygılı bir bekleyle geçen üç ayın sonunda çıkış iznini alabildi.

Freud'un evine düzenlenen ilk baskından bir hafta sonra, gelen bu kez Gestapo'ydu. Freud'un odaları dışında her yere bakıp, Nazi-karşıtı politik belge aradılar. Anna'yı yanlarında götürüp, bir gün boyunca gözaltında tutarak sorguya çektiler. Bu olay, çok sevdiği ve giderek daha bağımlı hale geldiği kızı için endişelenen Freud'u çılgına çevirdi. Anna sonraki birkaç ayı, yetkili mercilerle görüşüp, yalnızca kendi ailesi için değil, başka psikanalistler ve aileleri için de ülkeden ayrılma işlemlerini yapmakla geçirdi.

Jones Viyana'dan ayrılmadan önce, Marie Bonaparte Freud'lara destek için kente gelmişti. İzinlerin alınmasına kadar geçen uzun bekleme döneminde, Marie Bonaparte ve Anna, Freud'un yılların ürünü muazzam çalışmalarını ve yazışmalarını elden geçirdiler. Bunların bir kısmını Londra'ya götürmek için ayırırken geriye kalanlarıyla yakıtlar. Freud yanından götürmek istediği kitapları seçti, diğerleri satıldı. Freud oyalanmak için Londra hakkında kitaplar okudu, yıllardan sonra ilk kez çeviri yaptı ve yoğun mektuplaşmalarını sürdürdü. Viyana'yı bir baştan bir başa gezdi. Bu gezintiler, Freud'un yaşamı boyunca hem sevdiği hem nefret ettiği kente veda ediydi. Mayıs sonlarında Minna'ya yazdığı bir mektupta, "Her şey bir anlamda

gerçekdi, artık burada değiliz ama henüz orada da değiliz,"⁵⁷ diyordu.

Freud'un İsviçre'de Martin Freud tarafından saklanan 12 ciltlik *Gesammelte Schriften* (1924, 1925, 1928 ve 1934 yıllarında basılan "Bütün Eserleri") kitabının tüm kopyalarının geri getirilmesi istendi, bunlara el konuldu ve yakıldı. Martin Freud Gestapo tarafından defalarca sorguya çekildi.

Yetkililer, çıkış iznini onaylamadan önce, gelir vergisi ve/veya sözüm ona "kaçak vergisi" adı altında çok büyük miktarda para istediler. Freud bu parayı ödeyemeyince, Naziler kütüphanesine ve arkeolojik eser koleksiyonuna el koymakla tehdit ettiler. Marie Bonaparte aracı olarak sorunu halletti. Freud'un banka hesabına el konuldu, ama Avusturya dışında da bir miktar birikimi vardı. I. Dünya Savaşı'ndan sonra bütün birikimini kaybedince, gelirinin bir kısmını altına yatırırmıştı. Marie Bonaparte bunları Yunanistan kralı aracılığıyla ülke dışına çıkararak Londra'ya kaçırdı.

Çıkış iznini vermeden önce yetkililerin Freud'tan istediği bir şey daha vardı. Gestapo'nun ve Alman yetkililerinin kendisine saygıda kusur etmediğine, tam bir özgürlük içinde yaşamasına izin verdiklerine ve şikâyet etmesine neden olacak bir davranışla karşılaşmadığına dair bir belge imzalamasını şart koştular. Freud'un ise buna karşılık "Gestapo'yu herkese şiddetle tavsiye ederim," cümlesini ekleyip ekleyemeyeceğini sorduğu söylenir.

Mayıs başında ilk önce, ağır hasta ve neredeyse kör olan Minna'nın ülkeyi terk etmesine izin verildi. Anna'nın yakın arkadaşı Dorothy Burlingham (1891-1979), Minna'yı sanatoryumdan alarak, Londra'ya kadar kendisine eşlik etti. Martin Freud ile Mathilde ve Robert Hollitscher'a da ebeveynlerinden önce çıkış izni verildi. Martin'in ailesi zaten önceden Paris'e gitmişti. Freud'un en küçük kardeşi Alexander da 1938'de Viyana'dan kaçmayı başardı. Nihayet, Freud da iznini ve belgelerini alarak 4 Haziran'da 79 yıllık yurdu Viyana'dan ayrıldı.

17 Londra'da Sürgün Hayatı

76-7

Anschluss sonrasında Avusturya'dan kaçış yolculuğu sırasında Freud'a, Martha, Anna, iki sadık yardımcısı ve sevgili köpeği Lün eşlik etti. Doktoru Max Schur, apandisit nedeniyle yolculuk edemediğinden yerine Anna'nın arkadaşı olan bir başka doktor gelmişti.

4 Haziran 1938'de Viyana'dan ayrılıp Şark Ekspresi'yle Paris'e geldiler. Onları Marie Bonaparte, Freud'a Viyana'da iyi muamele edilmesi için çok uğraşmış olan Büyükelçi Bullitt (1891-1967), Harry Freud ve Ernst Freud karşıladı. Treni karşılayanlar arasında birkaç

gazeteci ve fotoğrafçı da vardı. Marie Bonaparte'ın evinde birkaç saat dinlendikten sonra, feribotla Dover'a geçtiler. Yolculuğun son kısmını trenle tamamlayacaklardı. Kraliyet ailesinin özel görevlisi, Freud'un patlayan flaşlardan ve iyi dileklerini iletme üzere istasyona gelen insan kalabalığından uzak kalabilmesi için, trenin Victoria'da her zamankinden farklı bir perona yanaşmasını sağlamıştı. Treni, Martin, Mathilde ve Ernest Jones karşıladı. Jones aileyi hemen, geçici olarak kalacakları eve götürdü. Ev Londra'nın kuzeyinde, Elsworth Road, 39 numaradaydı. Yolculuk, artık hasta ve yaşlı bir adam olan Freud'u

"Artık Taha az hayıflanarak bekliyorum perdenin benim için son kez kapanmasını" - SIGMUND FREUD

SOLDA Freud Fransa'da.
Anna, Marie Bonaparte ve
Bonaparte'in oğlu Yunanistan
Prensi Peter ile.

YUKARIDA Freud, Marie
Bonaparte'm Saint-
Cloud'daki bahçesinde
dinleniyor (5 Haziran
1938). Aynı akşam
Londra'ya gitmek için yola
çıkacak. Soldan sağa,
Anna, Freud, Martha,
Ernst.

SOLDA Maresfield Gardens
20 numara, Hampstead,
Londra -Freud'un son evi.

SOLDA Freud'un Maresfield Gardens, 20 numaradaki çalışma odasında yer alan kitaplık. Fotoğraflar ve topladığı arkeolojik eserler, yaşarken yerleştirildiği şekilde korunuyor.

SAĞDA Freud Elsworth Road'daki geçici evinde, çalışma masasında.

yormuştu, ama çok geçmeden zamanını bahçede geçirmeye başladı. Gerginliklerle yüklü Viyana'daki dairesini boşalttıktan sonra, bu Londra manzaralı bahçe ona çok iyi gelmişti.

Londra'da içtenlikle karşılanması Freud'un çok mutlu etmişti. Sağ salım Londra'ya varmış olmasının kamuoyunda yarattığı sevinç, gazetelere ve tıp dergilerine yansımış, geleceği gün Victoria'da büyük bir kalabalık toplanmıştı. Sonraki haftalarda evlerine, çoğunu tanımadıkları kişilerin gönderdiği çiçekler, hediyeler ve mektuplar yağmıyordu. Londra'ya gelişi henüz bir ay dolmadan Kraliyet Akademisi'nden üç yazman Freud'un ziyaretine gelmiş, ondan özel kayıt defterini imzalamasını istemişlerdi. Daha önce bu şekilde onurlandırılan tek kişi kraldı. Defterin bir kopyası Freud'a verilmiş, kendi adını Darwin ve Isaac Newton'un adlarıyla birlikte görmek onu çok mutlu etmişti. Freud kardeşine "Kısacası, geç de olsa hayatımda ilk kez ünlü olmanın ne demek olduğunu anladım,"⁵⁸ diye yazmıştı.

Ancak Freud, çok sevdiği Viyana "hapishanesinin" yasını tutmaya devam ediyordu. Taşındıktan birkaç ay sonra, her şeyin "hayli yabancı, zor ve sıklıkla şaşırtıcı"⁵⁹ olduğunu görmüştü. Altı aydır karantinada tutulan köpeği ve can yoldaşı Lün'ü de özlüyordu. Baldızı Minna hâlâ ağır hastaydı. Minna, birinci kattaki odasında yatıyor, Freud merdivenleri çıkacak gücü kendinde bulamıyordu. Viyana'da kalan dört kız kardeşinden (Dolfi, Mitzi, Rosa ve Pauli) de ayrılmak zorunda kalmıştı. Freud ve kardeşi Alexander, kardeşlerine geçinmelerine yetecek kadar bir para bırakmışlardı; tabii Naziler

el koymadığı sürece... Başlangıçta kardeşlerinin güvenliği Freud'u o kadar da çok kaygılandırmıyordu, ama Almanya'daki olaylar her alevlendiğinde yüreği hoplar olmuştur. Marie Bonaparte onlar için de Avusturya'dan çıkış izni almak istemiş, ama başaramamıştı. Neyse ki Freud, Yahudi soykırımının ulaştığı en son noktayı görece kadar yaşamadı. Freud'un kız kardeşleri, 70-80 yaşlarında yaşlı kadınlar olmalarına rağmen güvende değillerdi. Nitekim, savaş sonunda hiçbir katliamdan sağ çıkamadı. Dolfi Theresienstadt'ta, diğer üçü de Treblinka'da katledildiler.

Maresfield Gardens, 20 numaradaki sürekli ikametgâhlarındaki hazırlıklar sürerken aile, eylül ayında bir otele yerleşti. Hemen birkaç gün sonra, Freud'un bir ameliyat daha geçirmesi gerekti. Ameliyat, Viyana'dan yalnızca bu iş için gelen Hans Pichler tarafından bir klinikte gerçekleştirildi. 1923'teki ilk ameliyattan sonra, yapılan en ağır ameliyattı. Freud hiç tam olarak iyileşemedi, giderek daha düşkün hale geldi. Marie Bonaparte'a 4 Ekim'de yazdığı mektupta "Zorlukla yazabiliyorum. Konuşmak ve puro içmek de bir o kadar zorlaştı,"⁶⁰ diyordu.

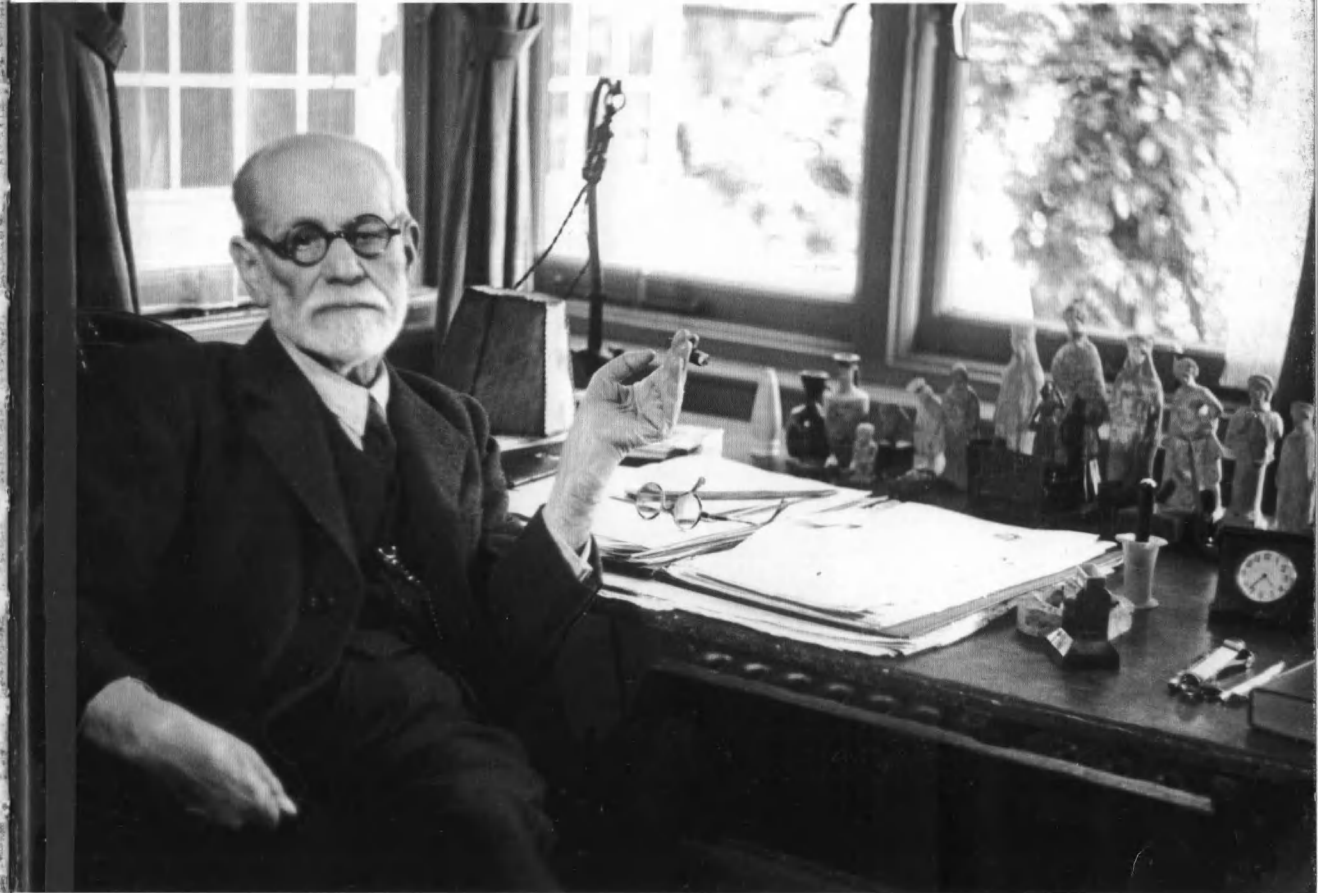
Freud, 1938 Eylül'ünün sonunda, son evine taşındı. Oğlu Ernst evin bazı bölümlerini Freud için yeniden tasarlamış, çalışma odasını onun için düzenlemişti. Çalışma odasındaki balkonların bahçeye açılması Freud'un çok hoşuna gitti. Ailenin Viyana'dan getirmek istediği eşya ağustosta ellerine ulaşmıştı. Freud'un kendini evinde hissedebilmesi için, bütün eski eser koleksiyonu ve diğer aksesuarlar, aynı Viyana'da

olduğu gibi çalışma masasının etrafına yerleştirilmişti. Ernst'in evin arkasına yaptırdığı sundurmayla, bahçeye açılan korunaklı bir alan yaratıldı. Bahçeli ev Freud'un çok hoşuna gitmiş, zamanının çoğunu bahçede geçirir olmuştur. Maresfield Gardens'daki evde, Freud, Martha, Minna ve Anna'nın yanı sıra, Anna'nın arkadaşı Dorothy Burlingham ve evin kâhyası Paula Fichtl kalıyordu.

Eve yerleşmesiyle, ardı arkası gelmeyen ziyaretçi akını da başlamıştı. Freud'un lacivert defterindeki ziyaretçilerin sayısı yüz kişiyi aşıyordu. Üstelik bu liste, yaşamının son 16 ayını geçirdiği Londra'da Freud'u ziyarete gelenlerin tam listesi de değildi. Eski dostlarının çoğu, ne yapıp edip Freud'u görmeye geldiler. Bunların arasında Max Eitingon, Hanns Sachs ve Jones'un yanı sıra, Joan Riviere, Melanie Klein ve Edward Glover (1888-1972) gibi İngiliz Psikanaliz Topluluğu üyeleri de bulunuyordu. H. G. Wells, Arnold Zweig (1887-1968) ve Stefan Zweig gibi yazarlar ile Siyonist lider Chaim Weizmann (1874-1952) gibi isimler de ziyarete gelenler arasındaydı. Ancak bu vefalı

ziyaretçiler Freud'a keyif yerine sıkıntı vermeye başlamıştı, çünkü o artık bir kulağı sağır, zorlukla yürüyebilen, zayıf ve hemen yorulan yaşlı bir adamdı.

1938 Paris Kongresi'nde, Avrupalı ve Amerikalı analistler arasında, hekim olmayan analistlere ilişkin çıkan tartışmanın ardından, Avrupa Komitesi iki kez Freud'un evinde toplandı. Ancak Freud o kadar hastaydı ki, Temmuz 1939'da yapılan ikinci toplantıya pek katılamadı bile. Kasım 1938'de İbrani Bilimsel Enstitüsü heyetini kabul ederek, *Der Mann Moses und die monotheistische Religion* (Musa ve Tektanrıcılık) adlı eseri hakkında konuştu; onlara, Yahudi kaynaklardan bu eseri yayımlanmasına dair uyarılar geldiğini anlattı. 1938 yılının sonunda, Freud yeni evinde günde dört analiz yapıyor ve -yayımlama isteğinden çok boş zamanlarını doldurmak için- *Abriß der Psychoanalyse* (Psikanalizin Ana Hatları) adlı eseri üzerinde çalışmaya devam ediyordu.

Sigmund Freud 1924'te kaleme aldığı otobiyografi çalışmasında, "Annem ve babam Yahudiydiler ve ben de hep bir Yahudi olarak kaldım,"⁶¹ diyordu. Ertesi yıl, "Dilim Almanca. Kültürüm, kazanımlarım Alman kökenli. Kendimi entelektüel açıdan hep bir Alman gibi hissettim, ta ki Almanya'da ve Alman Avusturya'sında Yahudi karşıtı önyargıların gelişimine şahit oluncaya kadar. O günden beri, artık ben bir Yahudiyim diyorum,"⁶² diye yazacaktı. Diğer yandan, ancak kendisi gibi "Tanrıtanımaz bir Yahudinin" psikanalizin gizemlerini keşfedebileceğinin de farkındaydı. Freud, aile bireylerini "dini kurallara çok da uymayan Yahudiler", kendisiniyse bir ateist, bir dinsiz olarak tanımlıyordu. Yaşamının son yılında, "Özel yaşamımda da, yazdıklarımda da, su katılmadık bir dinsiz olduğumu hiç saklamadım,"⁶³ diye yazmıştı. Ancak ailesinin dinine çok bağlı olmadığını söylese de, bu konu biraz tartışmalıydı. Babası, İbranice Kitab-ı Mukaddes metinlerine hâkimiyeti nedeniyle saygı gören, kendini Tevrat'ı incelemeye adanmış, Yahudi gelenek ve göreneklerini aksatmayan biriydi. Freud da çocukluğunda, babasının sıkı ve kapsamlı Kitab-ı Mukaddes derslerine maruz kalmıştı. İleri yaşlarında, babasının onu Yahudiliği hiç öğretmeden büyüttüğünü söylemesi, şayet bir bellek yanılgısı değilse geçmişini bilinçli olarak reddettiği anlamına gelebilir. Freud'un sofu Yahudilik anlayışını reddetmesini, aslında babasını reddetmesine bağlayanlar da olmuştu.

Freud, hiç İbranice bilmediğini söylese de, çocukluğunda altı yıl İbranice ve Kitab-ı Mukaddes eğitimi almış, öğretmeni Samuel

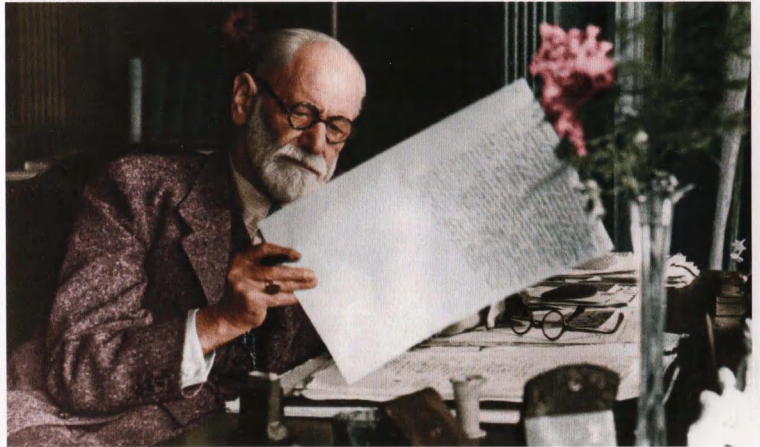
Hammerschlag (1826-1904) ile iyi ilişkilerini sürdürmüştü. Okuyabildiği andan itibaren Kitab-ı Mukaddes'e gömüldüğünü itiraf ediyordu. Babası, aile yadigarı değerli bir Kitab-ı Mukaddes'i, 35. doğum gününde adına ithaf ederek Freud'a hediye etmişti. Jacob'un bu ithaf yazısını İbranice yazması, oğlunun hâlâ İbranice okuyabildiğinden emin olduğunu gösteriyordu. Freud'un ölümünden sonra, kütüphanesinde İbranice ve Almanca bir Kitab-ı Mukaddes bulundu; kitaba bol miktarda not eklemişti. Freud, Kitab-ı Mukaddes'in de diğer bütün kitaplar gibi eleştirel bir gözle okunması gerektiğini söyleyen Baruch Spinoza'ya (1632-1677) hayrandı. Kitab-ı Mukaddes onun için Batı edebiyat geleneğinin önemli kitaplarından biriydi, hepsi bu. Freud yazılarında, diğer edebi kaynaklara olduğu gibi, Kitab-ı Mukaddes'e de göndermelerde bulunmuştur.

Freud yaşamı boyunca inançsız bir insan olduğunu söylese de, bir Yahudi olduğunu hiçbir zaman inkâr etmemiş, Yahudiliğin kültürel ve sosyal mirasını benimsemişti. Aslında "Yahudilik" yaşamı boyunca bir endişe kaynağı olmuştu Freud için. Üniversitede okurken Yahudi olduğu için aşağılandığını hissetmiş, akademik ilerlemesi Yahudi olduğu için aksamıştı. Buna rağmen, 1890'lardaki yalnızlık döneminde Viyana'da B'nai B'rith (İbranice *Ahit'in Çocukları*) Teşkilatı adlı Yahudi kulübüne başvurmuş, yaşamı boyunca bu kulüpteki üyeliğini devam ettirmişti. Her salı kulüpteki sosyal ve kültürel etkinliklere katılmış, ara sıra burada seminerler de vermişti.

SOLDA Kreuger'in Rembrandt'in bir tablosundan esinlenerek yaptığı Musa gravürü. Bu resim, son kitabı Musa ve Tektanrıcılık'ın bir hatırası olarak Freud'un çalışma odasında asıdır.

AŞAĞIDA Freud 1938'de çalışma odasında çalışırken. Freud, yayımlanan son kitabı Musa ve Tektanrıcılık'ı İngiltere'de tamamlamıştır.

SAĞDA Leonardo da Vinci'nin Meryem, Çocuk İsa ve Aziz Anne tablosu. Freud, "Leonardo da Vinci: Bir Çocukluk Anısı" adlı denemesinde, da Vinci'nin psikanalizi yapmıştır.

“Kitab-ı Mukadder hikayesine olan Derin ilgim... hep devam etti” – SIGMUND FREUD

Bir psikanalist olarak, inancı açıklamaya çalışmak ve derinlemesine incelemek ilgisini çekiyordu; olgu öykülerinde yer alan, hastalarının dini görüşleriyle ilgili yorumları da bu ilginin bir göstergesiydi. İnancı ancak inançsız bir kişinin anlayabileceğine inanıyordu. Mantığın batıl inançta gedikler açtığını, ama yine de daha alınması gereken çok yol olduğunu düşünüyordu. Bu duygularının, onu Katoliklikle tanıştıran ve düzenli olarak kiliseye götüren dadısının aniden kovulmasıyla (bkz. Bölüm 2) ilişkili olabileceğini söyleyenler de olmuştu. Dadının temsil ettiği her şeyi reddetmeye bilinçdışı bir gereksinim duymuş olabilir. Yazdığı eleştirilere bakarak, Freud'un yalnızca “geniş halk kitlelerine” ve onların basit din anlayışına ilgi duyduğu da iddia edildi; küçük Freud'a dadısı tarafından öğretilen bu basit dinin, onun için anlam taşıyan tek din anlayışı olması mümkündür.

Freud'un yazılarında din, korkutucu dünyanın gerçekleriyle ve temel arzuları tatmin etmenin olanaksızlığıyla baş etmeye yönelik ilk bir girişim olarak tanımlanıyordu. Freud, 1890'ların ortalarından itibaren, yalnızca nevroz hastalarının değil, bir bütün olarak insanlık

psikolojisinin profilini çıkarmaya yönelmişti. Bu konudaki ilk girişi olan *Proje* (1895) tamamlanamadı ve yayımlanmadı, ama Freud daha sonra ilgi alanlarını, kültürü ve yazılarında pek çok kez değindiği dini de kapsayacak şekilde genişletecekti.

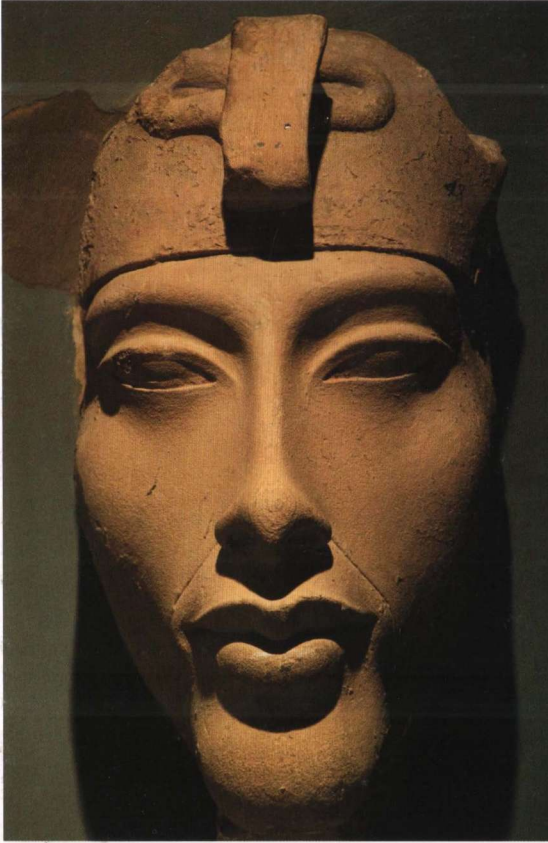
Freud, nevroz hastalarının saplantılı davranışları ile dindar insanların “dindarlıklarının bir ifadesi olarak”⁶⁴ yerine getirdikleri dini ritüelleri karşılaştırdığı *Zwangshandlungen und Religionsübungen*'i (Obsesif Davranışlar ve Dini Ritüeller), 1907'de yazdı. Saplantı nevrozunu, çarpıklık bir çeşit kişisel din, dini de bir çeşit evrensel saplantı nevrozu olarak görüyordu.

1913'de basılan *Totem ve Tabu*'da (bkz. Bölüm 12), dini ritüellerin kökenlerini Oidipus kompleksi ile bağlantılı olarak yorumladı. 1921'de Freud'un *Grup Psikolojisi ve Ego Analizi*'nde ele aldığı gruplardan biri de kilisedi.

Dine ilgili en ayrıntılı incelemesi olan ve 1927'de yayımlanan *Die Zukunft einer Illusion* (Bir Yanılsamanın Geleceği) adlı eseri, kültürün iddialı bir incelemesi ve “inançsızlıklarının” bir beyanı; psikanaliz temelli bir savdan ziyade, Freud'un felsefesinin bir anlatımıydı. Kitap, dini düşüncelerin incelenmesiyle başlıyor; dini düşünceler, “bir uygarlığın ruhsal dökümünün belki de en önemli kalemi”⁶⁵ olarak tanımlanıyordu. Dini düşüncelerin, uygarlığın diğer bütün eserleriyle aynı gereksinimlerden, doğanın üstün gücünden korunmak için geliştirildiğini açıklıyordu. İnsan çaresizliğini dayanılabilir kılmak için dine gereksinim duyar. Freud tanrıların üçlü bir görev üstlendiğini öne sürer: doğanın gazabını defetmek, insanın kaderin acımasızlığını kabullenmesini sağlamak ve uygar bir toplumda yaşamın getirdiği mutsuzluğu dengelemek. Dini düşünceler sayesinde insan, “Tanrının inayetinin” kendisini doğa güçlerinden koruduğunu hisseder. Bu düşünceler, ölümün bir son değil, yeni bir varoluşun başlangıcı olduğu konusunda insana güvence verir. Uygarlığı kuşatan ahlaki kurallar, evreni yöneten kurallara yansıtılır. Bu evrensel kurallar yüce bir adalet divanı tarafından yönetilmekte, dolayısıyla, bu yaşamda olmasa bile bir sonrakinde, bütün iyilikler ödüllendirilmekte ve bütün kötülükler cezalandırılmaktadır. Dinine göre değişmekle birlikte, bu özellikler bir veya birden fazla ilahi varlığa atfedilir.

Böylelikle dinin işlevini belirleyen Freud, ardından dinin gerçek değerini ve yerini değerlendirmeye girişir. Dini fikirlerin deneyim veya düşüncenin değil; yanılsamaların, “insanoğlunun en eski, en güçlü ve en içgüdüsel arzularının duyurulmasının”⁶⁶ bir sonucu olduğunu fark eder. Yanılsamaların mutlakla yanlış olması gerekmediğini –bazıların olası olduğunu– belirtir, ama örneğin “Mesih'in yeryüzüne inip altın bir çağ başlatmasının”⁶⁷ daha küçük bir olasılık olduğuna da dikkat çeker. Dini düşünceleri yanılsama veya aldatmaca olarak görüp görmemek kişiye bağlıdır. Dini önermelerin mantıklı çürütülemeyeceğini kabul etmiş, ama bunun dini kabul etmek için sudan bir bahane olduğunu belirtmekten de geri durmamıştır: “Cehalet cehalettir; cehaletten herhangi bir şeye inanma hakkı çıkarılamaz.”⁶⁸

Dine karşı benimsenen mevcut tutumun sürmesi durumunda uygarlığın karşı karşıya kalacağı riskin, bu tutumdan vazgeçilmesine kıyasla çok daha büyük olduğunu öne sürer. Freud'a göre, binlerce yıldır insan toplumu yönetmiş olan din, uygarlık adına çok şey başarmıştır,

ama bu yeterli değildir. Öyle olsa, bugün hâlâ toplumdan hoşnutsuz ve toplum içinde yaşamaktan mutsuz insan olmaması gerekirdi diye düşünür.

Kitap kısa sürede şiddetli tartışmalar yaratır ve eleştirilere hedef olur. Freud, otobiyografi çalışmasının 1935'te yapılan düzeltilmiş baskısında, "temelde olumsuz" olan din görüşünün *Bir Yanılsamanın Geleceği*'nden sonra değiştiğini belirtmiştir.

Freud'un kültürle ilgili kuramlarının özeti olan *Uygarlığın Huzursuzluğu*'nda (bkz. Bölüm 15) din, "birçok kişiyi kişisel nevrozdan koruyan... toplu bir kuruntudur. Daha fazlası değil,"⁶⁹ şeklinde tanımlanır.

Freud eserlerinde Kitab-ı Mukaddes'te yer alan Yusuf ve Musa'nın hikâyelerine sık sık gönderme yapar. Freud erişkinlik döneminin büyük bir kısmını Musa figürüne hayran olarak geçirmiş, 1901'de Roma'ya ilk kez gittiğinde San Pietro in Vincoli Kilisesi'nde gördüğü Michelangelo'nun Musa heykelini hiç aklından çıkaramamıştır. 1913'te Carl Jung'la kesin olarak yollarını ayırdıkları (bkz. Bölüm 12) Münih Kongresi'nden hemen sonra, Freud üç haftasını heykeli incelemeye ayırır. Bu konuda yazdığı "Michelangelo'nun Musa'sı" adlı makalesi, 1914'te *Imago*'da isimsiz olarak yayımlanır (ama herhalde okuyucular, yazının tarzından kime ait olduğunu anlamışlardır). Bu yazıda, Musa'nın ellerinin yerleştirilme şeklini ayrıntılı olarak inceler ve buradan, Musa'nın elindeki (ilk) kanun levhalarını atıp, öfkeyle ileriye fırlatarak aç alma isteğini bastırdığı sonucuna ulaşır. Freud bu Musa'nın, Kitab-ı Mukaddes'teki Musa değil de, Michelangelo'nun kavramsal olarak yarattığı farklı bir Musa olduğunu öne sürer. Michelangelo, Kitab-ı Mukaddes'te yer alan metinlerden saparak,

SOLDA 18. sülaleden Mısır Firavnu IV. Amenofis'in (Akhenaten) heykeli. Akhenaten Mısır'da çoktanrılı din anlayışını terk edip, tektanrıcılık olarak adlandırılan yeni bir tapınma şekli başlatır. Freud, Musa'nın Akhenaten'in bir müridi olduğunu ve Akhenaten'in ölümünden ve dini politikalarının yürürlükten kalkmasından sonra Mısır'ı terk etmeye zorlandığını; ya da Akhenaten'in bizzat kendisi olduğunu ileri sürer.

tarihi/geleneksel Musa'dan daha üstün bir Musa betimlemiştir. Onun Musa'sı "insanın ulaşabileceği en yüksek zihinsel mertebenin, yani 'kendini adadığı amaç uğruna içindeki tutkuyla başarıyla mücadele etmenin' somut bir ifadesidir"⁷⁰.

Freud kendini Musa'yla özdeşleştirmiştir. 1909'da Jung'a şöyle yazar: "Eğer ben Musa isem, sen de Yeşu'sun ve vaat edilmiş toprakları ele geçireceksin."⁷¹ Musa'ya olan ilgisi yaşamının sonuna kadar devam eder. Musa, Freud'un iç çatışmalarının ve Yahudi kökeniyle ilgili ikileminin bir simgesi olarak görülebilir. Musa ve Tektanrıcılık'ı yazmasının, Musa'yla arasında kurduğu belirsiz özdeşleşmeyi ve bahasına duyduğu çelişkili hislerini çözmeye yönelik bir çaba olduğu öne sürülmüştür.

Freud yaşamının sonlarında, Musa ve Tektanrıcılık ile Kitab-ı Mukaddes metinleriyle ilgili eski yoğun araştırmalarına geri döner. Musa ve Tektanrıcılık üzerinde çalışmaya 1934 yılında Viyana'da başlar ve o dönemde kitabı, "Musa Denen Adam, Tarihi bir Roman" olarak adlandırır. Bu kışkırtıcı kitap, Eski Ahit'in ilk beş kitabı (Tora) ve eleştirel ilim hakkındaki derin bilgisini yansıtır ama zayıf tezleri ve tartışmaya açık yöntemleriyle eksik yönleri vardır. Freud da kitabın tarihi yönlerinden pek tatmin olmamıştır.

Yahudilerin tektanrılı bir dini değişmez şekilde sürdüren ilk kavim olması, her zaman Freud'un ilgisini çekmiştir. Bu konuyu araştırmasının ve kitabı yazmasının asıl nedeni budur. 1937'de yazdığı bir mektupta, "Yahudilerin kendilerine özgü karakteristik yapılarını nasıl kazandıklarını merak ettim ve âdetim olduğu üzere en başlara kadar gittim. Çok fazla yol alamadım. Deyim yerindeyse ırkın 'rahme yeni düştüğü' dönemde yaşadıklarının (Musa'nın etkisi ve Mısır'dan Çıkış), bugüne kadar uzanan tüm gelişim sürecini belirlediğini görmek beni çok şaşırttı,"⁷² demiştir.

Freud'un kitaptaki en tartışmalı iddiası, Musa'nın bir Yahudi değil, Mısırlı bir aristokrat olduğudur. Freud, Musa'nın Akhenaten'in bir müridi, Mısırlı bir tektanrı veya Akhenaten'in bizzat kendisi olabileceğini öne sürer. Kendi ifadesiyle, "Bir kavmi, el üstünde tutulan bir oğul gibi ithar edilen adamdan yoksun bırakmak, memnuniyetle ve kayıtsızlıkla üstlenilebilecek bir şey değildir"⁷³. Musa'nın Yahudilere verdiği tektanrılı dinin Mısır kökenli olduğunu da öne sürer. Freud'un naklettiği Musa hikâyesinde, Musa müritlerini özgürlüğe kavuşturmak için önderlik eder, ama Kutsal Topraklara girmesi engellenir. Çünkü, Musa Mısır tanrısı Aten'e tapmalarında ısrar edince, müritleri buna karşı çıkarak Musa'yı öldürürler –burada Freud'un Totem ve Tabu adlı kitabında yer alan ilkel kabilede babanın öldürülmesi metaforu yeniden belirmektedir. Musa'nın müritleri yanardağ tanrısı Yahve'ye tapınmaya başlayarak yeni bir din benimserler. Yahve'nin ilah olarak kabul edilmesinde, Mısır tektanrıcılığının bazı unsurları (örneğin sünnet) korunmuştur. Sonuç olarak, Musa'nın katlinin suçluluk duygusu nesiller boyunca aktarılır ve Yahudileri sürekli dinlerine yönlendirmeye devam eder. Freud'a göre yüzyıllardır süregelen Yahudi düşmanlığı, kısmen de olsa, Yahudilerin Musa'yı öldürdüklerini kabul edip kefaretinin ödememelerinden kaynaklanmaktadır.

Freud Avusturya'da yaşadığı sürece bu kitabın hiçbir bölümünü yayımlamamıştır. Avusturya'da Katolik Kilisesi'nin gücü ve politika üzerindeki etkisi nedeniyle, kitabın yaratacağı tartışmalar sonucunda Viyana'da psikanalizin yasaklanabileceğinden korkmuştur. Bunun üzerine arkadaşları, kitapta yer alan görüşlerin, herhangi bir şikâyetle neden olmayan Bir Yanılsamanın Geleceği'ndeki görüşlerden daha sert olup olmadığını merak etmişlerdir.

SAGDA Çin'in Ming Hanedanlığı döneminden bir Bodhisattva heykeli (Freud'un koleksiyonu).

YAN SAYFA Vittore Carpaccio'nun Aziz George ve Ejderha tablosu. Freud ölünceye kadar efsanelere ve dine olan ilgisini kaybetmedi.

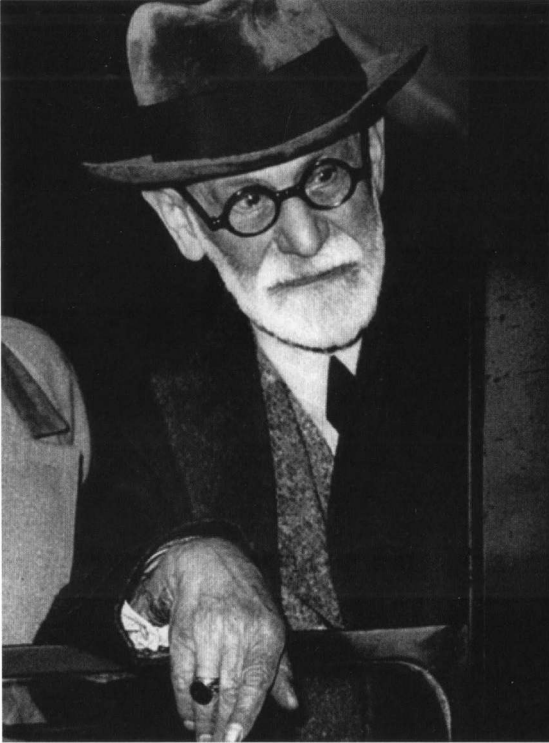
AŞAĞIDA Freud'la mektuplaşan H. G. Wells, onun İngiliz vatandaşlığına kabul edilmesi için çok uğraştıysa da başarılı olamamıştır.

Freud, Londra'da sürgündeyken kitap üzerinde çalışmaya devam etmiştir. Pek çok Yahudi, kişisel olarak veya mektupla "en çok gereksinim duydukları zamanda inançlarının temelini sarsabileceği" endişesiyle kitabı yayımlamamasını rica etmiş, Freud ise kitabın dinine bağlı insanlar üzerindeki etkisini abarttıklarını söylemiştir. Kitabı için "dini inançla ilgili her türlü bilimsel araştırmanın önkoşulu inançsızlıktır ve bu kitap da ancak ve ancak bundan dolayı dine bir saldırı olarak kabul edilebilir,"⁷⁴ yorumunu yapar.

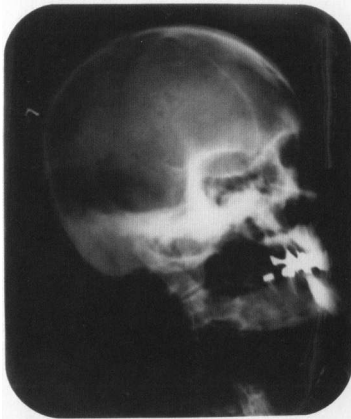
Kasım'da, İbrani Bilim Enstitüsü Komitesi tarafından sorgulanır. Kitabı ayrıntılarıyla anlatır, yayımlamaması için uyarılar aldığından bahseder ve sözlerini, gerçeğin kutsal olduğunu düşündüğünü, bir bilim adamı olarak gerçekleri dile getirme hakkından vazgeçemeyeceğini belirttikten noktalar.

Freud Musa ve Tektanrıcılık'ı 1938'deki ameliyatından (bkz. Bölüm 19) önce tamamlamış ve kitap ağustos ayında Hollanda'da Almanca olarak basılmıştır. Freud'un tamamladığı son eseri olan bu kitap, din ve dinle ilgili konulardaki ikilemlerinin hiçbir zaman çözülmediğinin bir kanıtıdır.

YUKARIDA Freud 1938'de Avusturya'dan kaçıyor. Ernst'e, Viyana'dan ayrılmayı beklerken iki umuda tutunduğunu yazmıştı: Londra'da ailesine kavuşmak ve özgür ölmek.

SAĞDA Freud'un Şubat 1939'da çekilen çene radyografisi: kanser ve tedavi nedeniyle çenesinin ve damağının büyük bir kısmı tahrip olmuş durumda.

1 938 Noel'inde, Freud'un çenesinden ölü bir kemik dokusunun çıkarılması gerekti. Ameliyat geçici bir rahatlık sağlasa da kısa süre içinde bir yumru ortaya çıktı. Zaten son iki yıldır kanserin tekrarladığını gösteren bazı belirtiler vardı. 1939 Şubat ayı başında Max Schur bu yumruyu kanserin nüksettiğinin göstergesi olarak yorumladı. Kanser uzmanı Wilfred Trotter (1872-1939) şubat ayı içinde Freud'u üç kez muayene etti, ama kanserin nüksettiğinden emin olamadığından, durumun izlenmesini önerdi. Schur ise umutsuzdu, çünkü ona göre kanser kesinlikle tekrarlamıştı. Hans Pichler'e (bkz. Bölüm 13) danıştı. Pichler dokuları ortadan kaldırmak için elektrokoagülasyon ve sonrasında radyasyon tedavisi yapılmasını önerdi. Ancak, Paris'teki Curie Enstitüsü'nden çağrılan Profesör Lacassagne (1884-1971) bu tedaviyi onaylamadı. Yapılan biyopsi sonucunda kanserin nüksettiği, ancak tümörün ameliyat edilemeyecek evreye ulaştığı anlaşıldı. Yapılabilecek tek şey, semptomların hafifletilmesine yönelik palyatif tedavi uygulanmasıydı. Freud günlük ışın tedavileri sayesinde, bir süre daha çalışmaya devam edebildi ama ağrıları giderek artıyordu. Mayıs'ta Marie Bonaparte'a şöyle yazdı: "Dünyam yine eski haline döndü – umarsızlık okyanusunun ortasında bir acı adası gibiyim."⁷⁵

Musa ve Tektanncılık'in İngilizce olarak basılmasını hevesle bekliyordu; Arnold Zweig'a şöyle yazmıştı: "Şimdi yalnız mart ayında yayımlanacak Musa'yı bekliyorum, sonra da artık bir sonraki reenkarnasyonuma kadar başka hiçbir kitabımla ilgilenmeyeceğim."⁷⁶ Yine mart ayında, İngiliz Psikanaliz Derneği'nin 25. kuruluş yılı şerefine Londra'da bir yemek verildi, ama Freud çok hasta olduğundan bu ziyafete katılamadı.

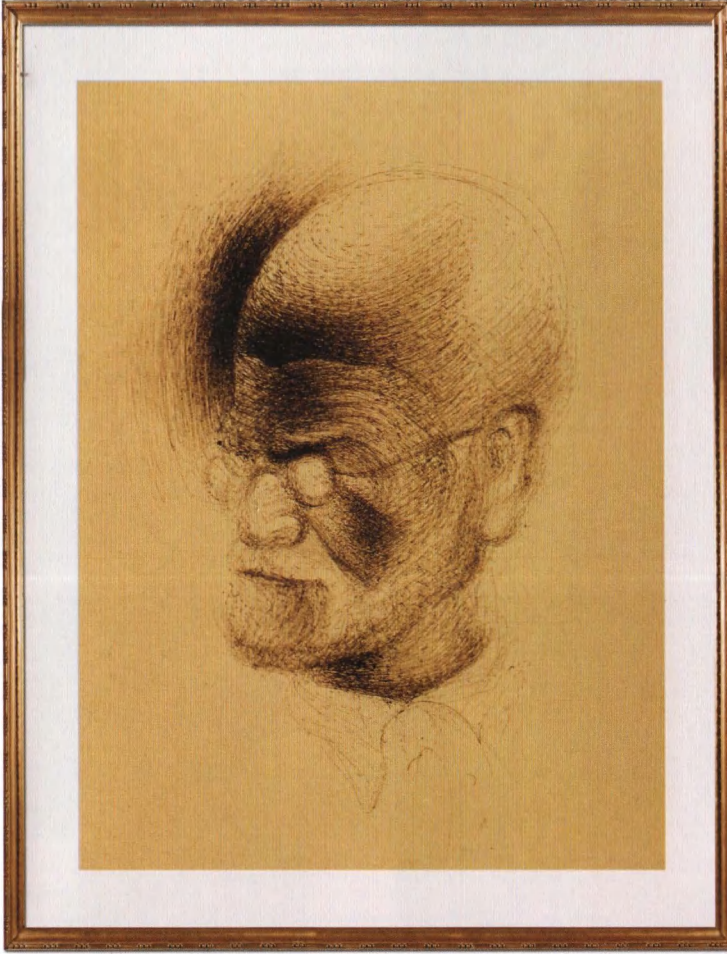
Ziyaretçiler Maresfield Gardens'a gelmeye devam ediyor, öğrencileri ve dostları Freud'u son bir kez daha görmek istiyorlardı. Sağlık durumu giderek kötüleştiğinden, Martha ve Anna, Freud'un üzerine titiyorlardı. 83. doğum günü için hiçbir kutlama yapılmadı.

Son aylarında Freud'u ziyarete gelenler arasında H. G. Wells de vardı. Freud Londra'ya geldiğinden beri İngiliz vatandaşlığına kabul edilmesi için uğraşan Wells, 1939'da Parlamento kararıyla vatandaşlık hakkının verilmesini umuyordu. İngiliz vatandaşlığı düşüncesi Freud'u çok memnun etmişti, ama Wells'e bunun çok da anlamlı olmadığını, Parlamento kararının ölümünden önce çıkmasının zor olduğunu söylemişti. Gerçekten de Wells hedefine ulaşamamış, Freud ölünceye kadar "düşman uyruklu şahıs" konumundan kurtulamamıştı.

Virginia (1882-1941) ve Leonard (1880-1969) Woolf, 1939 başlarında Freud'u ziyarete geldiler. Yayınevleri, 1924'ten beri Freud'un eserlerinin İngilizce baskılarını yayımlıyordu ve 1953'ten itibaren, Strachey'lerin çevirisiyle (bkz. Bölüm 13) *Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud*'u (Sigmund Freud'un Bütün Ruhbilim Yapıtlarının Standart Baskısı) yayımlıyacaktı. Virginia Woolf daha sonra Freud'la ilgili izlenimlerini şöyle aktaracaktı: "Ünlülerin hemen hepsi tanıyınca insanı düş kırıklığına uğrattır ya da can sıkıcıdır. Freud böyle değildi, şöhretten değil büyük insan olmaktan gelen bir aurası vardı."⁷⁷

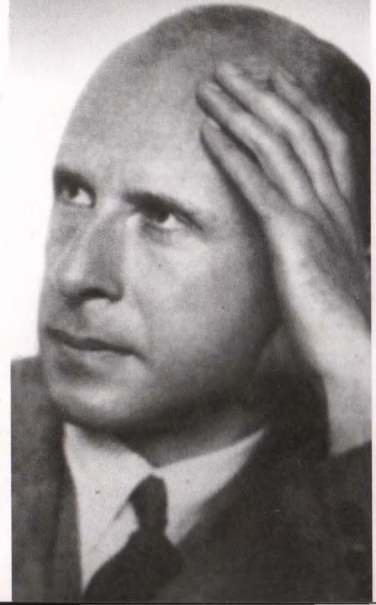
O yıl son iki yazısı üzerinde çalıştı: *Psikanalizin Ana Hatları* ve *Psikanalize Yeni Giriş Dersleri*. Belki de bırakacağı mirası birazcık daha

"Bütün yaşamın hedefi ölümdür" – SIGMUND FREUD

Max Schur (1897-1969)

Freud ve özel doktoru Deutsch, kanser tanısı ilk konduğunda yollarını ayırdılar. 1929'da, Marie Bonaparte, sağlık durumunu izleyecek ve cerrahlarla birlikte çalışacak özel bir hekime ihtiyacı olduğu konusunda Freud'u ikna ederek analitik eğitim görmüş bir dahiliye uzmanı olan Max Schur'u önerdi. Freud, Deutsch'la yaşadığı kötü deneyimin etkisiyle, Schur'dan her durumda kendisine karşı dürtüst olma sözü aldı. Freud'un son on yılında iki hekim çok yakınlaşacaklardı. Schur, Nisan 1939'da ABD vatandaşlığına hak kazandığında büyük bir ikilemde kaldı. Gündelik tedavisini sürdürdüğü Freud'u terk etmek istemiyordu, ama ailesinin geleceğini de tehlikeye atamazdı. Amerika'ya gitti, vatandaşlık kâğıtlarını aldı ve temmuz başında Freud'un yanına döndü. Son anına kadar Freud'un yanından ayrılmadı ve son dileğini yerine getirdi.

sağlamlaştırmak amacıyla, psikanalitik kuramın temel noktalarının altını çiziyordu, ama bu eserlerin ikisini de tamamlamamıştı. İlerlemiş yaşında, ağrılar ve rahatsızlıklarla boğuşurken dahi, bu yazılara "gelişme sırasında benlik bölünmesi" gibi bazı yeni kavramlar ekledi. Freud son ana dek, bilimsel yaratıcılığın her zaman temel ilkelere dayandırılması gerektiğini gösteriyordu.

Yaz geldiğinde Freud iyice zayıflamıştı. Uyumakta güçlük çekiyordu. Kanser yanına yayılmıştı. İlaç içmeyi sevmez, çalışabilmek için zihninin berrak kalmasını istediğinden, ağrısını sıcak su dolu şişelerle hafifletmeye çalışırdı. Oysa artık aspirin bile içmeye hazırdı. Bu aşamada bile dostlarına veya ziyarete gelenlere nadiren ağrılarından

YÜKARIDA Salvador Dalí'nin gözünden Freud. Dalí, Temmuz 1938'de Freud'u ziyaret edip eskizlerini çizdikten sonra, onun birkaç resmini yapmıştı. Freud ne eskizleri ne de resimleri görebildi; Stefan Zweig, Dalí'yi Freud'a götürürken adeta yaklaşan ölümünü de elleriyle götürüyorlarmış gibi hissetmişti.

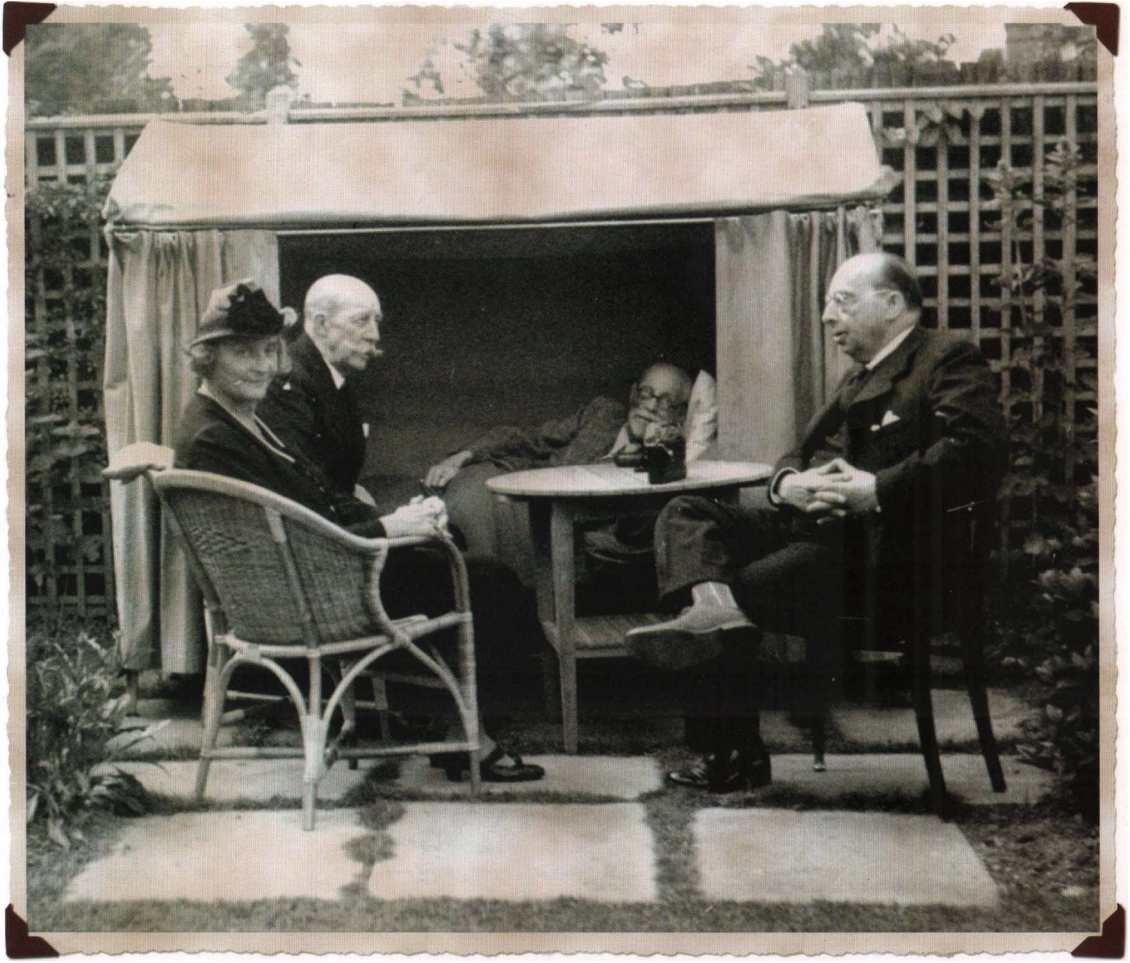
SOLDA 1940'larda Martha, Maresfield Gardens 20 numaradaki evlerinin bahçe kapısında. Martha, eşinden 12 yıl sonraki ölümüne kadar bu evde yaşadı. Anna da 1982 yılındaki ölümüne kadar bu evden ayrılmadı.

AŞAĞIDA SOLDA Freud çiçekleri ve bahçeleri severdi. Maresfield Gardens'daki bahçe ona mutluluk veriyordu. Son günlerini geçirdiği ve yaşama veda ettiği çalışma odasındaki hasta yatağından bahçeyi seyredebiliyordu.

AŞAĞIDA Freud'un Golder's Green Krematoryumu'ndaki mezarında yer alan ayaklı vazoyu, Marie Bonaparte 75. doğum gününde armağan etmişti. Martha 12 yıl sonra öldüğünde, onun külleri de vazoya ilave edildi.

SAGDA Freud muayenehanesini 1 Ağustos 1939'da kapattı. O gün Hanns Sachs, Marie Bonaparte ve eşi Yunan Prensi George ziyaretine gelmişlerdi.

yakınıyordu. Freud'un kanserini metanetle karşıladığı söylenir, oysa bu, kaderin karşı koyulmaksızın kabul edilmesinden ibaret değildi. Kanseriyle aktif bir ilişki kurduğu, hastalığına karşı analitik bir tutum benimsediğini söylemek daha doğru olur. Hastalığını, çalışmalarına ve son eserlerinden bazılarına (*Uygarlığın Huzursuzluğu* gibi) dahil etmişti. Kanseri ve kanser tedavisinde kullanılan yöntemler ve teknoloji üzerine düşündüğünü yazdıklarından açıkça anlıyoruz.

Freud, ölümünden yedi hafta öncesine kadar, günde dört saat çalışmaya devam etti. 57 yıl boyunca hasta baktığı muayenehanesini, 1 Ağustos 1939'da kapattı. Artık çok güçsüz ve hastaydı, zorlukla yemek yiyebiliyordu. Zamanını çalışma odasında, bahçeye bakan hasta yatağında geçiriyordu. Gazeteleri okuyor, yeni bir savaşa sonlanacak gelişmeleri, Hitler'e bağlı orduların hareketlerini takip ediyordu.

Eylül ortasında, günün büyük bir kısmını uykuda geçirir hale gelmişti. Yine de 21 Eylül'de, ilk tanıştıklarında Schur'dan kopardığı

sözü hatırlayabildi: "Artık devam edemeyecek hale geldiğimde, bana yardım etmeye söz verdin. Artık bu bir işkenceden farksız ve bir anlamı yok,"⁷⁸ dedi. Schur da aynı fikirdeydi. Freud teşekkür edip, bu konuşmayı Anna'ya da aktarmasını istedi. Anna kaçınılmaz sonu olabildiğince geciktirmek istiyordu, ama Schur onu artık zamanın geldiğine ikna etti. Ertesi gün Schur, Freud'a ilk morfin dozunu enjekte etti. Hemen huzurlu bir uykuya dalan Freud, ikinci dozdan sonra komaya girdi. 23 Eylül 1939'da, çalışma odasında, gece yarısından hemen önce, hayata gözlerini yumdu.

Freud'un naaşı üç gün sonra krematoryumda yakıldı. Külleri halen Golder's Green Krematoryumu'nda, koleksiyonunun en sevdiği parçalarından olan ikili Yunan vazolarından birinin içinde durmaktadır. Cenaze törenindeki konuşmalar, Stefan Zweig ve Ernest Jones tarafından yapılmıştır.

Freud'un iki önemli miras bıraktığı söylenir: psikanaliz kuramları ve kızı Anna (psikanaliz alanında Freud'un yolunu takip eden tek çocuğu Anna'dır). Anna, okuldan sonra babasının öğrencisi oldu, 1922'de analist olarak çalışmaya başladı ve 1925'te Viyana Derneği'nin başkanlığına seçildi. Psikanaliz kuramına ilk önemli katkısı, 1937'de yayımlanan kitabı *Das Ich und die Abwehrmechanismen* (Ego ve Savunma Mekanizmaları) oldu. Freud'un düşünceleri üzerine kurduğu bu kitabı, 80. doğum gününde babasına armağan etti.

Anna, çocuk analizinin öncüsü oldu. Psikanaliz yöntemlerini, eğlence, oyun ve bazen de sanatı kullanarak çocukların uygun hale getirdi. Çocukların korkularını, savunmalarını ve fantezilerini oyun aracılığıyla ifade etmesini sağlayan bu tedavi, analistlerin dikkatle izleyerek, tekrarlayan temaları gözlemleyebilmelerini sağladı. Önce Berlin'de, sonra Londra'da yaşayan Melanie Klein de çocuklarda kullanılmak üzere bir oyun yöntemi geliştirmişti. Çocuk psikanalizi bu iki öncüsü ve düşünceleri arasındaki farklılıklar, Viyana-Londra arasında fikir alışverişine yönelik karşılıklı ziyaretler yapılmasına rağmen hiçbir zaman giderilemedi. Daha sonra, erişkin tedavisi konusundaki görüş ayrılıkları, iki ayrı eğitim grubunun kurulmasıyla sonuçlandı.

Anna, bulgularını eğitime uyarlayarak 1937'de Dorothy Burlingham ile birlikte Viyana'nın yoksul kesimlerinde yaşayan çocuklar için deneyisel bir yuva açtı. İngiltere'ye göç ettikten sonra savaş süresince yatılı bir çocuk yurdunda çalıştı. Londra'daki yurt, yetim kalmış ya da ebeveynlerinden ayrılmış çocuklara hizmet veriyordu. Yurdun daha

büyük çocuklar için ayrı bir şubesi daha vardı. Savaş sırasında Dorothy Burlingham'la birlikte *Young Children in Wartime* (Savaş Çocukları), *Infants without Families* (Ailesiz Çocuklar), *War and Children* (Savaş ve Çocuk) gibi kitaplar yayımladı. Babasının ve ardından annesinin ölümünden sonra, Maresfield Gardens 20 numaradaki evde Dorothy ile birlikte yaşamaya devam etti.

Anna savaşın sona ermesiyle çocuk analizini yeni bir rotaya oturtmasının ardından Hampstead Çocuk Terapisi Kliniği'ni kurdu. 1952'den 1982'deki ölümüne kadar bu kliniğin yöneticiliğini yaptı. Bu deneyimler Anna'nın çalışmalarına çok katkıda bulundu; buradaki çalışmaları sayesinde, en önemli eseri olan *Normality and Pathology in Childhood: Assessments of Development* (Çocukta Normallik ve Patoloji) (1965) yazdı. Bütün düşüncelerine katılmasa da, ölünceye kadar babasının temel kuramlarının savunucusu oldu.

Freud'un soyundan yalnızca bir kişinin daha psikanalizle ilgilendiği biliniyor: kızı Sophie'nin hayatta kalan tek oğlu olan ve Ernst W. Freud adıyla Almanya'da ve İngiltere'de analist olarak çalışan Ernst. Freud'un diğer çocukları babalarının yolundan gitmediler ama, sıradan bir aile yaşantısının içinde köşelerine de çekilmediler; akademi, yazın, moda, sosyal hizmet, finans, medya, politika ve eğlence gibi çok çeşitli alanlarda başarılı işler yaptılar. Savaş sırasında büyük bir kısmı İngiltere'ye göç eden Freud ailesi "Londra'daki sosyal yaşantıya hâkim bir hanedanlık" olarak nitelendirildi. Freud'un en küçük oğlu Ernst, Naziler iktidara geldikten sonra Londra'ya göç ederek başarılı bir mimar olarak yaşamını sürdürdü. Ernst'in üç oğlu kendilerine

EN SOLDA Anna Freud (1970'ler). Anna Freud kendini psikanalize adamıştı. Ölümünden sonra aile evinin babasının onuruna bir müze haline getirilmesi onun fikridir. Müze, Sigmund ve Anna Freud'u ve eserlerini bugün de yaşatmaktadır.

SOLDA Clement Freud'un Parlamento üyesiyken çekilmiş bir fotoğrafı. Pek çok kişi içinse o, 1967'den 2009'daki ölümüne kadar katıldığı Just a Minute adlı radyo programındaki konuşmacıdır.

SAĞDA Lucian Freud'un teyzesi Anna'ya armağan ettiği iki eserlerinden.

*"İyi ve asil bir insan, bitmez tükenmez
bir sevinç, sempati ve hayranlık kaynağıdır" - SIGMUND FREUD*

başka yollar çizdi. Üçü içinde belki de adını en çok duyurana, dönemin önde gelen İngiliz sanatçıları arasında sayılan Lucian Freud (1922-2011) oldu. 1950'lerden itibaren daha çok portre ve nü çalışmalarına yönelen sanatçı, arkadaşlarını, ailesini ve diğer sanatçıları resmetti. Resimlerinin en çarpıcı özelliği, modelin benliğini yakalamaya çalışan, psikolojik bir derinliğe sahip olmalarıydı. Lucian Freud'un üç kızı oldu: moda tasarımcısı Bella Freud (1961-), yazar Esther Freud (1963-) ve sanatçı Jane McAdam Freud (1958-).

Ernst'in en küçük oğlu Sir Clement Freud'un (1924-2009) -asıl adı Clemens'tir- değişken bir kariyeri oldu. II. Dünya Savaşı'nda Mareşal Montgomery'nin yardımcılığını yaptıktan sonra, Nürnberg Mahkemeleri'nde görev aldı. Ardından Britanya'nın ünlü şefleri arasında girdi ve ödüllü bir gastronomi yazarı oldu; gazete ve dergilerde köşe yazarlığı yaptı, ayrıca iki çocuk kitabı kaleme aldı. Televizyonda köpek maması reklamlarında oynadıktan sonra ünlü bir isim haline geldi. 1973'te Liberal Parti'den Isle of Ely Bölgesi milletvekili olarak Parlamento'ya katıldı. 1987'de Parlamento'dan ayrıldıktan sonra şövalyelik nişanına layık görüldü. Büyükbabasının yazdıklarının tek kelimesini dahi okumadığını iddia eden Clement'in torunu Jack de, "Psikolojiden hiçbir şey anlamadığımı söyleyebilirim... aile adının hakkını veremediğim için biraz suçluluk duyuyorum, ama bu adı yaymak için yeterli sayıda Freud'cu psikolog olduğundan eminim,"⁷⁹ diyordu.

Atlas Okyanusu'nun diğer yakasında ise Freud'un yeğeni Edward L. Bernays (1891-1995), Freud'un psikanaliz görüşlerini kitle psikolojisiyle birleştirip kamuoyu oluşturmada kullanmayı deneyerek, halkla ilişkiler alanında bir öncü olacaktı. Çalışmalarıyla Freud'un kuramlarının ABD'de tanınmasına yardımcı oldu. Halkla ilişkiler konusundaki ilk kitabı 1923'te basıldı. Daha sonra demokrasi ve demokratik toplumlarda halkla ilişkiler gibi konularda çok sayıda kitabı yayımlandı. Time dergisi tarafından belirlenen "XX. yüzyılın etkili 100 Amerikalısı" listesinde yer aldı. Martin Freud'un torunu George Loewenstein (1955-), Carnegie Mellon Üniversitesi'nde Ekonomi ve Psikoloji profesörü oldu.

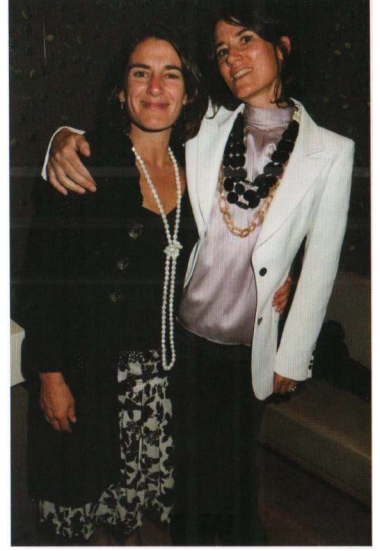
Sigmund Freud'un ölümünden sonra, psikanaliz Batı dünyasında hızla yayıldı. Özellikle savaş sonrası yıllarda Amerika'da popüler oldu. Altısı ABD'de olmak üzere, dünyanın dört bir yanında Uluslararası

Psikanaliz Birliği'nin onay verdiği psikanaliz eğitim merkezleri açıldı.

Ölümünden bu yana çok sayıda sert eleştirinin hedefi olmasına, herhalde Freud da çok şaşırmasdı. Çoğu kez, yeterli kanıt sunmamakla ve gerçek bir bilim adamı olmamakla suçlanmıştı; Frederick Crews'a göre "Freud, *Düşlerin Yorumu*'nu yazdığı andan itibaren artık sözde bir bilim adamıydı" (1988). Freud'u okuyanlar nadiren onun hakkında ikilemde kalıyor, genellikle ya ona hayran oluyor ya da ondan bütünüyle nefret ediyordu. Kuramları çoğu zaman yanlış anlaşıldı veya yanlış tanıtıldı.

Freud'un zamanından bu yana psikanaliz, kaçınılmaz olarak daha da gelişti. Görüşlerinin bazı yönleri, örneğin kadın cinselliğiyle

YUKARIDA Freud'un torununun kızları Esther ve Bella Freud, başarılı bir kariyer sürdürmüşler, Esther yazar, Bella moda tasarımcısı olmuştur.

SOLDA Freud'un Oscar Nemon tarafından yapılan büyük heykeli, Londra'da Tavistock Enstitüsü'nün önünde, Belsize Lane ve Fitzjohns Avenue'nun kesiştiği köşede durmaktadır.

AŞAĞIDA Freud'un ölümünün 70. yıl dönümünde, torununun kızı Jane McAdam Freud tarafından tasarlanan ve Çek Cumhuriyeti'nde basılan gümüş madalya.

ilgili bazı düşünceleri, psikanalistlerce geliştirildi veya terk edildi. Psikanalitik kuramlar, çeşitli kuramsal okulların çatısı altında gruplandırılır hale geldi: geleneksel Britanya Psikanaliz Okulu ve Amerikan Psikanaliz Okulu "Benlik Psikolojisini" benimserken, Lacan'cı psikanaliz Fransa'da ve Latin Amerika'nın bazı kesimlerinde psikanalizi önemli ölçüde etkiledi. Tedavi yöntemindeki çeşitlilik arttı ve kişisel psikanaliz seansları norm olarak kalsa da, psikanalitik tedavi, gruplara da uygulanmaya başladı. Çocuk psikanaliziye, daha Freud'un zamanında Anna Freud tarafından geliştirilmeye başlanmıştı.

Freud'un kuramlarının belki de en az sevilen kısmı, Oidipus kompleksi ve bununla ilişkili kastrasyon (hadım edilme) kaygısı ve penis kıskançlığıdır (bkz. Bölüm 10). Bilişçisi (bkz. Bölüm 9), bilişçisine itilenlerin düzeyi ve bilişçisinin davranışları nasıl etkilendiği ile ilgili tartışmalar da halen devam etmektedir. Bazı

kuramcılar bilişçisi kavramını hiç kullanmaz. Bununla beraber, bilişçisinin ve kişiyi nasıl etkileyebileceğinin ayrımsanması, en ağır ruhsal hastalıkları yaşayanlarla bile iletişim kurmayı olanaklı kılar. Bilişçisi fikri tam olarak yerine oturmamış olsa da, hepimizin gerçekliği ve gerçeklikle ilgili anılarımızı, gereksinimlerimize uydurmak için yönlendirdiğimiz açıktır; dolayısıyla da, Freud'un benliğin savunma mekanizmalarıyla ilgili kuramları, bunu neden ve nasıl yaptığımızı anlamamıza yardımcı olur.

Psikanalizde ne kadar düzeltme ve değişiklik yapılmış olursa olsun psikoloji, psikiyatri, nöroloji veya bunlarla ilişkili alanlarla ilgilenenlerin Freud'dan uzak durabilmesi mümkün değildir. Geleneksel Freud'cu psikanaliz artık yaygın olarak uygulanmıyor olsa da, Freud'un görüşleri pek çok yaklaşımın içine sinmiş durumdadır.

Freud daha önce öne sürdüğü baştan çıkarma kuramını sonradan

terk etmiştir. Ancak, çocukluk travmalarına ve çocuklukta olayların kişinin gelecekteki yaşamını nasıl etkilediğine duyduğu ilgi devam etmiştir. Bu ilginin geniş kapsamlı sonuçları arasında, çocuk psikolojisi alanının oluşması ve çocukların büyüme döneminde travma ve tacizden korunmasının öneminin anlaşılmasıdır. Önceleri çocuklar küçük yetişkinler olarak görülüp buna göre tedaviye alınırken, her ne kadar günümüzde nadiren kullanılsa da Freud'un gelişimin psikoseksüel aşamaları üzerine yaptığı çalışma, gelişim aşamaları çocukluk döneminde kapsayacak şekilde düşünmeyi olanaklı kılmıştır.

Freud'un konuşma tedavisi ve serbest çağrışım tedavi modeli (bkz. Bölüm 7) önemini korumaktadır. Terapiler önemli ölçüde geliştirilmiş olsa da, konuşmanın yararlarını yadsımak mümkün değildir. Nitekim terapilerin çoğu, rahat bir ortamda konuşularak yapılır. Aktarım tartışmalı bir konu olsa da, hekim-hasta arasındaki tedavi ilişkisinin niteliğinin, tedavinin başarısında önemli bir rol oynadığı herkesçe kabul edilir, ki zaten Freud'un da söylediği budur. Freud'un fikirlerinin profesyonel tedavi dışında da kitaplaşması ve yayılması, insanların kendi geçmişlerindeki olayları serbest çağrışımıyla veya başkalarıyla konuşarak değerlendirmeyi seçebileceğini göstermektedir; oysa bu Freud'dan önce uygun veya kabul edilebilir bir durum değildi. Freud'un çalışmalarının toplumun "ufkunu açtığı", böylece artık herkesin birbiriyle çok daha dürüstçe konuşabilir hale geldiği de öne sürülmüştür.

Freud'un cinselliği vurgulaması psikanalitik kuramın en beğenilmeyen kısmını oluştursa da, cinselliğin konuşulabilir hale gelmesini sağladığı yadsınmaz. Konunun, özellikle orta ve üst sınıflarda, bilhassa kadınlar arasında tartışılmasından titizlikle kaçınıldığı XIX. yüzyıl şartlarında bu, göz ardı edilemeyecek bir başarıdır. O dönemdeki cinsellik yaklaşımının terk edilmesinde, Freud'un geçtiğimiz yüzyılda cinsel yaklaşımlarda sağladığı köklü değişimin payının büyük olduğu açıktır.

Freud'un görüşleri, psikanalizin tedavi edici ve klinik

kullanımlarının dışında, beşeri bilimleri de etkilemiştir. Freud'un ilk takipçilerinden bugüne, sanat, edebiyat ve diğer alanlardaki önemli isimler psikanalitik tartışmalara konu olmuştur. Psikanalitik geleneğin, XX. yüzyılın diğer bütün entelektüel geleneklerinden daha özgün ve yaratıcı olduğu, Freud'dan sonra gelenlerin ana fikrin kapsamını genişlettiği söylenmiştir. Bununla birlikte psikanalitik kuram, edebiyat ve film eleştirilerinde, beşeri bilimlerin diğer alanlarında ve politikada çoğu kez yüzeysel olarak uygulanmıştır.

Freud bir öncüdür, XX. yüzyılın önde gelen düşünürlerinden biridir ve 50 yılı aşkın bir süre çok çeşitli konularda eser vermiştir. Çoğu kimse Freud'un bu kapsamlı çalışmalarını hiçbir zaman okumayacak veya tam olarak anlamayacak olsa da, o, insanların zihinle ilgili düşünme şekline bir devrim yaratmıştır. Bugün içinde yaşadığımız toplumda konuşmalarımıza sık sık "kaygı", "bastırma", "benlik" ve "suçluluk" gibi sözcükler serpiştiriyorsak, bu Freud'un görüşlerinin bizim gündelik dilimizin ve kültürümüzün bir parçası haline geldiğinin bir göstergesidir.

AŞAĞIDA Fransız psikanalist ve psikiyatrist Jacques Lacan (1901-1981). Kendisini Freud'cu olarak tanımlayan Lacan, "Freud'dan sonra gelen en tartışmalı psikanalist" olarak bilinir. 30 yılı yakın bir süre düzenli olarak sürdürdüğü seminerleriyle ve "Freud'a d'inişüyle" pek çok disiplini derinden etkilemiştir.

SAĞDA Alman psikanalist Karen Horney (1885-1952). Freud'un bazı kavramlarını, özellikle de cinsellikle ilgili olanlarını sorgulamıştır. "Yeni-Freud'cu" olarak sınıflandırılır. 20. yüzyılın ortalarında yaşamış, Freud'dan etkilenen, ama onun kuramlarını genellikle kültürel ve toplumsal yönde genişleten psikiyatrist ve psikologlar Yeni-Freud'cu olarak adlandırılır. Bu alanlardaki araştırmaları başlatan Adler'dir. Horney de kimi zaman "Yeni-Adler'ci" olarak tanımlanır.

Çeviriler

FRE_Belge3 – Freud'un Wilhelm Fliess'e yazdığı mektup

Freud Fliess'e yazdığı mektubun başında, kısa süre önce Fliess'in eşi ve oğluyla karşılaşmasından bahsediyor. Oğlunun keyifli olduğunu, ama eşinin, annesinin hastalığı konusunda endişelendiğini belirtiyor. Freud, Josef Breuer'e ilişkininden de söz ediyor ve ilişkilerinin geri dönülmeyecek şekilde bozulmasının kendisini ne kadar üzdüğünü anlatıyor. En sonunda artık bu konuyu uzatmak istemediğini söyleyerek, Fliess'e çalışmalarından ve büyük bir zevkle üzerinde çalıştığı diğerle ilgili makalesinde bahsetmeye başlıyor. Freud arkadaşına, *Günlük Yaşamın Psikolojisi* adlı bir kitap üzerinde çalıştığını da aktarıyor (daha sonra bu kitap *Günlük Yaşamın Psikopatolojisi* adıyla yayımlanmıştır). Mektubun sonunda Fliess'e ilk kez "Dora" adlı olgu öyküsünden söz ediyor ve tedavilerine iyi cevap veren yeni bir hastası olduğu için ne kadar heyecanlandığını belirtiyor. Freud mektubunu, 12 Ekim 1900'de *Munchener allgemaine Zeitung*'da (Münih Gazetesi) yayımlanan *Dişlerin Yorumu* ile ilgili bir yazıdan bahsederek bitiriyor ve yazını çok saçma bulduğunu ifade ediyor (aslında bu yazı bir eleştiri olmayıp, kitaptan alıntılardan oluşmuştur).

FRE_Belge11 – "Yahudi düşmanlığı üzerine"

Freud bu makalede Yahudileri savunan başka bir yazını özetliyor. Hristiyan bakış açısıyla yazılan yazıda, adını bilmediğimiz yazar, Yahudilerin her görülmesine izin verilmesinin, İsa'nın tüm günahları silmek için yaşamını feda etmesine dayanan bir sevgi dini olan Hristiyanlığın ilkelerine karşı çıkmak anlamına geldiğini öne sürer. Yazar sözlerine, Yahudilere yüzyıllardır üvey evlat muamelesi yapıldığını ve Yahudileri aşığı görmeye kimsenin hakkı olmadığı halde, bu tutumun hâlâ sürdüğünü söyleyerek devam eder. Freud biyografisinin yazarı Ernest Jones, Freud'un yazısını özetlediği bu bilinmeyen yazının, Freud'un bizzat kendisi olduğunu düşünmektedir.

FRE_Belge12 – Freud'un Günlüğü

İlk sayfa, Nazilerin Freud'un kitaplarını yaktığı dönem olan Nisan-Ağustos 1933'ü kapsıyor. İkinci sayfada Eylül 1937-Mart 1937 dönemi anlatılıyor. Bu kısımda öne çıkan olaylar arasında, Kurt Schuschnigg'in Avusturya Federal Meclisi'nde "Avusturya, ancak buraya kadar gidebilir, daha ötesi yok," dediği konuşma, Schuschnigg'in 11 Mart'taki istifası, 13 Mart'ta Avusturya'nın Almanya tarafından ilhaki, Hitler'in 14 Mart'ta Viyana'ya girişi, 15 Mart'ta Nazilerin Freud'un evine ve Verlag'a yaptığı baskınlar sayılabilir. "Jones" ve "Prenses" adlarının geçtiği 16 ve 17 Mart kayıtları da ilgi çekicidir, burada "Jones" ile Ernest Jones, "Prenses" ile Prenses Marie Bonaparte kastedilmekte, her ikisinin de Freud ve ailesinin güvenliğini sağlamaya çalıştıklarından bahsedilmektedir. Bu sayfada yer alan 22 Mart tarihli son kayıta, Anna'nın Gestapo'nun elinde olduğu belirtilmektedir.

Kaynaklar:

- 1 Sigmund Freud, "An Autobiographical Study" (1924), Peter Gay (ed.) *The Freud Reader* (Vintage Books, Londra, 1995), s.30.
- 2 Freud'un Wilhelm Fliess'e yazdığı mektup, 3 Ekim 1897, Peter Gay (ed.) *The Freud Reader* (Vintage Books, Londra, 1995), s.113.
- 3 Freud'un Martha Bernays'e yazdığı mektup, 7 Şubat 1884, Ernst L. Freud (ed.), *Letters of Sigmund Freud* (Dover, Mineola, NY, 1992), 37. mektup.
- 4 Freud'un Oskar Pfister'e yazdığı mektup, 9 Ekim 1918, S. Freud, O. Pfister (Ernst Freud, Heinrich Meng, ed.) *Psychoanalysis and Faith: The Letters of Sigmund Freud and Oskar Pfister* (çev. E. Mosbacher) (Chatto & Windus, 1963), s.64.
- 5 Sigmund Freud, "An Autobiographical Study" (1924), Peter Gay (ed.) *The Freud Reader* (Vintage Books, Londra, 1995), s.8.
- 6 Freud, Uber Coca (1885), Ernest Jones, *The Life and Work of Sigmund Freud* (ed. Lionel Trilling ve Steven Marcus) (Basic Books, New York, 1961), s.56.
- 7 Albrecht Erlennmayer, 1885 (alıntı), Frank J. Sulloway, *Freud, Biologist of the Mind: Beyond the Psychoanalytic Legend* (Harvard University Press, MA, 1992), s.26.
- 8 Sigmund Freud, "An Autobiographical Study" (1924), Peter Gay (ed.) *The Freud Reader* (Vintage Books, Londra, 1995), s.7.
- 9 Sigmund Freud ve Josef Breuer, "Olgu Öyküleri, Olgu 1 Fraulein Anna O. (1895)", Peter Gay (ed.) *The Freud Reader* (Vintage Books, Londra, 1995), s.68.
- 10 Sigmund Freud, "The Interpretation of Dreams" (1900), Peter Gay (ed.) *The Freud Reader* (Vintage Books, Londra, 1995), s.142.
- 11 Sigmund Freud, "On Dreams" (1911), Peter Gay (ed.) *The Freud Reader* (Vintage Books, Londra, 1995), s.148.
- 12 Sigmund Freud, *The Interpretation of Dreams* (2. baskı, 1909) Bölüm 7, altbölüm E.
- 13 Sigmund Freud, , İngilizce üncü başkının önsözü, Ernest Jones, *The Life and Work of Sigmund Freud* (ed. Lionel Trilling ve Steven Marcus) (Basic Books, New York, 1961), s.228.

- 14 Sigmund Freud, "An Autobiographical Study" (1924), Peter Gay (ed.) *The Freud Reader* (Vintage Books, Londra, 1995), s.40.
- 15 Sigmund Freud (çev. A. A. Brill), "The History of the Psychoanalytic Movement", *Nervous and Mental Disease Monograph Series* (1917, no.25), 1.
- 16 Ernest Jones, *The Life and Work of Sigmund Freud* (ed. Lionel Trilling ve Steven Marcus) (Basic Books, New York, 1961), s.198.
- 17 Freud'un Wilhelm Fliess'e yazdığı mektup, 2 Kasım 1896, Ernst L. Freud (ed.), *Letters of Sigmund Freud* (Dover, Mineola, NY, 1992), 152. mektup.
- 18 Sigmund Freud, "The Interpretation of Dreams (1908)", ikinci başkının önsözü, Ernest Jones, *The Life and Work of Sigmund Freud* (ed. Lionel Trilling ve Steven Marcus) (Basic Books, New York, 1961), s.213.
- 19 Freud'un Wilhelm Fliess'e yazdığı mektup, 19 Eylül 1901, Ernst Freud, Lucie Freud ve Ilse Grubrich-Simitis (ed.) *Sigmund Freud: His life in pictures and words* (W. W. Norton & Co., New York, 1985), s.168.
- 20 Ernest Jones, *The Life and Work of Sigmund Freud* (ed. Lionel Trilling ve Steven Marcus) (Basic Books, New York, 1961), s.4.
- 21 Freud'un Wilhelm Fliess'e yazdığı mektup, 1897 Nisan sonları, Ernest Jones, *The Life and Work of Sigmund Freud* (ed. Lionel Trilling ve Steven Marcus) (Basic Books, New York, 1961), s.213.
- 22 Freud'un Wilhelm Fliess'e yazdığı mektup, 15 Ekim 1897, Ernst Freud, Lucie Freud ve Ilse Grubrich-Simitis (ed.) *Sigmund Freud: His life in pictures and words* (W. W. Norton & Co., New York, 1985), s.156.
- 23 Freud'un Wilhelm Fliess'e yazdığı mektup, 15 Ekim 1897, Peter Gay (ed.) *The Freud Reader* (Vintage Books, Londra, 1995), s.116.
- 24 Freud'un Wilhelm Fliess'e yazdığı mektup, 6 Eylül 1899, Ernest Jones, *The Life and Work of Sigmund Freud* (ed. Lionel Trilling ve Steven Marcus) (Basic Books, New York, 1961), s.213.
- 25 Ernest Jones, (ed. Lionel Trilling ve Steven Marcus) (Basic Books, New York, 1961), s.253.
- 26 Freud, Ernest Jones, *The Life and Work of Sigmund Freud* dan alıntı (ed. Lionel Trilling ve Steven Marcus) (Basic Books, New York, 1961), s.313.
- 27 Ernest Jones, *The Life and Work of Sigmund Freud* (ed. Lionel Trilling ve Steven Marcus) (Basic Books, New York, 1961), s.318.
- 28 Freud'un Sándor Ferenczi'ye yazdığı mektup, 13 Mayıs 1913, E. Brabant, E Falzedar, Patrizia Giampieri-Deutsch (ed.), *The Correspondence of Sigmund Freud and Sándor Ferenczi, 1908-1914* (Harvard University Press, 1993), No.395.
- 29 Freud'un Sándor Ferenczi'ye, 1914 sonları, Ernest Jones, *The Life and Work of Sigmund Freud* den alıntı (ed. Lionel Trilling ve Steven Marcus) (Basic Books, New York, 1961), s.339.
- 30 Freud'un Sándor Ferenczi'ye yazdığı mektup, 9 Ekim 1917, Freud-Ferenczi yazışmaları, Freud Collection LC, Peter Gay, *Freud: A Life for our Time* dan alıntı (W. W. Norton, 1999), s.372. Ernest Jones, *The Life and Work of Sigmund Freud* (ed. Lionel Trilling ve Steven Marcus) (Basic Books, New York, 1961), s.350.
- 31 Sigmund Freud, "An Autobiographical Study" (1924), Peter Gay (ed.), *The Freud Reader* (Vintage Books, Londra, 1995), s.33.
- 32 Sigmund Freud, "An Autobiographical Study" (1924), Peter Gay (ed.), *The Freud Reader* (Vintage Books, Londra, 1995), s.34.
- 33 Freud'un Max Halberstadt'a yazdığı mektup, 7 Temmuz 1912, Ernst L. Freud (ed.), *Letters of Sigmund Freud* (Dover, Mineola, NY, 1992), 152. mektup.
- 34 Freud'un Oscar Pfister'a yazdığı mektup, 27 Ocak 1920, Ernst L. Freud (ed.), *Letters of Sigmund Freud* (Dover, Mineola, NY, 1992), 186. mektup.
- 35 Freud'un Katá ve Lajos Levy'ye yazdığı mektup, 11 Haziran 1923, Ernst L. Freud (ed.), *Letters of Sigmund Freud* (Dover, Mineola, NY, 1992), 203. mektup.
- 36 Ernest Jones, *The Life and Work of Sigmund Freud* (ed. Lionel Trilling ve Steven Marcus) (Basic Books, New York, 1961), s.443.
- 37 age., s.447.

38 Sigmund Freud, "The Ego and the Id (1923)", Peter Gay (ed.), *The Freud Reader* (Vintage Books, Londra, 1995), s.635.

39 age., s.636.

40 age., s.643.

41 Peter Gay, *Freud: A Life for our Time* (W. W. Norton, 1999), s.170.

42 Sigmund Freud, "The Ego and the Id (1923)", Peter Gay (ed.), *The Freud Reader* (Vintage Books, Londra, 1995), s.644.

43 age., s.656.

44 age., s.656.

45 Peter Gay (ed.), *The Freud Reader* (Vintage Books, Londra, 1995), s.594.

46 Sigmund Freud, "Civilization and its Discontents", Peter Gay (ed.), *The Freud Reader* (Vintage Books, Londra, 1995), s.729.

47 Freud'un Lou Andreas-Salomé'ye yazdığı mektup, 28 Temmuz 1929, Ernst L. Freud (ed.), *Letters of Sigmund Freud* (Dover, Mineola, NY, 1992), 243. mektup.

48 Freud'un Sándor Ferencsi'ye yazdığı mektup, 16 Eylül 1930, Ernst L. Freud (ed.), *Letters of Sigmund Freud* (Dover, Mineola, NY, 1992), 256. mektup.

49 Ernest Jones, *The Life and Work of Sigmund Freud* (ed. Lionel Trilling ve Steven Marcus), (Basic Books, New York, 1961), s.489.

50 age., s.496.

51 Freud'un Einstein'a mektubu, Eylül 1932, Warunkrieg (1932) adıyla yayımlandı; Otto Nathan ve Heinz Norden (ed.), *Einstein on Peace*'den alıntı (New York: Schocken Books, 1960), s.186-203.

52 Freud'un Ernest Jones'a yazdığı mektup, 29 Mayıs 1933, *The Complete Correspondence of Sigmund Freud and Ernest Jones 1908-1939* (ed. R. Andrew Paskauskas ve Riccardi Steiner), (Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, 1995), s.721.

53 Freud'un Stefan Zweig'a yazdığı mektup, 18 Mayıs 1936, Ernst L. Freud (ed.), *Letters of Sigmund Freud* (Dover, Mineola, NY, 1992), 284. mektup.

54 Freud'un Marie Bonaparte'a yazdığı mektup, 6 Aralık 1936, Ernst L. Freud (ed.), *Letters of Sigmund Freud* (Dover, Mineola, NY, 1992), 288. mektup.

55 Freud'un Arnold Zweig'a yazdığı mektup, 25 Şubat 1934, Ernst Freud, Lucie Freud ve Ilse Grubrich-Simitis (ed.), *Sigmund Freud: His life in pictures and words* (W. W. Norton & Co., New York: 1985), s.263.

56 Freud'un Ernest Jones'a yazdığı mektup, 13 Mayıs 1938, Ernst Freud, Lucie Freud ve Ilse Grubrich-Simitis (ed.), *Sigmund Freud: His life in pictures and words* (W. W. Norton & Co., New York: 1985), s.263.

57 Freud'un Minna Bernays'e yazdığı mektup, 26 Mayıs 1938, Peter Gay, "Sigmund and Minna? The Biographer as Voyeur"den alıntı, *New York Times* (29 Ocak 1989).

58 Freud'un Alexander Freud'a yazdığı mektup, 22 Haziran 1938, Ernst L. Freud (ed.), *Letters of Sigmund Freud* (Dover, Mineola, NY, 1992), 301. mektup.

59 Freud'un Marie Bonaparte'a yazdığı mektup, 4 Ekim 1938, Ernst L. Freud (ed.), *Letters of Sigmund Freud* (Dover, Mineola, NY, 1992), 305. mektup.

60 age.

61 Sigmund Freud, "An Autobiographical Study" (1924), Peter Gay (ed.), *The Freud Reader* (Vintage Books, Londra, 1995), s.3.

62 Freud'un, George Sylvester Viereck, *Glimpses of the Great*'den alıntısı (Duckworth, Londra, 1930), s.34.

63 Freud'un bir mektubu, 1938, Peter Gay (ed.), *The Freud Reader* (Vintage Books, Londra, 1995), s.xix.

64 Sigmund Freud, "Obsessive actions and religious practices (1907)", Peter Gay (ed.), *The Freud Reader* (Vintage Books, Londra, 1995), s.429.

65 Sigmund Freud, "Future of an Illusion, (1927)", Peter Gay (ed.), *The Freud Reader* (Vintage Books, Londra, 1995), s.692.

66 age., s.703.

67 age., s.704.

68 age., s.705.

69 Sigmund Freud, "Civilization and its Discontents, II", Peter Gay (ed.), *The Freud Reader* (Vintage Books, Londra, 1995), s.735.

70 Freud, "Moses and Monotheism (1939)", *Complete Psychological Works of Sigmund Freud, Vol. 23*, (çev. James Strachey), (Vintage Classics, Londra, 2001), s.7.

71 Freud'un Carl Jung'a yazdığı mektup, 1909, *The Freud biographers* (Mcguire, William, ed.), Çev. Ralph Mannheim ve R. F. C. Hull), (Dollington Series XC IV, Pittman University Press, Pittman, 1974) s.196.

72 Freud'un bilinmeyen bir kişiye mektubu, 14 Aralık 1917, Ernst Freud, Lucie Freud ve Ilse Grubrich-Simitis (ed.) *Sigmund Freud: His life in pictures and words* (W. W. Norton & Co., New York: 1985), s.319.

73 Freud, "Moses and Monotheism (1939)", *Complete Psychological Works of Sigmund Freud, Vol. 23*, (çev. James Strachey), (Vintage Classics, Londra, 2001), s.7.

74 Sigmund Freud'un Charles Singer'a yazdığı mektup, 31 Ekim 1938, Ernst L. Freud (ed.), *Letters of Sigmund Freud* (Dover, Mineola, NY, 1992), 307. mektup.

75 Freud'un Marie Bonaparte'a yazdığı mektup, Mayıs 1939, Ernest Jones, *The Life and Work of Sigmund Freud* (ed. Lionel Trilling ve Steven Marcus) (Basic Books, New York, 1961), s.527.

76 Freud'un Arnold Zweig'a yazdığı mektup, 5 Mart 1939, *The International Psycho-Analytical Library*, 84:1.

77 Leonard Woolf, *Downhill all the Way: an autobiography of the years 1919-1939* (Hogarth Press, Londra, 1967), s.168.

78 Ernest Jones, *The Life and Work of Sigmund Freud* (ed. Lionel Trilling ve Steven Marcus) (Basic Books, New York, 1961), s.530.

79 Jack Freud, Sebastian Shakespeare ve Olivia Cole, "Meet the Freuds", *Evening Standard*'dan alıntı, 17 Nisan 2009.

Alıntı kaynakçası:

Sayfa 9, Freud'un Fföbör-Freiberg Belediye Başkanı'na mektubu, 25 Ekim 1931, *Letters of Sigmund Freud 1873-1939*, ed. Ernst Freud, The Hogarth Press, Londra, 1960.

Sayfa 13, Sigmund Freud, *Diğerlerin Yorumu*, Franz Deuticke, Viyana, 1909 ikinci baskı.

Sayfa 23, Freud'un Carl Koller'e mektubu, 13 Ekim 1886, *Letters of Sigmund Freud 1873-1939*, ed. Ernst Freud, The Hogarth Press, Londra, 1960.

Sayfa 31, Sigmund Freud, *Uygatılmış Hırsızcağızlığı*, Verlag, Avusturya, 1930.

Sayfa 39, Sigmund Freud, *Diğerlerin Yorumu*, Franz Deuticke, Viyana, 1900 ilk baskı.

Sayfa 55, Sigmund Freud, *Uygatılmış Hırsızcağızlığı*, Verlag, Avusturya, 1930.

Sayfa 65, Sigmund Freud, "A Difficulty in the Path of Psycho-Analysis" başlıklı makale, 1917, *Complete Psychological Works of Sigmund Freud*, Vol. XVII, Gen. Ed. James Strachey, Anna Freud, Aliz Strachey Alan Tyson, 1999, Vintage, Londra.

Sayfa 69, Sigmund Freud'un eşi Martha'ya 12 Temmuz 1912'de Karlsbad Sanatoryumu'nda kaldığı sırada yazdığı kartpostal, *Letters of Sigmund Freud 1873-1939* ed. Ernst Freud, The Hogarth Press, Londra, 1960.

Sayfa 77, Sigmund Freud'un Arnold Zweig'a yazdığı mektup, 22 Haziran 1936, *Letters of Sigmund Freud 1873-1939*, ed. Ernst Freud, The Hogarth Press, Londra, 1960.

Sayfa 81, Sigmund Freud, "A Complete Biographical Study" başlıklı makale, 1925, *Complete Psychological Works of Sigmund Freud*, Vol. XX, Gen. Ed. James Strachey, Anna Freud, Aliz Strachey ve Alan Tyson, 1999, Vintage, Londra.

Sayfa 85, Sigmund Freud, "Beyond the Pleasure Principle", 1920, *Complete Psychological Works of Sigmund Freud*, Vol. XVIII, Gen. Ed. James Strachey, Anna Freud, Aliz Strachey ve Alan Tyson, 1999, Vintage, Londra.

Sayfa 89, Freud'un Martha Bernays'a yazdığı mektup, 18 Ağustos 1883, *Letters of Sigmund Freud 1873-1939*, ed. Ernst Freud, The Hogarth Press, Londra, 1960.

9||786053||605393